

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση»

Ειδίκευση: «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

*«Η θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων μέσα από τα
πρακτικά κοινοβουλευτικών διεργασιών και την οπτική των εκπαιδευτικών
συντελεστών»*

Φοιτητής: Παλαιολόγος Δούρος

Επιβλέπουσα: Δέσποινα Τσακίρη, Καθηγήτρια

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:

«Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση»

Ειδίκευση: «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές»

**Τίτλος: Η θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών
Λυκείων, μέσα από τα πρακτικά κοινοβουλευτικών
διεργασιών και τη οπτική των εκπαιδευτικών συντελεστών**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

του Παλαιολόγου Δούρου

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Δέσποινα Τσακίρη, Καθηγήτρια (Επιβλέπουσα)

Γεώργιος Μπαγάκης Ομότιμος Καθηγητής

Νικόλαος Φωτόπουλος, Αν. Καθηγητής

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2022

*'Really useful knowledge' was
knowledge of everyday circumstances,
including a knowledge of
why you were poor,
why you were politically oppressed
and why through the force of social
circumstance, you were the kind of
person you were,
your character misshapen by
a cruel competitive world.*

(Education Group, 1981, σ. 37)

*«Πραγματικά χρήσιμη γνώση» ήταν
η γνώση των καθημερινών συνθηκών,
συμπεριλαμβανομένης της γνώσης του
γιατί ήσουν φτωχός,
γιατί ήσουν πολιτικά καταπιεσμένος
και γιατί μέσα από τη δύναμη των
κοινωνικών περιστάσεων,
ήσουν το είδος
του ανθρώπου που ήσουν,
ο χαρακτήρας σου παραμορφώθηκε από
έναν σκληρό ανταγωνιστικό κόσμο.*

(Education Group, 1981, σ. 37)

Περίληψη

Στη Ελλάδα η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διακρίνεται σε γενική και σε επαγγελματική. Η γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει σκοπό να εφοδιάσει τους μαθητές με ικανότητες για περαιτέρω σπουδές και επαγγελματική αποκατάσταση. Η επαγγελματική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει κύριο σκοπό να προετοιμάζει τους μαθητές για την είσοδό τους στην ενεργό κοινωνική και επαγγελματική ζωή, παρέχοντάς τους γενική παιδεία αλλά και τεχνογνωσία, δεξιότητες και ικανότητες που είναι απαραίτητες για συγκεκριμένα επαγγέλματα. Στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στη χώρα μας, ο αριθμός των μαθητών, που επιλέγουν την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση είναι μεγαλύτερος του αριθμού των μαθητών που επιλέγουν την γενική εκπαίδευση η οποία φαίνεται ότι είναι πιο καταξιωμένη. Στην χώρα μας αναντίρρητα, η ελκυστικότητα και το κύρος των σχολείων που παρέχουν τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση βρίσκονται σε διαρκή αμφισβήτηση, για το λόγο αυτό παρατηρούμε για πολλές δεκαετίες, συνεχής μεταρρυθμίσεις και αναδιρθρώσεις.

Στην πιο πρόσφατη αναδιάρθρωση, θεσπίστηκε ένας καινούργιος τύπος σχολείων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η νοηματοδότηση και η ερμηνεία των κόμματων, των φορέων και των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα νεοσύστατα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, προκειμένου να αναδείξουμε τις προσδοκίες που εναποθέτουν σε αυτό τον νέο τύπο Επαγγελματιών Λυκείων, όσον αφορά τις εκπαιδευτικές ανάγκες που προσπαθούν να καλύψουν.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η ποιοτική έρευνα και η λήψη των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με δυο τρόπους α) με την ανάλυση των πρακτικών της Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής και β) τη διεξαγωγή ημι-δομημένων συνεντεύξεων σε εκπαιδευτικούς, που υπηρετούσαν σε Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια της χώρας.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, προέκυψε ότι διαπιστώθηκε σύμπλευση ως προς την ανάγκη αναβάθμισης της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, προκειμένου αυτή να καταστεί ελκυστική και να διαμορφώσει ένα καλύτερο πεδίο εξασφάλισης εργασίας. Όμως δεν διαφαίνεται να θεωρείται πως η θεσμοθέτηση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων και η μέχρι σήμερα λειτουργία τους, μπορεί να οδηγήσει προς αυτή την κατεύθυνση.

Λέξεις κλειδιά: Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, Εκπαιδευτική Πολιτική, Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.

Abstract

In Greece, upper secondary education is divided into general and vocational. General upper secondary education aims to equip students with the skills for further study and employment prospects. The main purpose of vocational upper secondary education is to prepare students for their entry into active social and professional life, providing them with general education but also know-how, skills and abilities that are necessary for specific professions. In most European countries, in contrast to what happens in our country, the number of students who choose technical and vocational education is higher than the number of students who choose general education which seems to be more prestigious. In our country, unquestionably, the attractiveness and prestige of schools that provide technical and vocational education are in constant question, for this reason we observe for many decades, continuous reforms and restructuring.

In the most recent restructuring, a new type of upper secondary school was introduced, the Model Vocational High Schools. The purpose of this paper is to explore the meaning and interpretation of the parties, organizations and teachers working in the newly established Model Vocational High Schools, in order to highlight the expectations they place on this new type of Vocational High Schools, regarding the educational needs they strive to cover.

The research was conducted in December 2021. The method used was qualitative research and data collection was carried out in two ways a) by analyzing the practices of the Standing Committee on Educational Affairs of the Parliament and

b) conducting semi-structured interviews with teachers, who served in Model Vocational High Schools of the country.

The analysis of the results of our research showed that while a consensus was found regarding the need to upgrade technical and vocational education, in order to make it attractive and to form a better field of employment, it does not seem to be considered that the institutionalization of Vocational High School Standards can lead in this direction.

Keywords: Model (EPAL) Vocational High Schools, Technical Vocational Education, Educational Policy, Vocational Education and Training (VET), European Educational Policy.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών 'Εκπαιδευτική πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση' του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές και ειλικρινείς μου ευχαριστίες στους ανθρώπους που με στήριξαν και συνέβαλαν ο καθένας και η καθεμία με το δικό τους τρόπο στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να εκφράσω την βαθιά εκτίμηση και ευγνωμοσύνη στην επιβλέπουσα καθηγήτριά κυρία Δέσποινα Τσακίρη για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο, για την επιστημονική της καθοδήγηση, τις συμβουλές της, την πολύτιμη βοήθειά της, καθώς και με την υποστήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας, συνέβαλε ουσιαστικά στην περάτωσή της. Επίσης ευχαριστώ τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, τους καθηγητές, κ. Γεώργιο Μπαγάκη και τον κ. Νικόλαο Φωτόπουλο αλλά και όλους τους καθηγητές, στο πλαίσιο του Προγράμματος των Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διευθυντές και τους εκπαιδευτικούς των σχολείων που με μεγάλη διάθεση, φρόντισαν να διεξαγάγουμε την έρευνά μας και δέχτηκαν να απαντήσουν στις ερωτήσεις μας καθώς και όλους τους ανθρώπους που βρέθηκαν κοντά μου κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος, αλλά και της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, καθώς με βοήθησαν σε διάφορα θέματα που ανέκυπταν.

Εν κατακλείδι την εργασία αυτή θα ήθελα να την αφιερώσω στη Φωτεινή και στη Γεωργία.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	iv
Abstract	vi
Ευχαριστίες	viii
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xii
Κατάλογος Πινάκων	xii
Συντομογραφίες και Ακρωνύμια	xiii
Εισαγωγή	1
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	4
Κεφάλαιο 1. Ιστορικό και κοινωνικό συγκείμενο	5
Κεφάλαιο 2. Τα Πρότυπα και τα Πειραματικά Σχολεία: το ζήτημα της ονοματοδοσίας	14
2.1. Ιστορική διαδρομή Πρότυπων και Πειραματικών σχολείων	14
2.2. Διεθνής πρακτική	19
2.2.1. Γενική εκπαίδευση	19
2.2.2. Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας	21
2.3. Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια	23
Κεφάλαιο 3. Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση	29
3.1. Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα	29
3.2. Το πεδίο της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	31
3.3. Η ελκυστικότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης: Ένα ερώτημα που παραμένει ανοικτό	43
3.4. Η ελκυστικότητα της Τ.Ε.Ε. στην Ελλάδα	49

Κεφάλαιο 4. Ευρωπαϊκές πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση	51
4.1. Θεσμικά Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	51
4.2. Οι πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση	55
Κεφάλαιο 5. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για το ρόλο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης	70
5.1. Η φονξιοναλιστική προσέγγιση	70
5.2. Η συγκρουσιακή προσέγγιση	75
5.2.1 Θεωρίες αναπαραγωγής	77
5.2.2. Η βεμπεριανή προσέγγιση	80
Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ	83
Κεφάλαιο 6. Μεθοδολογικός σχεδιασμός	84
6.1. Γενικός σκοπός	84
6.2. Ερευνητικά Ερωτήματα	85
6.3. Ερευνητική μεθοδολογία	86
Κεφάλαιο 7. Απόψεις κομμάτων και φορέων	89
7.1. Ανάλυση περιεχομένου κειμένων	89
7.2. Αποτελέσματα	92
Κεφάλαιο 8. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών συντελεστών	108
8.1. Το εργαλείο συλλογής δεδομένων	108
8.2. Πρωτόκολλο συνέντευξης	109
8.3. Το Δείγμα της Έρευνας	111
8.4. Η πιλοτική έρευνα	113
8.5. Διαδικασία πραγματοποίησης έρευνας	114
8.5. Αποτελέσματα	117

Γενικά συμπεράσματα	140
Συζήτηση	141
Προτάσεις	142
Περιορισμοί έρευνας και προτάσεις μελλοντικής έρευνας	144
Βιβλιογραφία	145
Νομολογία	163
Παράρτημα I (Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία)	165
Παράρτημα II (Πρωτόκολλο συνέντευξης)	169
Παράρτημα III (Ερωτήσεις)	171
Παράρτημα IV (Εντυπο Συναίνεσης)	174
Παράρτημα V (Επιστολή προς Διευθυντές/ιες)	175
Παράρτημα VI (Επιστολή προς Εκπαιδευτικούς)	176
Παράρτημα VII (Κωδικοποίηση Εκπαιδευτικών)	177
Παράρτημα VIII (Τομείς και οι Ειδικότητες των ΕΠΑ.Λ.)	178
Παράρτημα IX (Συνεντεύξεις)	180
Παράρτημα X (Εκπρόσωποι κομμάτων και φορέων)	246

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.....	31
Διάγραμμα 2.....	41
Διάγραμμα 3.....	47
Διάγραμμα 4.....	47
Διάγραμμα 5.....	48
Διάγραμμα 6.....	48

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.....	18
Πίνακας 2.....	19
Πίνακας 3.....	28
Πίνακας 4.....	39
Πίνακας 5.....	113
Πίνακας 6.....	113

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

A.N.	Αναγκαστικός Νόμος
A.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΑΤΕΙ	Ανώτερα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.	Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
Γ.Σ.Ε.Ε.	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΓΓΔΒΜ	Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης
ΓΕ.Λ.	Γενικό Λύκειο
Δ.Ι.Ε.Κ.	Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
Δ.Τ.Ε.Ε.	Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
ΔΒΜ	Δια Βίου Μάθηση
ΔΟΕ	Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Α	Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης
Ε.Ε.Ε.ΕΚ.	Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
Ε.Ε.Κ.	Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
Ε.Ε.Π:	Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική
Ε.Ι.Ε.Α.Δ.	Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού
Ε.Κ.	Εργαστηριακά Κέντρα
Ε.Κ.Α.Χ.	Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα
Ε.Κ.Τ.	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Π.Π.	Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων

Ε.Σ.Ε.Κ.	Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
Ε.Σ.Κ.	Επαγγελματικών Σχολών Κατάρτισης
ΕΑΓΕ	Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών
ΕΑΣΜ	Επιτροπή Αξιολόγησης Σχολικής Μονάδας
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΑ	Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης
ΕΚΕΠΙΣ	Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης
ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ-Λ.	Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο-Λύκειο
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΑ.Λ.	Επαγγελματικό Λύκειο
ΕΠΑ.Σ	Επαγγελματικές Σχολές
ΕΠΛ	Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο
ΕΠΠΣ	Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών
ΕΣΕΕΚ	Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΕΣΣΕΕΚΑ	Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση
ΕΣΥΠ	Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας
ΕΧΤΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
Ι.Ε.Κ.	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ι.Μ.Ε.	Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
Ι.Ο.Β.Ε	Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών
Ι.Τ.Ε.	Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
Κ.ΑΝ.Ε.Π.	Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Κ.Ε.Α.	Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας

Κ.Σ.Ε.Ε.Κ.	Κεντρικού Συμβουλίου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΕΚ	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΚΕΠΕΤ	Κέντρο Πολιτικής Έρευνας & Τεκμηρίωσης
ΚΕΣΥΠ	Κέντρα Συμβουλευτικής Προσανατολισμού
Μ.Ν.Α.Ε.	Μια Νέα Αρχή στα Επαγγελματικά Λύκεια
ΝΠΔΔ:	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Ο.Λ.Τ.Ε.Ε.	Ομοσπονδία Λειτουργών Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Ο.Ε.Ε.Κ.	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
ΟΛΜΕ	Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
ΟΜΕΑ	Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης
ΟΝΕ	Οικονομική Νομισματική Ένωση
ΟΣΕΕΚ	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
Π.Ε.Κ.	Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο
Π.ΕΠΑ.Λ.	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο
Π.Π.Σ.	Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία
Π.Σ.Π.Α.	Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αθηνών
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ.Κ.Ε.Σ	Περιφερειακό Κέντρο Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
ΠΕΚ	Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα
Π.Ι.	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΠΜΣ	Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών
Π.Σ.	Πρόγραμμα Σπουδών

Σ.Ε.Κ	Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης
Σ.Ε.Κ	Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα
Σ.Ε.Κ.	Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση
Σ.Σ.Π.Α.Ε.	Συμβουλίου Σύνδεσης με την Παραγωγή και την Αγορά Εργασίας
ΣΑΠ	Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας
ΣΔΕ	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
ΣΔΕ	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
ΣΕΠ	Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Ε.Σ.	Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών
Τ.Ε.Ε.	Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια
ΤΕ.Ε.	Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση
ΤΕΙ	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
ΥΠΑΙΘ	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Cedefop	European Centre for the Development of Vocational Training
CoVE	Centres of vocational excellence
CTVET	Council for Technical and Vocational Education
EaFA	European alliance for apprenticeships
EC	European Commission
ECTS:	European Course Credit Transfer System
ECVET	European Credit System for Vocational Education and Training
EHEA	European higher education area

EQAVET	European quality assurance in vocational education and training
EQF	European Qualifications Framework
ESCO	European Skills, Competences, Qualifications and Occupations
ETF	European Training Foundation
EU	European Union
FE	Further Education
HE	Higher Education
I.L.O.	International Labour Organization
ICT	Information and communications technology
ISCED	International Standard Classification of Education
IT	Information Technology
ITVET	Institutes for Technical and Vocational Education and Training
L.L.L.	Life Long Learning
MIS	Management Information Systems
Neet	Not in Employment, Education or Training
NVEQF	National Vocational Education Qualifications Framework
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
PEST	Political, economic, sociological, technological
PISA	Programme for international student assessment
PSV	post-secondary vocational education and training
QCF	Qualifications and Credit Framework
TVET	Technical & Vocational Education & Training
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VCE	Vocational Certificate of Education
VET	Vocational Education and Training

VPET	Vocational and professional education and training
WB	World Bank
WBL	Work-based learning

Εισαγωγή

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα περισσότερα συστήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διατηρούν διάκριση μεταξύ γενικής-ακαδημαϊκής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Οι λεπτομέρειες τους ποικίλλουν από χώρα σε χώρα, αλλά στις περισσότερες από αυτές, η γενική εκπαίδευση προετοιμάζει τους μαθητές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ η επαγγελματική εκπαίδευση τους προετοιμάζει για την άμεση είσοδο στην αγορά εργασίας. Οι μελετητές διακρίνονται σε εκείνους που βλέπουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση κυρίως ως θέμα επαγγελματικής κατάρτισης και προετοιμασίας για την αγορά εργασίας και σε αυτούς που την βλέπουν ως συνέχεια της ιεραρχικής διαφοροποίησης των μαθητών σε ποιοτικά διακριτές ομάδες. Τα μέλη της πρώτης ομάδας αντιλαμβάνονται την επαγγελματική εκπαίδευση κυρίως μέσα από το πρίσμα της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου, η οποία θεωρεί ότι οι δεξιότητες, είτε είναι επαγγελματικού είτε ακαδημαϊκού χαρακτήρα, βελτιώνουν τις προοπτικές στην αγορά εργασίας. Αυτοί οι ερευνητές (Becker, 1975· Bishop, 1989· Blossfeld, 1992) έχουν ως βασική παραδοχή ότι η επαγγελματική εκπαίδευση εφοδιάζει τους μαθητές με δεξιότητες που μπορούν να ενισχύσουν την απόδοση τους και την παραγωγικότητά τους στην εργασία και την εκλαμβάνουν ως 'δίχτυ ασφαλείας'. Ως εκ τούτου, οι μαθητές της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ως εν δυνάμει εργαζόμενοι έχουν αυξημένη ζήτηση και οι πιθανότητές τους να αποκτήσουν απασχόληση και αξιοπρεπείς μισθούς ενισχύονται (Bol & Van De Werfhorst, 2013). Η δεύτερη ομάδα μελετητών (Oakes, 1985· Shavit, 1990) ορμώμενοι από τις θεωρίες της αναπαραγωγής των τάξεων (Bowles & Gintis, 1976) και του κοινωνικού αποκλεισμού (Collins, 1979) υποστηρίζουν ότι η διαφοροποίηση στην εκπαιδευτική διαδρομή είναι ένας μηχανισμός για την αναπαραγωγή της κοινωνικής ανισότητας μεταξύ των γενεών. Θεωρούν την επαγγελματική εκπαίδευση περισσότερο ως μια 'εκτροπή' από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, που παρακωλύει ταυτόχρονα την ισότητα εκπαιδευτικών και επαγγελματικών ευκαιριών (Hanushek et al., 2017· Shavit and Müller, 2000). Μελέτες σε διάφορες χώρες έχουν δείξει ότι αυτή η διαφορετική τροχιά (tracking) εμποδίζει την ισότητα των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών ευκαιριών. Οι μαθητές που προέρχονται από χαμηλότερες τάξεις κοινωνικές ή οικονομικές είναι εκ των προτέρων τοποθετημένοι σε χαμηλότερες τέτοιες εκπαιδευτικές 'τροχιές', γεγονός που με τη σειρά του, μειώνει τις πιθανότητές τους να φοιτήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και να εισέλθουν στη συνέχεια σε

επαγγέλματα υψηλού κύρους και υψηλών απολαβών (Gamoran & Mare, 1989· Iannelli, 1997).

Στην Ελλάδα ο θεσμός της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης βιώνει σημαντικές μεταβολές σε θεσμικό επίπεδο τα τελευταία χρόνια, καθώς έχουμε αρκετά νομοθετήματα που αφορούν τη λειτουργία, τη δομή και τη διακυβέρνηση αυτής. Όμως διαχρονικά η αντιμετώπιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, είναι συχνά αποσπασματική και ανακόλουθη, με αποτέλεσμα να τίθεται στο περιθώριο και να θεωρείται ακόμα και σήμερα από τους πολίτες ως επιλογή ‘δεύτερης κατηγορίας’¹. Η πλειονότητα των εφήβων, συνεχίζει να επιλέγει το Γενικό Λύκειο, με απώτερο στόχο την πρόσβαση στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και ενδεχομένως μια θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ενώ η επαγγελματική εκπαίδευση προσελκύει μαθητές με χαμηλές επιδόσεις και συνήθως από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο εις βάρος αυτής της μορφής εκπαίδευσης και των μαθητών που την επιλέγει. Τα τελευταία χρόνια όμως παρατηρείται μια μικρή διαφοροποίηση, ως προς το μαθησιακό επίπεδο των νεοεισερχομένων μαθητών και το οικονομικό τους υπόβαθρο. Η μικρή αυτή μεταστροφή, πιθανόν να οφείλεται στα εξής : α) προστέθηκαν πανεπιστημιακές σχολές υψηλού κύρους στο μηχανογραφικό των ΕΠΑ.Λ., β) υπήρξε μικρή αύξηση του ποσοστού των μαθητών αυτών των σχολείων σε όλες τις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γ) υπήρξε θεσμοθέτηση και λειτουργία του μεταλυκειακού έτους-τάξης μαθητείας για τους αποφοίτους των ΕΠΑ.Λ., δ) καθιερώθηκε η λειτουργία καινοτόμων δράσεων όπως το Μ.Ν.Α.Ε.² και ε) αναπτύχθηκε η εξωστρέφεια που έδειξαν πολλοί εκπαιδευτικοί, αναλαμβάνοντας την διοργάνωση εκθέσεων τεχνημάτων και κατασκευών αλλά και ενημερώσεων της κοινότητας για τον τρόπο λειτουργίας των σχολείων της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και των πολλαπλών διεξόδων των αποφοίτων τους.

Αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η τελευταία αναδιάρθρωση της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και ειδικά της ανώτερης δευτεροβάθμιας, με την θεσμοθέτηση ενός νέου τύπου σχολείων, που από την μία πλευρά εδράζεται στην ‘αριστεία’ και από την άλλη αγορά εργασίας.

¹ Στην βιβλιογραφία αναφέρεται και ως ‘η δεύτερη καλύτερη επιλογή’, για αποφευχθεί η επιπρόσθετη αρνητική φόρτιση του όρου ‘δεύτερη κατηγορία’.

² Μ.Ν.Α.Ε. σημαίνει ‘Μια Νέα Αρχή στα Επαγγελματικά Λύκεια’.

Ο στόχος μας είναι διττός. Αφενός να μελετήσουμε τις απόψεις των κοινοβουλευτικών κομμάτων και των κοινωνικών εταίρων, με σκοπό τα αναδείξουμε τα βασικά προτάγματα όπως αποτυπώθηκαν στις συνεδριάσεις της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων. Αφετέρου να διερευνηθεί η νοηματοδότηση και η ερμηνεία των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα νεοσύστατα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, προκειμένου να αναδείξουμε τις προσδοκίες που εναποθέτουν σε αυτό τον νέο τύπο Επαγγελματιών Λυκείων και τα προτάγματα με τα οποία συνδέονται.

Η παρούσα εργασία περιλαμβάνει δυο διακριτά μέρη το θεωρητικό και το εμπειρικό. Στο πρώτο μέρος γίνεται μια γενική αναφορά στα πρότυπα και πειραματικά σχολεία, στο ελληνικό πλαίσιο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις θεωρητικές προσεγγίσεις της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης. Το δεύτερο μέρος της εργασίας αποτελεί το ερευνητικό μέρος. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύσσεται η μεθοδολογία και παρουσιάζεται αναλυτικά ο σχεδιασμός της ποιοτικής έρευνας που έγινε με τη διενέργεια συνεντεύξεων σε εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε Π.ΕΠΑ.Λ.. Ακολουθεί η παρουσίαση και ο σχολιασμός των σημαντικότερων αποτελεσμάτων της ανάλυση των πρακτικών των συνεδριάσεων της Διαρκής Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής και των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών. Η εργασία ολοκληρώνεται με τη συνθετική παρουσίαση των ευρημάτων, ερμηνεία και συζήτηση των συμπερασμάτων στα οποία καταλήξαμε, καθώς και προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφάλαιο 1. Ιστορικό και κοινωνικό συγκείμενο

Στην αρχή της τρίτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, η ανθρωπότητα βρίσκεται στην διάρκεια της πανδημίας που προκάλεσε ο κορωνοϊός Sars-CoV-2. Η παγκόσμια κοινότητα κινητοποιήθηκε και προσπαθεί για την αναχαίτιση της. Η κοινωνία μας όμως κλονίζεται, μετράει εκατομμύρια θύματα, μουνδιασμένη παρακολουθεί τις εξελίξεις, υιοθετεί τους περιορισμούς κυκλοφορίας, τους εγκλεισμούς, και προσπαθεί να προσαρμοσθεί στην νέα πραγματικότητα.. Οι αρχικές επιπτώσεις της πανδημίας στο οικονομικό, στο κοινωνικό πεδίο αλλά και σε ατομικό επίπεδο έχουν ήδη καταγραφεί, με πρόσημο εμφατικά αρνητικό. Ανάμεσα σε άλλα, αναδεικνύουν σε παγκόσμιο επίπεδο, την κατάρρευση του νεοφιλελεύθερου αφηγήματος περί ανάγκης περιστολής των δημόσιων δομών κοινωνικής προστασίας και δημόσιων δομών υγείας, τις αδυναμίες, τα ελλείμματα και την αποδιοργάνωση των συστημάτων πρόληψης και αντιμετώπισης πανδημικών και άλλων κατά της ανθρωπότητας απειλών και τη δυσμενή θέση των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων οι οποίοι για ακόμα μία φορά παραμένουν ανυπεράσπιστοι. Η δημόσια εκπαίδευση δεν εξαιρείται των δυσμενών επιπτώσεων, με μεγέθυνση του φαινομένου στους ασθενέστερους και τους περισσότερους ευάλωτους. Σε ποικίλους κύκλους εδραιώνεται η πεποίθηση πως η πανδημία δρα ως μετασηματιστής και επιταχυντής, της νέας εποχής, της ύστερης νεωτερικότητας³ ή μετανεωτερικότητας και της αποκαλούμενης 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης, των τεχνολογικών εξελίξεων, της ψηφιοποίησης, της παγκοσμιοποίησης αλλά και των ανισοτήτων και εγκαταστάτης νέων μορφών ανισοτήτων. Όλοι, ανεξαρτήτως ηλικίας, οικονομικής κατάστασης και μόρφωσης πρέπει να υιοθετήσουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, αν δεν θέλουν να μείνουν στο περιθώριο. Κανένας κλάδος δεν μένει ανέπαφος από τις υψηλές ταχύτητες με τις οποίες κινείται η τεχνολογία. Οι σημαντικές αλλαγές που συντελούνται ή κυοφορούνται, προκαλούν μεταβολές σε μια σειρά παραγωγικών και οικονομικών δραστηριοτήτων αλλά παράλληλα φαίνεται να λειτουργούν ως ένας ισχυρός παράγοντας ανισορροπίας καθώς και δημιουργίας ή αναπαραγωγής νέων ανομοιομορφιών, ανισοτήτων και συγκεντροποιήσεων, τόσο σε επίπεδο αγοράς εργασίας, δομής απασχόλησης και οικονομίας όσο και σε επίπεδο κοινωνικο-

³ Bauman, Z. (2002). *Η μετανεωτερικότητα και τα δεινά της*. (Μτφρ.) Γ.-Ι. Μπαμπασάκης. Αθήνα: Ψυχογιός.

οικονομικής ανάπτυξης οικονομιών, κλάδων, περιφερειών και χωρών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Βρισκόμαστε στην περίοδο της νέας βιομηχανικής επανάστασης, που πριν από 10 χρόνια η γερμανική ομάδα επιστημόνων Acatech την παρουσίασε με τον όρο “Industrie 4.0”, σηματοδοτώντας την έναρξη της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης και οδηγώντας τα τελευταία χρόνια σε ριζική αλλαγή του βιομηχανικού περιβάλλοντος λόγω της εισαγωγής εννοιών και τεχνολογιών που βασίζονται σε αυτή (Matt et al., 2020). Ο πυρήνας της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης αποτελείται από τη καθιέρωση ευφών προϊόντων μέσω αλλαγών στα μέσα παραγωγής, προώθησης και κατανάλωσης αυτών, που οφείλονται κυρίως στις αλματώδεις τεχνολογικές εξελίξεις στους τομείς της ψηφιοποίησης και της τεχνητής νοημοσύνης (Kamble, et al., 2018· Φωτάκης & Σελίμης, 2018). Ο Agolla (2018) υποστήριξε ότι καθώς αυτή η βιομηχανική επανάσταση εδραιώνεται και εφαρμόζεται σε ολοένα αυξανόμενη κλίμακα, τόσο τα έθνη όσο και οι οργανισμοί πρέπει να ασχοληθούν με εκπαιδευτικά συστήματα που εστιάζουν στη γνώση πέρα από αυτό που διδάσκονται σήμερα. Αυτή η βιομηχανική επανάσταση συνεπάγεται και μια επανάσταση στην εκπαίδευση. Οι άνθρωποι θα χρειάζονται εκπαίδευση που θα τους προετοιμάζει για μια δια βίου μάθηση και επανεκπαίδευση. Ταυτόχρονα, χρειάζεται ένα δίκτυο κοινωνικής προστασίας που να επικεντρώνεται στην υποστήριξη σταδιοδρομίας και όχι απλώς σε παροχές ανεργίας. Οι εργοδότες θα εκτιμήσουν περισσότερο τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία, την κριτική σκέψη, τη διαπραγματεύση και τις ικανότητες πειθούς, την ικανότητα να αντιλαμβάνονται το σύνολο, τη συγκέντρωση στη λεπτομέρεια, την ανθεκτικότητα, την ευελιξία, την ηγεσία, ακόμη και τη συναισθηματική νοημοσύνη, για τις ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών (Στάμκος, 2019). Το διακύβευμα εδώ είναι πώς θα διασφαλιστεί η καθολική συμμετοχή της ανθρωπότητας στις εξελίξεις με σκοπό αντίστοιχα την καθολική συμμετοχή στα οφέλη, ενόψει της αυξανόμενης οικονομικής ανισότητας που παρατηρείται παγκοσμίως, των κοινωνικών εντάσεων, του πολιτικού κατακερματισμού, της ολοένα και αυξανόμενης οικονομικής αβεβαιότητας και της απειλής φυσικών καταστροφών. Οι Schwab & Davis (2018: 15-16), θεωρεί πως οι αρχές που πρέπει να διέπουν την μετάβαση στην νέα αυτή εποχή, οφείλουμε εκτός των άλλων να είναι *η ενδυνάμωση του ανθρώπου, ως ρυθμιστικού παράγοντα αντί της σκέψης πως ο έλεγχος της τεχνολογίας που επιδρά στην ανθρώπινη συμπεριφορά είναι αδύνατος και οι αξίες, ως χαρακτηριστικό των*

νέων τεχνολογιών, αντί της αρχής της ουδετερότητας. Ειδικότερα, οι αξίες που οφείλουν να αποτελούν τη βάση των νέων τεχνολογιών και στις οποίες συντείνουν πλήθος διαφορετικών πολιτισμών, φιλοσοφιών και θρησκείων είναι η διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ανεξαρτήτως φυλής, γένους, υπόβαθρου ή πεποιθήσεων, η σημασία του κοινού έναντι του προσωπικού συμφέροντος και η ανάγκη για εποπτεία που θα διασφαλίσει πως τα σύγχρονα τεκταινόμενα δεν θα πλήξουν τις μελλοντικές γενιές. Επιπρόσθετα θέτει τις παρακάτω τρεις βασικές προκλήσεις οι οποίες και απαιτούν συλλογική διαχείριση (Schwab & Davis, 2018:13-14): *Δίκαιος Καταμερισμός - Κοινωνική Ισότητα, Διαχείριση Παράπλευρων Απωλειών και Ανθρωποκεντρικά Συστήματα που αφορά την προσέγγιση κάθε βήματος προς την 4η Βιομηχανική Επανάσταση με κριτήριο τις ανθρώπινες αξίες αντί οικονομικών κριτηρίων*. Δεν σταματάει όμως η δημιουργία εύλογων ερωτημάτων που αφορούν στον καταμερισμό των ωφελειών και στην πρόσβαση στις ευκαιρίες που προσφέρει η νέα ‘επανάσταση’ και κυρίως, ποιά λογική θα υπερισχύσει κατά αυτή τη διαδικασία και ποιοί θεσμοί θα αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της νέας πραγματικότητας. Γνωρίζουμε ότι η τεχνολογική εξέλιξη δεν οδηγεί αυτόματα και ομοιόμορφα σε βελτίωση των συνθηκών ευημερίας των κοινωνιών και η λεγόμενη «οικονομία της γνώσης» δεν εξαπλώνεται με συμμετρικό και ομοιόμορφο τρόπο σε επίπεδο οικονομιών, επιχειρήσεων και ατόμων και συνεπώς, σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι μπορεί να συμβάλλει στην ανισότητα, την οικονομική στασιμότητα και την κοινωνική αποδιάρθρωση (Αγγελάκης, 2019· Rodrik, 2008· Unger, et al., 2019· E.C., 2021· O.E.E., 2021· Τσακίρη, 2018).

Όσον αφορά την εργασία, στον σύγχρονο κόσμο τα επαγγελματικά προσόντα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας, τη διευκόλυνση της κινητικότητας και τη βελτίωση της πρόσβασης σε περαιτέρω εκπαίδευση (E.C., 2018). Ποιά είναι τα προσόντα και οι δεξιότητες αυτές έχουν μελετηθεί τα τελευταία χρόνια και οι ερευνητές έχουν προτείνει διάφορα σχέδια πλαισίων που αφορούν τις απαιτούμενες δεξιότητες των επόμενων χρόνων, αυτό που ονομάζουμε 21st century skills (δεξιότητες του 21ου αιώνα). Ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (OECD) έχει ορίσει ως δεξιότητες του 21ου αιώνα αυτές τις δεξιότητες και τις ικανότητες που θα πρέπει να κατέχουν οι νέοι έτσι ώστε να είναι αποτελεσματικοί ως εργαζόμενοι αλλά και πολίτες στην κοινωνία της γνώσης του 21^{ου} αιώνα. Οι μελέτες έδειξαν ότι έχει σχηματιστεί ένας πυρήνας (core)

από επτά κατηγορίες δεξιοτήτων: technical (τεχνικές), information management (διαχείριση πληροφοριών), communication (επικοινωνία), collaboration (συνεργασία), creativity (δημιουργικότητα), critical thinking (κριτική σκέψη) και problem solving (επίλυση προβλήματος). Επίσης μαζί με αυτούς τους επτά βασικούς άξονες έχουν αναγνωριστεί πέντε συναφής δεξιότητες (contextual skills): ethical awareness (ηθική αντίληψη), cultural awareness (πολιτιστική αντίληψη), flexibility (ευελιξία), self – direction (αυτοπροσανατολισμός), και lifelong learning (δια βίου μάθηση) (van Laar et al., 2017). Αυτές οι δεξιότητες είναι θεμελιώδεις για την εκτέλεση καθηκόντων σε ένα ευρύ φάσμα επαγγελμάτων. Ένα κρίσιμο ερώτημα που γεννιέται είναι πως ο πολίτης θα αποκτήσει τα προσόντα και τις παραπάνω δεξιότητες; Ποιος θα τις παρέχει, το κράτος, οι εργοδότες ή ο καθένας μόνος; Αν στο παρελθόν, ο εργασιακός βίος ήταν σειριακός, από την εκπαίδευση στην εργασία και κατόπιν στη συνταξιοδότηση, στο νέο περιβάλλον, καθίσταται πιθανότερη η αλλαγή επαγγέλματος ή το καθεστώς απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου του. Προκειμένου το μεταβαλλόμενο αυτό περιβάλλον να είναι αμοιβαία επωφελές για επιχειρήσεις και ανθρώπινο δυναμικό, είναι απαραίτητη η διαρκής αναβάθμιση των δεξιοτήτων (up skilling) και η επανακατάρτιση (reskilling) (Σ.Ε.Β., 2021). Η εμπειρία από προηγούμενες φάσεις μεγάλων τεχνολογικών αλλαγών αυτοματοποίησης έχει δείξει ότι, σε γενικές γραμμές, οι τρόποι επηρεασμού της εργασίας άρα και των δεξιοτήτων, είναι η σταδιακή κατάργηση επαγγελμάτων και η ανάδυση νέων ειδικοτήσεων και δημιουργία θέσεων εργασίας σε άλλα επαγγέλματα. Αυτό που προκαλεί ανησυχία στην τρέχουσα τεχνολογική επιτάχυνση είναι ότι ο αριθμός των νέων θέσεων εργασίας που αναμένεται να δημιουργηθούν πιθανότατα θα υπολείπεται σημαντικά όσων θα χαθούν. Επίσης, η τρέχουσα τεχνολογική αλλαγή, σε αντίθεση με τις παλαιότερες, απειλεί εξίσου, αν όχι περισσότερο, εργασίες και εργασιακά καθήκοντα που απαιτούν διανοητικές και όχι μόνο χειρωνακτικές δεξιότητες. Ωστόσο, χρειάζεται να μην ξεχνούμε ότι οι αλλαγές που συντελούνται στην εργασία και στην καθημερινή ζωή λόγω του ψηφιακού μετασχηματισμού δεν συνεπάγονται αυτομάτως βελτίωση της ανθρώπινης κατάστασης, στο βαθμό που τα οφέλη από την χρήση τεχνολογιών και ψηφιακών εφαρμογών κατανέμονται άνισα και στο μέτρο που η επινόηση και δημιουργία νέων ψηφιακών εφαρμογών προορίζεται εξαρχής, σε πολλές περιπτώσεις, για την ισχυροποίηση της θέσης των μεγάλων επιχειρήσεων παρά για την

ισοκατανομή των επιχειρηματικών ευκαιριών, πόσο μάλλον για την ευημερία της πλειονότητας των ανθρώπων.

Όπως διαφαίνεται στο μέλλον η σχέση μισθωτής εργασίας δεν θα είναι η συνηθισμένη συμβατική σχέση μεταξύ επιχείρησης και εργαζομένων σε αυτήν. Το κύριο χαρακτηριστικό των νέων μορφών εργασίας είναι η αυτονομία και η ευελιξία αναφορικά με την εκτέλεση των καθηκόντων, τον χρόνο και τον τόπο εργασίας, στοιχεία που δεν συνάδουν εκ πρώτης όψεως με την έννοια της εξάρτησης που χαρακτηρίζει τη μισθωτή εργασία. Οι νέες μορφές εργασίας φαίνεται να παραπέμπουν σε ανεξάρτητη εργασία, ωστόσο συχνά τοποθετούνται στη γκριζα ζώνη μεταξύ μισθωτής εργασίας και μίσθωσης έργου ή ανεξαρτήτων υπηρεσιών. Ο αντίκτυπος των νέων μορφών απασχόλησης και η μη τυπική απασχόληση στην αγορά εργασίας εγείρει ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω μελέτης και ενδεχομένως χρήζουν θεραπείας, όπως ότι αυτές οι μορφές εργασίας μπορεί να είναι επισφαλείς, λόγω του περιστασιακού τους χαρακτήρα, του χαμηλού εισοδήματος και της περιορισμένης κοινωνικής προστασίας. Μπορεί να οδηγήσουν σε πλήρη απελευθέρωση του χρόνου εργασίας και σε κίνδυνο άμβλυσης έως και εξαφάνισης της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Επίσης λόγω του περιστασιακού τους χαρακτήρα, συνήθως στερούν από τους εργαζόμενους την πρόσβαση σε μέτρα που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις για την ανάπτυξη και την επαγγελματική εξέλιξη του ανθρώπινου δυναμικού. Επομένως οι εργαζόμενοι με τέτοιες μορφές απασχόλησης καλούνται να αναλάβουν μόνοι τους το κόστος της επένδυσης σε αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους και βελτίωση των ικανοτήτων τους, ενώ μπορεί να μην έχουν την οικονομική δυνατότητα προς τούτο (Eurofound, 2015· ILO, 2016· Σ.Ε.Β., 2017). Επιπλέον από την τηλεργασία, ως έκτακτο μέτρο, ολοταχώς οδεύουμε στην καθιέρωσή της με αποτέλεσμα αλλαγής του παραδοσιακού εργασιακού μοντέλου και ακύρωση βασικών κανόνων όπως την προστασία της εργασίας λαμβάνει ατομικά χαρακτηριστικά σε βάρος της συλλογικής προστασίας της εργασίας. Η εργασία εξ αποστάσεως αλλάζει με ταχύτατους ρυθμούς την οργάνωση της εργασίας, τους χώρους, τις ώρες απασχόλησης, τη διάρκεια αλλά και τα εισοδήματα. Η νέα αυτή πραγματικότητα θα δημιουργήσει νέες αντιθέσεις και ανισότητες στο εργατικό δυναμικό. Μία ακόμα επίπτωση είναι ότι η συλλογική οργάνωση και προστασία της εργασίας ήδη υποχωρεί με τρόπο ραγδαίο που επιφέρει την αποδυνάμωση της μαζικοποίησης των οργανώσεων και της διαπραγματευτικής ισχύος τους. Μέσα σε

αυτό το νέο περιβάλλον τα συνδικάτα βρίσκονται μπροστά σε μεγάλες προκλήσεις και προβλήματα με βασικές προτεραιότητες, την προστασία των κεκτημένων, ότι άφησαν πίσω η οικονομική κρίση και σήμερα η πανδημία, τον σεβασμό στον χρόνο και στις συνθήκες απασχόλησης και βέβαια στα εισοδήματα και την αντιμετώπιση των συνεπειών της τηλεργασίας, που ανατρέπουν τις παραδοσιακές εργασιακές σχέσεις, στον νέο κόσμο της ψηφιοποίησης και της τεχνητής νοημοσύνης. Οι διεθνείς οργανισμοί, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το κράτος, τα συλλογικά, πολιτικά και κοινωνικά υποκείμενα οφείλουν να μελετήσουν και να διευθετήσουν το νέο εργασιακό τοπίο της νέας εργασία και της ψηφιοποίησης της, για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που ραγδαία εξαπλώνονται και χρήζουν άμεσα ρεαλιστικές και κοινωνικά αποδεκτές λύσεις (Αποστολίδης, 2021· Μέξη & Κόκκινου, 2020· Εμμανουήλ, 2021).

Ένα άλλο ‘φαινόμενο’ των τελευταίων δύο δεκαετιών, που συνδέεται με την ηλικιακή ομάδα που πραγματεύεται η εργασία μας είναι οι Neets⁴. Έτσι αποκαλούνται οι νέοι που δεν απασχολούνται, δεν φοιτούν σε κάποια δομή εκπαίδευσης ή κατάρτισης (House of Common, 2010). Αυτές οι νέες και οι νέοι βρίσκονται στο σύγχρονο κοινωνικό περιθώριο, χωρίς να καταγράφονται σε κάποια επίσημη στατιστική του κράτους σε σχέση με την εκπαίδευση, την κατάρτιση ή την απασχόληση και αποτελούν ένα μεγάλο κομμάτι της νέας γενιάς, που η σύγχρονη κοινωνία και οι ακολουθούμενες πολιτικές δεν τους έδωσαν την πρέπουσα προσοχή, όταν όφειλε, αλλά και σήμερα τους κόβει τον δρόμο της ομαλής ένταξης, δεν τους εξοπλίζει με τα απαραίτητα εφόδια και δεν έχει προβεί στις απαιτούμενες παρεμβάσεις ώστε να μην εμφανίζουν χαρακτηριστικά κοινωνικής ευπάθειας. Η ομάδα NEET, εκτός του ότι είναι ετερογενής, είναι επίσης μια πολύ δυναμική, καθώς πολλοί νέοι της ομάδας κινούνται εντός και εκτός της, με γρήγορους ρυθμούς, ενώ ο συνολικός αριθμός των NEETs τείνει να παραμείνει σε γενικές γραμμές στατικός (Chen, 2011· Eurofund 2012· Vancea & Utzet, 2018). Ο όρος NEET εισήχθη το 2008 επίσημα στα έγγραφα της Ε.Ε. ως ένας διευρυμένος δείκτης που θα αποτυπώνει την νεανική απουσία απασχολησιμότητας (European Commission, 2008· Παπαδάκης, 2013). Ο προσδιορισμός του ηλικιακού διαστήματος των NEETs διαφοροποιείται συχνά σε κάποιες μελέτες και έγγραφα. Συνήθως αναφέρεται σε: νέους και νέες ηλικίας μεταξύ 16 και 18 ετών, σε εθνικές περιπτώσεις όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο

---

⁴ NEET (Young people Not in Education, Employment or Training – Νέοι άνθρωποι εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης).

(S.E.U., 1999· Pemberton, 2008), νέους και νέες ηλικίας μεταξύ 15 έως 24 ετών στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) (Eurofound, 2012· Eurofound, 2016· I.L.O., 2012· European Commission, 2012), νέους και νέες ηλικίας μεταξύ 15 έως 29 ετών, στα κείμενα του ΟΟΣΑ και Eurostat (OECD, 2012), νέους και νέες ηλικίας μεταξύ 15 έως 34 ετών, κυρίως στην Ιαπωνία (Chen, 2011· Yuji, 2007· Eurofound, 2012). Το σημαντικότερο ίσως χαρακτηριστικό του δείκτη NEET είναι ότι αναφέρεται σε έναν αρκετά ετερογενή πληθυσμό. Το Eurofound (2016), σε μια προσπάθεια να γίνει πληρέστερη αποτύπωση της ετερογένειας, ταξινομεί τους NEET σε τουλάχιστον επτά υποομάδες. Τους νέο-εισερχόμενους, τους βραχυπρόθεσμα ανέργους, τους μακροχρόνια ανέργους, τους μη διαθέσιμους λόγω ασθένειας ή αναπηρίας, σε άτομα που παρέχουν φροντίδα, σε αποθαρρημένους εργαζόμενους και σε άλλα ανενεργά άτομα (Eurofound, 2016· O'Higgins, 2019). Στην Ελλάδα έχουν διεξαχθεί δύο μεγάλες έρευνες που απεικονίζουν τα χαρακτηριστικά των Ελλήνων NEETs. Η πρώτη⁵ που συνέβαλε στην ανίχνευση, χαρτογράφηση και αποτύπωση του νέου και πρωτόγνωρου, για τα ελληνικά δεδομένα, φαινομένου κοινωνικής ευπάθειας και κατάφερε να καταγράψει τους NEETs στον ελλαδικό χώρο και να αποτυπώσει τα χαρακτηριστικά τους στο πλαίσιο του συνεχούς μεταβαλλόμενου κοινωνικοοικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος (Παπαδάκης, et al., 2013). Η δεύτερη⁶ η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί και ως συνέχεια και επέκταση της προηγούμενης είναι το ερευνητικό Έργο “NEETs2” (Κυρίδης, et al., 2016· Papadakis, et al., 2017). Τα ευρήματα των παραπάνω ερευνών μας δείχνουν ότι πλειοψηφία των NEETs στην Ελλάδα είναι άτομα ηλικίας μεταξύ 20 και 24 ετών σε ποσοστό 87,5%, ενώ μόλις το 12,5% είναι έως 19 ετών και μόνο ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού τους έχει εγκαταλείψει

⁵ Φέρει τον τίτλο «*Βαρόμετρο Απόντων. Ανίχνευση, κατηγοριοποίηση και εμπειρική θεμελίωση προτάσεων πολιτικής για την καταπολέμηση μίας νέας μορφής κοινωνικής ευπάθειας: NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training)*». Είναι εθνικής κλίμακας έρευνα για τους NEETs που υλοποιήθηκε από το Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης (ΚΕΑΔΙΚ), το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Κ.ΑΝ.Ε.Π.) της Γ.Σ.Ε.Ε. (Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας), την εταιρεία δημοσκοπήσεων GPO (Greek Public Opinion) και το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (Ι.Τ.Ε.). Τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν σε βιβλίο το Δεκέμβριο του 2013.

⁶ Είναι συνέχεια και επέκταση της προηγούμενης έρευνας και τιτλοφορείται “NEETs2”. Ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2016 και υλοποιήθηκε από το Κ.ΑΝ.Ε.Π./Γ.Σ.Ε.Ε., το Κέντρο Πολιτικής Έρευνας & Τεκμηρίωσης (ΚΕΠΕΤ) του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΑΔΙΚ) του Πανεπιστημίου Κρήτης, με τίτλο «*Έρευνα και ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ενσωμάτωση μιας μείζονος κοινωνικά εύάλωτης ομάδας: ψυχολογικό προφίλ/ψυχοπαθολογία, προφίλ δεξιοτήτων, διάγνωση αναγκών και ανάπτυξη προγραμμάτων για την κατάρτιση-reskilling και την ψυχολογική υποστήριξη προς την επαν-ενσωμάτωση των «νέων ανθρώπων εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (Neets)*».

πρόωρα το σχολείο. Το 41% των NEETs προέρχονται από οικογένειες με ιδιαίτερα χαμηλό εισόδημα (κάτω των 1000 ευρώ), ενώ 11,1% από οικογένειες με εισόδημα μεταξύ 1000 έως 1500 ευρώ ανά μήνα. Για τους «ευρωπαίους» NEETs αποτυπώθηκε ότι οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες (ηλικίας 15-24) και ένα ελαφρώς μικρότερο ποσοστό, 43%, είχε ολοκληρώσει μέχρι κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσης (ISCED 0-2). Το ποσοστό των NEETs με επίπεδα ISCED 0-2 μειώνεται στο 39% στην ηλικιακή ομάδα 15-29 ετών. Σε επίπεδο κρατών, υπάρχουν πολλές διαφορές αλλά γενικότερα αποτυπώνεται πως τα άτομα με χαμηλότερα επίπεδα μορφωτικού επιπέδου, διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να καταλήξουν NEETs από ότι ο υπόλοιπος πληθυσμός των νέων. Έτσι, σε γενικές γραμμές, η εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί ισχυρή ασπίδα κατά της ανεργίας και της περιθωριοποίησης. Στη βιβλιογραφία, η ύπαρξη μεταναστευτικού υποβάθρου προσδιορίζεται συνήθως ως παράγοντας κινδύνου για την αύξηση της πιθανότητας να είναι NEET. Οι νέοι που είναι NEET προέρχονται κυρίως από οικογένειες με χαμηλότερα εισοδήματα (Eurofound, 2016). Σε παγκόσμιο επίπεδο ο πληθυσμός των νέων είναι 1.273.000.000 άτομα. Από αυτούς στην κατηγορία των NEETs είναι 267.000.000 άτομα, όπως αποτυπώνεται από τον I.L.O., γεγονός που δείχνει πως το πρόβλημα εμφανίζεται έντονα στις περισσότερες χώρες της υφηλίου (ILO, 2020). Εάν παρατηρήσουμε την παγκόσμια εξέλιξη του δείκτη τα τελευταία 20 χρόνια, παρατηρούμε μια ελαφρά αύξηση, γεγονός που δείχνει αναποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης του φαινομένου. Εάν παρατηρήσουμε την εξέλιξη του δείκτη, στην Ευρώπη από το 2010 έως σήμερα, παρατηρούμε πως μετά την κορύφωση, το 2012 και 2013 έχουμε μια πτώση μιάμισης ποσοστιαίας μονάδας (ILO, 2020), γεγονός που οφείλεται στη μερική οικονομική ανάκαμψη και στο πρόγραμμα 'Εγγυήσεις για τη νεολαία'. Όσον αφορά την Ελλάδα που μαζί με την Ιταλία είναι από τις χώρες που καταγράφονται πολύ υψηλά ποσοστά, βάση των στοιχείων της Eurostat και βρίσκονται αρκετά ψηλότερα από το Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η χώρα μας, στην καρδιά της οικονομικής ύφεσης το 2013 κατέγραψε ποσοστό NEETs πάνω από 30%, σχεδόν δεκαπέντε μονάδες πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στην συνέχεια και μέχρι σήμερα παρατηρούμε μια αποκλιμάκωση του δείκτη, προσεγγίζοντας τα ποσοστά του 2010, συνεχίζοντας να έχουμε υψηλή διαφορά από το μέσο όρο των άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Οι επόμενες ημέρες θα είναι σίγουρα διαφορετικές. Το θεμελιώδες ερώτημα είναι που οδηγούμαστε; Εμείς οι ίδιοι θα αλλάξουμε, η νέα κανονικότητα και καθημερινότητα θα είναι διαφορετική. Οι σχέσεις μας οι διαπροσωπικές, οι επαγγελματικές, οι κοινωνικές θα είναι οι ίδιες, στην ίδια βάση; Ποιες θα είναι οι συνέπειες στην εργασία και τις εργασιακές σχέσεις; Ποιος θα είναι ο ρόλος της τηλε-εκπαίδευσης και των άλλων μορφών σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης; Θα ανακύψουν σίγουρα νέες ευκαιρίες και προκλήσεις, θα τις εκμεταλλευτούμε ή θα αδρανήσουμε ώστε να αναπτυχθούν νέες μορφές εκπαιδευτικού και κοινωνικού αποκλεισμού; Πώς θα διαμορφωθούν οι εκπαιδευτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανισότητες; Ποιες νέες μορφές αλλοτρίωσης θα αναδυθούν και πώς θα καταφέρουμε να αντιμετωπίσουμε; Κανένας δεν μπορεί να μια σίγουρη και πειστική απάντηση στα παραπάνω και σε πολλά άλλα ακόμα. Το μίγμα παγκοσμιοποίηση, 4η βιομηχανική επανάσταση, νέα τάξη πραγμάτων, άκρατος νεοφιλελευθερισμός και πανδημία είναι εκρηκτικό και πρέπει να αποπλισθεί. Να αναρωτηθούμε πως θα τα μετουσιώσουμε σε μια ευκαιρία ώστε να αφήσουμε πίσω μας μια για πάντα αυτά που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και πισωγυρίζει το είδος μας στα σκοτεινά κελύσματα της βίας, της ανισότητας, του ρατσισμού, της φτώχειας, της ανεργίας, του αναλφαβητισμού, του εκπαιδευτικού και κοινωνικού αποκλεισμού (Αφουxenidis & Chtouris, 2020· Τσακίρη & Φωτόπουλος, 2020· Φωτόπουλος, 2020).

Αφού αναφερθήκαμε στην σημερινή εποχή, στις προκλήσεις που έχουν να αντιμετωπίσουν οι εργαζόμενοι στο άμεσο μέλλον και στο ‘φαινόμενο’ των Neets, στην συνέχεια επιχειρούμε μία σύντομη ιστορική διαδρομή των Πειραματικών και Πρότυπων σχολείων και του ζητήματος της ονοματοδοσίας τους. Επίσης παραθέτουμε στοιχεία από την διεθνή πρακτική των σχολείων της γενικής εκπαίδευσης αλλά και τα αντίστοιχα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης (τα αποκαλούμενα Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας) για να καταλήξουμε στην μορφή που πήρανε στην χώρα μας, με την θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Κεφάλαιο 2. Τα Πρότυπα και τα Πειραματικά Σχολεία: το ζήτημα της ονοματοδοσίας

2.1. Ιστορική διαδρομή Πρότυπων και Πειραματικών σχολείων

Πειραματικά Σχολεία. Στην Ελλάδα το πρώτο πειραματικό σχολείο ιδρύθηκε με τους νόμους 4376/1929 «Περί ιδρύσεως πειραματικών σχολείων εν τοις Πανεπιστημίσις Αθηνών και Θεσσαλονίκης» και 4600/1930 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 4276», όταν ο Πρωθυπουργός της εποχής εκείνης, Ελευθέριος Βενιζέλος, αποφάσισε την ίδρυση τους στις μεγάλες ελληνικές πόλεις, Αθήνα και Θεσσαλονίκη (Σκληράκη, 1994). Την εποχή εκείνη η πολιτική της κυβέρνησης είναι προσανατολισμένη στην αστική ολοκλήρωση και τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και της οικονομίας με στόχο την ανασυγκρότηση της παραγωγικής δομής, τη στήριξη της εσωτερικής αγοράς και την αλλαγή της συμπεριφοράς και της νοοτροπίας των πολιτών. Τα Πειραματικά σχολεία *συνδυάζουν τη σχολική πρακτική και την έρευνα, με στόχο να ενθαρρύνουν την εφαρμογή και τον έλεγχο των εκπαιδευτικών ιδεών* (Στυλιάρης & Τζιάβας, 2017:12). Ο νόμος των Πειραματικών Σχολείων ήταν ακριβής και ξεκάθαρος και σύμφωνος με την εποχή του (Δρογγίτης, 2020). Το πρώτο που ιδρύθηκε ήταν το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αθηνών (Π.Σ.Π.Α.) που άρχισε να λειτουργεί ως «*φυσική προέκταση του Εργαστηρίου Πειραματικής Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Αθηνών*» (Κασσωτάκης, 2011). Έπειτα, από 5 χρόνια το 1934 λειτούργησε το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με επόπτη τον Αλέξανδρο Δελμούζο. Θα περάσουν πάνω από σαράντα χρόνια που καμία αξιόλογη μεταβολή δεν θα συμβεί στην νομοθεσία των Πειραματικών Σχολείων, αν εξαιρέσει κανείς την ίδρυση του Πειραματικού Σχολείου (Πειραματικό Γυμνάσιο) του Πανεπιστημίου Πατρών το 1972. Ακόμη νεότερα είναι το Πειραματικό Γυμνάσιο του Πανεπιστημίου Αιγαίου το 1995, το Πειραματικό Γυμνάσιο του Πανεπιστημίου Κρήτης το 1997 (Φ.Ε.Κ. 932/22.10.97), το 2000 θεσμοθετήθηκε το Πειραματικό σχολείο του Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 1157/19-9-2000). Η δικτατορία 1967-1974 αποσυνδέει τα πειραματικά σχολεία από το Υπουργείο Παιδείας, αλλά μετά την πτώση της με το νόμο 309/1976 επανασυνδέονται τα Πειραματικά με το Υπουργείο Παιδείας. Με τον ίδιο νόμο καταργούνται οι εισαγωγικές εξετάσεις των μαθητών σε αυτά και έρχεται το σύστημα της κλήρωσης (Παπαδοπούλου, 2018).

Μετά τη μεταπολίτευση του 1974, δημιουργήθηκε η ανάγκη νομοθετικής παρέμβασης εξαιτίας της ολοένα και αυξανόμενης πίεσης από γονείς, που στην αναζήτηση καλύτερης εκπαίδευσης, ζητούν την εγγραφή των παιδιών τους στα Πειραματικά Σχολεία. Έτσι εκδόθηκαν τα Προεδρικά Διατάγματα 483/1977 & 484/1977 τα οποία τροποποιήθηκαν αργότερα από τα Προεδρικά Διατάγματα 497/1981 & 498/1981. Στο πλαίσιο της γενικότερης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης της εποχής παίρνονται μέτρα «ανοίγματος» των Πειραματικών Σχολείων δίνοντας την ευκαιρία πρόσβασης στα Πειραματικά Σχολεία στο «ανερχόμενο κοινωνικό μεσόστρωμα». Έτσι καταργήθηκε η περιφέρεια των Πειραματικών Σχολείων και καθιερώθηκε η κλήρωση ως μόνος τρόπος εισαγωγής σε αυτά (Δρογγίτης, 2019). Το 1985 ψηφίζεται ο νόμος 1566/1985 που αποτελεί σταθμό στην ιστορία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα και κυρίως της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μέχρι και σήμερα αποτελεί τον κορμό πάνω στον οποίο γίνονται επί μέρους τροποποιήσεις με νομοθετικές παρεμβάσεις (Δούρος, 2018). Για πρώτη φορά λειτουργούν Πειραματικά Σχολεία, που δεν συνδέονται με τα Πανεπιστήμια και δεν ακολουθούν τους ν.4376/1929 και 4600/1930, παράλληλα με τα Πειραματικά Σχολεία των Πανεπιστημίων. Πειραματικά Σχολεία λειτουργούν στην έδρα κάθε Π.Ε.Κ. με σαφή διαχωρισμό μεταξύ αυτών των Πειραματικών Σχολείων των Π.Ε.Κ. και των Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι.. Τα Πρότυπα Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης μετατρέπονται και αυτά σε Πειραματικά Σχολεία των Π.Ε.Κ., ενώ τα Πρότυπα Σχολεία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών μετονομάζονται σε Πειραματικά και με την Υ.Α. Φ27/148/Γ1/160-14/2/1995 εντάχθηκαν στα Παιδαγωγικά Τμήματα. Η πολλαπλότητα των τύπων των Πειραματικών Σχολείων, η μη έκδοση απαιτούμενου Προεδρικού Διατάγματος για τα Πειραματικά Σχολεία των Πανεπιστημίων, η αποτελμάτωση κάθε προσπάθειας έρευνας και πειραματισμού και η διαφαινόμενη απαξίωσή τους οδήγησε στη διαμόρφωση του αιτήματος για εκσυγχρονισμό του νομικού πλαισίου των Πειραματικών Σχολείων, που θα γίνει το 2011 όπως θα παραθέσουμε παρακάτω (Δρογγίτης, 2020).

Πρότυπα Σχολεία. Οι τρεις πρώτες Πρότυπες Σχολές (Βαρβάκειος, Ζωσιμαία και Ιωνίδειος) ιδρύθηκαν και λειτούργησαν τον 19ο αιώνα, με τις δωρεές εθνικών ευεργετών, προκειμένου οι απόφοιτοι να στηρίζουν τη λειτουργία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους (Γκίκα κ.α., 2008). Οι αδελφοί Ζωσιμάδες ο Κωνσταντίνος

Ιωνίδης και ο Ιωάννης Βαρβάκης έδωσαν τα χρήματα ώστε να ιδρυθούν οι τρεις παλαιότερες ιστορικές σχολές (Ζωσιμαία, Ιωνίδειος και Βαρβάκειος αντίστοιχα) στον ελλαδικό χώρο (Δάλλας, 2009). Ο θεσμός των Προτύπων Σχολείων καθιερώθηκε επίσημα, αργότερα, το 1936, και με τον αναγκαστικό νόμο Α.Ν. 247/1936 αναβαθμίστηκαν σε Πρότυπα 120 Γυμνάσια της επικράτειας, που θα λειτουργούσαν πλέον «*κατά παρέκκλισιν του εν λοιποίς γυμνασίοις εφαρμοζομένου προγράμματος*». Στο νόμο αυτό υπάρχει σαφής διάκριση Προτύπων και Πειραματικών. Τα τρία ιστορικά Γυμνάσια, αφού είχαν λειτουργήσει για δεκαετίες αυτόνομα, υπήχθησαν στο νέο θεσμικό πλαίσιο. Αργότερα εντάχθηκαν διοικητικά στον ενιαίο κορμό της κρατικής εκπαίδευσης, η Ζωσιμαία και η Βαρβάκειος το 1937 ενώ η Ιωνίδειος το 1946. Επίσης ονομάστηκαν Πρότυπα τέσσερα ακόμη Γυμνάσια που - με τον ένα ή τον άλλο τρόπο - διέθεταν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: το 1937 η Κοργιαλένειος - Αναργύρειος Σχολή Σπετσών (είχε ιδρυθεί το 1927 και υποστηρίζονταν οικονομικά από το ομώνυμο κληροδότημα), το 1946 το Γυμνάσιο Αριστούχων «Ανάβρυτα», που ιδρύθηκε την ίδια χρονιά με πρωτοβουλία της τότε βασιλικής οικογενείας και το 1972 η Ευαγγελική Σχολή Ν. Σμύρνης η οποία είχε ιδρυθεί το 1934 σε ανάμνηση της ιστορικής Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης και το Β' Γυμνάσιο Πατρών (Σαμαρά, 2019). Σύμφωνα με τον Δάλλα (2009), τα Πρότυπα Γυμνάσια συνέχιζαν να λειτουργούν μέχρι τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1970, με τα περισσότερα ποιοτικά χαρακτηριστικά του παρελθόντος να αποτελούν - λιγότερο ή περισσότερο - το σημείο αναφοράς για τη δημόσια εκπαίδευση, ιδιαίτερα δε για την ίδρυση των Πανεπιστημιακών Πειραματικών Σχολείων και των Προτύπων εξαταξίων Γυμνασίων (δεν υπήρχε τότε ο διαχωρισμός σε Γυμνάσια και Λύκεια). Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και μετά, δηλαδή από το 1975 μέχρι το 1985, αποδομείται σταδιακά ο θεσμός των Προτύπων Σχολείων. Από τα Πρότυπα Γυμνάσια που δημιουργήθηκαν το 1936, μόνο το 1ο Γυμνάσιο Πλάκας συνέχισε να λειτουργεί ως Πρότυπο μέχρι το 1964 (Σαμαρά, 2019).

Η μετονομασία σε Πρότυπα – Πειραματικά. Η Το 2011 δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Νόμος 3966/2011 (Φ.Ε.Κ. 118/τ. Α'/24-05-2011) με τίτλο: «*Θεσμικό πλαίσιο των Προτύπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις*». Σύμφωνα με αυτόν τον νόμο, ενώ για χρόνια τα «Πειραματικά» και τα «Πρότυπα» Σχολεία αποτελούσαν ξεχωριστές

δομές, με τον νέο νόμο παρουσιάζονται ταυτόχρονα ως «Πρότυπα» και ως «Πειραματικά» δηλαδή «Πρότυπα - Πειραματικά» σε μια δομή, δικαιολογώντας τον τίτλο τους στις καινοτόμες δράσεις καθώς και στον πειραματισμό και τις καλές πρακτικές που προωθούν, ενώ ταυτόχρονα προάγουν και την «αριστεία» (Σαμαρά, 2019). Με το νόμο 3966/2011, τα Πειραματικά Σχολεία διατηρούν τους στόχους τους, αλλά προστίθενται οι όροι αριστεία και καινοτομία και μετατρέπονται σε Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Το Πρότυπο Σχολείο επιδιώκει να προωθήσει την αριστεία, ενώ το Πειραματικό επιδιώκει τον πειραματισμό. Ο νέος ρόλος τους στηρίζεται, εκτός από την αριστεία και την καινοτομία, στην έρευνα, τον πειραματισμό και την αξιολόγηση. Τα θετικά σημεία των σχολείων αυτών όπως η σχετική αυτονομία τους, η συμμετοχή σε καινοτόμες δράσεις, η συνεργασία των εκπαιδευτικών μεταξύ τους, η εφαρμογή αυτό-αξιολόγησης των διδακτικών πρακτικών, είναι δυνατόν να μετασχηματίζουν το σχολείο σε 'οργανισμό και σε κοινότητα μάθησης' (Πασιάς & Καλοσπύρος, 2016). Παρά την αποδοχή και την αναγνώρισή τους από την ελληνική κοινωνία, η ίδρυση των Π.Π.Σ. προκάλεσε έντονη συζήτηση ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς σχετικά με το κατά πόσο τα σχολεία αυτά, με την προώθηση των πιο ικανών και πιο χαρισματικών μαθητών, συμβάλλουν στη διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων στο χώρο της εκπαίδευσης. Αυτός ο προβληματισμός βασίζεται στο γεγονός ότι οι μαθητές που φοιτούν στα σχολεία αυτά προέρχονται κυρίως από γονείς με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, οι οποίοι τα επιλέγουν επειδή επιθυμούν την κοινωνική άνοδο των παιδιών τους μέσω της εκπαίδευσης (Λουράντου, 2016). Ακόμα έχει κατατεθεί και η άποψη ότι ο ίδιος ο όρος 'πρότυπο - πειραματικό' θεωρείται αντιεπιστημονικός. Η συνύπαρξη δύο τόσο διαφορετικού χαρακτήρα σχολείου σε μια σχολική μονάδα θεωρείται αδύνατο και, επί της ουσίας, η λειτουργία της σχολικής μονάδας ως σχολείου 'αριστείας' ακυρώνει τη λειτουργία της ως σχολείου πειραματικού. Επιπλέον προβληματισμοί που έχουν διατυπωθεί, αφορούν τον τρόπο που τα υπόλοιπα σχολεία, για να τα μιμηθούν, θα πρέπει να αλλάξουν χαρακτήρα, να θεσπίσουν και αυτά εισαγωγικές εξετάσεις και να θέσουν υψηλά ακαδημαϊκά κριτήρια για τους εκπαιδευτικούς τους; Επίσης, πώς είναι θα εκτελούν τον πειραματικό τους χαρακτήρα όταν, λόγω των εισαγωγικών εξετάσεων, δεν περιέχουν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών, και ούτε αντιπροσωπευτικό δείγμα εκπαιδευτικών (Μπιρμπίλι, 2014; Γκαράς, 2014).

Πρότυπα Σχολεία και Πειραματικά Σχολεία. Τέσσερα χρόνια αργότερα και με νέα κυβέρνηση, το 2015 δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο νόμος 4327/2015 (Φ.Ε.Κ. 50/τ. Α'/ 14-05-2015). Στο 10^ο άρθρο του οι σχολικές μονάδες που έχουν χαρακτηριστεί ως «Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία» αποχαρακτηρίζονται και ορίζονται ως «Πειραματικά Σχολεία», εκτός από τις παρακάτω σχολικές μονάδες που ορίζονται ως «Πρότυπα Σχολεία» με βάση την ιστορικότητά τους: α) Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο, β) Πρότυπο Γυμνάσιο Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά, γ) Πρότυπο Γυμνάσιο Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης, δ) Πρότυπο Γυμνάσιο Αναβρύτων, ε) Πρότυπο Γυμνάσιο Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων, στ) Πρότυπο ΓΕΛ Βαρβακείου Σχολής, ζ) Πρότυπο ΓΕΛ Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά, η) Πρότυπο ΓΕΛ Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης, θ) Πρότυπο ΓΕΛ Αναβρύτων.

Πέντε χρόνια αργότερα το 2020 ψηφίζεται ο νόμος 4692/2020 (Φ.Ε.Κ. 111/τ. Α'/12-06-2020) με τίτλο «Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις» όπου αλλάζει το καθεστώς ίδρυσης των Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων και καλούνται οι Σύλλογοι Διδασκόντων να αποφασίσουν αν επιθυμούν τη μετατροπή τους σχολείου τους σε Πρότυπο ή Πειραματικό, βάση των νέων διατάξεων που εισάγει. Σήμερα, δηλαδή κατά το σχολικό έτος 2021-2022, ο σχολικός χάρτης αυτού του τύπου σχολείων έχει άρδην αλλάξει. Μετά από αυτές τις αλλαγές λειτουργούν συνολικά 112 σχολικές μονάδες γενικής εκπαίδευσης (Παράρτημα Ι) που χαρακτηρίζονται ως Πρότυπα ή Πειραματικά Σχολεία, με 50 από αυτά (Υ.Α. με Αρ. Πρωτ.: 51614/Δ6/11-5-2021 (Φ.Ε.Κ. 1865/τ. Β'/11-05-2021)) μαζί με τα 6 Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια να ξεκινούν την παρθενική τους χρονιά.

Πίνακας 1

Πρότυπα, Πειραματικά Σχολεία (2021-2022)

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό (%)
Πρότυπα	75	63
Πειραματικά	43	36
Σύνολο	118	100

Πίνακας 2

Πρότυπα, Πειραματικά Σχολεία (2021-2022)

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό (%)
Πρότυπα (Πρωτοβάθμια)	0	0,00
Πρότυπα (Δευτεροβάθμια)	43	36,44
Πειραματικά (Πρωτοβάθμια)	48	40,68
Πειραματικά (Δευτεροβάθμια)	27	22,88
Σύνολο	118	100

2.2. Διεθνής πρακτική

2.2.1. Γενική εκπαίδευση

Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν σχολεία με λογική και πρακτικές που προσομοιάζουν με τα δικά μας Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία, όπως τα Grammar Schools στη Μεγάλη Βρετανία, τα Key Schools στην Κίνα και τα Charter Schools στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Τα Grammar Schools, λειτουργούν στην Ηνωμένο Βασίλειο και τη Βόρεια Ιρλανδία ως σχολεία της παραδοσιακής αγγλικής κουλτούρας. Οι μαθητές εισάγονται μετά από εξετάσεις αφού ολοκληρώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Υπάρχουν 232 Grammar Schools (Richardson, 2016). Είναι σχολεία που θα λέγαμε ότι προσομοιάζουν με τα ελληνικά Πρότυπα Σχολεία, που προτιμώνται κυρίως από τη μεσαία τάξη η οποία επιζητά την ταξική αναπαραγωγή της με τη μετάδοση μιας σειράς πλεονεκτημάτων στα παιδιά τους και την εξασφάλιση της σχολικής τους επιτυχίας (Νικολοπούλου, 2020). Στην Κίνα λειτουργούν τα Key Schools⁷ που υπάρχουν διάσπαρτα σε όλη τη επικράτεια και θεωρούνται ως τα καλύτερα δημόσια σχολεία, με μαθητές που αποσπών υψηλές βαθμολογίες και εισάγονται μετά από εξετάσεις (Zhao, 2014). Υπάρχουν περίπου χίλια τέτοια σχολεία που εκτός των άλλων λαμβάνουν και υψηλότερη χρηματοδότηση από τα υπόλοιπα σχολεία. Το γεγονός των εισιτηρίων εξετάσεων πυροδότησε αντιδράσεις και οδηγήθηκαν στις συνεχείς αλλαγές του πλαισίου τα τελευταία χρόνια, με υιοθέτηση μιας παραπλήσιας διαδικασίας δηλαδή την εισαγωγή

⁷ Τα Key Schools τα συναντούμε και με τη ονομασία Exemplary Schools.

‘συνέντευξης’. Βέβαια ακόμα επικρίνεται η διαφοροποίηση του τρόπου εισαγωγής, με επικριτές της διαδικασίας επιλογής να πρεσβεύουν ότι οι γονείς που θα έχουν την οικονομική δυνατότητα θα αγοράζουν σπίτι κοντά στα συγκεκριμένα σχολεία, ενώ οι μαθητές από φτωχές οικογένειες που θα μπορούσαν να έχουν την ευκαιρία να φοιτήσουν σε ένα καλό σχολείο θα στερηθούν της ευκαιρίας, επειδή δεν ζουν στη σωστή γειτονιά (Zhao, 2014). Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής τα τελευταία 30 χρόνια λειτουργούν τα Charter Schools που είναι δημόσια σχολεία, με διαφοροποιημένες πρακτικές και μοντέλα εκπαίδευσης. Τα σχολεία αυτά χαρακτηρίζονται από μικρό πλήθος μαθητών στην τάξη, που δεν ξεπερνά τους δεκαπέντε, και μπορεί να αναπτυχθεί η εξατομικευμένη διδασκαλία και να δοθεί έμφαση στις ανάγκες του κάθε μαθητή ξεχωριστά. Επίσης χρησιμοποιούν καινοτόμες διδακτικές μεθόδους, έχουν ποικιλία προγραμμάτων σπουδών και εκπαιδευτικών πρακτικών σε σχέση με τα υπόλοιπα δημόσια σχολεία για αυτό και προτιμούνται από τους γονείς (Stoops, 2007). Αντίστοιχα των δικών μας Πειραματικών Σχολείων των Πανεπιστημίων μπορούμε να θεωρήσουμε, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής τα Professional Development Schools (Σχολεία Επαγγελματικής Ανάπτυξης), τα οποία συνδέονται με Τριτοβάθμια Ιδρύματα προς όφελος των μαθητών τους, των φοιτητών, των ενεργειών και των μελλοντικών εκπαιδευτικών (Schwartz, 2000). Παρόμοιας λειτουργίας δημόσια σχολεία είναι τα Independent Schools (Ανεξάρτητα σχολεία) που εδρεύουν στην Αγγλία, τη Σουηδία αλλά και στον Καναδά που ακολουθούν το αναλυτικό πρόγραμμα των άλλων σχολείων αλλά εφαρμόζουν καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας και νέες μεθόδους. Ακόμα υπάρχουν τα Free School (Ελεύθερα Σχολεία) στην Αγγλία, στην Σουηδία και στις Η.Π.Α., που συνήθως υπάγονται σε μη κρατικούς φορείς, συνήθως μη κερδοσκοπικής βάσης, αλλά λαμβάνουν κρατική επιχορήγηση. Οι υπέρμαχοι ισχυρίζονται ότι το πρόγραμμα των Free Schools δίνει στους γονείς και τους δασκάλους την ευκαιρία να δημιουργήσουν ένα νέο σχολείο, αν είναι δυσαρεστημένοι με τα υπάρχοντα κρατικά σχολεία σε μια τοπική περιοχή και ότι ο ανταγωνισμός θα οδηγήσει σε άνοδο του επιπέδου αφού αυξάνουν ‘την επιλογή’, ‘τον ανταγωνισμό’ και ‘την καινοτομία’ (Wiborg, Green, Taylor-Gooby, & Wilde, 2018). Τέλος όσον αφορά την Γερμανία, με το δικό της διαφοροποιημένο εκπαιδευτικό σύστημα, εκεί λειτουργούν σε ευρεία κλίμακα τα Gymnasium που απευθύνονται στους ‘καλούς’ μαθητές που στοχεύουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι κυρίως δημόσια σχολεία, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με μαθητές που έχουν

καλές ακαδημαϊκές επιδόσεις. Η εισαγωγή σε αυτά συνήθως προϋποθέτει συστατική επιστολή από τον εκπαιδευτικό της προηγούμενης βαθμίδας, που περιγράφει τις επιδόσεις του μαθητή, η συμπεριφορά του στην τάξη, τα προσωπικά του επιτεύγματα, οι ηγετικές του ικανότητες και οι πέραν της τυπικής εκπαίδευσης δραστηριότητες που επιλέγει. Σε κάποιες περιπτώσεις απαιτούνται και συνεντεύξεις από τα παιδιά και τους γονείς τους (Νικολοπούλου, 2020).

2.2.2. Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας

Για την αμιγώς τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, σε διεθνές επίπεδο, έχουν χαρακτηριστεί ορισμένοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί ως Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας (Centres of vocational excellence –CoVEs), που κατά μία έννοια θα μπορούσαμε να πούμε πως κατά αντιστοιχία χαρακτηριστικά, των πρότυπων και πειραματικών σχολειών της γενικής εκπαίδευσης. Τα Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας (Κ.Ε.Α.) αποτελούν δομές τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα μπορούσαν να οριστούν ως οργανισμοί ή δίκτυα που βασίζονται σε εταιρικές σχέσεις και αποτελούν οικοσυστήματα αριστείας και καινοτομίας για την παροχή ειδικού προσωπικού, υψηλού επιπέδου ειδίκευσης, στις εθνικές και διεθνείς αγορές εργασίας με σκοπό την συμβολή τους στην ανάπτυξη των εθνικών και των τοπικών οικονομιών (Arribas, 2020: 8). Τα Κ.Ε.Α. προορίζονται να αποτελέσουν σημεία αναφοράς παγκόσμιας κλάσης, για κατάρτιση σε συγκεκριμένους τομείς, τόσο για την αρχική κατάρτιση των νέων όσο και για τη συνεχή αναβάθμιση και επανεκπαίδευση ενηλίκων, μέσω της ευέλικτης και έγκαιρης προσφοράς κατάρτισης για τις δεξιότητες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Συνήθως λειτουργούν τοπικά, στενά συνδεδεμένα και ενσωματωμένα στα τοπικά οικοσυστήματα καινοτομίας και ως καταλύτες για τις επενδύσεις των τοπικών επιχειρήσεων διασφαλίζοντας την προσφορά εργαζομένων υψηλής ποιότητας και τεχνογνωσίας. Υποστηρίζουν επίσης επιχειρηματικές πρωτοβουλίες των μαθητών τους και λειτουργούν ως κόμβοι γνώσης και καινοτομίας για τις μικρομεσαίες εταιρείες. Για τα Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας (CoVEs), η έννοια της επαγγελματικής αριστείας συνεπάγεται μια ολιστική προσέγγιση με επίκεντρο τον μαθητή, στην οποία η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των οικοσυστημάτων δεξιοτήτων, που συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη, την καινοτομία και τις

στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης και παράλληλα είναι μέρος της έρευνας, της καινοτομίας, σε στενή συνεργασία με άλλους τομείς εκπαίδευσης και κατάρτισης, την επιστημονική κοινότητα και τις επιχειρήσεις.

Τα κέντρα αυτά παρέχουν συνήθως υψηλά και ποιοτικά επίπεδα προσόντων ποιότητας (στο επίπεδο προσόντων 5 κατά ISCED⁸, κατά μέσο όρο). Προσφέρουν μαθήματα και προγράμματα Ε.Ε.Κ. για την απόκτηση υψηλής επαγγελματικής εξειδίκευσης, τα οποία θα μπορούσαν να συνδέονται με διεξόδους και συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε τεχνολογικές και καινοτόμες θεματικές ή πολυθεματικές λύσεις κατάρτισης αποβλέποντας στη παροχή δεξιοτήτων και ικανοτήτων για την κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων αλλά και ίδιων των ατόμων (ETF, 2020· Arribas, 2020· Edwards, Redford, & Paiva, 2021· Crisonà, 2021).

Τα Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας (CoVEs) αναμένεται να υπερβούν κατά πολύ την παροχή απλώς ενός ποιοτικού επαγγελματικού προσόντος. Από τα διαθέσιμα στοιχεία, τα κλειδιά για την επιτυχία των CoVEs περιλαμβάνουν ισχυρές και διαρκείς σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων που μπορεί να είναι πάροχοι Ε.Ε.Κ., ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρήσεις, στις οποίες οι αλληλεπιδράσεις είναι αμοιβαίες και αμοιβαία επωφελείς. Τα Κ.Ε.Α. ενσωματώνονται σε πλαίσια περιφερειακής ανάπτυξης, καινοτομίας και έξυπνης εξειδίκευσης που επιτρέπει τις συνέργιες μεταξύ των ενδιαφερομένων. Τα Κ.Ε.Α. εκτελώντας τον βασικό τους προσανατολισμό φέρνουν σε επαφή τους ποικίλους φορείς που ασχολούνται με την Ε.Ε.Κ. (παρόδους εκπαίδευσης και κατάρτισης, εργοδότες, ερευνητικά κέντρα, υπηρεσίες προώθησης της απασχόλησης κ.α.) δημιουργώντας «τοπικά οικοσυστήματα δεξιοτήτων». Επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να αποκτήσουν τόσο επαγγελματικές όσο και βασικές ικανότητες μέσω της εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας που υποστηρίζεται από τη διασφάλιση ποιότητας, δημιουργεί καινοτόμες μορφές εταιρικών σχέσεων με τον κόσμο της εργασίας και υποστηρίζεται από τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη του διδακτικού

---

⁸ Το ISCED (International Standard Classification of Education - Διεθνές Πρότυπο για την Κατηγοριοποίηση της Εκπαίδευσης) είναι ένας κοινά αποδεκτός, σε διεθνές επίπεδο, πίνακας ταξινόμησης των επιπέδων της εκπαίδευσης που ανέπτυξε η UNESCO για να διευκολύνει τις συγκρίσεις μεταξύ των διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Το ISCED 2011 περιλαμβάνει οκτώ (8) επίπεδα, τα οποία είναι παρόμοια με τα οκτώ επίπεδα του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων. Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx>.

και εκπαιδευτικού προσωπικού, τις καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας, στρατηγικές κινητικότητας και διεθνοποίησης (ETF, 2020· Arribas, 2020· Edwards, Redford, & Paiva, 2021· Crisonà, 2021· Ra, Shanti, & Maclean, 2021).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020:4) σε σύστασή της, σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα, αναφέρει για τα Κ.Ε.Α. ότι, *προορίζονται να αποτελέσουν σημεία αναφοράς παγκόσμιου κύρους για την κατάρτιση σε συγκεκριμένους τομείς τόσο για την αρχική κατάρτιση των νέων, όσο και για τη συνεχιζόμενη αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανεκπαίδευση των ενηλίκων, μέσω ευέλικτης και έγκαιρης προσφοράς κατάρτισης για τις ανάγκες των επιχειρήσεων σε δεξιότητες. Λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο, συνδέονται στενά με τα τοπικά οικοσυστήματα καινοτομίας και τους συνεργατικούς σχηματισμούς και συγκεντρώνουν ευρύ φάσμα τοπικών εταίρων, όπως οι πάροχοι επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι εργοδότες, τα ερευνητικά κέντρα, οι οργανισμοί ανάπτυξης και οι υπηρεσίες απασχόλησης (μεταξύ άλλων), για την ανάπτυξη «οικοσυστημάτων δεξιοτήτων» που συμβάλλουν στην περιφερειακή, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, την καινοτομία και τις στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης. Η Επιτροπή προτείνει την προώθηση, από τις τοπικές κυβερνήσεις, των Κ.Ε.Α. κυρίως μέσω του Erasmus+, επειδή συνδέονται με στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης και προσφορά καινοτόμων υπηρεσιών, εκκολαπτήρια επιχειρήσεων, στήριξη νεοφυών επιχειρήσεων και διάδοση της τεχνολογίας, ιδίως για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ώστε να καταστεί η Ε.Ε.Κ. ανθεκτική και ικανή να αυξήσει την ψηφιοποίηση, την ψηφιακή ετοιμότητα και να προωθηθεί η μετάβαση από τομείς που παρακμάζουν σε νέους αναπτυσσόμενους τομείς.*

2.3. Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια

Τα Πρότυπα - Πειραματικά Επαγγελματικά Λύκεια εμφανίζονται για πρώτη φορά στο νόμο 3966/2011 (Φ.Ε.Κ. 118/τ. Α'/24-05-2011). Σύμφωνα με το άρθρο 51, παρ. 1γ, μπορούσαν άμεσα να ορισθούν δύο Επαγγελματικά Λύκεια ως Πρότυπα – Πειραματικά (Χριστοπούλου, 2014). Μέχρι την αποχώρηση της τότε Υπουργού κ. Διαμαντοπούλου δεν ορίστηκε και δε λειτούργησε κανένα ΕΠΑ.Λ. ως Πρότυπο - Πειραματικό. Τα Πρότυπα - Πειραματικά ΕΠΑ.Λ. θεσμοθετούνται για δεύτερη φορά με το νόμο 4186/2013 (Φ.Ε.Κ. 193/τ. Α'/17-9-2013). Με το άρθρο 5, παρ. 3, δόθηκε

η δυνατότητα ίδρυσης Πρότυπων - Πειραματικών Επαγγελματικών Λυκείων χωρίς αριθμητικό περιορισμό, μάλιστα δόθηκε και η δυνατότητα ίδρυσης Πρότυπων - Πειραματικών Λυκείων Μαθητείας και από τον Ο.Α.Ε.Δ.. Μέχρι την αποχώρηση του τότε υπουργού δεν ιδρύθηκε και δε λειτούργησε κανένα Π.Π. ΕΠΑ.Λ.. Σχετικά με τον θεσμό των Πειραματικών ΕΠΑ.Λ. ο π. Υπουργός παιδείας κ. Νίκος Φίλης δήλωσε σε συνέντευξή στις 26/11/2015 ότι ο θεσμός των Πειραματικών Σχολείων επεκτείνεται και στα ΕΠΑ.Λ.. Μέχρι την αποχώρηση του δεν επεκτάθηκε ο θεσμός και δεν ιδρύθηκε ή δεν ορίστηκε κανένα ΕΠΑ.Λ. ως Πειραματικό.

Στην συνέχεια, στα τέλη του 2020 ψηφίστηκε ο νόμος 4763/2020 (Φ.Ε.Κ. 254/τ. Α'/21.12.2020) με τίτλο *'Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (Ε.Ε.) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελμάτων (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις .'* Στο τέταρτο (Δ') κεφάλαιο του, με τίτλο *'ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ (Π.ΕΠΑ.Λ.)'* και στα Άρθρα 16 έως και 21, δομές της Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, παίρνουν το τίτλο Πρότυπα και ανοίγει ο δρόμος για την ίδρυση και την λειτουργία τους. Άμεσα ακολουθεί η απόφαση του Γενικού Γραμματέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με Αριθμ. 19628/Κ3/ 19-2-2021 (Φ.Ε.Κ. 721/τ. Β'/24.2.2021) με τίτλο *'Σύσταση Επιτροπής για την παρακολούθηση του έργου «Ανάπτυξη της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στην Ε.Ε.Κ. (πιλοτικό πρόγραμμα για τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ.)» [Development of social partnerships in vocational education and training (pilot model EPAL)'*, με σκοπό την επιτελική παρακολούθηση του έργου *«Ανάπτυξη της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στην Ε.Ε.Κ. (πιλοτικό πρόγραμμα για τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ.)»* και ακολουθεί δεύτερη απόφαση του Γενικού Γραμματέα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με Αριθμ. Κ3/20216/ 22-2-2021 (Φ.Ε.Κ. 721/τ. Β'/24.2.2021) με τίτλο *'Σύσταση Ομάδας Εργασίας για τον σχεδιασμό, προετοιμασία και διαρκή παρακολούθηση της ίδρυσης Πρότυπων ΕΠΑ.Λ (Π.ΕΠΑ.Λ.)'*

με σκοπό την προετοιμασία και την διαρκή παρακολούθηση της ίδρυσης Πρότυπων ΕΠΑ.Λ (Π.ΕΠΑ.Λ.). Εάν στα παραπάνω συνυπολογίσουμε και την ρητορική της Κυβέρνησης, περί αριστείας και πρότυπων σχολείων, διαφαίνεται η πολιτική βούληση να λειτουργήσουν άμεσα και για πρώτη φορά πρότυπα σχολεία της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης με το προσδιορισμό Πρότυπα. Ακολούθως, έξι μήνες μετά την ψήφιση του βασικού νόμου, υπογράφεται η Κ.Υ.Α. με αριθμό Φ11/67637/Δ4/11-6-2021 (Φ.Ε.Κ. 2503/τ. Β'/11.06.2021), όπου ιδρύονται από το σχολικό έτος 2021-2022 τα ακόλουθα έξι Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια (Π.ΕΠΑ.Λ.), Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Άργους, Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Περάματος, Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Τρικάλων, Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Ηγουμενίτσας, Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Επανομής και Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Ξάνθης.

Τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις που αυτά τα σχολεία μετονομάστηκαν Πρότυπα μέχρι και σήμερα παραμένουν 'άσαφή', με την φημολογία και την 'περιρρέουσα ατμόσφαιρα', να συγκλείνει στο ότι οι προϊστάμενοι των σχολείων ή οι τοπικοί παράγοντες είναι 'φιλικόι' προς την Κυβέρνηση και δεν θα επέφεραν αντιρρήσεις στην μετατροπή τους σε πρότυπα. Η υπόθεση αυτή ενδεχομένως να ενισχύεται ή και να επιβεβαιώνεται από το γεγονός, ότι μέχρι σήμερα δεν υπάρχει κάποια προκήρυξη για αυτά ή κάποια άλλη παρεμφερή ενέργεια, όπως πλατφόρμα για εκδήλωση ενδιαφέροντος μετατροπής κάποιου ΕΠΑ.Λ. σε πρότυπο ή πρόταση από σύλλογο διδασκόντων, διαδικασία που τηρείται για τους άλλους τύπους σχολείων, και στις δύο βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Φαίνεται όμως ότι υπήρξε 'άτυπος φάκελος' για κάποια σχολεία, που θα ικανοποιούσαν κάποιες ελάχιστες προδιαγραφές, προσόντων εκπαιδευτικών, κτηριακών υποδομών, μη εγγύτητας με άλλες σχολικές μονάδες Τ.Ε.Ε., προϊστορία καινοτόμων δράσεων, συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα, κ.α..

Πρόσφατα, στο Στρατηγικό Σχέδιο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.Παι.Θ., (2021), που δημοσιοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021, διατυπώνεται ότι η ανάπτυξη ενός από τους κύριους πυλώνες στήριξης και εφαρμογής του κοινού στρατηγικού σχεδιασμού της επαγγελματικής εκπαίδευσης, με την ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό τους, είναι η

ίδρυση και λειτουργία των Πρότυπων ΕΠΑ.Λ., στα οποία οι μαθητές εισάγονται με βάση το βαθμό του Απολυτηρίου Γυμνασίου. Στο ίδιο κείμενο αλλά και στο δίκτυο Ευρυδική ως κύριοι στόχοι των Πρότυπων ΕΠΑ.Λ., ορίζονται ότι είναι, η ενίσχυση του βαθμού αυτονομίας των μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης, με ενεργό ρόλο των εκπροσώπων της τοπικής κοινωνίας, η προαγωγή της εκπαιδευτικής έρευνας στην πράξη, σε συνεργασία με τις αντίστοιχες σχολές και τμήματα των Πανεπιστημίων, στη διδακτική των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων, καθώς και στην οργάνωση, διοίκηση, αξιολόγηση και διαχείριση σχέσεων στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, η ανάπτυξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών, ευρωπαϊκών και διεθνών συνεργασιών, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των επαγγελματικών ειδικοτήτων στα αντικείμενα της διδασκαλίας τους με τη συνδρομή των Πανεπιστημίων και των τοπικών επιχειρήσεων, η πιλοτική εφαρμογή νέων προγραμμάτων σπουδών, σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού, καινοτόμων διδακτικών πρακτικών, προγραμμάτων αξιολόγησης της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολικών μονάδων, νέων προτύπων διοίκησης και λειτουργίας του σχολείου και καλών πρακτικών μεθόδων διδασκαλίας και πρακτικής άσκησης, η δοκιμαστική εισαγωγή νέων επαγγελματικών τομέων και ειδικοτήτων πριν την ευρεία εφαρμογή τους και η εναρμόνιση των επαγγελματικών τομέων και ειδικοτήτων με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, με σκοπό την πρακτική άσκηση και την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων και η εφαρμογή του κοινού στρατηγικού σχεδιασμού της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό τους (Eurydice, 2021:2· Υ.Παι.Θ., 2021:37-38). Το δίκτυο Ευρυδική (Eurydice, 2021) κάνοντας μνεία στον νόμο 4763/2020, μας πληροφορεί ότι τα Π.ΕΠΑ.Λ. ιδρύονται ύστερα από πρόταση του Κεντρικού Συμβουλίου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Κ.Σ.Ε.Ε.Κ.) και εισήγηση του οικείου Συμβουλίου Σύνδεσης με την Παραγωγή και την Αγορά Εργασίας (Σ.Σ.Π.Α.Ε.) και ότι την Α΄ τάξη των Π.ΕΠΑ.Λ. εισάγονται απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης με βάση τον βαθμό του απολυτηρίου γυμνασιακού τίτλου τους. Προσθέτει ότι καθιερώνεται πρακτική άσκηση κατά τη διάρκεια της φοίτησης, μία ημέρα της εβδομάδας και για έξι ώρες, η οποία εντάσσεται στο πρόγραμμα σπουδών των εργαστηριακών μαθημάτων, σε φορείς του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή επιχειρήσεις ιδιωτικού τομέα της περιοχής και σύμφωνα με τις προτάσεις των οικείων Σ.Σ.Π.Α.Ε. (Eurydice, 2021).

Η Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας, στο παραπάνω Στρατηγικό Σχέδιο (Υ.Παι.Θ., 2021:38) για την Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στη Ελλάδα σημειώνει ότι στα Π.ΕΠΑ.Λ. καθιερώνεται σύστημα διοίκησης ποιότητας, που αναφέρεται: α) στο πλαίσιο παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, β) στις εισροές, που περιλαμβάνουν το διδακτικό υλικό, τα προγράμματα και τους εκπαιδευτικούς, γ) στις διαδικασίες, που περιλαμβάνουν τις διδακτικές μεθόδους και την εφαρμογή τους, καθώς και δ) στις εκροές, που αφορούν στα μαθησιακά αποτελέσματα. Προσθέτει ότι επίσης καθιερώνεται η λειτουργία Κέντρων Επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς επαγγελματικών μαθημάτων των ΕΠΑ.Λ. στα αντικείμενα της διδασκαλίας τους, με στόχο την περιοδική ενημέρωσή τους για τις εξελίξεις στην επιστήμη τους, τη διδακτική των αντικειμένων τους, και για την απόκτηση των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση. Τέλος τονίζει ότι η επιλογή της ίδρυσης Πρότυπων ΕΠΑ.Λ. και η αξιολόγησή τους θα φέρει με οργανωμένο τρόπο κι όχι άναρχα την προσδοκώμενα καλύτερη επόμενη ημέρα στα ΕΠΑ.Λ. συνολικά (Υ.Παι.Θ., 2021).

Εν τέλει τον Σεπτέμβριο του 2021 ξεκίνησε η λειτουργία των ανωτέρω Πρότυπων ΕΠΑ.Λ. για την Α΄ τάξη και από το σχολικό έτος 2022-2023 θα λειτουργήσει για τη Β΄ τάξη και από το σχολικό έτος 2023-2024 για τη Γ΄ τάξη. Από τις πρώτες υπουργικές αποφάσεις που εκδόθηκαν, είναι η αλλαγή των ωρολογίων προγραμμάτων και των αναθέσεων των μαθημάτων (Φ.Ε.Κ. 3470/τ. Β΄/29.07.2021, Φ.Ε.Κ. 4367/τ. Β΄/22.09.2021). Επίσης εκδόθηκε και Εγκύκλιος του Προϊστάμενου της Γενικής Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με Αριθ. Πρωτ.: Φ9/114203/Δ4/14-09-2021 με θέμα *‘Διδακτέα Ύλη και Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων Επαγγελματικής Κατεύθυνσης Προσανατολιστικού χαρακτήρα της Α΄ τάξης των Π.ΕΠΑ.Λ. σχ. έτους 2021-202’*. Η εγκύκλιος αφορά τον νέο τύπου μαθημάτων, εργαστηριακού χαρακτήρα, που δεν διδάσκονται στα υπόλοιπα ΕΠΑ.Λ. και εισάγει την καινοτομία της διαθεματικότητας σε εργαστηριακό μάθημα, με ξεκάθαρο τρόπο και της κοινής διδασκαλίας από εκπαιδευτικούς διαφορετικής ειδικότητας με κυκλική εναλλαγή της παρουσίας των εκπαιδευτικών, στα λειτουργούντα τμήματα.

Από τα παραπάνω συμπεράνουμε πως δημιουργείται ένας καινούργιος τύπος σχολείου, που ακουμπά στις ευρωπαϊκές επιταγές, για αύξηση του ποσοστού τεχνικής

και επαγγελματικής εκπαίδευσης σε σχέση με την γενική εκπαίδευση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και για αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, χωρίς όμως να είναι απολύτως ξεκάθαρη η αναγκαιότητα ύπαρξης του αλλά και το ενδεχόμενο κενό που προσπαθεί να καλύψει. Φαίνεται πως γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν, οι καλές πρακτικές ανάλογων εκπαιδευτικών οργανισμών όπως οι προαναφερθείσες δομές των Centres of Vocational Excellence - Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας (ETF, 2020), στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 'ικανοποιώντας' και το αφήγημα περί 'προτύπων' και 'αριστείας' της σημερινής κυβέρνησης. Επιπλέον, να σημειώσουμε πως η διακηρυγμένη θέση της κυβέρνησης είναι, σε μικρό βάθος χρόνου, ενδεχομένως και τριετίας, όλα τα λειτουργούντα Επαγγελματικά Λύκεια, να γίνουν και αυτά Πρότυπα, αλλά στο προαναφερθέν Στρατηγικό Σχέδιο γίνεται αναφορά για εικοσιπέντε (Υ.Παι.Θ., 2021:56).

Πίνακας 3

Πρότυπα, Πειραματικά Λύκεια (2021-2022)

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό (%)
Πρότυπα Γενικά Λύκεια	18	51,43
Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια	6	17,14
Πειραματικά Γενικά Λύκεια	11	31,43
Πειραματικά Επαγγελματικά Λύκεια	0	0,00
Σύνολο	35	100

Μετά την αναφορά μας στα πρότυπα και πειραματικά σχολεία, και στην προσπάθεια μας να κατανοήσουμε το εκπαιδευτικό συγκείμενο μέσα στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν τα νεοσύστατα Π.ΕΠΑ.Λ., ξεκινούμε με μια γενική περιγραφή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ακολουθεί μια σύντομη ιστορική αναφορά από την ίδρυση των πρώτων σχολείων μέχρι την σημερινή δομή της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Στην συνέχεια αναφερόμαστε στην ελκυστικότητα της Ε.Ε.Κ., και στο ταπεινωμένο κύρος της, που φιλοδοξία του νέου τύπου σχολείου είναι να το αποκαταστήσουν και να συντελέσουν στην ουσιαστική και ποιοτική αναβάθμιση της Τ.Ε.Ε..

Κεφάλαιο 3. Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση

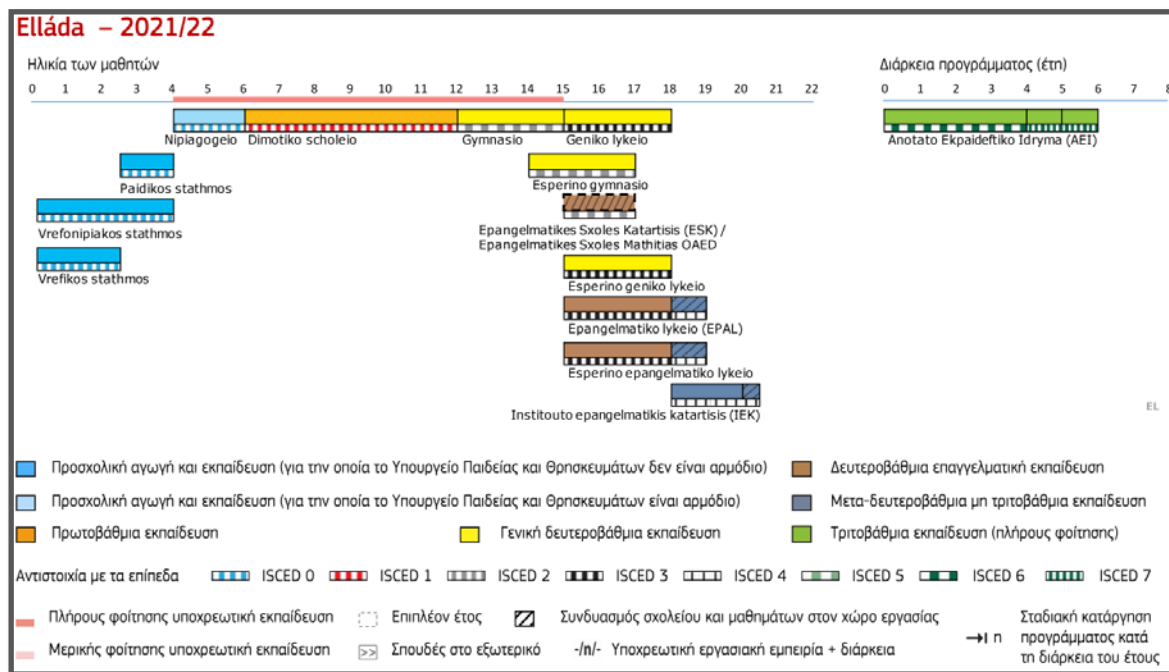
3.1. Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Η εκπαίδευση, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος (2019), αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει ως σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλαση αυτών ως ελευθέρων και υπεύθυνων πολιτών. Η φοίτηση σε όλα τα δημόσια σχολεία και ιδρύματα και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης είναι δωρεάν. Στην Ελλάδα η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά μεταξύ των ηλικιών 4 – 15, μέχρι την αποφοίτησή τους από το Γυμνάσιο. Η υποχρεωτική εκπαίδευση περιλαμβάνει το Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό και το πρώτο κύκλο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης δηλαδή το Γυμνάσιο. Η επίσημη τυπική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καθορισμένη διάρκεια σπουδών και απονομή επίσημου τίτλου σπουδών στο τέλος τους. Για τη μετάβαση από το ένα ίδρυμα στο άλλο απαιτείται αποδεικτικός τίτλος (απολυτήριο, πτυχίο κλπ.). Στην υποχρεωτική εκπαίδευση ανήκει και ο πρώτος κύκλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το Γυμνάσιο με τρία έτη σπουδών. Στο Γυμνάσιο εγγράφονται απόφοιτοι Δημοτικού χωρίς εξετάσεις και η φοίτηση είναι τριετής που μαζί με την εξαετή του Δημοτικού μας δίνει την συνταγματική εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Λειτουργούν ημερήσια Γυμνάσια καθώς και εσπερινά. Επίσης, λειτουργούν Μουσικά Γυμνάσια, Γυμνάσια Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Γυμνάσια με τμήμα Αθλητικής Διευκόλυνσης, εξειδικευμένα Εκκλησιαστικά, Μειονοτικά, Διαπολιτισμικά, Μουσικά, Ειδικά Γυμνάσια καθώς Πρότυπα και Πειραματικά Γυμνάσια. Για τους μαθητές του Γυμνασίου με μαθησιακές δυσκολίες, καθώς και για τους αλλοδαπούς μαθητές παρέχεται Ενισχυτική Διδασκαλία με την παρακολούθηση ιδιαίτερου προγράμματος στα μαθήματα στα οποία έχουν δυσκολίες. Παράλληλα, λειτουργούν Ειδικά Γυμνάσια και Τάξεις Ένταξης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ο δεύτερος κύκλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ο οποίος δεν είναι τυπικά υποχρεωτικός, περιλαμβάνει δύο τύπους σχολείων: το Γενικό Λύκειο (ΓΕ.Λ.) και το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.), χωρίς να αποκλείονται αμοιβαίες μετακινήσεις από τον ένα τύπο σχολείου στον άλλο. Οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου μπορούν χωρίς εξετάσεις να εγγραφούν σε όποιο τύπο Λυκείου επιθυμούν. Η διάρκεια

φοίτησης και στους δύο τύπους Λυκείων είναι τριετής για τον ημερήσιο και για τον εσπερινό κύκλο λειτουργίας. Επίσης λειτουργούν εξειδικευμένα Λύκεια Εκκλησιαστικά, Μειονοτικά, Διαπολιτισμικά, Μουσικά, Πειραματικά, Πρότυπα και καθώς και Ειδικά Λύκεια που απευθύνονται σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΣΜΕΑΕ). Στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, υπάγονται και τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕ.Ε.Κ.) όπου η φοίτηση διαρκεί από πέντε μέχρι οκτώ χρόνια και τα Λύκεια των Ενιαίων Ειδικών Επαγγελματικών Γυμνασίων - Λυκείων (ΕΝΕΕΓΥΛ). Άλλες δομές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αποτελούν τα Καλλιτεχνικά Σχολεία και τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας που δέχονται μαθητές άνω των δεκαοκτώ ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους στο Δημοτικό ή στο Γυμνάσιο. Αυτά είναι τριετούς φοίτησης και προσφέρουν γενική εκπαίδευση και λειτουργούν μόνο το απόγευμα. Επιπλέον δομές μη υποχρεωτικής εκπαίδευσης αλλά κατάρτισης είναι οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.), που λειτουργούν από το Υπουργείο Εργασίας, το Υπουργείο Υγείας το Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, το Υπουργείο Οικονομικών, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού κ.α. Οι Σ.Ε.Κ. που διακρίνονται σε ημερήσιες και εσπερινές, δημόσιες και ιδιωτικές καθώς και Πειραματικές και Ειδικής Αγωγής οι οποίες είναι αποκλειστικά δημόσιες. Τέλος πρόσφατη νομοθεσία προβλέπει την ίδρυση Επαγγελματικών Σχολών Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.) οι οποίες δεν έχουν ακόμα τεθεί σε λειτουργία (Ι.Ο.Β.Ε., 2021· Ι.Ο.Β.Ε., 2013· ΚΑΝΕΠ-Γ.Σ.Ε.Ε., 2020· Δούρος, 2018). Το επίπεδο εκπαίδευσης στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από γενικά υψηλή συμμετοχή, ενώ και το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση έχει μειωθεί σημαντικά από το 2009 έως 2019, από 14,2% σε 4,7%, ποσοστό που κυμαίνεται πλέον και κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ανέρχεται σε 10,6%. Παράλληλα, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου έχει σημειώσει περαιτέρω μείωση, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές. Σύμφωνα με στοιχεία έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση είναι χαμηλότερες από τις αντίστοιχες των περισσότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η επισήμανση ότι σύμφωνα με προβλέψεις της Eurostat ο αριθμός των μαθητών σχολείου στην Ελλάδα ενδέχεται να μειωθεί σχεδόν κατά ένα πέμπτο εντός των επόμενων 20 ετών, γεγονός που δυνητικά θα μπορούσε να συμβάλει στην προσπάθεια της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού

συστήματος. Επιπλέον, η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει στην παροχή ευκαιριών διάβιου μάθησης ώστε να αντιμετωπιστούν τα χαμηλά επίπεδα δεξιοτήτων σε ολόκληρο τον πληθυσμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ Γ.Δ.Ε.Ν.Α.Π., 2020).

Πηγή: Eurydice (2021)⁹.

Διάγραμμα 1.

Δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος 2021-2022.

Στην συνέχεια ακολουθεί μια σύντομη ιστορική αναφορά, που ξεκινά από την ίδρυση των πρώτων σχολείων της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης φθάνοντας μέχρι τις μέρες μας. Στο κείμενο μας αποτυπώνουμε τις αλληπάλληλες μεταρρυθμίσεις και αναδιαρθρώσεις, με εστίαση στα πρόσφατα χρόνια. Η αναδρομή μας δεικνύει πως όλες οι κυβερνήσεις διαπίστωναν ένα έλλειμμα ως προς αυτό τον τύπο εκπαίδευσης.

3.2. Το πεδίο της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Η αρχική απόπειρα δημιουργίας τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, του σύγχρονου Ελληνικού κράτους σημειώθηκε από τον Ιωάννη Καποδίστρια το 1828, με την ίδρυση στην Αίγινα του Εθνικού Οικοτροφείου (Κόκκοτας, 1978), που είχε

⁹ European Education and Culture Executive Agency, Eurydice, De Coster, I., Sicurella, A., Baïdak, N. (2021). *The structure of the European education systems 2021/22: schematic diagrams*. Publications Office. Available at: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/972889>.

δημιουργηθεί για τα ορφανά του πολέμου και είχε αντικείμενο μάθησης την οικοδομική τέχνη, διότι η οικοδόμηση ήταν η πρώτη ανάγκη εκείνη την περίοδο (Χατζηστεφανίδης, 1990). Τον επόμενο χρόνο το 1829 ιδρύεται το πρώτο γεωργικού προσανατολισμού σχολείο, το Πρότυπο Αγροκήπιο, στην Τίρυνθα Αργολίδας με διευθυντή τον γεωπόνο και φιλόλογο Γρηγόριο Παλαιολόγο, που παρέχει στους μαθητές του γνώσεις πρακτικής γεωπονικής (Ζάχαρης, 1981). Το σχολείο αυτό το 1846 μετονομάζεται σε Γεωργικό Σχολείο. Επόμενες χρονολογίες σταθμοί είναι το 1929 που με νομοθετήματα θεμελιώθηκε το αστικό σχολείο στην Ελλάδα. Ο διαχωρισμός της μέσης γενικής εκπαίδευσης και η θεσμοθέτηση κατώτερων επαγγελματικών σχολείων αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης αυτής της περιόδου (Νούτσος, 1979:215).

Η πρώτη συντονισμένη προσπάθεια για τη δημιουργία Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης καθώς και για τη συγκέντρωσή της σε έναν ενιαίο φορέα, της ενοποίησης και ενσωμάτωσης της στο επίσημο δημόσιο σχολικό δίκτυο έγινε το 1959 και αυτό διότι στην Ελλάδα δεν είχε δημιουργηθεί ακόμα μια ισχυρή αστική τάξη με πάγιες απαιτήσεις παραγωγής (Αθανασούλα-Ρέππα, 1999). Η μεταρρύθμιση του 1959 θεωρείται ότι έθεσε για πρώτη φορά την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στον κύριο κορμό του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας μας. Ουσιαστικά τότε άρχισε να καθιερώνονται οι δύο βασικοί πυλώνες του δημόσιου σχολείου, το γενικό σχολείο ο ένας και το τεχνικό - επαγγελματικό σχολείο ο άλλος, ξεπερνώντας την ως τότε συνήθεια να καλύπτονται οι ανάγκες της τεχνικής εκπαίδευσης αποκλειστικά από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Βασική επιδίωξη του νόμου ήταν ο συντονισμός των προσπαθειών των διαφόρων φορέων του δημοσίου τομέα στο χώρο της Τ.Ε.Ε., ώστε να βρεθεί μερική λύση στο πρόβλημα της ενιαίας διοίκησης των σχολείων της Τ.Ε.Ε. που υπάγονται σε διάφορα υπουργεία. Στη συνέχεια, σε μία από τις σημαντικότερες μεταρρυθμιστικές τομές που επιχειρήθηκαν στα ελληνικά εκπαιδευτικά πράγματα, στη μεταρρύθμιση του 1964 (Ν.Δ. 4397/1964), επιχειρείται η ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση, καθιερώνεται η αρχή της δωρεάν παιδείας, επεκτείνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση και καθιερώνεται η δημοτική γλώσσα. Η μεταρρύθμιση αυτή, χώρισε τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στα τριετή Γυμνάσια και Λύκεια και εισήγαγε στη θέση των εισαγωγικών εξετάσεων για τα Α.Ε.Ι. το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο. Στο πλαίσιο του νόμου αυτού υπήρξε εκ νέου μέριμνα και για την αναβάθμιση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Μετά τη μεταπολίτευση παρατηρήθηκε ένα γενικότερο ενδιαφέρον για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση διότι το εκπαιδευτικό σύστημα ήταν σε πλήρη διάσταση με τις ανάγκες της Ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας. Ειδικότερα με το Νόμο 576/1977 (Φ.Ε.Κ. 102/τ. Α'/13-4-1977) «Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως» καθορίζεται η καινούργια οργανωτική δομή της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης η οποία ανήκει πλέον αποκλειστικά στο δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση χωρίζεται πλέον σε δύο βαθμίδες: τη Μέση και την Ανώτερη. Η μέση περιλαμβάνει τις Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές και τα Τεχνικά και Επαγγελματικά Λύκεια δημιουργώντας έτσι ένα νέο δίκτυο εκπαίδευσης παράλληλο με της Γενικής Εκπαίδευσης. Αργότερα το 1985 και με διαφορετική κυβέρνηση, έγινε μια ουσιαστική μεταρρυθμιστική προσπάθεια για την Επαγγελματική εκπαίδευση με τον νόμο 1566/1985 που αποτελεί σταθμό στην ιστορία της εκπαίδευσης κυρίως της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μέχρι και σήμερα αποτελεί τον κορμό πάνω στον οποίο γίνονται επί μέρους τροποποιήσεις με νομοθετικές παρεμβάσεις. Ανάμεσα στις βασικότερες αλλαγές που η μεταρρύθμιση αυτή επέφερε ήταν η κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για το Λύκειο, η αλλαγή στο σύστημα των εξετάσεων για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και η αντικατάσταση των Πανελληνίων Εξετάσεων από τις Γενικές Εξετάσεις με ταυτόχρονο υπολογισμό της σχολικής επίδοσης των μαθητών σε όλες τις τάξεις του Λυκείου και πολλά άλλα μέτρα. Επιπλέον εμφανίζεται και η ίδρυση του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου (Ε.Π.Λ.), με σκοπό την οργανική σύνδεση της Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και την παροχή ευκαιριών σε όλους τους μαθητές για τη σύμμετρη ανάπτυξη των ικανοτήτων και την καλλιέργεια των ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων τους. Για την πρακτική άσκηση των μαθητών των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων, των Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων και των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών συγκροτούνται και λειτουργούν ανάλογα με τις υπάρχουσες ανάγκες τα Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα (Σ.Ε.Κ.). Τα Σ.Ε.Κ. (Ν. 1566/1985, άρθρο 10, παρ. 1) ιδρύθηκαν με σκοπό την εργαστηριακή εξάσκηση και τη πρακτική άσκηση των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και λειτουργούν μέχρι και σήμερα με την μετονομασία τους σε Εργαστηριακά Κέντρα (Ε.Κ.), που επέφερε ο νόμος 4186/2013. Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν στη θεσμοθέτηση των Σ.Ε.Κ. ήταν η ανάγκη

βελτίωσης της παρεχόμενης στους μαθητές εργαστηριακής άσκησης και η μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση του κτιριακού και εργαστηριακού εξοπλισμού (Αθανασούλα-Ρέππα, 1999:183). Έτσι με τη ενοποίηση των εργαστηρίων των σχολικών μονάδων, που εξυπηρετούνται από τα Σ.Ε.Κ., τα εργαστήρια εξοπλίζονται καλύτερα και συστηματικότερα με λιγότερα χρήματα και επιπλέον ασκούνται περισσότεροι μαθητές. Τα Σ.Ε.Κ. εκτός των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκπαιδεύουν από το 1992 και τους καταρτιζόμενους των Δημοσίων Ι.Ε.Κ.. Τα Εργαστηριακά Κέντρα ως εκπαιδευτικές μονάδες, έχουν αυτοτελή διοικητική δομή στην λειτουργία τους και διαθέτουν Διευθυντή, Υποδιευθυντή, Υπεύθυνους Τομέων, Υπεύθυνους Εργαστηρίων κατεύθυνσης και φυσικά λειτουργεί σύλλογος διδασκόντων (Υ.Α. 96004/Δ4/17-6-2015). Τα Εργαστηριακά Κέντρα είναι η μακροβιότερη δομή της Τ.Ε.Ε.. Στο τέλος της δεκαετίας του 1990 (Νόμος 2525/1997 και 2640/1998) επιχειρήθηκε άλλη μία μεταρρυθμιστική παρέμβαση στη Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με σημαντικές αλλαγές στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Με το νόμο 2525/1997 (Φ.Ε.Κ. 188/τ. Α'/23-9-1997) θεσμοθετείται το Ενιαίο Λύκειο, το οποίο αντικαθιστά σταδιακά τους προηγούμενους τύπους Λυκείων δηλαδή το Γενικό Λύκειο, το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο και το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο. Καθορίζονται διατάξεις για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου και θεσπίζονται εξετάσεις για την πρόσληψη των εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, με σταδιακή κατάργηση της 'επετηρίδας'. Επίσης, με το νόμο Ν. 2640/1998 (Φ.Ε.Κ. 206/τ.Α'/3-9-1998) συντελούνται καθοριστικές αλλαγές στο χώρο της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, με τη δημιουργία των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (Τ.Ε.Ε.) και την κατάργηση των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (Τ.Ε.Σ.), δηλαδή δημιουργείται μία και ενιαία μορφή δευτεροβάθμιου τεχνικού-επαγγελματικού σχολείου. Η φοίτηση στα Τ.Ε.Ε. διαρκεί δύο (2) έως και τρία (3) χρόνια και οργανώνεται σε δύο αυτοτελείς Κύκλους Σπουδών, οι οποίοι περιλαμβάνουν επιμέρους τομείς και ειδικότητες. Ο πρώτος κύκλος διαρκεί δύο χρόνια και ο δεύτερος ένα χρόνο, ενώ για τα εσπερινά προστίθενται ένα έτος για τον πρώτο κύκλο και ένα εξάμηνο για τον δεύτερο. Οι μαθητές των Τ.Ε.Ε. κατά την εγγραφή τους στην Α' τάξη του Α' κύκλου διάλεγαν των τομέα που θα σπούδαζαν. Οι τομείς διακρίνονται σε επιμέρους Ειδικότητες στη Δεύτερη τάξη του Α' κύκλου και στον Β' κύκλο σπουδών. Οι Τομείς που λειτουργούν και στους δύο κύκλους

σπουδών ήταν 15, οι ειδικότητες της Β' τάξης του Α' Κύκλου σπουδών των ΤΕΕ, ήταν 68 και οι ειδικότητες του 2^{ου} κύκλου σπουδών των ΤΕΕ ήταν 84. Ο αριθμός των Τομέων που λειτουργούσε σε κάθε Τ.Ε.Ε. συναρτούταν από τις τοπικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, τον αριθμό και τις προτιμήσεις των μαθητών. Οι απόφοιτοι του Α' κύκλου σπουδών στα Τ.Ε.Ε. αποκτούσαν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ανάλογα με την ειδικότητα που έχουν ακολουθήσει ή/και να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Β' κύκλο του Τ.Ε.Ε. Οι απόφοιτοι του Β' κύκλου σπουδών στα Τ.Ε.Ε. αποκτούσαν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ανάλογα με την ειδικότητα που είχαν ακολουθήσει, εγγράφονταν κατά προτεραιότητα σε Ι.Ε.Κ. αντίστοιχης ειδικότητας και με νομοθετική παρέμβαση του 2001, Ν. 2909/2001 (Φ.Ε.Κ. 90/τ. Α'/2-5-2001), εισάγονταν σε Τ.Ε.Ι. κατόπιν συμμετοχής τους στις αντίστοιχες Πανελλαδικές Εξετάσεις για τα Τ.Ε.Ε. σε τρία μαθήματα - δύο γενικής παιδείας και ένα ειδικότητας. Το 2006 λόγω της συνεχώς φθίνουσας ελκυστικότητας της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που συναρτάται με την ελλιπή στήριξη της από την πολιτεία, επιχειρείται μια ακόμη αλλαγή - μεταρρύθμιση στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, με το νόμο 3475/2006, ο οποίος καταργεί τα Τ.Ε.Ε., τα μετασχηματίζει και τα αντικαθιστά με τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.). Το ΕΠΑ.Λ θα παρέχει ουσιαστική γενική μόρφωση, επαγγελματική εκπαίδευση με εύρος, θα δίνει βασικές επαγγελματικές γνώσεις σε ένα ευρύτερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, επαγγελματική επάρκεια σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και όχι εξειδίκευση, ώστε όλοι οι απόφοιτοι του να έχουν ικανότητα να παρακολουθούν τις εξελίξεις της τεχνολογίας και να προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, αποφεύγοντας έτσι την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το πρόγραμμα σπουδών θα παρέχει το απαραίτητο γνωσιολογικό υπόβαθρο για α) ομαλή και δημιουργική ένταξη στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή, β) διεκδίκηση θέσεων σπουδών στα Α.Ε.Ι και Α.Τ.Ε.Ι., γ) επανεκπαίδευση και αποτελεσματική δια βίου κατάρτιση. Στην πρώτη αυτή εκδοχή του ΕΠΑ.Λ. (1^ο ΕΠΑ.Λ. του ν. 3475/2006), η Β' τάξη ήταν διαρθρωμένη σε 11 (έντεκα) Επαγγελματικούς Τομείς και η Γ' τάξη είναι διαρθρωμένη σε 18 (δεκαοκτώ) επαγγελματικές ειδικότητες. Στους αποφοίτους του ΕΠΑ.Λ. με ενδοσχολικές εξετάσεις χορηγούνταν: α) Απολυτήριο Επαγγελματικού Λυκείου ισότιμο με του Γενικού Λυκείου, ικανό να εξασφαλίσει στον κάτοχο του μετά την συμμετοχή στις Πανελλήνιες εξετάσεις, την εισαγωγή του στην Τριτοβάθμια

Εκπαίδευση (Πανεπιστήμια και Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα) σε ισότιμη βάση με τους αποφοίτους του Γενικού Λυκείου και β) Πτυχίο επιπέδου 3, που θα τους δίνει τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή να εγγράφονται στα Ι.Ε.Κ.. Οι κάτοχοι απολυτηρίου Επαγγελματικού Λυκείου για την πρόσβαση τους στη Τριτοβάθμια εκπαίδευση επιλέγουν ή να συμμετάσχουν σε ειδικές πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή αποκλειστικά και μόνο σε τμήματα και σε σχολές του Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης ή να συμμετάσχουν σε πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή σε όλα τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που εισάγονται και οι κάτοχοι απολυτηρίου ημερήσιου Γενικού Λυκείου. Σε διαφορετική κατεύθυνση οι Επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑ.Σ.) απευθύνονταν σε μαθητές οι οποίοι επιθυμούσαν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοι τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Η φοίτηση στις ΕΠΑ.Σ. ήταν διετής και περιλάμβανε τις τάξεις Α' και Β' οι οποίες οργανώνονται σε τμήματα ειδικότητας. Στους αποφοίτους χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3, που τους δίνει τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή/και να εγγράφονται σε Ι.Ε.Κ.. Οι ειδικότητες που λειτούργησαν κατά το έτος έναρξης λειτουργίας των ήταν 33.

Επτά χρόνια μετά την προηγούμενη αλλαγή στην Δημόσια Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και πριν ακόμη αποτιμηθούν τα όποια θετικά ή αρνητικά αποτελέσματά της, εισάγεται ακόμα μια μεταρρύθμιση. Με τον νόμο 4186/2013 γίνεται μια αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το 2013 με το νόμο 4186/2013 έχουμε σημαντικές αλλαγές στη δομή και τη λογική της επαγγελματικής εκπαίδευσης η οποία παρέχεται μόνο από το Νέο Επαγγελματικό Λύκειο (2^ο ΕΠΑ.Λ. του 4186/2013) αφού καταργούνται οι ΕΠΑ.Σ. του Υπουργείου Παιδείας. Οι σκοποί του νέου Επαγγελματικού Λυκείου είναι, η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, η προαγωγή της κριτικής σκέψης, της πρωτοβουλίας και της δημιουργικότητας, η καλλιέργεια των βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνική ένταξη, η παροχή ολοκληρωμένων επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, η ενδυνάμωση της δυνατότητας παρακολούθησης των εργασιακών εξελίξεων, καθώς και της δυνατότητας πρόσληψης και αφομοίωσης των νέων τεχνολογικών και επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στο

πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης, η δυνατότητα επαγγελματικής ανέλιξης μέσω σπουδών σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα και η ανάπτυξη δράσεων που διασφαλίζουν την ποιότητα της τεχνολογικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Το Επαγγελματικό Λύκειο για πρώτη φορά προσφέρει δύο κύκλους σπουδών, οι οποίοι ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, τον «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» που λειτουργούν οι Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεις και τον μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών, την «Τάξη Μαθητείας» που εφαρμόζει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης έχει διάρκεια ένα (1) έτος και περιλαμβάνει μαθητεία με εκπαίδευση στο χώρο εργασίας. Στην Α΄ τάξη ΕΠΑ.Λ. εφαρμόζεται πρόγραμμα μαθημάτων τριάντα πέντε (35) συνολικά ωρών εβδομαδιαίως. Ειδικότερα, εφαρμόζεται εκπαιδευτικό πρόγραμμα είκοσι δύο (22) ωρών εβδομαδιαίως, με δέκα (10) μαθήματα Γενικής Παιδείας, που είναι κοινό για όλους τους μαθητές και εκπαιδευτικό πρόγραμμα δέκα τριών (13) ωρών εβδομαδιαίως, που αποτελείται από τέσσερα (4) έως και έξι (6) μαθήματα Ειδικοτήτων ανά Ομάδα Προσανατολισμού. Οι μαθητές της Β΄ τάξης επιλέγουν στην αρχή του σχολικού έτους την ειδικότητα που επιθυμούν να ακολουθήσουν σε αυτήν αλλά και στην Γ΄ τάξη. Η Δ΄ τάξη, η «Τάξη Μαθητείας όπως περιγράφονταν στο νόμο 4186/2013 δεν λειτούργησε ποτέ.

Μια ακόμα αναδιάρθρωση συντελείται στην Τ.Ε.Ε., με την ψήφιση του νόμου 4386/2016 (Φ.Ε.Κ. 83/τ.Α΄/11-5-2016). Οι σημαντικότερες από αυτές τις αλλαγές είναι στα ΕΠΑ.Λ. Το νέο ΕΠΑ.Λ. (3^ο ΕΠΑ.Λ. του νόμου 4386/2016) ακολουθεί τη δομή με την Α΄ τάξη ενιαία, την Β΄ τάξη επιλογή τομέα, την Γ΄ τάξη επιλογή ειδικότητας και το 4^ο προαιρετικό έτος ειδίκευση-μαθητεία. Δηλαδή διαφοροποιείται από το ΕΠΑ.Λ. (2^ο του νόμου 4186/2013) στην Α΄ τάξη όπου από ομάδες προσανατολισμού έχουμε πλέον ενιαία τάξη. Στη Β΄ τάξη δεν επιλέγουν οι μαθητές ειδικότητα αλλά τον πιο διευρυμένο τομέα (εννέα τομείς) και στην Γ΄ τάξη γίνεται τελικά η επιλογή της ειδικότητας (τριανταπέντε ειδικότητες). Στους αποφοίτους των Επαγγελματικών Λυκείων προστίθεται η δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε σχολές και τμήματα των Πανεπιστημίων, με Ειδικές Πανελλαδικές Εξετάσεις. Οι συμμετέχοντες στις ανωτέρω ειδικές Πανελλαδικές εξετάσεις έχουν δικαίωμα να διεκδικήσουν θέσεις και σε τμήματα σχολών των Πανεπιστημίων, για ειδικό ποσοστό επιπλέον θέσεων 1% επί του αριθμού των θέσεων κατά τμήμα, σε τμήματα που είναι αντίστοιχα με τους τομείς που αποφοιτούν οι μαθητές. Τέλος μετά την αποφοίτηση, έχουμε την προαιρετική Δ΄ τάξη που ονομάζεται «Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη

Μαθητείας», με εργαστηριακά μαθήματα ειδικότητας στο σχολείο και μαθητεία σε χώρους εργασίας. Μία από τις σημαντικές διαφοροποιήσεις, όπως ήδη αναφέραμε είναι ότι οι μαθητές των ΕΠΑ.Λ. έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν θέσεις όχι μόνο στα Τ.Ε.Ι. αλλά και στα Πανεπιστήμια.

Επόμενη παρέμβαση της πολιτείας ήταν η ουσιαστική και όχι ‘επί χάρτου’ υλοποίηση του Μεταλυκειακού έτους – τάξη μαθητείας σε ΕΠΑ.Λ., Σ.Ε.Κ., και Ι.Ε.Κ. με την απόφαση 9606/21-3-2017¹⁰ που εντάσσει την πράξη «Μαθητεία ΕΠΑ.Λ., ΣΕΚ και Ι.Ε.Κ.» στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020», όπου εξασφαλίζεται η απαραίτητη χρηματοδότηση του και εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα του. Το ίδιο έτος εισάγεται ένα καινοτόμο πιλοτικό πρόγραμμα σε εννέα Επαγγελματικά Λύκεια με την ονομασία ‘Μια Νέα Αρχή στα Επαγγελματικά Λύκεια’ (Μ.Ν.Α.Ε.)¹¹, όπου μέσα από σημαντικές δράσεις που περιλαμβάνει, στοχεύει στην ποιοτική και τεχνολογική αναβάθμιση της μάθησης στα ΕΠΑ.Λ.¹². Στην συνέχεια το επόμενο σχολικό έτος 2018-2019 (Κ.Υ.Α. με Αριθμ. Φ25γ/137912/Δ4/23-8-2018) το πρόγραμμα επεκτείνεται σε όλα τα ΕΠΑ.Λ. της χώρας, όπου βρίσκει θερμή υποδοχή και αποδοχή από την πλειονότητα της σχολικής κοινότητας. Οι βασικές δράσεις του προγράμματος¹³ (Μπαγάκης et al., 2019) είναι η εφαρμογή εναλλακτικής ενισχυτικής διδασκαλίας στα μαθήματα των Νέων Ελληνικών και των Μαθηματικών, στους μαθητές της Α΄ τάξης και υλοποιείται με την ταυτόχρονη παρουσία δύο εκπαιδευτικών στην τάξη και στοχεύει στη βελτίωση του γλωσσικού και αριθμητικού γραμματισμού των μαθητών. Η στελέχωση των ΕΠΑ.Λ. με ψυχολόγους οι οποίοι θα στηρίζουν ψυχοκοινωνικά τους μαθητές και θα οργανώσουν τη δικτύωση των σχολείων με υποστηρικτικές δομές ψυχοκοινωνικής υγείας της περιοχής. Η υλοποίηση σχεδίων δράσης η οποία είναι χρηματοδοτούμενα, με στόχο την ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας που θα υλοποιεί το σχολείο πάνω σε

¹⁰ Απόφαση με αρ. πρωτ. 9606/21-3-2017 και τίτλο «Ένταξη της Πράξης “Μαθητεία ΕΠΑΛ, ΣΕΚ και ΙΕΚ” με κωδικό ΟΠΣ 5005892 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020”».

¹¹ Περισσότερες πληροφορίες στον ιστότοπο: <https://mnaepal.wordpress.com/>.

¹² Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων, (2016). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και της Μαθητείας*.

¹³ Μπαγάκης, Γ., Νικολάου, Ν., Λαμπίδη, Α., Σιγανού, Α. Κονταξής, Θ., Χαλικόπουλος, Α. (2019). Η θεσμοθέτηση των ψυχολόγων στα σχολεία, η εφαρμογή του συμβούλου καθηγητή και η αξιοποίηση της δικτύωσης σχολείων. Μαθήματα και ανοιχτά ζητήματα από το πρόγραμμα «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ (ΜΝΑΕ)» και όχι μόνο. Συμπόσιο στο συνέδριο της ΠΑΠΕΔΕ, Προγράμματα Σπουδών σε έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει, 1-3 Νοεμβρίου Κολλέγιο Αθηνών-Κολλέγιο Ψυχικού.

συγκεκριμένους θεματικούς άξονες (π.χ. πολιτισμό, επιστήμες, τεχνολογία, επιχειρηματικότητα, κ.α.) και θα παρουσιάζονται στο τέλος της χρονιάς με εκδηλώσεις ανοιχτές σε όλη την κοινωνία. Ακόμα προβλέπεται η ενεργοποίηση και η προώθηση του θεσμού του Συμβούλου Καθηγητή και του Συμβούλιου Τάξης με στόχο τη δημιουργία γέφυρας επικοινωνίας μεταξύ μαθητών και συλλόγου διδασκόντων, την αντιμετώπιση συγκρούσεων, τη βελτίωση του κλίματος στη σχολική κοινότητα, τον εντοπισμό των προβλημάτων που αναστέλλουν τη μαθησιακή πρόοδο και την αυτό-βελτίωση του ίδιου του εκπαιδευτικού. Και τέλος ο εξοπλισμός των ΕΠΑ.Λ. με υποδομές τηλεδιασκέψεων, ώστε να έχουν τη δυνατότητα της δικτύωσης μεταξύ τους, της καλύτερης επικοινωνίας, κοινών δράσεων και ανταλλαγής καλών πρακτικών (Μπαγάκης et al., 2021). Σήμερα λειτουργούν 405 Ημερήσια και Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) με σύνολο μαθητών που αγγίζει τις 104.000 έναντι 210.000 μαθητών των Γενικών Λυκείων (Υ.Παι.Θ., 2021).

Πίνακας 4

Εξέλιξη Σχολικού Πληθυσμού της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Σχολικό έτος	Αριθμός Εγγεγραμμένων Μαθητών
2000-2001	134.515
2001-2002	162.498
2002-2003	134.099
2003-2004	124.596
2004-2005	137.334
2005-2006	124.970
2006-2007	107.215
2007-2008	107.183
2008-2009	107.552
2009-2010	111.738
2010-2011	114.876
2011-2012	122.477
2012-2013	124.944
2013-2014	111.062
2014-2015	102.292

2015-2016	99.290
2016-2017	99.132
2017-2018	97.452
2018-2019	103.440
2019-2020	109.625

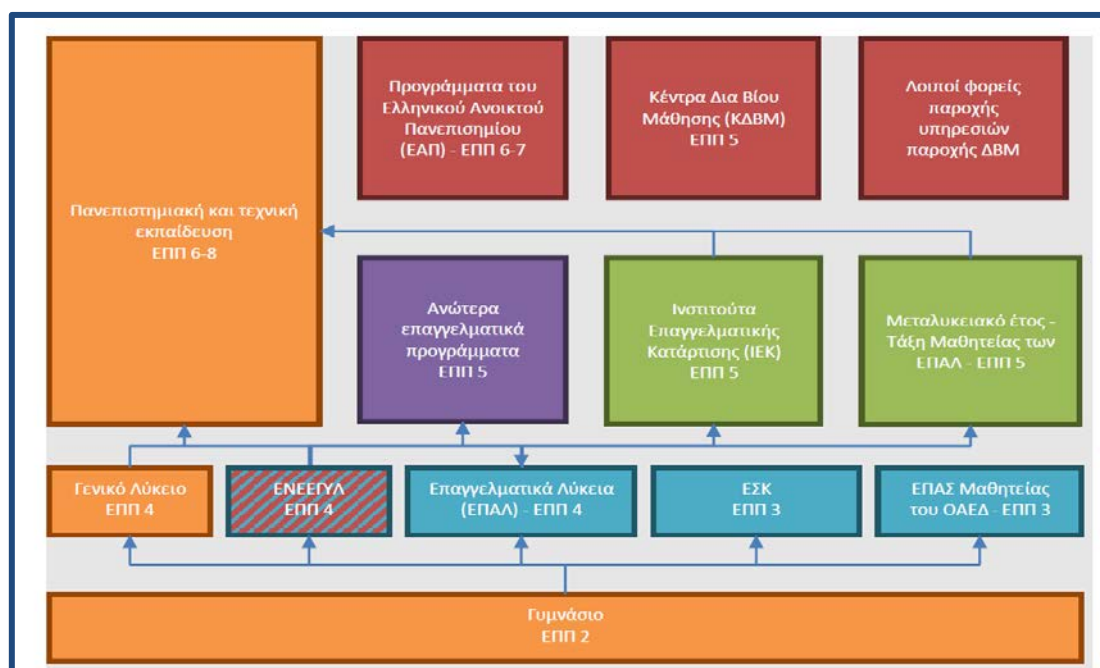
Πηγή 1: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2021). Έρευνα δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ανάκτηση από «Στατιστικές» / Πληθυσμός και Κοινωνικές Συνθήκες / Εκπαίδευση / Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED27/>.

Πηγή 2: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ.Ε., (2020). *Ετήσια Έκθεση για την Εκπαίδευση 2019-2020*.

Ως η πιο πρόσφατη νομοθετική μεταρρύθμιση καταγράφεται ο νόμος 4763/2020 (Φ.Ε.Κ. 254/τ. Α'/21-12-2020). Σύμφωνα με αυτόν, το νέο Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Σ.Ε.Κ.), στο επίπεδο 3 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων¹⁴, προβλέπεται η ίδρυση Επαγγελματικών Σχολών Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.) διετούς φοίτησης για αποφοίτους Γυμνασίου, με ιδιαίτερη στόχευση η ένταξη των ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στην επαγγελματική ζωή. Οι Ε.Σ.Κ. θα μπορούν να ιδρύονται και να λειτουργούν και από άλλα υπουργεία εκτός του Παιδείας, αλλά και από επιμελητήρια, οργανώσεις εργοδοτών ή εργαζομένων και από τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, θεσμοθετείται η δυνατότητα ίδρυσης Πειραματικών ΕΠΑ.Σ. Μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ.. Οι ΕΠΑ.Σ. Μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ. εφαρμόζουν το δυικό σύστημα, το οποίο συνδυάζει τη θεωρητική και εργαστηριακή εκπαίδευση στην τάξη με την μαθητεία σε εργασιακό χώρο. Η φοίτηση στις Ε.Σ.Κ. και ΕΠΑ.Σ. έχει διάρκεια δύο σχολικά έτη. Οι τάξεις οργανώνονται σε τμήματα ειδικότητας και σε κάθε ειδικότητα περιλαμβάνονται "Πρόγραμμα μάθησης στην εκπαιδευτική δομή" και "Πρακτική άσκηση" ή "Πρόγραμμα μάθησης σε εργασιακό χώρο", σύμφωνα με τον Οδηγό Κατάρτισης κάθε ειδικότητας. Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Σ. και των Ε.Σ.Κ. αποκτούν Πτυχίο

¹⁴ Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (Ε.Π.Π.) έχει εναρμονιστεί και ακολουθεί το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων για τη δια βίου μάθηση (European Qualifications Framework-EQF). Αποτελείται από 8 επίπεδα που καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των προσόντων από την υποχρεωτική έως την ανώτατη εκπαίδευση. Κάθε επίπεδο προσδιορίζεται από ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που καθορίζουν τα μαθησιακά αποτελέσματα για αυτό το επίπεδο. Τα επίπεδα 1-4 αντιπροσωπεύουν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το επίπεδο 5 αντιπροσωπεύει την εκπαίδευση που λαμβάνουν τα άτομα μετά την δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίς ωστόσο να ξεπερνά τα 2 έτη σπουδών, το επίπεδο 6 αντιπροσωπεύει την τριτοβάθμια (πανεπιστημιακή) εκπαίδευση, το επίπεδο 7 αντιπροσωπεύει τις μεταπτυχιακές σπουδές και τέλος το επίπεδο 8 αντιπροσωπεύει τις διδακτορικές σπουδές που είναι και ο ανώτερος εκπαιδευτικός τίτλος.

Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης επιπέδου 3 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, μετά από πιστοποίηση. Στο επίπεδο 4 του Ε.Π.Π. συνεχίζουν να λειτουργούν τα Επαγγελματικά Λύκεια και τα Λύκεια των Ενιαίων Ειδικών Επαγγελματικών Γυμνασίων - Λυκείων (ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ-Λ). Επίσης προβλέπεται η λειτουργία Πρότυπων ΕΠΑ.Λ., όπου καθιερώνεται πρακτική άσκηση κατά τη διάρκεια της φοίτησης μια ημέρα της εβδομάδας και για έξι ώρες, η οποία εντάσσεται στο πρόγραμμα σπουδών των εργαστηριακών μαθημάτων. Η πρακτική άσκηση παρέχεται εφόσον εξασφαλιστούν θέσεις σε φορείς του δημόσιου και ευρύτερου δημοσίου τομέα ή σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα, στα Π.ΕΠΑ.Λ. προβλέπεται η ίδρυση Κέντρου Επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς επαγγελματικών μαθημάτων των ΕΠΑ.Λ. σε νέες τεχνικές διδασκαλίας, την εξέλιξη της τεχνολογίας και τις δυνατότητες συνεργασίας με την ιδιωτική πρωτοβουλία. Τέλος στο επίπεδο 5 συνεχίζουν να λειτουργούν τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης με την επιπλέον θεσμοθέτηση Πειραματικών και Θεματικών Ι.Ε.Κ. με στόχο τη σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς, μέσω νέων ειδικοτήτων και νέων οδηγών κατάρτισης προσαρμοσμένων στις οικονομικές και επαγγελματικές ανάγκες του τόπου που εδρεύουν και ευρύτερα της χώρας, και το Μεταλυκειακό Έτος - Τάξη Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ..(Ι.Ο.Β.Ε., 2021· Υ.Παι.Θ., 2021).

Πηγή: Ι.Ο.Β.Ε., 2021

Διάγραμμα 2.

Διάρθρωση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ελλάδα 2021-2022.

Οι κύριες παρατηρήσεις που μπορούμε να διεξάγουμε από τα παραπάνω είναι πως έχουμε συνεχείς αλλαγές του θεσμικού πλαισίου δίχως προηγουμένως να έχει γίνει αποτίμηση της προηγούμενης λειτουργίας. Στην σύγχρονη Ελλάδα, άπαντες, ακόμη και οι αδαείς έχουν συνειδητοποιήσει ότι κάτι που χαρακτηρίζει την Εκπαιδευτική Πολιτική, είναι η χωρίς μακροπρόθεσμη στρατηγική, ασταθής, μη ενιαία και σε αρκετά σημεία, επιστημονικά ατεκμηρίωτη άσκησή της. Απουσιάζει, με άλλα λόγια, ο σχεδιασμός, έπειτα από μελέτη, χαρτογράφηση και αξιολόγηση της πραγματικότητας. Σχεδόν όλοι που αναλαμβάνουν το Υπουργείο Παιδείας φροντίζουν να αναιρέσουν και να ανατρέψουν αυτά που τους άφησε ο προκάτοχός του, με καταγισμό νέων νόμων, τροποποιήσεις υφιστάμενων νόμων, προεδρικών διαταγμάτων, νέων εγκυκλίων και συχνών αλλαγών πολιτικής κατεύθυνσης. Επιπλέον χαρακτηριστικά αυτής της πολιτικής είναι οι βιασύνες, οι προχειρότητες, η απουσία συναινετικών επιλογών, που διασφαλίζουν την εγκυρότητα, την αποδοχή, την αποτελεσματικότητα και την μακροπρόθεσμη προοπτική των προγραμματισμών. Το αποτέλεσμα των προαναφερθέντων οδηγούν σε καθοριστικές συνέπειες για τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος και ασφαλώς, δυσαρέσκεια, άγχος, αβεβαιότητα και ανασφάλεια στους εκπαιδευτικούς, τα στελέχη εκπαίδευσης, τους μαθητές και τους γονείς (Κωνσταντίνου, 2021). Συνήθως οι νέες δομές που δημιουργούνταν δεν ενσωμάτωναν τις λειτουργούσες καλές πρακτικές, αλλά είχαμε εκ βάθρων αλλαγές¹⁵. Είχαμε έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού, χωρίς σαφή προσανατολισμό και δίχως να απαντιέται το ερώτημα, τι είδους τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση θέλουμε ως χώρα. Πολλές φορές δινόταν η εντύπωση πως φτιάχναμε σχολεία μόνον για να αποσυμφορήσουμε τα Γενικά Λύκεια από τους ‘αδύναμους’ ή παραβατικούς μαθητές ή αυτούς που οι γονείς τους δεν αντέχουν οικονομικά το κόστος των φροντιστηρίων και τις μακροχρόνιες σπουδές των παιδιών τους. Ποτέ δεν θέλαμε τα ‘Τεχνικά’ σχολεία να παρέχουν ποιοτική εκπαίδευση, να έχουν την δική τους φυσιογνωμία και ουσιαστική οντότητα, οπότε άλλοτε τα ονομάζαμε εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.), άλλοτε σχολές (Τ.Ε.Σ., ΕΠΑ.Σ.), άλλοτε Λύκεια, (Τ.Ε.Λ.,ΕΠΑ.Λ.). Άλλες περιόδους οι απόφοιτοι είχαν διέξοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ορισμένες σχολές, άλλες μόνον στα τεχνολογικά ιδρύματα και στα

¹⁵ Π.χ. Από τα Τ.Ε.Λ., Τ.Ε.Σ., και Ε.Π.Λ. οδηγηθήκαμε στα Τ.Ε.Ε.. Από τα Τ.Ε.Ε. οδηγηθήκαμε στα ΕΠΑ.Λ. και τις ΕΠΑ.Σ και μετά από ολιγόχρονη λειτουργία στην κατάργησή τους αλλά και την επανασύστασή τους ως Ε.Σ.Κ..

Ι.Ε.Κ.. Πρόσφατα ενώ δόθηκε η δυνατότητα εισαγωγής σε πολλές Πανεπιστημιακές σχολές, όπως οι Ιατρικές και οι Πολυτεχνικές σχολές (Ν. 4610/2019 - Φ.Ε.Κ. 70/τ.Α'7-5-2019), ποτέ¹⁶ δεν υπήρχε η δυνατότητα για εισαγωγή στις Σχολές των Ανωτάτων Στρατιωτικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και των άλλων αποκαλούμενων ένστολων ανωτάτων σχολών. Όλες οι αλλαγές και αναδιαρθρώσεις, από όλες ανεξαιρέτως τις κυβερνήσεις γίνονταν και γίνονται με την επίκληση της μεταρρύθμισης, του εκσυγχρονισμού και της αναβάθμισης της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης¹⁷. Στην Ελλάδα της οικονομικής και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης, το αίτημα για αναβάθμιση της ποιότητας της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και οι απαντήσεις που θα δίνει στα οικονομικά και κοινωνικά ερωτήματα, προβάλλουν όσο ποτέ άλλοτε επιτακτικά.

3.3. Η ελκυστικότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης: Ένα ερώτημα που παραμένει ανοικτό

Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Ε.Ε.Κ. αποτελεί σημαντικό στόχο της ευρωπαϊκής ατζέντας για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Στην συνέχεια θα εξετάσουμε το θέμα της παροχής τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στους εφήβους, και συγκεκριμένα όσον αφορά το ερώτημα γιατί αυτό το είδος εκπαίδευσης δεν είναι ελκυστικό για τους νέους ή με άλλα λόγια, γιατί οι νέοι επιλέγουν λιγότερο συχνά αυτό το είδος εκπαίδευσης. Οι Wallenborn και Heyneman (2009) σε άρθρο τους που διερευνά το εάν πρέπει η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση να αποτελεί μέρος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παραθέτουν μερικές από τις διαρθρωτικές αδυναμίες της σχολικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, που μειώνουν την ελκυστικότητά της. Οι μελετητές γράφουν ότι, η κατάρτιση σε βιομηχανίες και σύγχρονες βιοτεχνίες είναι δαπανηρή και σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο χρειάζεται συνεχείς ανανεώσεις υποδομών. Εάν μια χώρα δεν είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει το νέο εξοπλισμό και την κατάρτιση των

¹⁶ Βλέπε, Διεκδικητικό πλαίσιο - ψήφισμα Γενικής Συνέλευσης Ο.Λ.Τ.Ε.Ε συνδικαλιστικής περιόδου 2018-2020: <https://www.oltee.gr/?p=8599> και επιστολές Ο.Λ.Τ.Ε.Ε. προς τους Υπουργούς Παιδείας: <https://www.oltee.gr/?p=8799>, <https://www.oltee.gr/?p=8880>.

¹⁷ Τσως το απόσπασμα από τον πρόλογο του βιβλίου 'Περί Τεχνικής Εκπαιδύσεως' του Ιωακείμ Παυλίδη του 1902, που αναφέρει, στην υπερβολή του βέβαια, να έπρεπε να υιοθετηθεί από τότε, από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, ώστε να είχε ήδη βρει η Τ.Ε.Ε. στην Ελλάδα τον 'βηματισμό' της «... Πυρπολήσατε τά θλιβερά σχολεία τής θεωρητικής καί σχολαστικής ψευδοπαιδείας, καί ανεγείρατε ανάκτορα Πρακτικής καί Τεχνικής εκπαίδευσως... Μόνον τότε δύναται νά σωθεί ή Ελλάς. ».

εκπαιδευτικών, η ποιότητα της Ε.Ε.Κ. θα υποβαθμιστεί γρήγορα, απορροφώντας πόρους, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με πιο αποτελεσματικούς τρόπους. Ακόμα ότι οι περιορισμένοι πόροι για τον εκσυγχρονισμό των σχολείων, οδηγούν στο περιθώριο τα διδασκόμενα αντικείμενα από τις εργασιακές πραγματικότητες και έτσι οι ξεπερασμένες γνώσεις και δεξιότητες, οδηγούν στην ανεργία τους αποφοίτους της Ε.Ε.Κ. Τέλος ότι τα σχολεία είναι σε μεγάλο βαθμό απομονωμένα από μια δυναμική οικονομία η οποία επηρεάζεται έντονα από τις παγκοσμιοποιημένες αγορές και την ανταγωνιστικότητα. Συνεπώς, οι εκπαιδευτικοί των σχολείων μπορεί να μην είναι πάντα οι καλύτεροι ειδικοί για να προετοιμάσουν τους νέους στον κόσμο της εργασίας, ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις λείπει ένας δομημένος διάλογος μεταξύ σχολείων και επιχειρηματιών και συνδικάτων, για τη διαμόρφωση μεταρρυθμίσεων και καινοτομίας (Wallenborn, & Heyneman, 2009).

Η ελκυστικότητα της Ε.Ε.Κ., ως μαθησιακής επιλογής εξαρτάται από το ποιος εξετάζει αυτήν την ερώτηση. Κατά συνέπεια, αυτό που μπορεί να κάνει την Ε.Ε.Κ. ελκυστική για τα άτομα για τους μαθητές και τους γονείς τους, μπορεί να είναι διαφορετικό από αυτό που την κάνει ελκυστική για τους εργοδότες. Γενικότερα από έρευνες επιβεβαιώνεται, ότι η στάση απέναντι στην Ε.Ε.Κ. επηρεάζεται από τις αντιλήψεις για την ποιότητα της εκπαίδευσης και τα πιθανά αποτελέσματα της αγοράς εργασίας μετά την Ε.Ε.Κ. (Russo, Serafini & Ranieri, 2019). Ο Tchibozo (2009) δηλώνει ότι ελκυστικότητα σημαίνει ότι η Ε.Ε.Κ. ενδιαφέρει τους ανθρώπους, την γνωρίζουν, έχουν περιέργεια γι' αυτήν, τη βλέπουν ως μέρος του εκπαιδευτικού τοπίου και τέλος, οι απόφοιτοί της έχουν κύρος. Με μια άλλη ματιά η ελκυστικότητα, είναι η τάση των ανθρώπων να βλέπουν την επαγγελματική διαδρομή ως τρόπο επίτευξης των προσωπικών τους στόχων ή ως πηγή προσλήψεων για τους εργοδότες (Tchibozo, 2009). Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Ε.Ε.Κ. μπορεί να επιτευχθεί με την υιοθέτηση και την ενσωμάτωση στις πολιτικές και τα αναλυτικά της προγράμματα, τις απόψεις και τις προτεραιότητες των ενδιαφερομένων. Τέτοιες προτεραιότητες μπορεί να αυξήσουν την ελκυστικότητα της Ε.Ε.Κ. και συνδέονται με την ποιότητα, τη διαφάνεια, την προσβασιμότητα και την παροχή προγραμμάτων Ε.Ε.Κ. (Leneyet. al., 2004). Σύμφωνα με τους Athanasiadis & Zarifis (2018), μεταξύ των πιο σημαντικών προοπτικών ελκυστικότητας στη βιβλιογραφία, είναι η συνάφεια με την αγορά εργασίας, η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η υψηλή ευαισθητοποίηση, η θέση και η καθοδήγηση των μαθητών. Προσθέτουν ακόμα πως

παράγοντες που επηρεάζουν την ελκυστικότητα της Ε.Ε.Κ. έχουν να κάνουν με την προσωπική ανάπτυξη και επαγγελματική σταδιοδρομία των αποφοίτων, την παροχή ποιοτικών περιβαλλόντων μάθησης και τέλος τον βαθμό προσέλκυσης επενδύσεων. Οι Atkins and Flint (2015), τόνισαν την ανάγκη διάχυσης της επαγγελματικής αριστείας και των επιτυχιών των αποφοίτων Ε.Ε.Κ. μέσω διαγωνισμών δεξιοτήτων για την αναβάθμιση της εικόνας της. Μια ακόμη πτυχή της ελκυστικότητας της Ε.Ε.Κ. έγκειται στη σχέση της με τη γενική εκπαίδευση και σχετίζεται με τα εισοδήματα και την απασχολησιμότητα των αποφοίτων της σε αντίθεση με αυτά της γενικής εκπαίδευσης. Οι Russo, Serafini & Ranieri (2019), σε έρευνα τους για την 'στάση' των πολιτών απέναντι στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και για την ελκυστικότητα της διατυπώνουν πως η καλή ποιότητα εκπαίδευσης και τα καλά αποτελέσματα στην αγορά εργασίας αυξάνουν την πιθανότητα οι άνθρωποι να αναφέρουν θετική στάση απέναντι στην Ε.Ε.Κ. διότι συνδέεται στενά με τη μετάβαση στον κόσμο της εργασίας. Προσθέτουν ότι η πεποίθηση ότι οι απόφοιτοι της Ε.Ε.Κ. είναι πιο πιθανό να βρουν δουλειά από τους ομολόγους τους, της γενικής εκπαίδευσης, αυξάνει την πιθανότητα μιας θετικής στάσης απέναντι στην Ε.Ε.Κ.. Επίσης διαπίστωσαν ότι προηγούμενη εμπειρία με την Ε.Ε.Κ. αυξάνει την πιθανότητα να έχουν θετική στάση απέναντί της. Ωστόσο, τα εμπειρικά τους αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι ο θετικός αντίκτυπος της Ε.Ε.Κ. ενδέχεται να 'κινδυνεύει' διότι τα άτομα με υπόβαθρο Ε.Ε.Κ. τείνουν να αναφέρουν ότι κατέχουν χαμηλότερη θέση στην κοινωνική κλίμακα, από τα άτομα με υπόβαθρο γενικής εκπαίδευσης. Αυτό το εύρημα τους αμφισβητεί την ικανότητα της Ε.Ε.Κ. να προσφέρει επιθυμητή εργασία, τουλάχιστον μακροπρόθεσμα. Επιπλέον, ο 'κίνδυνος' αμφισβήτησης της μπορεί να υπάρχει και στο γεγονός ότι μαθητές της Ε.Ε.Κ. χαρακτηρίζονται από παραβατικότητα και έχουν υψηλή συχνότητα μαθητών από μειονεκτούντα περιβάλλοντα. Κατά συνέπεια, τα σχολεία Ε.Ε.Κ. μπορεί να έχουν πιο δύσκολα μαθησιακά περιβάλλοντα από τα σχολεία γενικής εκπαίδευσης (Busemeyer, 2017· Di Stasio, 2017). Οι στάσεις απέναντι στην Ε.Ε.Κ. επηρεάζονται από την αποτελεσματικότητά της στην παροχή καλής ποιότητας εκπαίδευσης και καλής μετέπειτα συνέχειας στην αγορά εργασίας. Για να διατηρηθούν θετικές στάσεις με την πάροδο του χρόνου, η ποιότητα της εκπαίδευσης θα πρέπει να παραμείνει υψηλή και τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας της Ε.Ε.Κ. πρέπει να παραμείνουν καλά. Οι ερευνητές καταλήγουν πως μια πολιτική που τονίζει τις αρετές της Ε.Ε.Κ., όσον

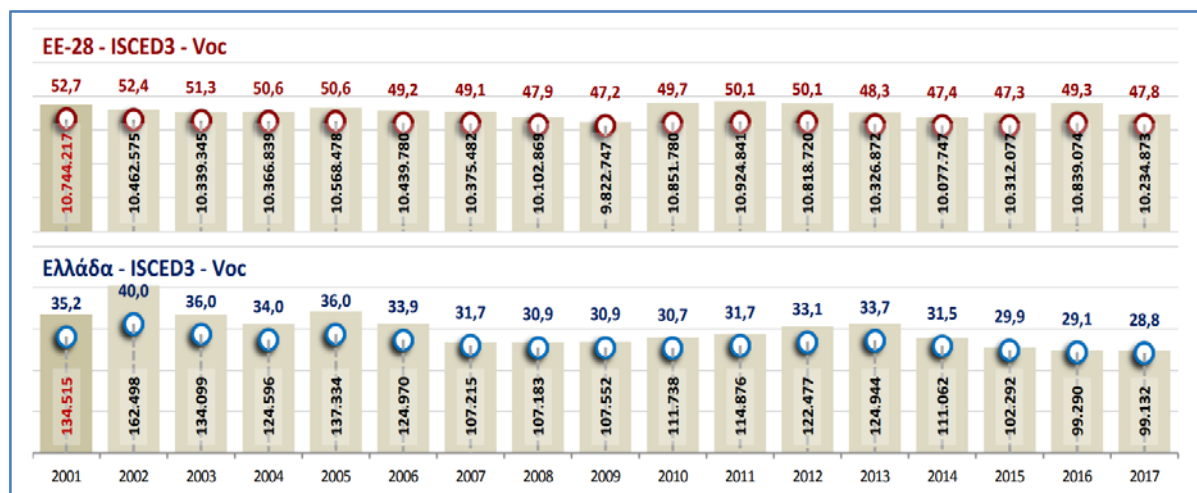
αφορά τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας και την σημασία της Ε.Ε.Κ. για την κοινωνική ένταξη, μπορεί να δημιουργήσει στους ανθρώπους θετικές και αρνητικές στάσεις ταυτόχρονα, με αποτέλεσμα αμφίθυμες στάσεις απέναντι στο σύστημα Ε.Ε.Κ.. (Russo, Serafini & Ranieri, 2019). Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Παϊδούση (2016)¹⁸, η ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης ερμηνεύεται μέσω των αντιλήψεων της κοινωνίας σχετικά με τις αρνητικές σχολικές επιδόσεις των μαθητών που φοιτούν σε επαγγελματικές σχολές και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των οικογενειών τους. Επιπλέον, η ελκυστικότητα μεταβάλλεται από τις περιορισμένες ευκαιρίες για κοινωνική κινητικότητα και το φύλο των μαθητών (Athanasiadis, & Zarifis, 2018).

Στα διαγράμματα που ακολουθούν αποτυπώνονται συγκριτικά στοιχεία σε σχέση με τον μαθητικό πληθυσμό. Στην Ελλάδα το πλήθος του μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - επαγγελματικής (ISCED3) ως προς το συνολικό μαθητικό πληθυσμό που φοιτά στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED3) διαχρονικά κυμαίνεται σε μικρά ποσοστά, σε αντίθεση με το τι συμβαίνει στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. των 28 χωρών. Παρόμοια αποτύπωση έχουμε και στα ποσοστά του μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - επαγγελματική (ISCED3) στις χώρες του ΟΟΣΑ. Ο κυριότερος λόγος που αυτό συμβαίνει οφείλεται στην έλλειψη ελκυστικότητας στην χώρα μας, που εκθέτουμε στην επόμενη ενότητα.

---

¹⁸ Παϊδούση, Χ. (2016). Ελκυστικότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης: κοινωνικές και έμφυλες διαστάσεις. Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας & Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ.), 11(1), 1-35.

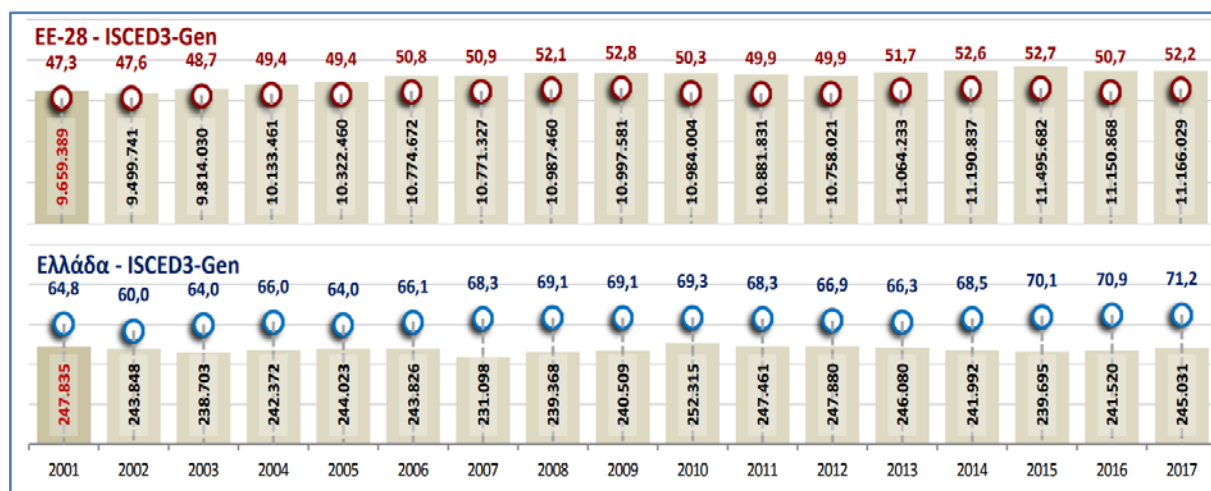

Πηγή: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ.Ε. (2020). *Ετήσια Έκθεση για την Εκπαίδευση 2019-2020*.

Διάγραμμα 3.

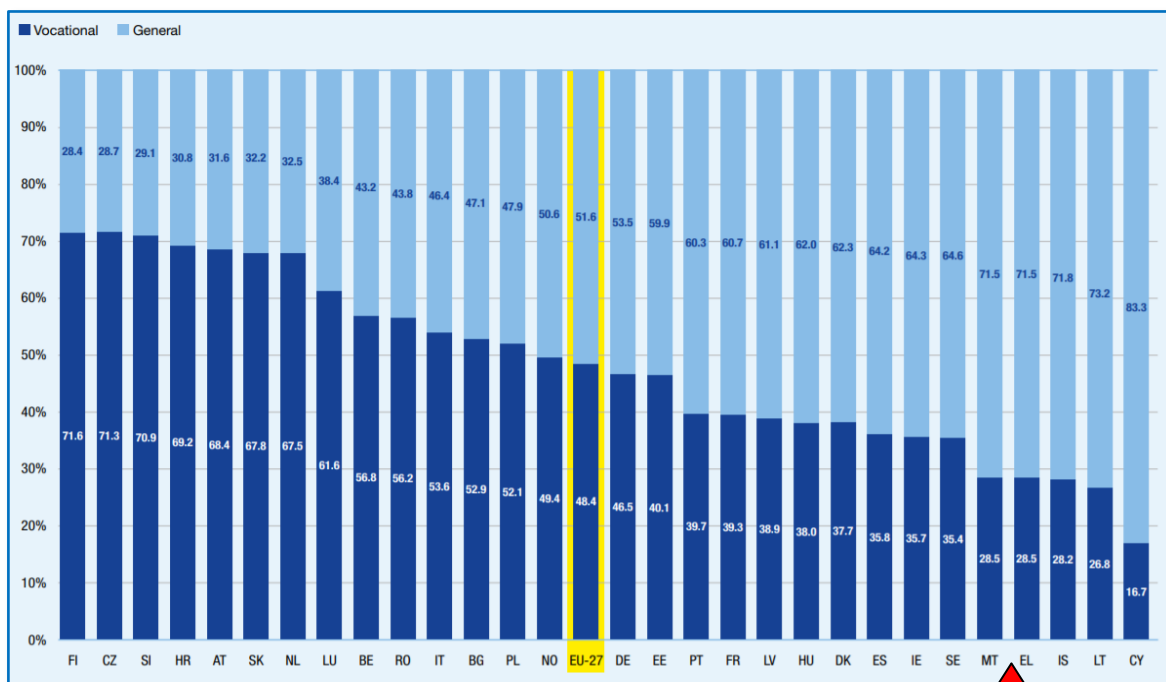
Πλήθος & ποσοστό του συνολικού μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - επαγγελματική (ISCED3) ως προς το συνολικό μαθητικό πληθυσμό που φοιτά στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED3) στην Ελλάδα και Ευρώπη, την περίοδο 2001-2017.

Πηγή: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ.Ε. (2020). *Ετήσια Έκθεση για την Εκπαίδευση 2019-2020*.

Διάγραμμα 4.

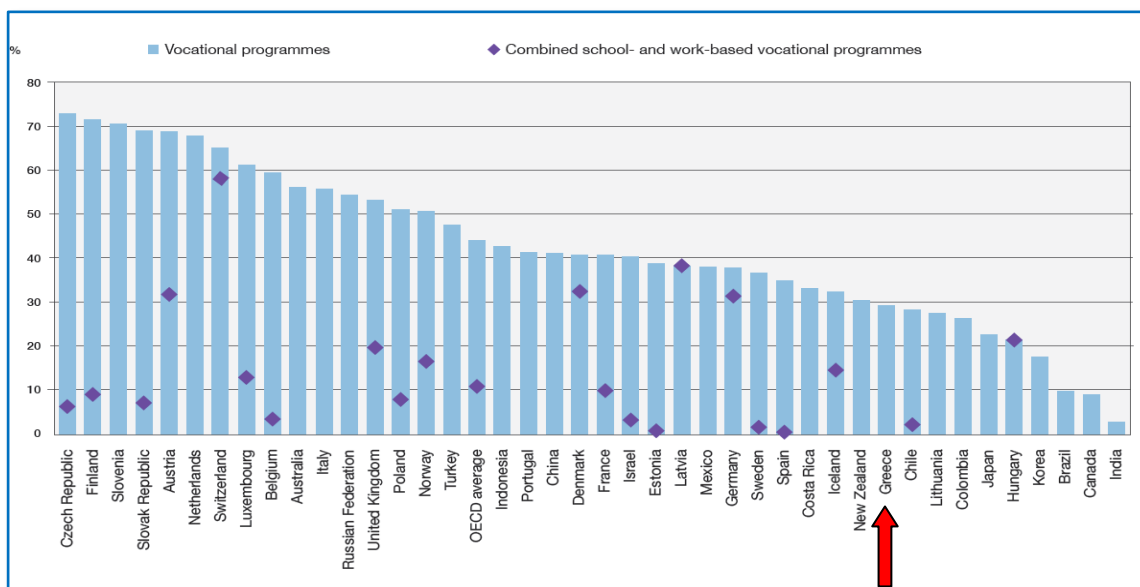
Πλήθος & ποσοστό του συνολικού μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - γενική (ISCED3-Gen) ως προς το συνολικό μαθητικό πληθυσμό που φοιτά στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED3) στην Ελλάδα και Ευρώπη, την περίοδο 2001-2017.

Πηγή: Cedefop (2021)¹⁹.

Διάγραμμα 5.

Ποσοστό του μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενική & επαγγελματική (ISCED3) στις χώρες της Ε.Ε., το 2018.

Πηγή: OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, <https://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>, Table B1.3.

Διάγραμμα 6.

Ποσοστό του μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - επαγγελματική (ISCED3) στις χώρες του ΟΟΣΑ, το 2018.

¹⁹ Cedefop (2021). *Spotlight on VET – 2020 compilation: vocational education and training systems in Europe*. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/10.2801/667443>.

3.4. Η ελκυστικότητα της Τ.Ε.Ε. στην Ελλάδα

Ολοκληρώνοντας την ενότητα, θα επιχειρήσουμε μια επισκόπηση κειμένων της τελευταίας πενταετίας, του ιδίου, του Υπουργείου Παιδείας ή επιτροπών του (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2021· ΥΠ.Π.Ε.Θ., 2016· Λιάκος, 2017, κ.α.). Διαπιστώνουμε ότι το πρόβλημα της ελκυστικότητας, του χαμηλού κύρους και των προβλημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη σύγχρονη Ελλάδα, που συμβάλλουν στην υποβάθμιση της, έχουν σε μεγάλο βαθμό εντοπισθεί, δεν έχουν όμως επιλυθεί. Μερικά από αυτά που έχουν αποτυπωθεί είναι τα επόμενα:

- Ασυνέχεια και έλλειψη σχεδιασμού στην εφαρμογή μακρόχρονης πολιτικής. Πολυνομία και συχνές αλλαγές και αναδιαρθρώσεις που οδηγούν στην επιφυλακτικότητα των πολιτών.
- Απουσία αντικειμενικής και αξιόπιστης ενημέρωσης της κοινωνίας για τις προοπτικές που έχουν οι απόφοιτοι της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να μην μπορούν να ανατραπούν βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις ενάντια στη δήθεν ‘υποδεέστερη χειρωνακτική εργασία’.
- Η απαξίωση για την επαγγελματική εκπαίδευση που εκφράζεται από πολλούς κύκλους της κοινωνίας και επηρεάζει αρνητικά τους γονείς. Προσελκύει κυρίως μαθητές με χαμηλές επιδόσεις, οι οποίοι επί το πλείστον προέρχονται από τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα
- Συμμετοχή μαθητών χαμηλού μαθησιακού δυναμικού, διότι συνήθως εκεί κατευθύνονται από το Γυμνάσιο οι αδύνατοι μαθητές επειδή οι θεωρείται πιο εύκολη εκπαιδευτική διαδρομή.
- Τα ποσοστά μαθητικής διαρροής που αποτυπώνονται είναι αυξημένα σε σχέση με την γενική εκπαίδευση.
- Τα εργαστήρια, που είναι κομβικής σημασίας για την Τ.Ε.Ε., έχουν συχνά ξεπερασμένο τεχνολογικό εξοπλισμό και δεν ακολουθούν τις εξελίξεις.

- Το μαθήματος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού²⁰, δεν φέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα.
- Απουσία συσχέτισης με τις ουσιαστικές και πραγματικές ανάγκες είτε κοινωνικές είτε οικονομικές, των περιοχών και της χώρας. Δεν υπάρχει σύνδεσης, συμβατότητα και συνάφεια πολλές φορές, της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με τις πραγματικές απαιτήσεις του κόσμου της εργασίας.
- Απουσιάζουν τα προγράμματα επιμόρφωσης, του διδακτικού προσωπικού σε σύγχρονα αντικείμενα των ειδικοτήτων τους,
- Διαπιστώνεται διοικητική και οργανωτική πολυδιάσπαση των φορέων της πως η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων είναι ιδιαίτερα χαμηλή.
- Διαπιστώνεται ύπαρξη μεγάλης διασποράς φορέων παροχής Ε.Ε.Κ. και αδυναμία ορθής διακυβέρνησή της.

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφερθήκαμε στην διαχρονική εξέλιξη της Τ.Ε.Ε. στην Ελλάδα και σε διάφορες πτυχές της. Συνεχίζοντας θα μελετήσουμε, τις Ευρωπαϊκές πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, αφού η χώρα μας είναι μέλος της από την 1^η Ιανουαρίου 1981 και επηρεάζει και κυρίως επηρεάζεται από τις πολιτικές της. Θα αναφερθούμε στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση από την ίδρυση της, ως Ε.Ο.Κ. μέχρι τις πρόσφατες συστάσεις του Συμβουλίου προς όλα τα κράτη μέλη.

---

²⁰ *Πονάει κεφάλι, κόψει κεφάλι*. Σαρκαστικά το αναφέρουμε με την φράση, διότι ενώ διαχρονικά υπήρχε ο προβληματισμός για την ορθή λειτουργία του μαθήματος Σ.Ε.Π. και της αναμόρφωσης του, τελικά σταμάτησε να υπάρχει στο ωρολόγιο πρόγραμμα του Γυμνασίου.

Κεφάλαιο 4. Ευρωπαϊκές πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

4.1. Θεσμικά Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια μοναδική εταιρική σχέση μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών οι οποίες αποκαλούνται κράτη μέλη. Όλες μαζί καλύπτουν ένα μεγάλο τμήμα της ευρωπαϊκής ηπείρου. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατοικούν πάνω από 446 εκατομμύρια άνθρωποι, που αντιστοιχεί στο 6% περίπου του παγκόσμιου πληθυσμού. Οι πολίτες των κρατών μελών είναι επίσης πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελείται από 27 χώρες (Ευρωπαϊκή Ένωση, χ.χ.). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτική, οι στρατηγικές και οι δράσεις της αποτυπώνονται και προωθούνται μέσω, εκθέσεων, αποφάσεων, ψηφισμάτων, οδηγιών, κανονισμών, συστάσεων, υπομνημάτων και ανακοινώσεων που προέρχονται από τα θεσμικά της όργανα. Η δομή και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στηρίζεται στα θεσμικά όργανα τα οποία ιδρύθηκαν από τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες και κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες τα διακρατικά και τα υπερεθνικά όργανα. Τα διακρατικά όργανα συγκροτούνται από εκπροσώπους των κρατών - μελών και τέτοια είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (European Council) και το Συμβούλιο (Consilium) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Πασιάς, 2006α). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θεσπίστηκε ως όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, αποτελεί το ανώτατο πολιτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με κύριες αρμοδιότητες τη χάραξη της πολιτικής της, την προώθηση στρατηγικών αποφάσεων για την ανάληψη μελλοντικών πρωτοβουλιών, δίχως όμως να έχει νομοθετική εξουσία. Απαρτίζεται από τους αρχηγούς των κρατών μελών και τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014). Το Συμβούλιο (Consilium) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων και θεσπίζει τη νομοθεσία, με βάση τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δεν έχει μόνιμα μέλη και στις συνεδριάσεις του αποτελείται από όλους τους αρμόδιους για κάθε τομέα πολιτική, υπουργούς των κρατών-μελών και τον αντίστοιχο επίτροπο. Οι υπουργοί που παρίστανται στις συνεδριάσεις αυτές έχουν την εξουσία να δεσμεύουν την κυβέρνησή τους με τις ενέργειες που συμφωνήθηκαν στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014). Το Συμβούλιο είναι το όργανο, όπου συγκεντρώνονται οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών-μελών, δηλαδή οι υπουργοί του κάθε κράτους μέλους

με ευθύνη για έναν συγκεκριμένο τομέα. Το Συμβούλιο Παιδείας, Νεολαίας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, απαρτίζεται από τους υπουργούς όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι αρμόδιοι για την παιδεία, τον πολιτισμό, τη νεολαία, τα μέσα ενημέρωσης, την επικοινωνία και τον αθλητισμό. Η ακριβής σύνθεση του Συμβουλίου εξαρτάται από τα θέματα που πρόκειται να συζητηθούν στην εκάστοτε σύνοδο (Συμβούλιο της Ε.Ε., χ.χ.). Η Επιτροπή Παιδείας αποτελεί την αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ότι αφορά την πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης, που εφαρμόζει την αρχή της επικουρικότητας²¹, δεδομένου ότι επιτρέπει τον διακυβερνητικό χαρακτήρα αντί για μια υπερεθνική τάση (Consilium, 2017).

Στην κατηγορία των υπερεθνικών οργάνων ανήκουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (αγγλικά: European Parliament), το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Court of Justice of the European Union - CURIA) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (*Commission*) (Τσαούσης, 1996· Πασιάς, 2006α). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είναι το άμεσα εκλεγόμενο σώμα της Ε.Ε., τα μέλη του οποίου εκλέγονται με άμεση καθολική ψηφοφορία από τους πολίτες της Ε.Ε.. Ασκει από κοινού με το Συμβούλιο νομοθετική εξουσία, εποπτεύει όλα τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και επιπλέον ασκεί δημοσιονομικές αρμοδιότητες εγκρίνοντας τον ετήσιο προϋπολογισμό της Ένωσης (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι το πολιτικά ανεξάρτητο εκτελεστικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπόνηση προτάσεων νέας ευρωπαϊκής νομοθεσίας, τις οποίες υποβάλλει για έγκριση στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο. Οι προτάσεις αυτές πρέπει να αποβλέπουν στην προώθηση των συμφερόντων της Ένωσης και των πολιτών της και όχι των συμφερόντων συγκεκριμένων χωρών ή κλάδων της οικονομίας. Διαχειρίζεται την εκτέλεση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης των πολιτικών και των προγραμμάτων που εγκρίνονται από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η Επιτροπή εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας από όλα τα κράτη-μέλη και εκπροσωπεί την Ευρωπαϊκή Ένωση στη διεθνή σκηνή. Αποτελείται από 28 επιτρόπους, ένας από κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από τον πρόεδρο της Επιτροπής, ο οποίος αποφασίζει το ποιος είναι αρμόδιος για κάθε τομέα πολιτικής. (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014· Καλαντζή & Ανέργας, 2020).

²¹ Η αρχή της επικουρικότητας ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχος της είναι να εξασφαλίζει ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατό πλησιέστερα στους πολίτες, και ότι διενεργούνται διαρκείς έλεγχοι ώστε να εξακριβώνεται ότι η δράση σε επίπεδο ΕΕ είναι δικαιολογημένη δεδομένων των διαθέσιμων δυνατοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.

Επιπλέον για θέματα Παιδείας έχουμε την Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που είναι υπεύθυνη για τις δράσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Διαχειρίζεται τα τεχνικά ζητήματα της εφαρμογής της πολιτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και παρακολουθεί και διευκολύνει την εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων δράσης της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (European Commission, 2016). Ακολουθεί το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφόρησης για την Εκπαίδευση – Eurydice που στηρίζει και διευκολύνει την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης με την παροχή πληροφοριών για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις πολιτικές, (EACEA, 2017). Οι δημοσιεύσεις και τα έργα του Δικτύου βοηθά τα κράτη-μέλη να καταλάβουν τι κάνουν άλλα κράτη-μέλη στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες και να προωθεί τη σύγκλιση μέσω της συνεργασίας (Γεωργαντά, 2017· EACEA, 2017). Επίσης το ‘ Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης – Eurodesk’ που είναι μια δομή υποστήριξης για το πρόγραμμα «Νεολαία σε δράση». Στόχος του είναι να παρέχει πληροφορίες και συμβουλές σχετικά με τους νέους, ιδίως σχετικά με τις διαθέσιμες ευκαιρίες στην Ευρώπη. Οι πληροφορίες, που δίνει, διεξάγονται μέσω εθνικών συντονιστών, δικτύων τοπικών φορέων παροχής πληροφοριών και συνεργασιών, καθώς και μέσω σημείων επαφής με το ευρωπαϊκό δίκτυο Eurodesk (Eurodesk, 2017). Το έργο του Eurodesk αφορά, επίσης, τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, συμπεριλαμβανομένων των υποψηφίων προς ένταξη χωρών (Eurodesk, 2017). Επιπλέον, με την παροχή πληροφοριών για τους νέους σχετικά με τις ευκαιρίες να αναπτύξουν τον εαυτό τους και/ ή να καταρτιστούν, το Eurodesk βοηθά στην επίτευξη των πρόσφατων στρατηγικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποτελέσει μια κοινωνία, που θα βασίζεται στη γνώση μέσω καλά εκπαιδευμένων και καταρτισμένων μελλοντικών γενεών (Eurodesk, 2017· Θεοδώρου, 2017). Επιπλέον έχει συσταθεί ο ‘εκτελεστικός οργανισμός ‘Εκπαίδευσης, και Οπτικοακουστικών Θεμάτων Πολιτισμού’ (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) που είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση των κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης. Λειτουργεί για την καλή λειτουργία της εφαρμογής της ανοικτής μεθόδου συντονισμού μέσα από τη διαχείριση της υλοποίησης των σχεδίων που δρομολογούνται στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων δράσης, σε συνεργασία με τους εθνικούς οργανισμούς (EACEA, 2014:3).

Το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση υποστηρίζεται από δύο οργανισμούς. Πρώτον το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης – Cedefop που ιδρύθηκε για να στηρίζει την ανάπτυξη των πολιτικών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και να συμβάλλει στην εφαρμογή τους. Στρατηγικός στόχος του Cedefop είναι να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία και η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών-μελών και των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών για μια ελκυστική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, που θα προάγει την αριστεία και την κοινωνική ένταξη (Cedefop, 2017). Δεύτερον το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (European Training Foundation – E.T.F.) που βοηθά τη βοηθά να επιτύχει τους στόχους της πολιτικής εκπαίδευσης και κατάρτισής της, στηρίζοντας το έργο του στην πεποίθηση ότι η διά βίου μάθηση μπορεί να έχει μια ουσιαστική συμβολή στην αύξηση της ευημερίας, δημιουργώντας αειφόρο ανάπτυξη και ενθαρρύνοντας την κοινωνική ένταξη στις μεταβατικές οικονομίες (ETF, 2017· Θεοδώρου, 2017).

Πέραν των ευρωπαϊκών πολιτικών όπως αποτυπώνονται σε επιμέρους προτεραιότητες η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει σειρά συστημάτων, δικτύων, εργαλείων και ομάδων εμπειρογνομόνων για τη στήριξη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Επιγραμματικά είναι το *‘Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση’* (ECVET) διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά την επικύρωση και την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και γνώσεων που απέκτησαν σε διαφορετικά συστήματα και χώρες. Το *‘Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας’* (EQAVET) είναι ένα εργαλείο αναφοράς που έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προάγουν και να παρακολουθούν τη συνεχή βελτίωση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση όρους αναφοράς που έχουν συμφωνηθεί από κοινού. Η ετήσια *‘Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Επαγγελματικών Δεξιοτήτων’*, που καθιερώθηκε το 2016, είναι μια πανευρωπαϊκή εκστρατεία που στοχεύει στη βελτίωση της ελκυστικότητας και της εικόνας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το *‘Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μαθητευομένων’* που δημιουργήθηκε το 2017 για να διασφαλίσει ότι η γνώμη των νεαρών μαθητευομένων θα λαμβάνεται υπόψη στις συζητήσεις σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις θέσεις μαθητείας και η *‘Ομάδα Εργασίας*

E.K. 2020 για την Ευρωπαϊκή Ένωση που έχει ως στόχο να βοηθά τους φορείς χάραξης πολιτικής και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να σχεδιάζουν πολιτικές και πρακτικές που παρέχουν τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές να αξιοποιούν πλήρως το δυναμικό τους και να συμβάλλουν στη βελτίωση των προγραμμάτων μαθητείας και της μάθησης στον χώρο εργασίας. Τα κύρια χρηματοδοτικά μέσα που στηρίζουν την πολιτική για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση είναι το πρόγραμμα Erasmus+²², που προβλέπει συνολικό ενδεικτικό χρηματοδοτικό κονδύλιο ύψους άνω των 26 δισ. Ευρώ από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. για τα επτά έτη (2021-2027) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) το οποίο αποτελεί σημαντικό χρηματοδοτικό μοχλό για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Δέδε, 2020).

4.2. Οι πολιτικές για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα μοναδικό και ιδιαίτερα σύνθετο πολιτικό οικοδόμημα που πορεύεται σύμφωνα με τους στόχους και τις κατευθύνσεις που καθορίζονται από τις Συνθήκες και τα θεσμικά κείμενα της Ένωσης. Για την καλύτερη κατανόηση των σκοπών και των επιδιώξεων της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής είναι χρήσιμο να μελετήσουμε τα θέματα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και της κατάρτισης, όπως αυτά καταγράφονται στις Συνθήκες και τα επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα.

Η απαρχή της Ε.Ε. τοποθετείται στο τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, όπου τα ευρωπαϊκά κράτη βρίσκονται πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά συντετριμμένα, αλλά πρόθυμα σε να αναδιοργανωθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα και να αναζητήσουν μέσα στήριξης στην προσπάθειά τους για ανόρθωση. Στόχος τους μετά τον καταστροφικό πόλεμο ήταν η ειρήνη, η σταθερότητα και η συνεργασία. Το 1957 με τη συνθήκη της Ρώμης, δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.), αφού είχε προηγηθεί το 1951, η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ.). Και οι δύο προσπάθειες, οικονομικής

---

²² Το πρόγραμμα Erasmus+ έχει ενοποιήσει πολλά προηγούμενα προγράμματα και δράσεις όπως το Comenius, για τη σχολική εκπαίδευση, το Erasmus, για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το Leonardo da Vinci, για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, το Grundtvig, για την εκπαίδευση ενηλίκων, το Jean Monnet, για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, το Youth in Action, για την κινητικότητα των νέων, το Erasmus Mundus II, για την υλοποίηση κοινών μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων των ευρωπαϊκών χωρών, το Tempus, για τον εκσυγχρονισμό της ανώτατης εκπαίδευσης στις χώρες εταίρους της Ε.Ε. κ.α..

φύσεως, είχαν στόχο την οικονομική ενδυνάμωση των ευρωπαϊκών κρατών. Η συνθήκη της Ρώμης τέθηκε επισήμως σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958 και με αυτή οριζόταν το γενικό πλαίσιο στο οποίο θα εκφραζόταν η κοινή αγορά και σύμφωνα με την οποία θα θεμελιωνόταν η ελευθερία κυκλοφορίας εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Η συνθήκη ασχολήθηκε ελάχιστα με εκπαιδευτικά ζητήματα και οι νομικές διατάξεις της τότε Ε.Ο.Κ. περί εκπαίδευσης ήταν περιορισμένες και ασαφείς (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2004). Παρόλα αυτά να επισημάνουμε πως σε αντιδιαστολή με τη αποκαλούμενη γενική εκπαίδευση, όπου τα κράτη μέλη υπερασπίζονται την αυτονομία τους (Lawn και Grek, 2012), διότι η εκπαίδευση συνδεόταν στενά με τη συντήρηση της εθνικής κουλτούρας και την οικοδόμηση της εθνικής συνείδησης των πολιτών τους (Σταμέλος, 2011, σελ.487), η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ήταν ανοιχτή στην ευρωπαϊκή συνεργασία από την αρχή της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (de Olagüe Smithson, 2017). Έτσι η συνθήκη της Ρώμης σποραδικά προέβλεπε διατάξεις για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με αναφορές στο άρθρο 41 όπου πρότεινε, μεταξύ άλλων, την ανάγκη συντονισμού των προσπαθειών των κρατών μελών στον τομέα επαγγελματικής εκπαίδευσης και της έρευνας και της διάδοσης γεωργικής τεχνογνωσίας, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής αγροτικής πολιτικής (Πασιάς, 2006), στο άρθρο 50 που προέβλεπε προγράμματα ανταλλαγών για τους νέους και τους εργαζομένους, στο άρθρο 57 που τονίζεται η ανάγκη λήψης μέτρων για την αμοιβαία αναγνώριση τίτλων σπουδών, πιστοποιητικών και διπλωμάτων με σκοπό να διευκολυνθεί η ανάληψη και η άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων (Phillips και Ertl, 2003, σελ. 15-16), στο άρθρο 118 που συμφωνείται η συνεργασία των κρατών μελών για την επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση αποσκοπώντας στην ανάγκη βελτίωσης των όρων εργασίας και διαβίωσης (European Commission, 2006β.). Επίσης με το άρθρο 123, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, για τη χρηματοδότηση μεταξύ άλλων και δραστηριοτήτων που αφορούσαν στους παραπάνω στόχους για την επαγγελματική εκπαίδευση (Μοσχονάς, 1999) και στο άρθρο 128 αναφέρεται ακόμα, η ανάγκη θέσπισης κοινής πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ικανής να συμβάλλει στην αρμονική ανάπτυξη τόσο των εθνικών οικονομιών, όσο και της κοινής αγοράς (West, 2012· Σιάκαρης, 2006:31).

Το 1963 εκδόθηκε η απόφαση του Συμβουλίου της Ε.Ο.Κ. που εμφανίστηκε μια «κοινή πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης» με τη μορφή δέκα «κοινών αρχών» (Council of the European Economic Communities, 1963). Αν και η σημερινή διατύπωση θα ήταν πιθανώς διαφορετική, πολλές από αυτές τις αρχές είναι και σήμερα επίκαιρες. Στην απόφαση συναντούμαι τις αναφορές, «να δημιουργήσουμε συνθήκες που θα εγγυώνται επαρκή επαγγελματική κατάρτιση για όλους· [...] να διευρύνει την επαγγελματική κατάρτιση με βάση τη γενική εκπαίδευση, σε βαθμό που να είναι επαρκής για να ενθαρρύνει την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητας [...]· να επιτρέψει σε κάθε άτομο να αποκτήσει τις τεχνικές γνώσεις και δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να ασκήσει ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και να φτάσει στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ ενθαρρύνει, ιδίως όσον αφορά τους νέους, την πνευματική και σωματική εξέλιξη, την αγωγή του πολίτη και τη σωματική ανάπτυξη· [...] για την προώθηση της βασικής και προηγμένης επαγγελματικής κατάρτισης και, κατά περίπτωση, της επανεκπαίδευσης, κατάλληλης για τα διάφορα στάδια της επαγγελματικής ζωής» (Cedefop, 2020:22-23). Η τελευταία από τις αρχές αποσκοπούσε στην παροχή επαρκούς επαγγελματικής εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού μέσα στα πλαίσια των αναγκών της αγοράς εργασίας. Στόχος αυτής της απόφασης ήταν συσχετισμός εκπαίδευσης και οικονομίας. Έτσι, θεμελιώθηκε δεσμευτική σχέση μιας κοινοτικής εκπαιδευτικής πολιτικής στα πλαίσια της αντίστοιχης κοινοτικής αγοράς εργασίας (Προβατά, 2005).

Στην συνέχεια και έως τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970 η συζήτηση για συνεργασία των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων ήταν σε νηπιακή κατάσταση. Φαίνεται όμως πως τα γεγονότα του Μάη του 1968 παρακίνησαν τον Γάλλο υπουργό παιδείας, ο οποίος πρότεινε μια συνάντηση των υπουργών παιδείας και την ίδρυση από την επιτροπή ενός ευρωπαϊκού κέντρου για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης. Μια άτυπη που όμως είναι η πρώτη συνάντηση των Υπουργών Παιδείας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που πραγματοποιήθηκε τελικά το 1971. Αυτό θεωρείται και το γενέθλιο έτος της εκπαιδευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπου τέθηκε το ζήτημα της συνεργασίας στο πεδίο της εκπαίδευσης και τον καθορισμό ενός ευρωπαϊκού μοντέλου παιδείας που θα ακολουθεί τις εξελίξεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης (Ασδεράκη, 2008). Επιπλέον τότε τονίζεται η ανάγκη στενότερης συνεργασίας μεταξύ επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης και αποφασίζεται η σύσταση μιας ομάδας εμπειρογνομόνων, με

σκοπό τη διερεύνηση της χρησιμότητας ενός ευρωπαϊκού κέντρου για τα θέματα οργάνωσης, λειτουργίας, συνεργασίας και χρηματοδότησης της παιδείας σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Σιάκαρης, 2006· Πασιάς, 2006α). Παρατηρούμαι ότι η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει το μοναδικό πεδίο της Κοινότητας για την άσκηση κοινοτικής εκπαιδευτικής πολιτικής γεγονός που θα συνεχισθεί και τις επόμενες δεκαετίες. Η οικονομική κρίση της δεκαετίας του 1970 οδήγησε στην εξασθένιση της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίστηκε ως περίοδος ‘ευρωσκλήρυνσης’. Τα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ. έστρεψαν το συστηματικό ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης σε εθνικό, αντί σε διακρατικό επίπεδο (Staab, 2011). Το 1975 ιδρύεται το Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training - Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης), που είναι κοινοτικό όργανο κυρίως έρευνας και συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στόχος του Cedefop είναι η προώθηση ενός ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης μέσα από την ανάλυση δεδομένων και τη διάδοση πληροφοριών και την ενθάρρυνση κοινών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση προβλημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που στοχεύει να ομαλοποιήσει τη μετάβαση των ατόμων από την εκπαίδευση στο χώρο της εργασίας. Αρμοδιότητες του είναι η διεξαγωγή ερευνών και αναλύσεων, καθώς και η συλλογή στατιστικών μετρήσεων και πληροφοριών σχετικών με την πολιτική της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (West, 2012). Το Cedefop από το 1995 εδρεύει στη Θεσσαλονίκη (Γκόβαρης & Ρουσσάκης, 2008). Το 1976 οι Υπουργοί Παιδείας της τότε Ε.Ο.Κ. εγκρίνουν με ψήφισμα το πρώτο πρόγραμμα δράσης της Κοινότητας στον τομέα της Εκπαίδευσης. Το ψήφισμα αυτό έχει έναν ιδιαίτερα πολιτικό χαρακτήρα, καθώς καθιερώνει την Επιτροπή Παιδείας ως το βασικό όργανο συντονισμού της συνεργασίας των κρατών μελών σε θέματα εκπαίδευσης (Πασιάς 2006). Επίσης, για πρώτη φορά εμφανίζεται σε κείμενο της Ένωσης η έννοια της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης. Οι βασικοί στόχοι του πρώτου κοινού προγράμματος ήταν η πολιτιστική και επαγγελματική κατάρτιση των υπηκόων των άλλων κρατών μελών, η βελτίωση της σχέσης μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, η συλλογή τεκμηρίωσης και στατιστικών, η συνεργασία στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η ενίσχυση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και η ανάπτυξη της ισότητας (Τσαούσης, 2005).

Το 1981 θεσμοθετείται και λειτουργεί το δίκτυο πληροφοριών Eurydice²³, το οποίο συλλέγει και συγκεντρώνει πληροφορίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών-μελών, εκδίδει συγκριτικές μελέτες και συντάσσει πίνακες δεικτών για όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Το Δίκτυο αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία που δημιούργησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες και τις Εθνικές υπηρεσίες που δημιουργήθηκαν από τα αντίστοιχα Υπουργεία Παιδείας όλων των κρατών που συμμετείχαν στο Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Σωκράτης. Στόχος του δικτύου είναι η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της εκπαίδευσης καθώς και την προβολή της ποικιλομορφίας των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης αλλά και τις κοινές τάσεις τους. Η Eurydice συνεργάζεται στενά με το Cedefop και με το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Κατάρτισης (E.T.F. - European Training Foundation) (Σιπητάνου, 2014). Την επόμενη χρονιά το 1982 ακολούθησε η έγκριση του Β' Προγράμματος Δράσης της Κοινότητας για την επαγγελματική εκπαίδευση, το οποίο περιγράφει τις βασικές κατευθύνσεις της κοινοτικής πολιτικής στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και καινοτομεί σε ζητήματα που θα αποτελέσουν τα επόμενα χρόνια αιχμή των πολιτικών κατάρτισης. Γενικά η περίοδος αυτή έως το 1985 χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο πρωτοβουλιών, προγραμμάτων και δράσεων κυρίως στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης επειδή η κατάρτιση συνιστά εργαλείο πολιτικών απασχόλησης και κατά συνέπεια μέσο αντιμετώπισης των σημαντικών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα περισσότερα κράτη μέλη στη διάρκεια αυτής της περιόδου (Πασιάς 2000). Επίσης η Ένωση εκείνο το χρονικό διάστημα, ως ένας οργανισμός με προσανατολισμό πρωτίστως οικονομικό, ενδιαφέρονταν για καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό που συνιστά βασικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας.

Την επόμενη δεκαετία, το 1992 υπεγράφη στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας, η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁴ με την οποία δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση με την μορφή που γνωρίζουμε έως σήμερα, αφού τροποποιήθηκαν οι προηγούμενες ιδρυτικές συνθήκες της Κοινότητας. Η συνθήκη αυτή αποτελεί σταθμό στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης καθώς ξεκινούν

²³ Ιστότοπος του δικτύου: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/index_en.php_el.

²⁴ Συμβούλιο και Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (1992). Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Available at: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_el.pdf.

δράσεις που στοχεύουν όχι μόνο στην οικονομική αλλά και στην πολιτική ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Με την συνθήκη του Μάαστριχτ η σημασία της εκπαίδευσης αναβαθμίζεται, αφού *προωθείτε η κινητικότητα (φοιτητική- μαθητική) και η συνεργασία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, η σύνδεση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με την αγορά εργασίας, η διαμόρφωση δομών ένταξης και επανένταξης στην αγορά εργασίας, η διαφάνεια, συμβατότητα, συγκρισιμότητα των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων.* (Γκόβαρης & Ρουσσάκης, 2008). Όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ο ρόλος της κοινότητας διευρύνθηκε (Moodie, 2008) και με τα άρθρα 126 και 127, η γενική εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση αναγνωρίστηκαν ως επίσημα πεδία ευρωπαϊκού πολιτικού ενδιαφέροντος και συνεργασίας (Rasmussen, 2014). Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 126, επέτρεπε σαφώς την κοινή δράση στον τομέα της εκπαίδευσης με πλήρη όμως σεβασμό της ευθύνης των κρατών μελών για την περιεχόμενο της διδασκαλίας και της οργάνωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων και της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Επίσης στο άρθρο 127 (που αντικατέστησε το άρθρο 128 της Συνθήκης της Ρώμης) όσον αφορά ειδικά την επαγγελματική κατάρτιση αναφέρετε ότι η *‘Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών, με πλήρη σεβασμό της ευθύνης των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής κατάρτισης.’* Το ίδιο άρθρο δίνει επίσης ως στόχο κάθε κοινοτικής δράσης, τη *«διευκόλυνση της προσαρμογής στις βιομηχανικές αλλαγές»,* την *«βελτίωση της αρχικής και της συνεχούς κατάρτισης»,* την *«διευκόλυνση της πρόσβασης ... και να ενθαρρύνουν την κινητικότητα των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων»,* για την τόνωση της συνεργασίας με εκπαιδευτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις και να *«αναπτύξουν ανταλλαγές πληροφοριών και εμπειριών σε θέματα κοινά για τα συστήματα κατάρτισης των κρατών μελών».* Είναι σημαντικό ότι και τα δύο άρθρα διευκρίνισαν ότι τα μέτρα που λαμβάνονται σε κοινοτικό επίπεδο πρέπει να αποκλείουν κάθε εναρμόνιση των νομοθεσιών και των κανονισμών των κρατών μελών. Οι διατάξεις για την εκπαίδευση και την κατάρτιση της Συνθήκης του Μάαστριχτ μπορούν να θεωρηθούν ως μια μορφή διευθέτησης μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, αλλά περιορίζοντας τον ρόλο της στην Ε.Ε.Κ. σε ένα μάλλον πιο ρεαλιστικό επίπεδο από αυτό που θα μπορούσε να υπονοούνταν στην αρχική Συνθήκη (West, 2012· Ζμας, 2007). Ουσιαστικά, η

Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν αποτελεί κάποια ριζική ή καινοτόμα παρέμβαση στο πεδίο της Ε.Ε.Κ.. Ωστόσο, η σημασία της έγκειται στη θεσμοθέτηση και επισημοποίηση των πολιτικών και των αποφάσεων που διαμορφώθηκαν τα προηγούμενα χρόνια και καθόρισαν τις βασικές αρχές της κοινοτικής πορείας στο συγκεκριμένο τομέα τα επόμενα χρόνια (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2004).

Μετά την Συνθήκη του Μάαστριχτ εκδόθηκαν αρκετά θεμελιώδη κείμενα²⁵ της Επιτροπής στα οποία διαγράφεται ο ρόλος που πρόκειται να παίζει η εκπαίδευση και η κατάρτιση στην επιδίωξη της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής στην Κοινότητα. Αυτά τα κείμενα είναι η Λευκή Βίβλος του *Jacques Delors* του 1993 (Ε.Κ., 1994) για την οικονομία, με τίτλο «*Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση*», που αποτελεί το βασικότερο κείμενο πάνω στο οποίο στηρίχτηκαν τα υπόλοιπα (Répin, 2007). Το επόμενο η Πράσινη Βίβλος (1993) για την «*Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση*», ήταν μια πρόσκληση, για μια ανοικτή συζήτηση και προβληματισμό για την κατεύθυνση της κοινοτικής δράσης κυρίως στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, επιδιώκοντας την ουσιαστική ενεργοποίηση του άρθρου 126 της Συνθήκης του Μάαστριχτ για τη γενική εκπαίδευση (Πασιάς, 1995). Η Πράσινη Βίβλος ορίζει ως κεντρικό άξονα την προσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο νέο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο που διαμορφώνεται καθώς επίσης και την προετοιμασία, αλλά και την ένταξη των νέων στο ενιαίο και διευρυνόμενο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο της Κοινότητας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εκπαιδευτική πολιτική συνδέεται, ελέγχεται και επηρεάζεται από το διευρυνόμενο ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον (Bright, 1995). Επίσης προτείνει πιθανούς τρόπους εκπαιδευτικής συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, των εκπαιδευτικών, των γονέων, των διοικούντων, των επιμορφωτών και των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα προτείνει την συνεργασία μέσω προγραμμάτων κινητικότητας και ανταλλαγής, της κατάρτισης των εκπαιδευτικών, της προώθησης της παιδαγωγικής καινοτομίας στη διδασκαλία, της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών, της προώθησης των ευρωπαϊκών σχολείων, της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (Πασιάς, 1995). Ακολουθεί η Λευκή Βίβλος το 1995 (European Commission, 1995) για την

²⁵ Το 1993 η Λευκή Βίβλος «*Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση*», το 1995 η Λευκή Βίβλος «*Διδασκαλία και Μάθηση, Προς μια Κοινωνία της Γνώσης*», το 1993 η Πράσινη Βίβλος «*Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση*», το 1996 η Πράσινη Βίβλος «*Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα: τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα*».

Εκπαίδευση και την κατάρτιση, με τίτλο «*Διδασκαλία και Μάθηση, Προς μια Κοινωνία της Γνώσης*», για να εξηγηθεί η πορεία προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Εδώ διαφαίνεται ότι η εκπαίδευση ολοένα και περισσότερο προσαρμόζεται στις ανάγκες της κοινωνικής ένταξης και της ισότητας των ευκαιριών, ενώ η ζήτηση για εκπαίδευση έχει αυξηθεί λόγω της ανάδυσης της κοινωνίας της πληροφορίας. Σε αυτό το κείμενο η εκπαίδευση παρουσιάζεται ως πολιτική απασχόλησης. Γίνεται εμφάνιση της έννοιας ‘*απασχολήσιμος*’, δίνεται έμφαση στα κοινά στοιχεία του ευρωπαϊκού πολιτισμού και στις νέες πολιτικές «*συμπερίληψης*», ενώ προωθείται η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης σε συνθήκες «*Κοινωνίας της Γνώσης*». Με την έννοια «*Κοινωνία της Γνώσης*» περιγράφονται και αναλύονται οι αλλαγές που έχουν επιφέρει οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες και τονίζεται ο ρόλος της γνώσης στην εξέλιξη των διαδικασιών παραγωγής. Η γνώση γίνεται οικονομικός παράγοντας χωρίς να χάσει όμως τον κοινωνικό και πολιτισμικό της χαρακτήρα. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες λοιπόν που αποκτάμε από το σχολικό περιβάλλον πρέπει να υποβοηθούνται από ένα εκπαιδευτικό σύστημα που προσανατολίζεται στη δια βίου μάθηση (Γκόβαρης & Ρουσάκης, 2008· Πασιάς, 1995). Τέλος η Πράσινη Βίβλος (1996) με τίτλο «*Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα: τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα*», η οποία αποτελεί την συνέχεια των δύο προηγούμενων Λευκών Βίβλων. Με αυτό το κείμενο η Επιτροπή καταθέτει ως πρόταση ένα σύνολο λύσεων προκειμένου να αρθούν τα εμπόδια που υπάρχουν στην κινητικότητα, η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιτυχίας για τους στόχους που θέτουν οι Λευκές Βίβλοι (European Commission, 1996) και αναφέρεται σε εννέα πεδία δράσης που θεωρούνται ως προτεραιότητες προκειμένου να αρθούν τα εμπόδια στην κινητικότητα. Η κινητικότητα εντοπίζεται ως ο παράγοντας εκείνος που δύναται να ενισχύσει την ταυτότητα του ευρωπαίου πολίτη και να ενισχύσει τη συνοχή της Ευρώπης, όσο και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που δημιουργούν οι οικονομικές, κυρίως, αλλαγές λόγω της ενίσχυσης της ενιαίας αγοράς και της παγκοσμιοποίησης. Η κινητικότητα παρουσιάζεται ως μέσο αντιμετώπισης και στο επίπεδο της απασχόλησης. Τονίζονται επίσης τα εμπόδια στην κινητικότητα όπως οι δυσκαμψίες με το δικαίωμα παραμονής, αλλά και το κενό αναγνώρισης, πιστοποίησης και επικύρωσης πτυχιακών τίτλων και πιστοποιητικών κατάρτισης. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται, μεταξύ άλλων, η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου προσόντων.

Το 2000, εγκρίθηκε η στρατηγική της Λισαβόνας, σύμφωνα με την οποία η Ευρώπη έθεσε το στόχο για μια δυναμική ευρωπαϊκή οικονομία βασισμένη στην γνώση. Η σύνοδος της Λισαβόνας ανανέωσε το θεματολόγιο για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της παραγωγικότητας, τοποθετώντας την εκπαίδευση και την κατάρτιση στην υπηρεσία αυτών των οικονομικών επιταγών. Ο στρατηγικός στόχος που έθεσε για την Ε.Ε. ήταν «.. για την επόμενη δεκαετία: να καταστεί η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με όλο και καλύτερη θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Σύμφωνα με το ανακοινωθέντα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να προσαρμοστούν τόσο στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης όσο και στην ανάγκη για βελτιωμένο επίπεδο και ποιότητα απασχόλησης. Θα πρέπει να προσφέρουν ευκαιρίες μάθησης και κατάρτισης προσαρμοσμένες στις ομάδες-στόχους σε διάφορα στάδια της ζωής τους ώστε να μην δουν τις δεξιότητές τους να ξεπερνιούνται από τις ραγδαίες αλλαγές. Η σύνοδος κορυφής της Λισαβόνας συνδύασε αποτελεσματικά το οικονομικά καθοδηγούμενο εκπαιδευτικό θεματολόγιο της Λευκής Βίβλου (Delors) με τη μέθοδο εργασίας που είχε αναπτυχθεί για τη στρατηγική για την απασχόληση, η οποία κατοχυρώνεται ως η προτιμώμενη μέθοδος εργασίας. Αυτή ήταν η λεγόμενη «ανοικτή μέθοδος συντονισμού» ως μέσο διάδοσης των βέλτιστων πρακτικών και επίτευξης μεγαλύτερης συνέργειας προς την επίτευξη των κύριων στόχων της Ε.Ε. (West, 2012). Η «ανοικτή μέθοδος συντονισμού» επέτρεψε στην Ε.Ε. στο σύνολό της να βελτιώσει τις δραστηριότητες και τις επιδόσεις των κρατών μελών χωρίς να υπάρχει κοινοτικό δίκαιο ούτε καμία προσπάθεια δημιουργίας κοινών θεσμών για τη λειτουργία της Ε.Ε.Κ. ή της εκπαίδευσης γενικότερα. Εκ πρώτης όψεως, το μόνο που είχε σημασία ήταν η πρόοδος και οι δραστηριότητες ήταν αποκλειστικά θέμα των κρατών μελών. Στην πραγματικότητα η θέσπιση 'διαφανών' αριθμητικών στόχων και η πειθαρχία της ανοικτής υποβολής εκθέσεων, σε συνδυασμό με την ικανότητα της Επιτροπής να επικυρώνει και να σχολιάσει την πρόοδο και τις δράσεις κάθε κράτους μέλους σχεδιάστηκε για να λειτουργήσει ως διακριτό κίνητρο, για να επηρεάσει τις πολιτικές κάθε χώρας (West, 2012).

Το 2002 έχουμε τη «Δήλωση της Κοπεγχάγης» των υπουργών Ε.Ε.Κ. που οδήγησε στη Διακήρυξη της Κοπεγχάγης (The Copenhagen Declaration) (European

Council, 2002) και δρομολόγησε την ‘Διαδικασία της Κοπεγχάγης’ (Copenhagen Process) μια προσπάθεια αντιγραφής της διαδικασίας της Μπολόνια²⁶ και είχε στόχο να υπηρετήσει τη Στρατηγική της Λισαβόνας²⁷ στον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και θεωρείται σημείο αναφοράς για την Ε.Ε.Κ.. Η διαδικασία της Κοπεγχάγης συνενώνει στους κόλπους της την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τριάντα τρεις χώρες και τους κοινωνικούς εταίρους με στόχο τη συνεργασία για την αναβάθμιση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με τη διαμόρφωση κοινών στόχων, μέσων και προτεραιοτήτων. Κύριοι στόχοι της διαδικασίας ήταν η δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου απόκτησης και αναγνώρισης προσόντων, η διευκόλυνση της συναίνεσης και της συνεργασίας, η ανταλλαγή καλών εθνικών πρακτικών σε ευρωπαϊκή κλίμακα, η ανάπτυξη εργαλείων και δομών για την προώθηση της διαφάνειας και της κινητικότητας, ο διαμοιρασμός εμπειριών, ιδεών και αποτελεσμάτων μεταξύ των κρατών-μελών, η αύξηση της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων στην ευρωπαϊκή διάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η συμβολή όλων στην προσπάθεια επίτευξης κοινών στόχων. Η διακήρυξη οικοδομήθηκε σε ένα σύνολο προτεραιοτήτων που αποσκοπούσαν:

- Στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τρόπο ώστε αναδειχθεί το Ευρωπαϊκό προφίλ της στο διεθνές περιβάλλον και να αναγνωρισθεί η Ευρώπη ως σημείο αναφοράς για εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους.
- Στην διαφάνεια, η πληροφόρηση, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η συμβουλευτική σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης με ιδιαίτερη έμφαση στην αναγνώριση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

²⁶ Η διαδικασία της Μπολόνια ξεκίνησε με την διακήρυξη της Μπολόνιας (1999) και αφορούσε την ανώτατη εκπαίδευση. Αποσκοπούσε στη διασφάλιση της ποιότητας, την ενίσχυση της κινητικότητας και την εναρμόνιση των πτυχίων, μέσω της εφαρμογής ενός συστήματος κοινών μεθόδων και κανόνων. Η Διακήρυξη της Μπολόνιας είναι το πρώτο βήμα για την εγκαθίδρυση ενός Ενιαίου Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ) με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας και την προώθηση της συγκρισιμότητας, της συμβατότητας και της κινητικότητας. «*The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education*».

²⁷ Η Στρατηγική της Λισαβόνας (2000) καθόρισε τις προτεραιότητες της Ένωσης στο οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο στην αγωγή της νέας χιλιετίας. Βασικός στόχος ήταν να καταστεί η Ευρώπη «η πιο ανταγωνιστική και δυναμική, βασισμένη στη γνώση, οικονομία στον κόσμο, ικανή για αειφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». «*Συμπεράσματα της Προεδρίας. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας 23 και 24 Μαρτίου 2000.*».

- Στην εφαρμογή κοινών κριτηρίων για την αναγνώριση της άτυπης και τυπικής εκπαίδευσης, μέσω της ανάπτυξης κοινών μεθόδων και εργαλείων.
- Στη βελτίωση της ποιότητας της Ε.Ε.Κ. μέσω της στενότερης συνεργασίας για την ανταλλαγή καλών πρακτικών και μεθόδων, τον καθορισμό κοινών κριτηρίων ποιότητας και την εστίαση στις μαθησιακές ανάγκες των εκπαιδευομένων (Σιπητάνου, 2014). Στην Διακήρυξη της Κοπεγχάγης²⁸ τονίσθηκε η ανάγκη να αναπτυχθεί η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ώστε να διαδραματίσει ενεργό και βασικό ρόλο στην προώθηση των πολιτικών δια βίου μάθησης και στην παροχή του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού που απαιτείται για να γίνει η Ευρώπη μία από τις πιο ανταγωνιστικές και δυναμικές οικονομίες του κόσμου βασιζόμενη στη γνώση. Μέχρι στιγμής, με εξαίρεση το Europass, το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες και τις διάφορες δραστηριότητες κινητικότητας, άλλα μέσα όπως τα EQAVET, ECVET, EQF, ESCO ή EAfA δεν έχουν ακόμη επικοινωνηθεί επαρκώς στους ευρωπαίους πολίτες σε ευρεία κλίμακα. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της διαδικασίας της Κοπεγχάγης είναι σαφώς ορατές στα κράτη μέλη (Ante, 2016· Elken, 2016· Cedefop, 2020). Η πρόοδος επανεξετάζεται ανά δύο χρόνια, ο δε προσανατολισμός της πολιτικής καθορίζεται με ανακοινωθέντα. Η πρώτη συνάντηση έλαβε χώρα στο Μάαστριχτ (2004), όπου είχαμε το Ανακοινωθέν του Μάαστριχτ, της 14ης Δεκεμβρίου 2004, με αναθεώρηση των στόχων της Κοπεγχάγης. Ακολούθησε το Ελσίνκι (2006), με το Ανακοινωθέν του Ελσίνκι, της 5ης Δεκεμβρίου 2006 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006β)²⁹, το Μπορντώ (2008) (Σταμέλος, 2011· Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008³⁰), με το ανακοινωθέν του Μπορντώ, που έχουμε την τρίτη αναθεώρηση των στόχων της Κοπεγχάγης. Εδώ να σημειώσουμε τη βαρύτητα που δείχνει ότι έχει για την Ευρωπαϊκή Ένωση η επαγγελματική εκπαίδευση, στην έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας του 2008,

²⁸ European Commission, Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training.

²⁹ European Commission (2006β). The Helsinki communiqué on enhanced European cooperation in vocational education and training: communiqué of the European Ministers of Vocational Education and Training, the European social partners and the European Commission, convened in Helsinki on 5 December 2006 to review the priorities and strategies of the Copenhagen process. Brussels: European Commission.

³⁰ European Commission (2008). The Bordeaux communiqué on enhanced European cooperation in vocational education and training. Communiqué of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European social partners and the European Commission, meeting in Bordeaux on 26 November 2008 to review the priorities and strategies of the Copenhagen process. Brussels: European Commission.

επισημαίνεται ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, θα πρέπει να ενσωματωθεί με τον τρόπο που αρμόζει στο αντίστοιχο εκπαιδευτικό περιβάλλον της κάθε χώρας και ισότιμα ως προς την γενική εκπαίδευση (Νικολάου, 2008). Το 2010 διατυπώνεται η στρατηγική «*EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*». Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» δίδεται στα κράτη μέλη καθοδήγηση για μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Στο ίδιο πλαίσιο η επόμενη αναθεώρηση της διαδικασίας της Κοπεγχάγης αποτυπώνεται στο ανακοινωθέν της Μπριζ (2010), όπου η Επιτροπή, οι Ευρωπαίοι αρμόδιοι υπουργοί, και οι ευρωπαϊκοί κοινωνικοί εταίροι καθόρισαν ένα κοινό πλαίσιο για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, προκειμένου αυτά να συμβάλουν απευθείας στους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και να αντανakλά τους στόχους του στρατηγικού πλαισίου «*Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020*». Σε αυτό το πλαίσιο στο 'ανακοινωθέν της Μπριζ'³¹, προτείνονται παρεμβάσεις για να μπορέσουν οι χώρες να ανταποκριθούν στις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις, ώστε η Ε.Ε.Κ. να γίνει πιο ελκυστική, να αναβαθμιστεί η ποιότητα και αποτελεσματικότητα της, να προσανατολιστεί στη διά βίου μάθηση και κινητικότητα, να ενθαρρύνει την δημιουργικότητα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης χωρίς στεγανά.

Το 2015 στη Ρίγα της Λετονίας³², εξειδικεύτηκε το 'Ανακοινωθέν της Μπριζ' και εκφράστηκε η βούληση να γίνει η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση μια επιλογή πρώτης τάξεως για όλους τους μαθητές μέσα σε μια διά βίου μάθηση. Διατυπώνεται η δέσμευση για εντατικοποίηση των προσπαθειών για τον εκμοντερνισμό της επαγγελματικής κατάρτισης. Εκφράζεται η ανάγκη να αναπτυχθούν ισχυρές συνεργασίες με κοινωνικούς εταίρους και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως επιμελητήρια και διάφορα αρμόδια ιδρύματα, να αυξηθεί η χρηματοδότησή της και να προωθηθεί η αριστεία και η καινοτομία στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Για να πραγματοποιηθεί ο στόχος αυτός,

³¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Νεολαίας, Αθλητισμού και Πολιτισμού, (2012). *Στήριξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη : ανακοινωθέν της Μπριζ*, Publications Office. [https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/8739d626-1988-4453-a0b7-6f0554b06e2e/language-el](https://data.europa.eu/doi/10.2766/13838https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/8739d626-1988-4453-a0b7-6f0554b06e2e/language-el).

³² European Commission, Riga Conclusions 2015 On A New Set Of Medium-Term Deliverables In The Field Of Vet For The Period 2015-2020, As A Result Of The Review Of Short-Term Deliverables Defined In The 2010 Bruges Communiqué.

είναι αναγκαίο να αυξηθεί η ελκυστικότητα και η ποιότητά της, έτσι ώστε οι παρεχόμενες υπηρεσίες να φτάσουν στο επίπεδο εκείνων που προσφέρονται από τα Ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στα Συμπεράσματα της Ρίγα (RIGA CONCLUSIONS 2015)³³, αποτυπώθηκαν τα παρακάτω πέντε μεσοπρόθεσμα παραδοτέα για την Επαγγελματική Εκπαίδευση & Κατάρτιση για την περίοδο 2015-2020. Αρχικά με σκοπό την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων και προσόντων υψηλής ποιότητας και αγοράς εργασίας, με βάση την προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων προτείνει: α) την προώθηση της μάθησης στο χώρο εργασίας (work-base learning), σε όλες τις μορφές της, με ιδιαίτερη προσοχή στα προγράμματα μαθητείας, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, επιχειρήσεων, επιμελητηρίων και παρόχων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και με την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας και β) την συνέχιση της ανάπτυξης μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας στην Ε.Ε.Κ., σύμφωνα με σύσταση του EQAVET³⁴. Για την ενημερωμένη επιλογή των μαθησιακών διαδρομών και τη μακροπρόθεσμη απασχολησιμότητα και προσαρμοστικότητα των ανθρώπων στις εξελισσόμενες ανάγκες δεξιοτήτων προτείνει: γ) την βελτίωση της πρόσβασης όλων στην Ε.Ε.Κ. και στα επαγγελματικά προσόντα, χάρη σε περισσότερο ευέλικτα και διαπερατά συστήματα, κυρίως με την παροχή αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων υπηρεσιών προσανατολισμού, καθώς και της δυνατότητας επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης και δ) την επιπλέον ενίσχυση των βασικών ικανοτήτων στα προγράμματα σπουδών της Ε.Ε.Κ. και παρέχοντας πιο αποτελεσματικές ευκαιρίες, ώστε να αποκτώνται ή να αναπτύσσονται οι εν λόγω δεξιότητες μέσω της αρχικής και της συνεχιζόμενης Ε.Ε.Κ.. Τέλος για την υποστήριξη της επιτυχούς εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων και για την αύξηση της συνολικής ποιότητας και αποτελεσματικότητας της Ε.Ε.Κ. συστήνει: ε) την καθιέρωση συστηματικών προσεγγίσεων και δυνατοτήτων για την αρχική και τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, εκπαιδευτών και μεντόρων της Ε.Ε.Κ. σε σχολικά περιβάλλοντα αλλά και σε χώρους

³³ Cedefop, Enhancing European cooperation in VET: outcomes of the Riga cycle, Progress in common priorities for 2015-20, 2020.

³⁴ EQAVET (European Quality Assurance in Vocational Education and Training - Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση). Στόχος του Ευρωπαϊκού Δικτύου EQAVET που συστήθηκε το 2009 είναι η σύνδεση, επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των κοινωνικών εταίρων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με σκοπό τη στήριξη της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τη Διασφάλιση Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016· I.O.B.E., 2021). Σε γενικές γραμμές, οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι για το πεδίο της Ε.Ε.Κ. (2015-2020), που προτάθηκαν στη Ρίγα στόχευαν: i. στην ανάπτυξη υψηλής ποιότητας επαγγελματικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων και προσόντων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα, ii. στην ενδυνάμωση των δράσεων ενημέρωσης των ατόμων για τις εναλλακτικές επιλογές και διαδρομές που υπάρχουν στην κατεύθυνση ενδυνάμωσης της απασχολησιμότητας τους και της προσαρμοστικότητάς τους στις μεταβαλλόμενες ανάγκες για δεξιότητες και ικανότητες της αγοράς εργασίας και iii. στην υποστήριξη υλοποίησης αποτελεσματικών μεταρρυθμίσεων και διασφάλισης της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της Ε.Ε.Κ. (Ministers for Vocational Education and Training, European Social Partners, European Commission & European VET Providers' Associations, 2015).

Πιο πρόσφατα, τον Δεκεμβρίου του 2020 σε Σύσταση του Συμβουλίου³⁵ που αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Ε.Ε.Κ.) για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα το Συμβούλιο (2020:9) *«υπογραμμίζει ότι η Ε.Ε.Κ., ιδίως μέσω της εστίασής της στην πρακτική και στη μάθηση στον χώρο εργασίας, διαδραματίζει ζωτικό ρόλο σε μια αγορά εργασίας προσανατολισμένη σε μια δίκαιη μετάβαση και σε συνεχείς αλλαγές ... υπογραμμίζει ότι η Ε.Ε.Κ., εάν είναι προσανατολισμένη στην ποιότητα, μπορεί να προσφέρει σχετικές και υψηλής ποιότητας γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες σε όλα τα επίπεδα σε εταιρείες όλων των μεγεθών και τομέων και για άτομα τόσο σε αρχική όσο και σε συνεχή εκπαίδευση προσαρμοσμένη στις ατομικές τους ανάγκες ... τονίζει ότι η Ε.Ε.Κ. είναι σημαντική για την κάλυψη των ελλείψεων δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας της Ε.Ε., για τον εφοδιασμό των νέων σπουδαστών με τις δεξιότητες που χρειάζονται για να βρουν απασχόληση, καθώς και για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των εργαζομένων ώστε να ευθυγραμμίσουν τις ικανότητές τους με τις ανάγκες των εργοδοτών, κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις ΜΜΕ και τις νέες επενδύσεις στην οικονομία ... τονίζει, επιπλέον, την ανάγκη να ενισχυθούν οι ικανότητες προσωπικής ανάπτυξης που θα βοηθήσουν τα άτομα να αναπτυχθούν τόσο*

³⁵ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2020 σχετικά με τη σύσταση του Συμβουλίου που αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Ε.Ε.Κ.) για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα (2020/2767(RSP)).

σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί το δυναμικό τους».

Επίσης το Συμβούλιο (2020:9,29) «ζητεί τον συντονισμό της E.E.K. με τα επίσημα και παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα και την ενσωμάτωσή της ως τομέα πολιτικής στο πεδίο εφαρμογής όλων των εκπαιδευτικών πολιτικών, σε επίπεδο E.E. και κρατών μελών, χωρίς να παραμένει στο περιθώριο ή να αποτελεί δευτερεύουσα προτεραιότητα, ... καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι η E.E.K. και η κλασική εκπαίδευση είναι συμπληρωματικές και ισότιμες όσον αφορά την προτεραιότητα, ... υπενθυμίζει, τη σημασία της προσέγγισης της E.E.K. ως θεμελιώδους εργαλείου για την προώθηση της ενσωμάτωσης και της ένταξης για την ανάπτυξη μιας συνεκτικότερης κοινωνίας, ... τονίζει την επείγουσα ανάγκη εκσυγχρονισμού και σημαντικής επέκτασης των πολιτικών E.E.K. ώστε να καταστούν πιο περιεκτικές, προσβάσιμες, ανθεκτικές, ελκυστικές και αποτελεσματικές για τη στήριξη της δίκαιης απασχόλησης, της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου και της ενεργού συμμετοχής στην κοινωνία· θεωρεί ότι οι πολιτικές E.E.K. θα πρέπει να εφοδιάζουν τα άτομα, και καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αυξήσουν τους πόρους που διατίθενται για την ψηφιοποίηση των προγραμμάτων E.E.K. και για την παρακολούθηση των αποφοίτων.

Στο σημείο αυτό να προσθέσουμε, πως μια συνοπτική εικόνα των βασικών χαρακτηριστικών και της τρέχουσας κατάστασης της E.E.K. στις ευρωπαϊκές χώρες, με περιληπτική αναφορά και γραφήματα των συστημάτων τους, με βάση τα προγράμματα E.E.K. κάθε χώρας, μπορούμε να βρούμε στον οδηγό του Cedefop (2021)³⁶ με τίτλο *Spotlight on VET – 2020 compilation: vocational education and training systems in Europe*.

Στην συνέχεια στο τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού σκέλους και πριν περάσουμε στο εμπειρικό μέρος της εργασίας μας, θα αναφερθούμε περιληπτικά, στις κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις της κοινωνιολογία της εκπαίδευσης (φονξιοναλιστική, συγκρουσιακή και βεμπεριανή προσέγγιση) στις οποίες εδράζονται οι βασικές θεωρίες που συναντούμε στην βιβλιογραφία, για το ρόλο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης σε μία χώρα.

³⁶ Cedefop (2021). *Spotlight on VET – 2020 compilation: vocational education and training systems in Europe*. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/10.2801/667443>.

Κεφάλαιο 5. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για το ρόλο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης

5.1. Η φονξιοναλιστική προσέγγιση

Η φονξιοναλιστική³⁷ προσέγγιση (functional approach) είναι μία από τις προσεγγίσεις που μας βοηθά να κατανοήσουμε πώς λειτουργούν τα εκπαιδευτικά συστήματα και ποιος είναι ο σκοπός που εξυπηρετεί η εκπαίδευση στις κοινωνίες. Η προσέγγιση αυτή, αν και στην εποχή μας δεν είναι κυρίαρχη στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, την περιγράφουμε κυρίως λόγω της ιστορικής σημασίας και της επιρροής της στο πεδίο και διότι άλλες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις και θεωρίες προέκυψαν ως αντίδραση ή τροποποίηση της. Ο λειτουργισμός (και αργότερα δομολειτουργισμός) επικράτησε στην αμερικάνικη κυρίως κοινωνιολογία τον προηγούμενο αιώνα μέχρι την δεκαετία του 1960, όπου υπήρξε μείωση του ενδιαφέροντος των ερευνητών για τη θεωρία. Βασική θέση στο εννοιολογικό πλαίσιο αυτής της θεώρησης έχουν οι κοινωνικοί κανόνες, τα πρότυπα και οι αξίες που λειτουργούν ως ρυθμιστικά στοιχεία στη συμπεριφορά των ανθρώπων (Κελπανίδης, 2002). Ο λειτουργισμός (functionalism) ξεκινά με την υπόθεση ότι η εκπαίδευση ως θεσμός στην κοινωνία λειτουργεί, παράλληλα με άλλους θεσμούς, για να διευκολύνει τη σταθερότητα της κοινωνίας. Υπάρχει μια σχέση μεταξύ των σχολείων και άλλων θεσμών στην κοινωνία, καθώς όλα τα θεσμικά όργανα πρέπει να εκπληρώσουν τις απαραίτητες κοινωνικές λειτουργίες για τη διατήρηση της κοινωνίας (Νόβα – Καλτσούνη, 2010). Κάθε μέρος μιας κοινωνίας όπως η εκπαίδευση, η οικογένεια, η πολιτική τα οικονομικά συστήματα, η υγεία και η θρησκεία, συνεργάζονται για τη δημιουργία ενός λειτουργικού και βιώσιμου συστήματος. Κάθε μέρος συμβάλλει τα απαραίτητα στοιχεία στη λειτουργία και την επιβίωση ολόκληρης της κοινωνίας, ακριβώς όπως τα μέρη του σώματος συνεργάζονται για να μας κρατήσουν υγιείς και δραστήριους. Ως εκ τούτου, στον λειτουργισμό τα σχολεία αναλύονται με όρους ‘λειτουργιών’ ή ‘σκοπών’ και την επιρροή στην ολότητα του κοινωνικού συστήματος. Οι κοινές αξίες, ή η συναίνεση, μεταξύ των μελών, είναι σημαντικά συστατικά του συστήματος, καθώς αυτά βοηθούν στη διατήρηση της ισορροπίας και της ομαλής λειτουργίας του (Ballantine,

³⁷ Στην βιβλιογραφία συναντάτε και με τους όρο ‘λειτουργική’ προσέγγιση, οπότε έχουμε τον λειτουργισμό ή λειτουργικισμό (Functionalism).

Hammack, & Stuber, 2017). Οι φονξιοναλιστικές ερμηνείες της εκπαίδευσης προήλθαν από το έργο του Emile Durkheim (1858-1917), ο οποίος επεξήγησε τον τρόπο που τα σχολεία βοηθούν στη διατήρηση της τάξης (order) στις κοινωνίες. Σύμφωνα με τον Durkheim, ένας σημαντικός ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνία ήταν η δημιουργία ενότητας, με την προώθηση ενός κοινού *ηθικού κώδικα* απαραίτητου για την κοινωνική συνοχή σε μια κοινωνία. Στο βιβλίο του *Moral Education (Ηθική Εκπαίδευση)*, ο Durkheim περιέγραψε τις πεποιθήσεις του σχετικά με τη λειτουργία των σχολείων και τη σχέση τους με την κοινωνία. *Οι ηθικές αξίες* είναι, το θεμέλιο της κοινωνικής τάξης, και η κοινωνία είναι ανεκτική μέσω των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της, τα οποία βοηθούν στην ενστάλαξη των αξιών και στην αίσθηση της *ηθικής τάξης* στα νεότερα μέλη της κοινωνίας. Ο Durkheim, ανέλυσε τις αίθουσες διδασκαλίας ως «μικρές κοινωνίες», ή παράγοντες κοινωνικοποίησης, αντανακλώνοντας την ηθική τάξη του κοινωνικού συστήματος εκείνη την εποχή. Το σχολείο χρησιμεύει ως μεσολαβητικό μεταξύ της *συναισθηματικής ηθικής* (ή μιας ηθικής που σχετίζεται με το συναίσθημα) της οικογενειακής ζωής και της αυστηρής *ηθικής* της κοινωνίας. Επειδή τα παιδιά μαθαίνουν να είναι κοινωνικά όντα και αναπτύσσουν κατάλληλες κοινωνικές αξίες μέσω της επαφής με άλλους, τα σχολεία αποτελούν σημαντικοί χώροι για την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων και των «κανόνων» της ευρύτερης κοινωνίας, σε αντίθεση με τον πιο συναισθηματικό χαρακτήρα που επικρατεί εντός των οικογενειών. Ο Durkheim ασχολήθηκε πρώτιστα με τη μετάδοση αξίας για τη σταθερότητα της κοινωνίας και δεν εξέτασε τη σύγκρουση μεταξύ αυτής της σταθερής θεώρησης των αξιών και των δεξιοτήτων και του τι είναι απαραίτητο για την αλλαγή των αναδυόμενων βιομηχανικών κοινωνιών. Υποστήριξε επίσης ότι η εκπαίδευση πρέπει να βρίσκεται υπό τον έλεγχο του κράτους, απαλλαγμένη από ειδικές ομάδες συμφερόντων. Ωστόσο, όπως γνωρίζουμε, στην πραγματικότητα οι περισσότερες κυβερνήσεις και τα κέντρα λήψης αποφάσεων, υπόκεινται σε επιρροή από ομάδες συμφερόντων και αλλαγές στην κοινωνία (Ballantine, Hammack, & Stuber, 2017). Οι φονξιοναλιστές υποστηρίζουν επίσης ότι μια πρωταρχική λειτουργία των σχολείων είναι η μεταβίβαση της γνώσης και των συμπεριφορών, λειτουργία απαραίτητη για τη διατήρηση της τάξης και την κάλυψη των απαραίτητων θέσεων στην κοινωνία. Μετά το Durkheim, οι κοινωνιολόγοι βλέπουν τη μετάδοση της ηθικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, της πειθαρχίας και των αξιών ως απαραίτητη για την επιβίωση της κοινωνίας. Έτσι, τα σχολεία

διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της λειτουργίας της ευρύτερης κοινωνίας.

Ο Talcott Parsons (1902 –1979) εξέλιξε τον λειτουργισμό και ανέπτυξε τον δομικό λειτουργισμό³⁸ (Parsonian structural functionalism). Η θεωρία του είναι γνωστή και ως θεωρία της συναίνεσης (Consensus Theory), διότι ερευνά κυρίως την ισορροπία του κοινωνικού συστήματος και επικεντρώνεται στην ανάλυση της κοινωνίας ως συνόλου και τη διερεύνηση των λειτουργιών, που έχουν τα επιμέρους μέρη που την απαρτίζουν. Θεωρεί ότι η εκπαίδευση εκτελεί σημαντικές ‘λειτουργίες’ για την κοινωνία, όπως η προετοιμασία των νέων για ρόλους σε μια δημοκρατική κοινωνία. Ο Parsons υποστήριξε ότι οι δασκάλες³⁹ του δημοτικού σχολείου, διαδραματίζουν ρόλο στη μετάβαση των παιδιών από το σπίτι και την εκπαίδευση της μητέρας, στα σχολεία, όπου ένας πιο απρόσωπος γυναικείος ρόλος κοινωνικοποιεί τα παιδιά ώστε να ανταποκρίνονται στις λιγότερο προσωπικές και πιο καθολικές απαιτήσεις της κοινωνίας (Ballantine, Hammack, & Stuber, 2017· Κυριζοπούλου, 2016). Για τον Parsons συνυπάρχουν δύο τύποι σχολικής επιτυχίας, η «γνωστική», δηλαδή η εκμάθηση πληροφοριών που σχετίζονται με την εμπειρική γνώση και κατάρτιση και ο «ηθικός» που αφορά ηθικές αξίες (ευγένεια, σεβασμός, συνεργασιμότητα, καλές εργασιακές συνήθειες, κ.α.), βασικά συστατικά για την ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων και πρωτοβουλιών. Οι επιτυχόντες στον πρώτο τύπο προσανατολίζονται σε τεχνικούς ρόλους, οι επιτυχόντες στο δεύτερο τύπο σε ρόλους με προσανατολισμό περισσότερο «κοινωνικό» ή «ανθρωπιστικό» (Blackledge & Hunt, 1995).

Οι θεωρητικοί του λειτουργισμού, υποστήριξαν ότι κάποιος βαθμός ανισότητας είναι αναπόφευκτος στην κοινωνία, επειδή οι πιο δύσκολες θέσεις απαιτούσαν την προσέλευση των πιο απαιτητικών ατόμων που πρέπει να δαπανήσουν χρόνο και χρήμα για να αποκτήσουν την απαραίτητη εκπαίδευση για να καλύψουν σημαντικούς ρόλους στην κοινωνία. Αυτοί οι θεωρητικοί έβλεπαν τα σχολεία ως μέρος ενός μεγάλου συστήματος στο οποίο τα άτομα που αφιερώνονται στην κατάρτιση για υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης θα λάμβαναν μεγαλύτερες ανταμοιβές όσον αφορά το εισόδημα και το κύρος (Davis & Moore, 1945 όπως αναφέρεται στο Ballantine, Hammack, & Stuber, 2017. Επίσης η λειτουργική θεωρία βλέπει τα

³⁸ Δομικός λειτουργισμός (structural functionalism) ή δομολειτουργισμός.

³⁹ Υπέθετε ότι όλοι οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου πρέπει να είναι γυναίκες!

επιτεύγματα στα σχολεία ως βασισμένα στην αξία του ατόμου, όχι στην καταγωγή ή την ταξική προέλευση του. Έτσι, η λειτουργία της εκπαίδευσης είναι να στηρίζει τον καπιταλισμό μέσω της κατανομής της εργασίας, επιτρέποντας σε όσους έχουν την πιο μεγάλη «αξία» να επιτύχουν και να καλύψουν θέσεις υψηλότερου επιπέδου στην κοινωνία. Συνοψίζοντας, οι κοινωνικοί επιστήμονες που ερευνούν και ερμηνεύουν γεγονότα από την δική τους οπτική γωνία επικεντρώνονται στις κεντρικές λειτουργίες της εκπαίδευσης για την κοινωνία ως εξής (Ballantine, Hammack, & Stuber, 2017):

Κοινωνικοποίηση: Διδάσκοντας τα παιδιά να είναι μέλη της κοινωνίας. Στο σχολείο, τα παιδιά μαθαίνουν ότι πρέπει να αποδείξουν τον εαυτό τους, δεν γίνονται πλέον αποδεκτά ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά τους όπως ήταν στις οικογένειές τους. Πρέπει να ανταποκριθούν σε ορισμένες προσδοκίες και να ανταγωνίζονται για προσοχή και ανταμοιβές. Πρέπει επίσης να προετοιμαστούν για να συμμετάσχουν στα πολιτικά και οικονομικά συστήματα της κοινωνίας τους, στα οποία ένας εγγράμματος πληθυσμός είναι απαραίτητος για τη σύνταξη τεκμηριωμένων αποφάσεων σε θέματα. Οι πολίτες αναμένουν από τα σχολεία να ανταποκριθούν στις συνεχείς αλλαγές στις κοινωνίες. Σε ετερογενείς κοινωνίες με διαφορετικές ομάδες και πολιτισμούς, η σχολική κοινωνική κοινωνία συμβάλλει στην ένταξη των μεταναστών διδάσκοντάς τους τη γλώσσα και τα έθιμα της ευρύτερης κοινωνίας και δουλεύοντας για τη μείωση των διακομματικών εντάσεων. Αυτό παρέχει συνοχή και τάξη στην κοινωνία στο σύνολό της.

Διδάσκοντας τα παιδιά να είναι παραγωγικά μέλη της κοινωνίας. Οι κοινωνίες χρησιμοποιούν την εκπαίδευση για να μεταδώσουν αξίες, δεξιότητες και γνώσεις που είναι απαραίτητες για την επιβίωση. Μερικές φορές αυτή η διαδικασία συμβαίνει σε επίσημες αίθουσες διδασκαλίας, μερικές φορές σε άτυπα μέρη. Στις περισσότερες παραδοσιακές κοινωνίες μόνο η ελίτ λαμβάνουν κάποιου τύπου εκπαίδευσης, όμως στις ανεπτυγμένες κοινωνίες οι μεγαλύτεροι και τα μέλη της οικογένειας, δεν μπορούν να διδάξουν όλες τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την επιβίωση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκύψει η επίσημη εκπαίδευση για την κάλυψη των αναγκών των βιομηχανικών και μεταβιομηχανικών κοινωνιών, παρέχοντας την εξειδικευμένη εκπαίδευση και κατάρτιση που απαιτείται από την ταχέως μεταβαλλόμενη τεχνολογία. Τα σχολεία στις βιομηχανικές κοινωνίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην τοποθέτηση των μαθητών σε μεταγενέστερους ρόλους εργασίας.

Επιλογή και Εκπαίδευση Ατόμων για Θέσεις στην Κοινωνία. Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν πάρει μέρος σε εξετάσεις, έχουν λάβει βαθμούς στο τέλος μιας περιόδου ή ενός έτους. Οι ‘λειτουργιστές’ βλέπουν αυτές τις δραστηριότητες ως μέρος της διαδικασίας επιλογής που επικρατεί σε ανταγωνιστικές κοινωνίες με επίσημα εκπαιδευτικά συστήματα. Οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί διανέμουν διαπιστευτήρια (credentials, πχ.: βαθμοί, βαθμολογίες εξετάσεων, απολυτήρια, πτυχία, διπλώματα) που επιτρέπουν την συνέχιση των σπουδών ή αυξάνουν τις ευκαιρίες της απασχόλησης που διατίθενται σε άτομα στην κοινωνία, στους τομείς των σπουδών που ακολουθούν τα άτομα και τελικά στην ατομική θέση στην κοινωνία. Για παράδειγμα, οι βαθμολογία στις πανελλαδικές εξετάσεις ως κριτήριο επιλογής καθορίζουν ποιος μπαίνει στις πανεπιστημιακές σχολές υψηλού κύρους ή έστω στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σφραγίζοντας έτσι τη θέση του στην κοινωνία.

Προώθηση της αλλαγής και της καινοτομίας. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κυρίως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναμένεται να δημιουργήσουν νέες γνώσεις, τεχνολογία και ιδέες και να παράγουν φοιτητές με ενημερωμένες δεξιότητες που απαιτούνται για να ηγηθούν της βιομηχανίας και άλλων βασικών ιδρυμάτων στην κοινωνία. Σε μια παγκόσμια εποχή συνεργατών και ηλεκτρονικής τεχνολογίας, η κριτική σκέψη και οι αναλυτικές δεξιότητες είναι απαραίτητες καθώς οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν ζητήματα που απαιτούν επίλυση προβλημάτων και όχι απομνημόνευση. Έτσι, το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να αλλάξει για να καλύψει τις ανάγκες των κοινωνικών συνθηκών. Η εξοικείωση με τον τεχνολογικό εξοπλισμό γίνεται μια κρίσιμη ικανότητα επιβίωσης για τα άτομα και την κοινωνία.

Λανθάνουσες λειτουργίες της εκπαίδευσης. Παράλληλα με τις παραπάνω προβλεπόμενες λειτουργίες, τα σχολεία παρέχουν και λανθάνουσες (άδηλες) λειτουργίες. Πρόκειται για ακούσιες συνέπειες της εκπαιδευτικής αγωγής. Για παράδειγμα, τα σχολεία κρατούν τα παιδιά μακριά από τους ‘δρόμους’ μέχρι να μπορέσουν να απορροφηθούν σε παραγωγικούς ρόλους στην κοινωνία, εξυπηρετώντας μια άτυπη λειτουργία ‘φύλαξης εφήβων’. Τα σχολεία παρέχουν επίσης στους νέους ένα μέρος για να συναθροίζονται, το οποίο καλλιεργεί μια νεανική κουλτούρα μουσικής, μόδας, αργκό, χορών, γνωριμιών και δυστυχώς μερικές φορές συμμοριών. Βοηθά τους εφήβους, παρέχοντας τους το χώρο για δημιουργία κοινωνικών σχέσεων, ειδικά με το αντίθετο φύλο (Swift, 1969). Η εκπαίδευση αποδυναμώνει επίσης τον γονικό έλεγχο της νεολαίας, τους βοηθά να ξεκινήσουν την

πορεία προς την ανεξαρτησία και παρέχει εμπειρίες σε μεγάλες, απρόσωπες ομάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ballantine & Roberts, 2014).

Οι θεωρητικοί του λειτουργισμού πιστεύουν ότι όταν οι παραπάνω κοινωνικές λειτουργίες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς, τότε το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ώριμο για αλλαγή. Τέλος κριτική που γίνεται στη δομολειτουργική θεώρηση είναι ότι παραμένει προσανατολισμένη στη διατήρηση της καθεστηκυίας τάξης, ενώ οι κοινωνίες βρίσκονται σε διαρκή μεταβολή και εστιάζει στην κοινωνική ενσωμάτωση που βασίζεται σε κοινές αξίες. Επίσης η εκπαίδευση παίζει το ρόλο του μέσου που κινητοποιεί τα άτομα να συμπεριληφθούν κατά τρόπο που να εξυπηρετούν τη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας με συνέπεια να υποβαθμίζονται τα προβλήματα που αφορούν τη σύγκρουση, την ανισότητα και την κοινωνική αλλαγή και επομένως καθίσταται ακατάλληλη για την ανάλυση των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών (Ballantine & Hammack, 2015:19).

5.2. Η συγκρουσιακή προσέγγιση

Οι θεωρητικοί των συγκρούσεων, σε αντίθεση με τους δομολειτουργιστές δεν συντάσσονται με την άποψη ότι τα σχολεία είναι ιδεολογικά και πολιτικά ουδέτερα. Αμφισβητούν την άποψη ότι λειτουργούν με βάση την αξιοκρατία, όπου κάθε παιδί είναι σε θέση να επιτύχει στο υψηλότερο επίπεδο της δικής του ικανότητας, ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες της κοινωνίας. Οι θεωρητικοί των συγκρούσεων, υποστηρίζουν ότι η ανισότητα βασίζεται στη θέση κάποιου στο κοινωνικό σύστημα, όχι στην αξία του, και ότι το σχολείο ευνοεί ορισμένα από τα παιδιά ενώ αντίθετα ζημιώνει τα υπόλοιπα. Υπάρχουν διάφοροι κλάδοι συγκρουσιακών προσεγγίσεων, οι οποίοι περιλαμβάνουν διαφορετικές εξηγήσεις για το ρόλο που διαδραματίζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα στη διατήρηση της ανισότητας, με πρόσφατες θεωρίες ενσωματώνουν την εθνικότητα, τη φυλή και τα ζητήματα φύλου. Σε αντιδιαστολή με τη λειτουργική προσέγγιση, η συγκρουσιακή προϋποθέτει μια ένταση στην κοινωνία που δημιουργείται από τα ανταγωνιστικά συμφέροντα των ομάδων στην κοινωνία. Οι συγκρούσεις συμβαίνουν ακόμη και όταν οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές, και οι γονείς συμφωνούν στους κανόνες. Κάθε ομάδα υπακούει στους κανόνες, παρόλο που οι κανόνες δεν είναι προς το συμφέρον τους, επειδή μπορεί να μην βλέπουν εναλλακτικές λύσεις ή μπορεί να φοβούνται τις συνέπειες της μη υπακοής. Ωστόσο, οι θεωρητικοί των συγκρούσεων διαφωνούν για

το αν οι συμμετέχοντες στο εκπαιδευτικό σύστημα γενικά συμμορφώνονται με τους κανόνες, επαναστατούν εναντίον τους ή αισθάνονται ότι δεν έχουν επιλογές.

Οι ρίζες της σκέψης των συγκρουσιακών προσεγγίσεων βρίσκονται στον Marx και τον Weber. Ο Karl Marx (1818-1883) εξοργίστηκε από τις κοινωνικές συνθήκες των εργαζομένων στο ταξικό σύστημα που προέκυψαν από την πρώιμη εκβιομηχάνιση. Υποστήριξε ότι η οικονομική δομή της εκβιομηχάνισης (industrialization) ή αυτό που ονόμασε *καπιταλισμό*, δημιούργησε ανταγωνιστικές ομάδες, οι οποίοι ζούσαν σε μια κατάσταση έντασης (σύγκρουση) για τους πόρους που ο ένας είχε και ο άλλος ήθελε. Η βάση αυτού του αγώνα είναι ότι οι ιδιοκτήτες των μέσων με τα οποία παράγονται αγαθά σε μια κοινωνία, ελέγχουν τους οικονομικούς πόρους και έτσι έχουν δύναμη, πλούτο, υλικά αγαθά, προνόμια (συμπεριλαμβανομένη της πρόσβασης στα καλύτερα σχολεία και την εκπαίδευση) και επιρροή. Οι μη έχοντες, δηλαδή οι άνθρωποι που εργάζονται για εκείνους που κατέχουν τα εργοστάσια που παράγουν αγαθά στην κοινωνία, αποτελούν μια συνεχή πρόκληση καθώς αναζητούν μεγαλύτερο μερίδιο οικονομικών πόρων (μισθοί) για τη δική τους επιβίωση. Οι θεωρητικοί των συγκρούσεων θεωρούν την αλλαγή αναπόφευκτη, καθώς οι συγκρούσεις συμφερόντων θα πρέπει να οδηγήσουν στην ανατροπή των υφιστάμενων δομών εξουσίας. Ο Marx πίστευε ότι η ταξική σύγκρουση θα συνεχιζόταν μέχρι να ανατραπεί το καπιταλιστικό σύστημα οικονομικής κυριαρχίας και να αντικατασταθεί από ένα πιο δίκαιο σύστημα. Ωστόσο, αυτή η επανάσταση δεν έχει ακόμη συμβεί. Επίσης ο ίδιος υποστήριξε ότι τα σχολεία δημιουργούν και διατηρούν την ανισότητα, διδάσκοντας στους μαθητές, μια ιδεολογία που εξυπηρετεί τα συμφέροντα των πλουσίων και ενστάλαξε στους μαθητές μια αίσθηση «ψευδούς συνείδησης». Δηλαδή, οι μαθητές στα σχολεία μαθαίνουν να αποδέχονται τον μύθο της αξιοκρατίας, που όλοι έχουν ίσες πιθανότητες να επιτύχουν. Εκείνοι που πιστεύουν σε αυτή την ιδεολογία και αποτυγχάνουν συχνά πιστεύουν ότι η αποτυχία τους οφείλεται στις δικές τους αδυναμίες και έλλειψη ικανότητας. Επίσης υποστήριξε ότι η οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης έχει συσταθεί με τέτοιο τρόπο ώστε όλοι οι μαθητές να μην λαμβάνουν την ίδια ποιότητα εκπαίδευσης (Ballantine, Hammack, & Stuber, 2017).

Η θεωρία των συγκρούσεων σήμερα. Ορισμένοι ‘συγκρουσιακοί’, μετά την έμφαση του Marx στην οικονομική δομή της κοινωνίας, βλέπουν τη μαζική δημόσια εκπαίδευση ως εργαλείο των ισχυρών καπιταλιστών για τον έλεγχο της εισόδου σε

ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης μέσω της λειτουργίας επιλογής και κατανομής. Ο Marx υποστήριξε ότι τα σχολεία συνέβαλαν σε μια «ψευδή συνείδηση», το ισοδύναμο της διδασκαλίας των μαθητών με καταπιεστικές συνθήκες που διαμορφώνουν τη ζωή τους, δεν μπορούν να αλλάξουν. Πρέπει απλώς να αποδεχτούν τις καταστάσεις, ή ακόμη και να πιστέψουν ότι δεν είναι τόσο άξιοι όσο άλλοι που έχουν περισσότερη δύναμη ή έχουν περισσότερα πλεονεκτήματα. Πολλοί θεωρητικοί των συγκρούσεων πιστεύουν ότι μέχρι να αλλάξουν τα οικονομικά και πολιτικά συστήματα της κοινωνίας, η σχολική μεταρρύθμιση που παρέχει ίση πρόσβαση σε όλα τα παιδιά θα είναι αδύνατη (Bowles & Gintis, 1976). Οι θεωρητικοί των συγκρούσεων επισημαίνουν ότι οι διαφορές στην επίτευξη των μαθητών δεν βασίζονται πρωτίστως στην ικανότητα ή τη νοημοσύνη τους. Αντίθετα τα σχολεία αντικατοπτρίζουν τις ανάγκες των ισχυρών, κυρίαρχων ομάδων στην κοινωνία και χρησιμεύουν στη διαιώνιση ενός καπιταλιστικού συστήματος που αναπαράγει κοινωνικές τάξεις. Οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών με βάση τα χαρακτηριστικά των παιδιών, όπως το φυλετικό και κοινωνικό υπόβαθρο της τάξης τους, διαμορφώνουν τις μαθησιακές εμπειρίες των μαθητών και επηρεάζουν τα επιτεύγματά τους. Για παράδειγμα, οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών μπορεί να μειώνονται για φτωχούς μαθητές που έχουν πιο περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες ή μιλούν με διάλεκτο και για μαθητές που η ένδυση τους, ή η εξωτερική εμφάνιση και η εν γένει συμπεριφορά τους διαφέρει από αυτή της μεσαίας τάξης. Ορισμένοι υποστηρίζουν επίσης ότι η διαφορετική χρηματοδότηση και η οι πόροι για τα σχολεία επηρεάζουν τα επιτεύγματα των μαθητών. Οι φτωχοί και μειονοτικοί μαθητές είναι επίσης πιο πιθανό να τοποθετηθούν ή να παρακολουθούν διαφορετικά προγράμματα σπουδών. Οι μαθητές της ανώτερης τάξης λαμβάνουν πιο απαιτητικά προγράμματα σπουδών, που τους προετοιμάζουν να σκεφτούν καλύτερα και να λάβουν αποφάσεις, και οι μαθητές της κατώτερης τάξης βιώνουν λιγότερο απαιτητικά προγράμματα σπουδών που τους προετοιμάζουν για χειρωνακτική εργασία⁴⁰ (Ballantine, et al., 2017).

5.2.1 Θεωρίες αναπαραγωγής

Στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, οι θεωρίες αναπαραγωγής και αντίστασης επέκτειναν περαιτέρω τις ιδέες των θεωριών των συγκρούσεων. Το επιχείρημα των

⁴⁰ Αυτή την διαφοροποίηση την βιώνουν και οι μαθητές της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, με την φοίτηση τους, είτε σε Πρότυπο Γενικό Λύκειο, είτε σε Γενικό Λύκειο είτε σε ΕΠΑ.Λ., είτε σε Σ.Ε.Κ..

θεωριών πολιτιστικής αναπαραγωγής και αντίστασης, πολύ γενικά, είναι ότι εκείνοι που κυριαρχούν στα καπιταλιστικά συστήματα πλάθουν τα άτομα για να ταιριάζουν στους δικούς τους σκοπούς. Αυτοί οι θεωρητικοί εξετάζουν πώς οι μορφές πολιτισμού που μεταβιβάζονται από τις οικογένειες και τα σχολεία καταλήγουν να διαμορφώνουν τις απόψεις των ατόμων για τον κόσμο τους (Bowles & Gintis, 1976). Η έννοια της κοινωνικής αναπαραγωγής αναπτύχθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στην Ευρώπη για να διερευνηθεί τον ισχυρισμό ότι τα σχολεία αυξάνουν πραγματικά την ανισότητα μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αυτή τη στιγμή, όταν η ισότητα ήταν ένα κεντρικό συμφέρον, η ιδέα ότι τα σχολεία θα μπορούσαν να συνωστίζονται στις ανισότητες των κοινωνιών οδήγησε σε μελέτες της πιθανότητας ότι τα σχολεία και οι οικογένειες διαιωνίζουν τις δομές της κοινωνικής τάξης. Μετά τον Marx, τα σχολεία θεωρήθηκαν μέρος μιας υπερκατασκευής, μαζί με την οικογένεια, την πολιτική, τη θρησκεία, τον πολιτισμό και την οικονομία, οργανωμένα γύρω από τα συμφέροντα της κυρίαρχης καπιταλιστικής ομάδας. Η κυρίαρχη ομάδα χρειάζεται εργαζόμενους με καλές εργασιακές συνήθειες, δεξιότητες και αφοσίωση για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. με αντάλλαγμα μισθούς για την εργασία τους. Τα σχολεία εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της κυρίαρχης ομάδας διδάσκοντας στους μαθητές τους ρόλους τους στην κοινωνία και διαιωνίζοντας την πεποίθηση ότι το σύστημα ήταν ένας δίκαιος και αξιοκρατικός τρόπος επιλογής των εργαζομένων. Για παράδειγμα, η θεωρία της ανταπόκρισης⁴¹ (correspondence theory) των Bowles και Gintis (1976) έχει μια μακροσκοπική άποψη για τα σχολεία, υποστηρίζοντας ότι τα σχολεία αναπαράγουν την ανισότητα και δημιουργούν κλίμακες τάξης και εξουσίας στις κοινωνίες. Η διαδικασία αναπαραγωγής πραγματοποιείται μέσω των διαδικασιών επιλογής και κατανομής των μαθητών. Αυτές οι διαδικασίες δημιουργούν ιεραρχίες μέσα στα σχολεία και τις κοινωνίες, κοινωνικοποιώντας τους μαθητές σε αυτές τις ιεραρχίες εξουσίας και κυριαρχίας και νομιμοποιώντας τις ιεραρχίες ισχυριζόμενοι ότι βασίζονται στην αξία. Οι Bowles και Gintis υποστηρίζουν ότι η σχολική δομή βασίζεται στις ανάγκες και τις επιθυμίες της κυρίαρχης καπιταλιστικής ομάδας στην κοινωνία και έτσι εξυπηρετεί τους σκοπούς αυτής της ομάδας. Τα σχολεία είναι αυτά που παρακινούν τους μαθητές της ανώτερης τάξης να επιτύχουν και παράλληλα

---

⁴¹ The Correspondence theory - Θεωρία της ανταπόκρισης ή αντιστοιχίας.

μειώνουν τις φιλοδοξίες των άλλων, δημιουργώντας μια ψευδή συνείδηση (Apple, 1993, 1996 όπως αναφέρεται στο Ballantine, et al., 2017).

Οι Bowles και Gintis (1976 όπως αναφέρεται στο Blackledge & Hunt 2000:153), ως μαρξιστές, πιστεύουν ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί να επιλύσει τα διάφορα κοινωνικά προβλήματα, δεν μπορεί να λειτουργήσει ως δύναμη κοινωνικής αλλαγής, ως παράγοντας διασφάλισης της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι εκπαιδευτικοί θεσμοί χρησιμεύουν για να εξυπηρετούν και να αναπαράγουν το καπιταλιστικό σύστημα. Όπως υποστηρίζεται από τους Bowles και Gintis «*Οποιος πιστεύει ότι η εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων έχει ελλιπή αντίληψη του οικονομικού συστήματος*» (Bowles & Gintis, 1976:53). Η εκπαίδευση λειτουργεί ως μέσο αναπαραγωγής της κυρίαρχης ταξικής δομής καλλιεργώντας την άποψη ότι η οικονομική επιτυχία συνδέεται άρρηκτα με την επιτυχία στην εκπαίδευση.

Ο Michael Apple (1942-) από την μεριά του υποστηρίζει πως η εκπαίδευση δεν είναι ένας ουδέτερος μηχανισμός, αλλά ένας μηχανισμός του οποίου η δόμηση καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από τις αποφάσεις που θα ληφθούν και τα γεγονότα που θα συντελεστούν στην οικονομική, πολιτική και πολιτισμική σφαίρα, ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την αναπαραγωγή των ποικίλων μορφών ανισοτήτων και για τη διαιώνιση της εξουσίας της κυρίαρχης τάξης. Δηλαδή θεωρεί πως η εκπαίδευση δεν είναι ένας αξιοκρατικός θεσμός αλλά συμβάλλει στη διαιώνιση των υπαρχουσών ταξικών, φυλετικών και έμφυλων ανισοτήτων και οι εκπαιδευτικές αποφάσεις είναι πολιτικές αποφάσεις, οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο αντιμαχιών και συμβιβασμών μεταξύ ομάδων με διαφορετική ισχύ στη δυνατότητα επιβολής των πρακτικών τους (Τσιακαλίδου, 2021).

Ο Γάλλος μαρξιστής φιλόσοφος Louis Althusser (1918-1990) θεωρεί το σχολείο βασικό ιδεολογικό μηχανισμό του κράτους, με κεντρικό στόχο την αναπαραγωγή των σχέσεων παραγωγής. Από τις πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης, το σχολείο μεταδίδει την κυρίαρχη ιδεολογία, περιβαλλόμενο από το ιδεολόγημα της ουδετερότητας. Θεωρούσε πως η εκπαίδευση προετοιμάζει τα άτομα να εσωτερικεύσουν αξίες, κανόνες και συμπεριφορές, που εξασφαλίζουν την κοινωνική συναίνεση, τη σταθερότητα του συστήματος και την παραγωγή και αναπαραγωγή των κυρίαρχων αντιλήψεων και παράλληλα με τους εσωτερικούς επιλεκτικούς

μηχανισμούς της, συμβάλλει στη διευρυμένη αναπαραγωγή του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας και στη νομιμοποίηση της κοινωνικής ανισότητας (Althusser, 1983). Η καινούργια διάσταση που προσέφερε ο Althusser είναι πως η εκπαίδευση ως ιδεολογικός μηχανισμός του κράτους έχει μια δυναμική που μπορεί να δημιουργήσει αλλαγές (Θάνος, 2017).

Οι θεωρίες αντίστασης υπερβαίνουν τις θεωρίες κοινωνικής αναπαραγωγής υποστηρίζοντας ότι οι δάσκαλοι και οι μαθητές δεν είναι παθητικοί συμμετέχοντες στη σχολική διαδικασία και ότι δεν ακολουθούν πάντα τις προσδοκίες που οδηγούν στην κοινωνική αναπαραγωγή. Για παράδειγμα, οι μαθητές μπορούν να αντισταθούν στην κοινωνικοποίησή τους σε ορισμένους ρόλους στην κοινωνία, όπως οι εκπαιδευτικοί δεν χρειάζεται να αποδεχτούν το ρόλο τους στη διευκόλυνση της επανάληψης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεργαστούν με όλους τους μαθητές για να τους δώσουν περισσότερες ευκαιρίες για ισότητα. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενδυναμώσουν τους μαθητές με προγράμματα σπουδών που είναι συμμετοχικά, συναισθηματικά, πολυπολιτισμικά, δημοκρατικά, διεπιστημονικά και ενίσχυσης του ακτιβισμού. Με αυτό τον τρόπο, οι συμμετέχοντες στα σχολεία δεν στέκονται παθητικά απέναντι στην αναπαραγωγή της ανισότητας (Ballantine, et al., 2017). Η θεωρία της αντίστασης ξεκίνησε από μια μελέτη του Willis, και αναπτύχθηκε από τον Giroux και έχει αποτυπωθεί σε διάφορα κοινωνιολογικά βιβλία και περιοδικά. Η έννοια της αντίστασης χρησιμοποιείται για να εξηγήσει τις υπάρχουσες εντάσεις μεταξύ των μαθητών και των διαδικασιών εκπαίδευσης. Η αντίσταση ως πολιτική στάση, πηγάζει από την αντίληψη της εκπαίδευσης ως διαδικασία αναπαραγωγής και όχι ως διαδικασία εξίσωσης. Οι θεωρίες αντίστασης εισάγουν τον ενεργό ρόλο της ανθρώπινης υπηρεσίας στο θεσμικό πλαίσιο που αναπαράγει την κοινωνική ανισότητα (Sever, 2012).

5.2.2. Η βεμπεριανή προσέγγιση

Ο Max Weber (1864-1920) πίστευε ότι οι συγκρούσεις στην κοινωνία δεν βασίζονταν αποκλειστικά στις οικονομικές σχέσεις, όπως είχε υποστηρίξει ο Marx, αλλά υποστήριξε ότι οι ανισότητες και οι δυνητικές συγκρούσεις διατηρούνται σε διαφορετικές κατανομές του καθεστώτος (κύρους), της εξουσίας (ικανότητα ελέγχου των άλλων) και της τάξης (οικονομικές σχέσεις). Ο Weber θεωρούσε επίσης ότι η σύγκρουση ήταν μια συνεχής πιθανότητα και επικεντρώθηκε περισσότερο στις

σχέσεις εξουσίας μεταξύ ομάδων και στις διαφορές στο status quo που τροφοδοτούν μια δομή ανισότητας στις κοινωνίες. Ο Weber δεν ασχολήθηκε σε βάθος με την εκπαίδευση όπως ο Durkheim, αλλά το έργο του στον τομέα της κοινωνιολογίας, έχει συμβάλει στην κατανόηση πολλών πτυχών της εκπαίδευσης. Θεωρεί ότι η πρωταρχική δραστηριότητα των σχολείων είναι να διδάσκουν συγκεκριμένες «*κουλτούρες καθεστώτος*». Οι σχέσεις εξουσίας και τα αντικρουόμενα συμφέροντα των ατόμων και των ομάδων στην κοινωνία επηρεάζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα, διότι τα συμφέροντα των κυρίαρχων ομάδων της κοινωνίας είναι αυτά που διαμορφώνουν τα σχολεία. Ο Weber μίλησε για την «*τυραννία των εκπαιδευτικών διαπιστευτηρίων*⁴²» και τις δεξιότητες που αποφέρουν, ως προϋπόθεση για υψηλόβαθμες θέσεις, γεγονός που διατηρεί την ανισότητα στην κοινωνική τάξη της κοινωνίας. Αυτό το θέμα συνεχίστηκε από τον Randall Collins (1941-) ένας άλλος θεωρητικός των 'συγκρούσεων' που ακολουθεί την πορεία του Weber και είναι από τους αυθεντικότερους εκφραστές της βεμπεριανής θεώρησης. Ο Collins επικεντρώνεται στις αυξημένες απαιτήσεις για θέσεις υψηλότερου επιπέδου που χρησιμοποιούνται από πιο ευνοημένους πολίτες για την προώθηση της θέσης τους. Η γρήγορη επέκταση των εκπαιδευτικών προσόντων, ταχύτερα από τον αριθμό των θέσεων εργασίας, έχει οδηγήσει σε «*πληθωρισμό διαπιστευτηρίων*», ωστόσο αυτά τα διαπιστευτήρια δεν είναι απαραίτητα για τις περισσότερες θέσεις εργασίας. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα διαπιστευτήρια που απαιτούνται για τις θέσεις εργασίας συνεχίζουν να αυξάνονται, διαχωρίζοντας εκείνους που μπορούν να αντέξουν οικονομικά το χρόνο και τα χρήματα για να επιτύχουν αυτά τα διαπιστευτήρια και εκείνους που δεν μπορούν (Ballantine, Hammack, & Stuber, 2017). *Οι κοινωνικές ανισότητες, σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, δημιουργούνται από αυτή τη σύγκρουση των ατόμων, ώστε να διεκδικήσουν εκπαιδευτικά πιστοποιητικά, που οδηγούν σε προνομιούχες επαγγελματικές και, κατ' επέκταση, κοινωνικές θέσεις* (Τζαφέα, 2017). Ο Weber, υποστηρίζει πως το εκπαιδευτικό σύστημα διαμορφώνεται από τις κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες ώστε να υποστηρίζει τα συμφέροντά τους και να νομιμοποιεί το υπάρχον οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό καθεστώς (Φραγκουδάκη, 1985). Η κουλτούρα που διδάσκεται στο σχολείο είναι η κουλτούρα της κυρίαρχης τάξης. Έτσι, οι μαθητές αυτής της τάξης πλεονεκτούν, και μέσα από την επιλεκτική λειτουργία του σχολείου εμφανίζουν υψηλότερες σχολικές επιδόσεις σε σχέση με

⁴² πτυχία, διπλώματα, πιστοποιήσεις κτλ.

τους μαθητές που προέρχονται από κατώτερες κοινωνικές και οικονομικές τάξεις ή από μειονοτικές ομάδες (Ballantine & Hammack, 2015).

Για μπορέσει η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση να καθιερωθεί ως ξεχωριστό εκπαιδευτικό δίκτυο παράλληλο με την γενική εκπαίδευση έπρεπε να αναπτυχθεί ο επιστημονικός λόγος που θα αποδεικνύει τη σημαντικότητα της και θα την επιβάλλει ως θεσμό. Έτσι αναπτύχθηκαν θεωρίες που παρέχουν το απαραίτητο επιστημονικό υπόβαθρο. Οι βασικές θεωρίες που απαντώνται στην βιβλιογραφία, οι οποίες εδράζονται στις προαναφερθείσες γενικές κοινωνιολογικές προσεγγίσεις και προσπαθούν να επεξηγήσουν τους λόγους, για τους οποίους επιβάλλεται η ένταξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι: α) η τεχνικολειτουργική θεωρία, β) η θεωρία νομιμοποίησης, γ) η θεωρία της ενσωμάτωσης δ) η νεομαρξιστική θεωρία (Κοτσιφάκος, 2020; Παύλος, 2016; Ιακωβίδης, 1997; Θεοδώρου, 2008).

Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ

Κεφάλαιο 6. Μεθοδολογικός σχεδιασμός

6.1. Γενικός σκοπός

Η αφορμή για να ασχοληθούμε με το θέμα μας, ξεκινάει από την ψήφιση του νόμου 4763/2020 και την δημοσίευση της Κ.Υ.Α. Φ11/67637/Δ4/11-6-2021, όπου ιδρύονται από το φετινό σχολικό έτος 2021-2022, έξι Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια. Δημιουργείται δηλαδή ένας καινούργιος τύπος επαγγελματικού σχολείου της ανώτερης δευτεροβάθμιας τυπικής εκπαίδευσης, που ακουμπά στις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπερεθνικών οργανισμών (UNESCO, OECD) για αύξηση του ποσοστού της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε σχέση με την γενική εκπαίδευση. Επιπρόσθετος στόχος μας είναι να διερευνήσουμε, το πλαίσιο αναφοράς για τον χαρακτηρισμό κάποιου ΕΠΑ.Λ. σε Πρότυπο. Επιπλέον αναζητούμε την αναγκαιότητα δημιουργίας τους, το ενδεχόμενο κενό που προσπαθούν να καλύψουν και εάν θα μπορέσουν να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης, με την εν γένει λειτουργία τους αλλά και μέσω των Επιμορφωτικών Κέντρων τους. Ενώ διακηρύσσετε πως μέσω αυτών των σχολείων γίνεται προσπάθεια να ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό συγκείμενο, οι καλές πρακτικές και δομές των Centres of Vocational Excellence - Κέντρα Επαγγελματικής Αριστεία (ETF, 2020) και άλλων πετυχημένων μοντέλων Ε.Ε.Κ, η πρώτη εντύπωση είναι πως έχουμε υλοποίηση του αφηγήματος περί 'προτύπων' και 'αριστείας' της σημερινής κυβέρνησης. Σε αυτό συνηγορεί και το γεγονός πως για τον χαρακτηρισμό τους επικράτησε ο όρος 'Πρότυπο' έναντι του όρου 'Πειραματικό', ο οποίος προτάθηκε από τους περισσότερους φορείς στο

δημόσιο διάλογο⁴³ που προηγήθηκε. Επιπρόσθετα στόχος μας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. διαθέτουν την κατάλληλη κτιριακή και εργαστηριακή υποδομή και οικονομική στήριξη ώστε να εκπληρωθούν οι φιλόδοξοι στόχοι δημιουργία τους. Τέλος η αναγκαιότητα της έρευνας μας εντοπίζεται στο γεγονός ότι τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια είναι ένας θεσμός σε εμβρυϊκό στάδιο για την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, κάτι που καθιστά απαραίτητη την απόκτηση περισσότερης γνώσης πάνω σε αυτό το θέμα.

Ο σκοπός της εργασίας μας είναι διττός. Αφενός να μελετήσουμε τις απόψεις των κοινοβουλευτικών κομμάτων και των κοινωνικών εταίρων, με σκοπό τα αναδείξουμε τα βασικά προτάγματα όπως αποτυπώθηκαν στις συνεδριάσεις της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων. Αφετέρου να διερευνηθεί η νοηματοδότηση και η ερμηνεία των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα νεοσύστατα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, προκειμένου να αναδείξουμε τις προσδοκίες που εναποθέτουν σε αυτό τον νέο τύπο Επαγγελματιών Λυκείων και με ποια προτάγματα συνδέονται.

6.2. Ερευνητικά Ερωτήματα

Στην παρούσα μελέτη προσδοκείται να προσεγγιστούν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Πως αντιλαμβάνονται τα κόμματα, οι φορείς και οι εκπαιδευτικοί, την αναγκαιότητα θέσπισης και λειτουργίας των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων;
2. Εάν και σε ποιο βαθμό τα κόμματα, οι φορείς και οι εκπαιδευτικοί, θεωρούν ότι τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια μπορούν να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα;

---

⁴³ Δημόσια διαβούλευση σχετικά με το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με τίτλο «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις» στο <http://www.opengov.gr/yrepth/?p=5632>.

3. Ποιοι παράγοντες και σε ποιο βαθμό επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων;

4. Ποια είναι τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά από τη θέσπιση και τη λειτουργία των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων τα οποία θα συγκεντρώσουν μόνο μαθητές με υψηλές επιδόσεις και κατά συνέπεια θα διακριθούν από τα υπόλοιπα σχολεία;

Με βάση τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα οι ερευνητικοί άξονες που προκύπτουν διατυπώνονται ως εξής:

1^{ος} Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των κόμματος, των φορέων και των εκπαιδευτικών για τις ανάγκες που οδήγησαν στα Πρότυπα Εκπαιδευτικά Επαγγελματικά Λύκεια.

2ος Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των κόμματος, των φορέων και των εκπαιδευτικών ως προς την συμβολή των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων μπορούν στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

3ος Ερευνητικός άξονας

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

4ος Ερευνητικός άξονας

Τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά διακυβεύματα της θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

6.3. Ερευνητική μεθοδολογία

Στην εργασία μας επιλέχθηκε ως καταλληλότερη η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση. Η ποιοτική έρευνα (qualitative research) είναι ένα είδος εκπαιδευτικής έρευνας, στην οποία ο ερευνητής βασίζεται στις απόψεις των συμμετεχόντων. Κάνει γενικές ερωτήσεις συνήθως μεγάλου εύρους και συγκεντρώνει δεδομένα που αποτελούνται σε μεγάλο βαθμό από λέξεις ή κείμενο, από τους συμμετέχοντες. Στην συνέχεια ο ερευνητής περιγράφει και αναλύει αυτές τις λέξεις αναδεικνύοντας

θέματα. Στόχος της προσέγγισης αυτής, δεν είναι η γενίκευση των αποτελεσμάτων σε ένα πληθυσμό, αλλά η σε βάθος διερεύνηση ενός κεντρικού φαινομένου (Creswell, 2016) και δεν αναζητούνται μόνο οι αντιπροσωπευτικές απόψεις, όπως συμβαίνει στις ποσοτικές έρευνες, αλλά και οι αρνητικές και οι μη συγκλίνουσες περιπτώσεις (Τσιώλης, 2014). Η προτεινόμενη ερευνητική μεθοδολογία περιλαμβάνει δύο σκέλη: i) ανάλυση περιεχομένου των πρακτικών της Διαρκής Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής και ii) ημι-δομημένες συνεντεύξεις από διευθυντές και εκπαιδευτικούς των σχολικών μονάδων που εργάζονται σε Επαγγελματικά Λύκεια που χαρακτηρίστηκαν ως Πρότυπα για πρώτη φορά κατά το σχολικό έτος 2021-2022.

Η ανάλυση περιεχομένου (content analysis) η οποία συνήθως αναφέρεται σε τεκμήρια γραπτής λεκτικής επικοινωνίας, έχει προταθεί και καθιερωθεί ως μία εκ των καλύτερων τεχνικών έρευνας των κοινωνικών επιστημών. Η ανάλυση περιεχομένου είναι οποιαδήποτε τεχνική έρευνας που αποσκοπεί στην εξαγωγή συμπερασμάτων προσδιορίζοντας συστηματικά και αντικειμενικά συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μέσα σε ένα κείμενο (Stone, et al, 1966) και χρησιμοποιεί μια σειρά διαδικασιών για να πραγματοποιήσει αξιόπιστα συμπεράσματα από ένα κείμενο (Weber, 1990). *Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί την βασική μέθοδο της έμμεσης παρατήρησης* (Λαμπίρη – Δημάκη Ι., 1990) και έχει στόχο την *αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του φανερού περιεχομένου της επικοινωνίας γραπτού ή προφορικού λόγου* και τελική επιδίωξη την ερμηνεία την εμπάθυνση και τον εντοπισμό έγκυρων λανθανόντων νοημάτων (Βάμβουκας, 2007). Μπορούμε να διακρίνονται τρία είδη αναλύσεων περιεχομένου (Τζάνη & Κεχαγιάς, 2005). Πρώτον την λεξιλογική ανάλυση, στην οποία οι λέξεις, όροι, σύμβολα κλπ., διακρίνονται και ταξινομούνται σε προκαθορισμένες κατηγορίες, αφού προηγουμένως έχουν οριστεί τα κλειδιά (όροι) της ανάλυσης. Δεύτερον την φραστική ανάλυση, κατά την οποία το

κείμενο διαιρείται στα συστατικά του μέρη και η ανάλυση πραγματοποιείται τμηματικά αλλά σε σχέση με το συγκείμενο. Τρίτον την θεματική ή σημασιολογική ανάλυση, όπου η ανάλυση εστιάζεται σε έννοιες, νοήματα ή θέματα που ανακαλούνται αναφορικά με το αντικείμενο μελέτης, συγκεντρώνονται πληροφορίες για το αντικείμενο και το πώς αυτό γίνεται αντιληπτό από άτομα ή ομάδες (Βάμβουκας, 2007).

Κεφάλαιο 7. Απόψεις κομμάτων και φορέων

7.1. Ανάλυση περιεχομένου κειμένων

Αρχικά θα προβούμε στην ανάλυση περιεχομένου που θα εστιάσει στα Πρακτικά από τις τέσσερις συνεδριάσεις (11/12/2020, 14/12/2020, 15/12/2020 και 16/12/2020) της Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων που διεξάγονταν η επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων με τίτλο «*Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (Ε.Ε.) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών (Ε.Ε. L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις*» Μετά την συζήτηση και ψήφιση στην ολομέλεια της Βουλής των Ελλήνων είχαμε την έκδοση του νόμου 4763/2020 (Φ.Ε.Κ. 254/τ. Α'/21.12.2020).

Επισημαίνεται ότι θα γίνει αναφορά στη δημόσια διαβούλευση που προηγήθηκε της κατάθεσης του σχεδίου νόμου, στην αιτιολογική έκθεση του και στην συζήτηση που διενεργήθηκε στην συνεδρίαση της Βουλής των Ελλήνων κατά την ψήφιση του εν λόγω νόμου. Στην πρώτη συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής, η οποία έλαβε χώρα την 11.12.2020, ως θέμα ημερησίας διάταξης υπήρξε η επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Όπως τονίστηκε από τους ίδιους τους εκπροσώπους των κομμάτων (Κεφαλίδου Χ.), το κύριο θέμα είναι ένα εξαιρετικά σοβαρό ζήτημα, αυτό της τεχνικής εκπαίδευσης. Για τον λόγο αυτό, οι εισηγητές των κομμάτων πρότειναν την παρουσία των φορέων που θα έπρεπε να παραστούν, προκειμένου να γίνει διεξοδική συζήτηση για το θέμα. Συγκεκριμένα, η κ. Τζούφη Μ. εισηγήθηκε την παρουσία των εξής φορέων: «*ΟΛΜΕ, τη ΔΟΕ, την ΟΙΕΛΕ, την Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης Σιβιτανιδείου Ιδρύματος, το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής ΚΑΝΕΠ -ΓΣΕΕ, τη ΓΕΣΕΒΕ, που ήδη έχει προταθεί και την Ομοσπονδία Εκπαιδευτικών Λειτουργών του ΟΑΕΔ*». Η κ. Ασημακοπούλου Σ.-Χ. εισηγήθηκε την παρουσία των εξής φορέων: «*η Πανελλήνια*

Ένωση Ιδιωτικών Ι.Ε.Κ., είναι η Ομοσπονδία Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ), ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Διαδικτυακής Εκπαίδευσης, η Πανελλήνια Ένωση Αναπληρωτών και Ωρομίσθιων Καθηγητών Γενικής Παιδείας ΤΕΕ και ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ, η Ομοσπονδία Εκπαιδευτικών Λειτουργών του ΟΑΕΔ και η Πανελλήνια Ένωση Κέντρων Μάθησης». Από την πλευρά της, η κ. Σακοράφα. εισηγήθηκε να παραστούν επιπλέον οι εξής φορείς: «η Εθνική Συνομοσπονδία των Ατόμων με Αναπηρία και ο Σύλλογος των Σπουδαστών Επαγγελματικής Κατάρτισης». Επιπλέον η Ειδική Αγορήτρια του ΜέΡΑ25, τόνισε πως απουσιάζει τόσο η ΕΣΣΕ όσο και η Ομοσπονδία Λειτουργών Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΟΛΤΕΕ), που είναι αρμόδιες για πολλές πτυχές του νομοσχεδίου, χωρίς τελικά να προστεθούν στον κατάλογο των ομιλιών.

Η Υπουργός Παιδείας κ. Ν. Κεραμέως εντόπισε, κατά την αρχική της τοποθέτηση, συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αφορούν στη σημασία γενικότερα της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Την χαρακτήρισε «πυλώνα» του εκπαιδευτικού συστήματος, οποίος όμως, μέχρι σήμερα αντιμετωπίζεται ως «αποπαίδι της εκπαιδευτικής διαδικασίας», αναγνωρίζοντας ότι η συνεισφορά της εν λόγω εκπαίδευσης γενικότερα παραγνωρίζεται από την Πολιτεία διαχρονικά. Στη συνέχεια, διατύπωσε τις δυνατότητες, με βάση τις οποίες θα έπρεπε η επαγγελματική εκπαίδευση να αξιοποιείται αποτελεσματικά, αφού η εν λόγω εκπαίδευση δύναται να αποτελέσει «σύγχρονο εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής», να αξιοποιηθεί κατάλληλα προκειμένου να ανταποκριθεί στις τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εφόδιο προκειμένου να αρθούν σοβαρές κοινωνικές αγκυλώσεις, όπως η ανεργία των νέων και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Προκειμένου να αναλυθεί περαιτέρω το ζήτημα γενικότερα της σημασίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ο εισηγητής της πλειοψηφίας Φωτήλας Ι. προβαίνει σε μια ιστορική αναδρομή, ως προς τη σημασία που δόθηκε στην επαγγελματική εκπαίδευση, ήδη από την ίδρυση του νεότερου ελληνικού κράτους. Κατά την αναφορά αυτή περιγράφεται μια διάσταση ανάμεσα στις πρώτες προσπάθειες να συσταθούν σχολές και εκπαιδευτικές δομές με ξεκάθαρη κατεύθυνση σε πρακτικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, όπως η Γεωργική Σχολή Τίρυνθας επί Ιωάννη Καποδίστρια και οι τεχνικές σχολές Δοξιάδη, τις οποίες είχε ιδρύσει ο Γ. Γραμματέας Παιδείας Ε. Παπανούτσος, και στις μετέπειτα θεωρήσεις της ελληνικής κοινωνίας για τη σημασία ή την αξία της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Κατά τον κ. Φωτήλα, δεν

κατέστη δυνατό στη σύγχρονη εποχή η επαγγελματική εκπαίδευση να αποτελέσει ελκυστική και συνειδητή επιλογή για τη μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών/μαθητριών στη χώρα μας.

Στη συνέχεια, ο κ. Φωτήλας προβαίνει σε μια σύγκριση ανάμεσα στη χώρα μας και σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες τόσο της Ευρώπης, όσο και του υπόλοιπου κόσμου, τονίζοντας πως στις χώρες αυτές η επαγγελματική εκπαίδευση πέτυχε την απορρόφηση πολλών μαθητών. Ως κύριο παράδειγμα αναφέρεται η Γερμανία, η οποία, χάρη και στο εκπαιδευτικό σύστημα που εστιάζει στην ταυτόχρονη εκπαίδευση των μαθητών στα σχολεία και στη μαθητεία τους σε επιχειρήσεις, έχει καταφέρει, κατά τον κ. Φωτήλα, να περιορίσει στο ελάχιστο την ανεργία των νέων ανθρώπων, αποτελώντας χώρα – πρότυπο ως προς την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και των γενικότερων εξελίξεων που επέφερε η λεγόμενη Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση.

Ως προς το νομοσχέδιο, το κυβερνητικό κόμμα, τόσο δια της Υπουργού Παιδείας κας Κεραμέως, όσο και δια του εισηγητή της πλειοψηφίας κ. Φωτήλα, διευκρινίζεται ότι έχει διαμορφωθεί ένα πλαίσιο τριών αξόνων, οι οποίοι καθορίζουν τη γενικότερη κατεύθυνση του νομοσχεδίου. Ο πρώτος άξονας αναφέρεται στην καθιέρωση ενιαίου εθνικού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε 3 επίπεδα (Επίπεδο 3, Επίπεδο 4, Επίπεδο 5). Το σύστημα αυτό αποκαλείται «Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων» και λειτουργεί κατ' αντιστοιχία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων. Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στη σύσταση Κεντρικού Συμβουλίου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, στο οποίο θα συμμετέχουν κοινωνικοί εταίροι, εκπρόσωποι της αγοράς και άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς. Σκοπός είναι να ανιχνεύονται, όπως αναφέρεται, οι τοπικές ανάγκες κάθε περιφέρειας της χώρας, προκειμένου οι τεχνικές επαγγελματικές εκπαιδευτικές δομές να εστιάζουν σε αυτές τις ανάγκες, καθορίζοντας αντίστοιχα εκπαιδευτικά προγράμματα. Σύμφωνα με τον τρίτο άξονα, επιχειρείται η αναβάθμιση όλων των βαθμίδων και επιπέδων επαγγελματικής εκπαίδευσης σε όλους τους τομείς (υποδομές, προγράμματα σπουδών κ.ο.κ.).

Μέρος του τρίτου άξονα αποτελεί και η απόφαση ίδρυσης προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων, τα οποία, σύμφωνα με την κυβέρνηση, *«θα λειτουργήσουν ως πυλώνες του συνολικού στρατηγικού σχεδιασμού αναβάθμισης του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης»* (Κεραμέως Ν.). Οι μαθητές/μαθήτριες

θα επιλέγονται με βάση την επίδοση στο Γυμνάσιο και οι εκπαιδευτικοί με αντίστοιχες διαδικασίες που επιλέγονται για τα πρότυπα πειραματικά σχολεία γενικής εκπαίδευσης, ενώ θα ιδρυθεί και ειδικό κέντρο επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ειδικοτήτων ΕΠΑ.Λ., προκειμένου να διασφαλιστεί το υψηλό επίπεδο διδασκαλίας και παροχής εκπαιδευτικού έργου.

Ως προς την παραπάνω ιεράρχηση των κεντρικών στόχων του νομοσχεδίου στους άξονες που αναφέρθηκαν, εκφράζεται η γενικότερη θέση του κυβερνώντος κόμματος, η οποία θεωρεί την επαγγελματική εκπαίδευση που ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς ως μοχλό αύξησης της απασχολησιμότητας και ανάπτυξης της χώρας. Μέσω του νομοσχεδίου, προβλέπεται στην ουσία η ίδρυση του λεγόμενου 3^{ου} επιπέδου επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία αφορά τους μαθητές που τελειώνουν το Γυμνάσιο και επιθυμούν να αποκτήσουν ειδίκευση σε συγκεκριμένα τεχνικά επαγγέλματα. Στο επίπεδο αυτό, η φοίτηση θα διαρκεί 2 χρόνια και το επίπεδο φοίτησης είναι εναρμονισμένο με το αντίστοιχο επίπεδο που ισχύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με βάση τις εισηγήσεις, το επίπεδο αυτό θα διαμορφώνεται εκπαιδευτικά με βάση τις ανάγκες των τοπικών αγορών και θα εναρμονίζεται τις επαγγελματικές ιδιαιτερότητες, προσπαθώντας να καλύψει επαγγέλματα που, παρότι η ζήτηση είναι μεγάλη, η προσφορά είναι ιδιαίτερα μικρή. Τέλος, η πρόβλεψη για την ίδρυση προτύπων επαγγελματικών λυκείων ή την αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων σε πρότυπα, αποτελεί κεντρικό θεμέλιο του νομοσχεδίου, το οποίο εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια αναβάθμισης συνολικά της επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποσκοπεί στο να καταστεί αυτή ελκυστικότερη από την κοινωνία και να δημιουργήσει συνθήκες αναβάθμισης των παρεχομένων προγραμμάτων σπουδών. Κατά συνέπεια, τα πρότυπα επαγγελματικά σχολεία φαίνεται πως αποτελούν από τις κεντρικές στοχοθεσίες του νομοσχεδίου και, αντίστοιχα, του κυβερνώντος κόμματος.

7.2. Αποτελέσματα

1^{ος} Ερευνητικός άξονας. Οι αντιλήψεις των κομμάτων και φορέων για τις ανάγκες που οδήγησαν στα Πρότυπα Εκπαιδευτικά Επαγγελματικά Λύκεια.

Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα έχει διαγνωστεί γενικότερα ως προβληματική από όλα τα κόμματα και τους αρμόδιους φορείς. Ήδη στην αρχική της εισήγηση η Υπουργός Παιδείας κ. Κεραμέως αντιλαμβάνεται πως το status quo της επαγγελματικής εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται ως «λύση ανάγκης για λίγους», ενώ θα

έπρεπε να αποτελεί συνειδητή επιλογή για πολλούς και εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής, παρέχοντας ευκαιρίες για ποιοτική επαγγελματική καριέρα.

Από την πλευρά του και ο κ. Φωτήλας, εισηγητής της πλειοψηφίας, διευκρινίζει ότι η επαγγελματική εκπαίδευση χρειάζεται να εστιάζει σε ειδικότητες που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς. Μάλιστα, θεωρεί ότι η εκπαίδευση αυτού του τύπου θα οδηγήσει στην ανάπτυξη της απασχολησιμότητας της χώρας, ειδικά των νέων ανθρώπων, στις τάξεις των οποίων συναντάμε σήμερα μεγάλη ανεργία, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν ειδικότητες που ενώ διαθέτουν υψηλή ζήτηση, δεν υπάρχει αντίστοιχη προσφορά. Ως εκ τούτου, μια πρώτη σημαντική ανάγκη που διαφαίνεται από την εισήγηση του κ. Φωτήλα είναι πως απαιτείται ποιοτική επαγγελματική εκπαίδευση, προκειμένου να καλυφθούν θέσεις που, στην παρούσα συγκυρία, παραμένουν κενές λόγω μη προσφοράς. Οι θέσεις αυτές δεν αποτελούν θέσεις που απαιτούν υψηλή επιστημονική εξειδίκευση, αλλά αντίθετα είναι θέσεις που απαιτούν εστιασμένες επαγγελματικές ποιοτικές γνώσεις. Ως παράδειγμα, ο κ. Φωτήλας αναφέρει τις γνώσεις που απαιτεί η καλλιέργεια της μαύρης σταφίδας, ένα προϊόν που, σε μεγάλη πλειοψηφία, είναι εξαγωγίμο, υψηλής ποιότητας και απαιτεί αντίστοιχα καλά καταρτισμένους επαγγελματίες.

Από τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι η πλειοψηφούσα εισηγητική αρχή, που πρόκειται στο κυβερνών κόμμα θεωρεί την ίδρυση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων ως σημαντική μεταρρύθμιση που αποσκοπεί στο να καλύψει πραγματικές ανάγκες της αγοράς σε κλάδους που, έως σήμερα, παρέμεναν στα αζήτητα της προσφοράς εργασίας, ενώ την ίδια στιγμή χιλιάδες νέοι άνθρωποι παραμένουν υπό το φάσμα της μακροχρόνιας ανεργίας.

Από την πλευρά της, η κ. Τζούφη, ως εισηγήτρια του ΣΥΡΙΖΑ και εκπρόσωπο της ελάσσονος αντιπολίτευσης, θεωρεί πως η θεσμοθέτηση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων δεν εξυπηρετούν, παρά τις ανάγκες των ιδιωτών εργοδοτών και εκπροσώπων της αγοράς, οι οποίοι θα ασκούν και τον απόλυτο έλεγχο στα προγράμματα σπουδών και στις ειδικότητες αυτών των εκπαιδευτικών μονάδων. Η κ. Τζούφη θεωρεί πως μ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται μια αρνητική αμεσότητα των σπουδών με βάσεις που εμπίπτουν σε σκληρή και με όρους αγοράς αξιολόγηση.

Η κ. Τζούφη θεωρεί πως η επαγγελματική εκπαίδευση έχει ως κεντρική στοχοθεσία την προετοιμασία των νέων για την άσκηση συγκεκριμένου επαγγέλματος, μέσω της εξασφάλισης ενός αναγκαίου μορφωτικού επιπέδου που δεν

θα υπηρετεί μονάχα την εργασία αυτή καθαυτή, αλλά και την ένταξη των νέων ανθρώπων στα κοινωνικά δρώμενα του τόπου τους, υπηρετώντας με αυτόν τον τρόπο και την ανάπτυξη των ίδιων και της χώρας τους. Επίσης θεωρεί ότι, η επαγγελματική εκπαίδευση θα έπρεπε, εκτός των άλλων, να προσφέρει προοπτικές επαγγελματικής και εκπαιδευτικής κινητικότητας, μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης των ΑΕΙ για αποφοίτους των ΕΠΑ.Λ., όπως αυτά είχαν καθοριστεί επί της προηγούμενης κυβερνήσεως και, σύμφωνα με την κ. Τζούφη, διαθέτουν οι μισές από τις χώρες – μέλη της Ε.Ε. Ως εκ τούτου, η θεσμοθέτηση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων, κατά την αντιπολίτευση, θα αποτελέσει μια ευκαιρία απόλυτα ελεγχόμενης εκπαιδευτικής θήτευσης, μέσω της ανάδειξης προγραμμάτων σπουδών που δεν εξυπηρετούν τους ωφελούμενους, αλλά πιθανόν εποχικές και ανάγκες της αγοράς και των εκπροσώπων της που σχετίζονται αποκλειστικά και μόνο με την κερδοφορία.

Η εισηγήτρια του ΚΙΝ.ΑΛ. κ. Κεφαλίδου αναγνωρίζει εξίσου πως η σημαντικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ενώ διαπιστώνεται από όλους, παρόλα αυτά δεν έχει καταφέρει να αποτελέσει ελκυστική επιλογή, ως τύπος εκπαίδευσης, από τους μαθητές. Μάλιστα, θεωρεί πως η επαγγελματική εκπαίδευση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια απλή κατάρτιση, όπως πράττεται με το παρόν νομοσχέδιο, διότι έτσι υποβαθμίζεται θεσμικά. Για την εισηγήτρια, η ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτελεί σημαίνων στόχος για την ουσιαστική της αναβάθμιση.

Ως κεντρική ανάγκη της αναβάθμισης γενικότερα της επαγγελματικής εκπαίδευσης η κ. Κεφαλίδου θέτει την πρόοδο και τον εκσυγχρονισμό της χώρας. Προκειμένου, όμως να συμβεί αυτό θα χρειαστεί να αναβαθμιστούν τα προγράμματα σπουδών, οι υποδομές και τα εργαστήρια και να εξειδικευτεί κατάλληλα το εκπαιδευτικό προσωπικό. Εξίσου μεγάλη ανάγκη που σηματοδοτεί την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης γενικότερα θεωρείται η ανταπόκριση στην αγορά εργασίας και οι επαγγελματικές προοπτικές για τους νέους ανθρώπους. Επιπρόσθετα, θεωρεί λάθος την ανταπόκριση αυτού του είδους της εκπαίδευσης στις ανάγκες και μόνο της αγοράς, καθώς έτσι παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η επαγγελματική εκπαίδευση συνιστά παράλληλα ένας τρόπος ανάπτυξης του μορφωτικού επιπέδου του ανθρώπου, την ηθικής και πνευματικής – πέρα από την επαγγελματική – αγωγής όλων. Κατά συνέπεια, ενώ αποτελεί ανάγκη η εξαγωγή ανθρώπινου δυναμικού

εξειδικευμένου και καταρτισμένου στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς, στηλιτεύει τη μονομέρεια αυτής της σκοποθεσίας στην επαγγελματική εκπαίδευση, καθώς μ' αυτόν τον τρόπο εγκλωβίζονται οι νέοι στη μετριότητα και στην αμιγώς επαγγελματική τους ιδιότητα, χάνοντας πολλά από τα υπόλοιπα στοιχεία της αποστολής της εκπαίδευσης γενικότερα.

Από την πλευρά του κ. Δελή, που εκπροσωπεί το ΚΚΕ, οι ανάγκες που οδήγησαν στην ίδρυση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων είναι η εξυπηρέτηση της αγοράς εργασίας και των εργοδοτών που την εκπροσωπούν – ο κ. Δελής αποκαλεί «ζούγκλα» την αγορά εργασίας – και η κατηγοριοποίηση των ΕΠΑ.Λ. σε καλύτερα και σε χειρότερα. Με αυτόν τον τρόπο, κατά τον κ. Δελή, δεν εξυπηρετούνται οι ανάγκες αναβάθμισης της ποιότητας σπουδών, η δυνατότητα των νέων να μπορούν να σπουδάζουν τις ειδικότητες που επιθυμούν και όχι άσχετες που τους «σπρώχνουν» άλλοι. Δεν υπηρετούνται οι ανάγκες να έχουν οι νέοι πλήρη εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα ή αναγνωρισμένα επαγγελματικά δικαιώματα.

Για την κ. Ασημακοπούλου, εισηγήτρια του κόμματος της Ελληνικής Λύσης, η επαγγελματική εκπαίδευση διακρίνεται, πράγματι, από μειωμένο ενδιαφέρον και έλλειψη ελκυστικότητας, τα οποία αποδίδονται σε κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες, καθώς αυτού του είδους η εκπαίδευση θεωρείται υποδεέστερη σε αξία, στοιχείο που με τη σειρά του οφείλεται στην απουσία σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού.

Η επαγγελματική εκπαίδευση γενικότερα πρέπει να υπηρετεί ανάγκες όπως η ουσιαστική και άμεση σύνδεσή της με την αγορά εργασίας. Πρόκειται για στόχο που συνδέεται με την αναγκαία αναβάθμισή της. Επίσης, η σωστή αξιοποίηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης βοηθά στην άμβλυνση των κοινωνικών προβλημάτων και στην αποτροπή της διαίωνισης της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Θα πρέπει να αναφερθεί πως οι παραπάνω εισηγητές δεν κάνουν ιδιαίτερο διαχωρισμό μεταξύ γενικότερα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και των αναγκών της με την ίδρυση συγκεκριμένα των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων. Η αναφορά τους επικεντρώνεται σε γενικότερες ανάγκες που θα έπρεπε να υπηρετεί η επαγγελματική εκπαίδευση και, κατά τη γνώμη τους, δεν υπηρετεί.

Αντίθετα με τους παραπάνω, η κ. Σακοράφα, εισηγήτρια του κόμματος Μέρα25, διασαφηνίζει συγκεκριμένες ανάγκες που αφορούν στην ίδρυση και θεσμοθέτηση των Πρότυπων ΕΠΑ.Λ.. Αρχικά θεωρεί πως γενικά η επαγγελματική εκπαίδευση συνιστά έναν σημαντικό τομέα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία προσφέρει οφέλη τόσο στους ίδιους τους ωφελούμενους, όσο και στην εν γένει παραγωγική διαδικασία της χώρας. Στη συνέχεια, τονίζει ότι η εν λόγω εκπαίδευση θα πρέπει να παρέχει τόσο ισότιμη παιδεία με τα λοιπά εκπαιδευτικά ιδρύματα, όσο και την ιδιαίτερη εκείνη κατάρτιση που απαιτούν οι επαγγελματικές ειδικότητες που επιλέγονται. Σε αντίθετη περίπτωση, τονίζει, η επαγγελματική εκπαίδευση καταγίνεται ένας τύπος που αφορά «κατώτερες τάξεις», προσφέροντας εξειδίκευση, αλλά όχι καλλιέργεια πνεύματος. Η εν γένει επαγγελματική εκπαίδευση θα πρέπει, κατά την κ. Σακοράφα, να διακρίνεται για την κάλυψη των σύγχρονων απαιτήσεων σε υποδομές και εξοπλισμό. Επίσης, η επιλογή της ειδικότητας από τους ίδιους τους νέους ανθρώπους είναι απαραίτητη προϋπόθεση. Επιπλέον, η παροχή τίτλων σπουδών που συνδέονται άμεσα με επαγγελματικά δικαιώματα και αντίστοιχες πιστοποιήσεις θεωρείται εξίσου βασικό κριτήριο. Η επαγγελματική εκπαίδευση δεν πρέπει να διολισθαίνει στην υπηρεσία στενών τοπικών αναγκών ή στην εξασφάλιση κερδοφορίας και μόνο της αγοράς. Αυτή τη λογική η κ. Σακοράφα τονίζει ότι πρόκειται να υπηρετήσουν και τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ., καθώς δεν θα εξυπηρετούν εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά ανάγκες επιχειρηματικών κλάδων και θα διακατέχονται από στενή τοπική αντίληψη. Αντιθέτως, τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. θα πρέπει να υπηρετούν ανάγκες ανάπτυξης όλων των ειδικοτήτων, ώστε να βελτιωθούν οι εκπαιδευτικές πρακτικές, προκειμένου αυτές να εφαρμοστούν, όπως αναφέρει, και στην υπόλοιπη επαγγελματική εκπαίδευση.

Από πλευράς φορέων, αυτό που γίνεται αντιληπτό είναι ότι η ίδρυση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ., όπου αυτή αναφέρεται από τους φορείς (π.χ. τον εκπρόσωπο ΟΛΜΕ και Ι.Ε.Κ.), η αναφορά κάνει λόγο για λάθη στην αιτιολόγηση της δημιουργίας τους. Κατά τους φορείς, τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. θα έπρεπε να αφορούν σε γενικότερες πρακτικές εκπαιδευτικού χαρακτήρα κι όχι να αποτελέσουν «σχολεία αρίστων», όπου θα διαμορφωθούν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού ή δομές όπου θα εφαρμόζονται σκληρές πρακτικές αξιολόγησης. Επιπλέον, ένα πολύ ενδιαφέρον σημείο για τη θεσμοθέτηση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ. θίγει, αλλά σε γενικό πλαίσιο, ο εκπρόσωπος των Διευθυντών Ι.Ε.Κ. κ. Διαμαντόπουλος, ο οποίος τονίζει πως τα

ΕΠΑ.Λ. (και τα πρότυπα) θα έπρεπε να αποτελούν κέντρα γενικότερης επαγγελματικής εκπαίδευσης και όχι εξειδίκευσης. Εφόδια εξειδίκευσης, για τον ίδιο, θα έπρεπε να παρέχουν μόνο τα Ι.Ε.Κ., διαφορετικά τα ΕΠΑ.Λ. θα απολέσουν τον χαρακτήρα της γενικής εκπαίδευσης, σημείο στο οποίο συμφωνούν, όπως είδαμε, και αρκετοί εκπρόσωποι πολιτικών/κομματικών φορέων.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε πως η αναφορά στις ανάγκες που οδήγησαν στη θεσμοθέτηση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ. είναι πολυποίκιλη, αν και οι περισσότεροι πολιτικοί και επαγγελματικοί-εκπαιδευτικοί φορείς εστίασαν γενικότερα στο θεσμό των ΕΠΑ.Λ. κι όχι πάντα στην ειδικότερη θεσμοθέτηση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ..

2^{ος} Ερευνητικός άξονας. Οι αντιλήψεις των κομμάτων και φορέων ως προς τη συμβολή των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Η συμβολή των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποτελεί ένα ακόμα ζήτημα αμφιλεγόμενο μεταξύ των πολιτικών και των εκπαιδευτικών/επαγγελματικών φορέων. Σε γενικές γραμμές, όλοι οι φορείς θεωρούν πως η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα υπήρξε παραμελημένη ή, ακόμα κι όταν υπήρξαν προθέσεις των εκάστοτε κυβερνήσεων να την αναβαθμίσουν, οι προθέσεις αυτές παρέμειναν απλώς προθέσεις, καθώς η επαγγελματική εκπαίδευση παρέμεινε το «αποπαίδι» της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μια «λύση ανάγκης για λίγους», χωρίς να επιτύχει να αποτελέσει μια ελκυστική εκπαιδευτική πρόταση για μεγαλύτερο αριθμό μαθητών, παραμένοντας δέσμια αναχρονιστικών ή λανθασμένων πολιτικών επιλογών.

Η κυβερνητική παράταξη, δια στόματος τόσο της κ. Κεραμέως, όσο και του εισηγητή κ. Φωτήλα, θεωρεί πως η αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης «περνά» μέσα από τον θεσμό των Προτύπων ΕΠΑ.Λ.. Τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. θα αποτελέσουν τον κύριο πυλώνα, τον «οδηγό» της αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, καθώς προβλέπεται: η εισαγωγή νέων προγραμμάτων σπουδών, συνυφασμένων με την αγορά εργασίας και με έμφαση στη στήριξη των αναγκών της τοπικής κοινωνίας, η αναβάθμιση των εξοπλισμών, των εργαστηρίων και των γενικότερων υποδομών ή, όπου απαιτείται, η δημιουργία καινούργιων υποδομών, η εξαιρετική κατάρτιση των εκπαιδευτών και η συνεχής επανεκπαίδευσή

τους μέσω των Κέντρων Κατάρτισης. Μέσω των παραπάνω, θεωρείται ότι η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα θα μπορέσει να εναρμονιστεί με τις ανάγκες τις αγοράς και να αποτελέσει σημαντικό στρατηγικό πυλώνα στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας.

Τις αισιόδοξες αυτές θεωρήσεις δεν συμμερίζονται, όμως όλοι οι πολιτικοί φορείς. Το σύνολο των κομμάτων της αντιπολίτευσης θεωρεί πως τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια αποτελούν ανάχωμα στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με αυτές τις αντιλήψεις, τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. δεν παρέχουν τη δυνατότητα παροχής μιας ολοκληρωμένης εκπαίδευσης, όπου οι αυριανοί επαγγελματίες θα είναι ταυτόχρονα και πολίτες με κοινωνική συνείδηση και ευρεία μόρφωση – κάτι που οι περισσότεροι εκπρόσωποι των κομμάτων της αντιπολίτευσης θεωρούν ότι συνιστά τη βασική αποστολή κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας και τύπου – αλλά θα αποτελούν μια εκπαιδευτική μονάδα που θα εστιάζει στη «στεγνή» επαγγελματική εξειδίκευση.

Επιπλέον, προβληματική για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στη χώρα αναφέρεται και το γεγονός ότι στα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. οι ειδικότητες θα καθορίζονται με βάση στενές τοπικές αντιλήψεις και επιθυμίες της αγοράς και των εργοδοτών κι όχι με βάση τις ίδιες τις επιθυμίες των εκπαιδευόμενων, καθώς η επιλογή της ειδικότητας της αρεσκείας τους δεν θα υπάρχει πάντα ως δυνατότητα στα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ.. Σημαντικές ενστάσεις, επίσης αναπτύσσονται ως προς το γενικό ζήτημα της παροχής τίτλων σπουδών που δεν θα συνδέονται απαραίτητα και άμεσα με την κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων, καθώς πολλές φορές θα απαιτούνται επιπλέον πιστοποιήσεις που δεν θα παρέχονται πάντα από τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ..

Από άλλους πολιτικούς φορείς τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. θεωρούνται ότι θα καταστούν φυτώρια μιας πολύ σκληρής διαδικασίας αξιολόγησης με όρους αγοράς, η οποία θεωρείται «ζούγκλα», άρα θα εξυπηρετούνται μονάχα τα συμφέροντα των εργοδοτικών ενώσεων κι όχι των μελλοντικών εργαζομένων, οι οποίοι δεν θα μπορούν να εξασφαλίζουν ακόμα και στοιχειώδη επαγγελματικά δικαιώματα. Κατά συνέπεια, τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. δεν θεσμοθετούνται με σκοπό την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά διολισθαίνουν στην στεγνή εξειδίκευση, την εξυπηρέτηση στενών τοπικών αναγκών και στην εξασφάλιση μεγαλύτερης κερδοφορίας για τους επιχειρηματικούς κλάδους. Κατά συνέπεια, ο θεσμός των

Προτύπων ΕΠΑ.Λ. φαίνεται να υπηρετεί σχεδιασμούς που δεν αφορούν τη βελτίωση/αναβάθμιση της εκπαίδευσης αυτής καθαυτής, αλλά την εξυπηρέτηση αποκλειστικά των αναγκών των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Προβληματισμούς, όμως για το κατά πόσο τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια θεσμοθετούνται με σκοπό την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης θέτουν και οι υπόλοιποι φορείς. Οι εκπαιδευτικοί φορείς, όπως η ΟΛΜΕ, θεωρούν ότι ο τρόπος πρόσληψης ωρομισθίων εκπαιδευτικών με παράκαμψη των πινάκων προκειμένου να εξυπηρετήσουν τοπικές ανάγκες, θα οδηγήσει σε εργασιακή υποβάθμιση στο σύνολό της την επαγγελματική εκπαίδευση. Επίσης, ο εκπρόσωπος των Ι.Ε.Κ. θεωρεί λανθασμένη κίνηση την εφαρμογή των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων ως μονάδων εκπαίδευσης που παρέχει αυστηρά εξειδίκευση, καθώς μόνο τα Ι.Ε.Κ. θα έπρεπε να παρέχουν αυτής της μορφής την εξειδίκευση, ενώ τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. θα έπρεπε να παραμείνουν εκπαιδευτικές μονάδες που προετοιμάζουν σε πιο γενικό πλαίσιο τους αυριανούς επαγγελματίες.

Από τα παραπάνω εμφανίζεται μια σαφής διάσταση ανάμεσα στη δεδηλωμένη θέση του κυβερνώντος κόμματος για την αναγκαιότητα θεσμοθέτησης των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και στην αντίληψη των υπολοίπων πολιτικών και άλλων φορέων, ως προς το κατά πόσο αυτή η αναβάθμιση πράγματι υπηρετείται μέσω του τρόπου που τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια θα διαμορφωθούν ως λειτουργία και τύπος εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι προβληματισμοί αφορούν τόσο στον τρόπο που τα συγκεκριμένα Λύκεια θα διαμορφώνουν βασικά σημεία της λειτουργίας τους (προγράμματα σπουδών, εκπαιδευτικό προσωπικό, επαγγελματικά δικαιώματα σπουδαστών), όσο και στον τρόπο διασύνδεσής τους με τις ανάγκες της αγοράς (στεγνή εξειδίκευση, στενές τοπικές αντιλήψεις, εξυπηρέτηση αποκλειστικά αναγκών κερδοφορίας των επιχειρήσεων).

Θα πρέπει, πάντως να τονιστεί ότι η ανάγκη για αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (πολιτικούς, επαγγελματικούς, κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς). Επίσης, όσοι πολιτικοί φορείς κάνουν ειδικότερα λόγο για τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια φαίνεται να αναγνωρίζουν πως πράγματι, η ίδρυση και θεσμοθέτηση τέτοιων Προτύπων εκπαιδευτικών μονάδων μπορεί να συνεισφέρει ουσιαστικές υπηρεσίες στο

εκπαιδευτικό σύστημα γενικότερα και στην επαγγελματική εκπαίδευση ειδικότερα, καθώς αυτές οι μονάδες μπορούν να λειτουργήσουν ως «*κρυφές καινοτομίες*» (Κεφαλίδου), επιφέροντας σημαντικό έργο τόσο σε ερευνητικό, όσο και σε επιμορφωτικό επίπεδο, καθώς και στην εφαρμογή, μέσω πειραματικών μεθόδων, και διάχυση καλών πρακτικών στην επαγγελματική εκπαίδευση. Επιπλέον, τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια μπορούν να εφαρμόσουν καινοτόμες μεθόδους διασύνδεσης με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, με ιδιαίτερες ανάγκες της αγοράς εργασίας, τοπικές και διατοπικές και με την εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών που θα εφαρμόζονται πειραματικά, με σκοπό τη διάχυση των καλών αποτελεσμάτων τους και σε άλλα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Σημαντικό επίσης αναδεικνύεται το σκεπτικό ως προς τη θεματική ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών με βάση την αγορά εργασίας, το οποίο θεωρείται εξίσου καίριο βήμα για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Επιπλέον, η ένταξη των εκπαιδευτικών μονάδων στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, το οποίο εναρμονίζεται με το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό θεωρείται από τους περισσότερους πολιτικούς και επαγγελματικούς φορείς ως μια πολύ καλή εξέλιξη, η οποία θα δώσει τη δυνατότητα στις βαθμίδες αυτές να παράγουν καλύτερο έργο και να αναβαθμιστούν σε επιμέρους στοιχεία της λειτουργίας τους.

3ος Ερευνητικός άξονας. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Κοινό στοιχείο όλων των πολιτικών, αλλά και επαγγελματικών και κοινωνικών φορέων είναι η παραδοχή ότι η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα παραμένει μια μη δημοφιλής και μη ελκυστική επιλογή για τους μαθητές. Η ίδια η Υπουργός Παιδείας κ. Κεραμέως υποστηρίζει στην πρώτη αγόρευσή της ότι η επαγγελματική εκπαίδευση έχει καταστεί μια ανάγκη για τους λίγους και αδύναμους. Στο ίδιο μήκος κύματος και οι περισσότεροι πολιτικοί εκπρόσωποι, οι οποίοι εντοπίζουν εξίσου ένα γενικότερο, σοβαρό και διαχρονικό πρόβλημα στο ζήτημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αποκαλείται «ο φτωχός και παραμελημένος συγγενής» (Τζούφη, Σακοράφα), θεωρείται ως μια «κατ' ανάγκη τελευταία επιλογή για τους μαθητές και τις οικογένειές τους» (Κεφαλίδου), και ότι, παρά το γεγονός πως «*όλες οι κυβερνήσεις κατέβαλαν φιλότιμες προσπάθειες να παρουσιάσουν έργο στην τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση*» (Δελής), αυτή παραμένει υποβαθμισμένη, μη

ελκυστική για τους περισσότερους μαθητές. Μάλιστα, η κ. Ασημακοπούλου αναφέρει πως *«η χώρα μας κατατάσσεται σταθερά στις τελευταίες θέσεις των 27 κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους δείκτες ελκυστικότητας και αποτελεσματικότητας της ΕΕΚ»*. Για την ίδια, η επαγγελματική εκπαίδευση στο σύνολό της κρίνεται από τους περισσότερους μαθητές και γονείς ως *«διαδρομή υποδεέστερης αξίας και μια επιλογή μαθητών με τις λιγότερες καλές επιδόσεις στο σχολείο»*. Αλλά κι από πλευράς των υπολοίπων φορέων εκφράζεται η άποψη ότι η επαγγελματική εκπαίδευση γενικότερα στην Ελλάδα *«χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα, διαρκή υποβάθμιση της ποιότητας στις σχετικές δράσεις του και εντέλει, την αδυναμία να ανταποκριθεί στις ανάγκες του κόσμου της εργασίας και τις απαιτήσεις του παραγωγικού ιστού»* (Γούλας Χρ., Διευθυντής ΙΝΕ της ΓΣΕΕ). Πρόκειται, λοιπόν για συγκεκριμένη αντίληψη, η οποία εκφράζεται σχεδόν με κοινό τρόπο, ακόμα και κοινό λεξιλόγιο και αντιπροσωπεύει το τυπικό δείγμα μιας άποψης για την επαγγελματική εκπαίδευση που δείχνει και τον προβληματισμό, αλλά και τη διάσταση του φαινομένου στην Ελλάδα, την υποβάθμιση δηλαδή αυτού του είδους της εκπαίδευσης και την μη ελκυστικότητά της.

Από τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι η επιλογή των μαθητών για την επαγγελματική εκπαίδευση και ιδίως για τα ΕΠΑ.Λ. χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένους παράγοντες που εντοπίζουν και οι εκπρόσωποι των πολιτικών και κοινωνικών φορέων. Για παράδειγμα, η κ. Σακοράφα εκφράζει τη σκέψη ότι οι περισσότεροι νέοι στρέφονται στην επαγγελματική εκπαίδευση, όταν αισθάνονται ότι εκδιώκονται από ένα σχολικό περιβάλλον, στο οποίο προφανώς έχουν την εντύπωση ότι δεν μπορούν να προσαρμοστούν ή δυσκολεύονται αφάνταστα, λόγω χαμηλών επιδόσεων να το πράξουν και ότι, κατ' αυτό τον τρόπο, θεωρούν πως η σχολική διαδικασία δεν είναι τίποτε παραπάνω από μια προετοιμασία για τον εργασιακό χώρο. Γι' αυτό και η ίδια εντοπίζει αυτή την αντίληψη ως λανθασμένη, δηλαδή την εντύπωση που καλλιεργείται ότι οι νέοι στην τεχνική εκπαίδευση χρειάζονται μονάχα τεχνικές γνώσεις απαραίτητες για ένα επάγγελμα, δηλαδή η τεχνική εκπαίδευση έχει να κάνει με παιδιά που *«δεν παίρνουν τα γράμματα»* κι ότι ο ρόλος της συγκεκριμένης εκπαίδευσης είναι μονάχα η προετοιμασία για τον επαγγελματικό τομέα. Με αυτή την αντίληψη, όμως, επισημαίνει η κ. Σακοράφα ότι η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει πάντα μη ελκυστική και ταυτίζεται με *«μειωμένο κύρος και χαμηλές κοινωνικές προσδοκίες»*.

Τις ίδιες επισημάνσεις κάνει και η κ. Ασημακοπούλου, η οποία θεωρεί πως η επαγγελματική εκπαίδευση *«δεν είναι σκόπιμο να περιορίζεται, σε απλή προσαρμογή του ατόμου, σε μία θέση απασχόλησης. Αντίθετα, χρειάζεται ο διαρκής εμπλουτισμός και η διεύρυνση του περιεχομένου της, με στοιχεία γενικών γνώσεων. Αποτελεί κοινό τόπο, ότι οι εγγενείς αδυναμίες του εκπαιδευτικού μας συστήματος και τα χρόνια προβλήματα, που εκείνο αντιμετωπίζει, υπονομεύουν το ρόλο του»*. Μάλιστα, η κ. Ασημακοπούλου θεωρεί πως η επιλογή για τους περισσότερους σύγχρονους μαθητές των σχολείων περιορίζεται στην πορεία προς το πανεπιστήμιο, μια πορεία που τελικά παρουσιάζεται ως η μοναδική σοβαρή διέξοδος. Αυτή η μονομέρεια επιλογής δημιουργεί τελικά ανισοροπία στην αγορά εργασίας, όξυνση κοινωνικών προβλημάτων και, κατά συνέπεια, οδηγεί σε *«δαιώνιση της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας»*. Κατά συνέπεια, και η κ. Ασημακοπούλου θεωρεί πως οι παράγοντες επιλογής της επαγγελματικής εκπαίδευσης γενικότερα παραμένουν κατά κύριο λόγο η σταθερή προσήλωση των περισσότερων νέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η προβληματική θέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην ελληνική κοινωνία και το εκπαιδευτικό σύστημα εν γένει.

Για τον κ. Δελή, η νοοτροπία αυτή θα αλλάξει εφόσον διαμορφωθούν κάποιοι κύριοι παράγοντες που θα βοηθήσουν τους νέους στο να επιλέξουν τελικά την επαγγελματική εκπαίδευση. Κατά πρώτον, αναφέρεται η δυνατότητα στους μαθητές να επιλέγουν οι ίδιοι τις ειδικότητες που επιθυμούν κι όχι να αφήνεται η επιλογή αυτή στην τύχη, η οποία εξαρτάται από τον τόπο διαμονής τους, άρα και από τα προγράμματα σπουδών που τοπικά είναι περιορισμένα. Ο ίδιος παράγοντας, πρέπει να τονιστεί, προβάλλεται ως βασικός και από άλλους πολιτικούς εκπροσώπους, όπως από την κ. Σακοράφα και την κ. Κεφαλίδου. Η επιλογή της ειδικότητας, λοιπόν φαίνεται πως αποτελεί σημείο – κλειδί για τη διαμόρφωση ενός σταθερού κριτηρίου επιλογής της επαγγελματικής εκπαίδευσης από τους νέους, η οποία, με αυτό τον τρόπο, κατά την άποψη των πολιτικών εκπροσώπων, θα καταστεί περισσότερη ελκυστική. Για την κ. Τζούφη, ένα ακόμα κριτήριο που θα οδηγούσε περισσότερους μαθητές στην επιλογή της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι η δυνατότητα λειτουργίας εκπαιδευτικών μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης, οι οποίες θα καλύπτουν όλο το φάσμα προσόντων στα μεσαία επίπεδα (3, 4 και 5) του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, έτσι ώστε να διαμορφωθεί μια *«διακριτή και αξιόπιστη*

εκπαιδευτική διαδρομή επαγγελματικής εκπαίδευσης, ομοίως και μια ισότιμη εναλλακτική επιλογή για τους εφήβους, που τολμούν να μην έχουν ως μονοσήμαντο όνειρό τους μια οποιαδήποτε, σώνει και καλά, πανεπιστημιακή σχολή».

Σημειωτέον, πάντως ότι κανείς εκ των πολιτικών εκπροσώπων δεν αναφέρεται ξεκάθαρα στις προϋποθέσεις και τους παράγοντες που θα βελτίωναν ενδεχομένως την επιλογή των νέων ανθρώπων προς την επαγγελματική εκπαίδευση λόγω της ίδρυσης των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων. Οι αναφορές που γίνονται, βέβαια την υπονοούν, μιας και τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια θεωρούνται ο πυλώνας της επαγγελματικής εκπαίδευσης, στον οποίο συναντώνται τα καλύτερα, τουλάχιστον όπως τα θεωρεί το κυβερνών κόμμα, στοιχεία της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Επίσης, από τη μεριά των άλλων κοινωνικών και επαγγελματικών φορέων, γίνεται λόγος για τα ίδια κριτήρια επιλογής των νέων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ενώ ορισμένοι εξ αυτών φαίνεται να εντοπίζουν το πρόβλημα σε παρόμοιες αιτίες που εντοπίστηκε και από τους πολιτικούς εκπροσώπους.

Σε γενικές γραμμές, η επαγγελματική επιλογή των νέων για την επαγγελματική εκπαίδευση φαίνεται πως καθορίζεται, μέχρι στιγμής από κριτήρια που δεν έχουν να κάνουν τόσο με την ελκυστικότητα αυτού του τύπου της εκπαίδευσης (η οποία, έτσι κι αλλιώς, εξ ορισμού, θεωρείται πως δεν υφίσταται), όσο με την, με τα χρόνια, ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης νοοτροπίας, η οποία θέλει τη συγκεκριμένη εκπαίδευση μια παράπλευρη μορφή που «μαζεύει» τους μαθητές αυτούς που δεν έχουν τη δυνατότητα να προσαρμοστούν στα γενικά λύκεια και που θεωρούν ότι δεν πληρούν τα κριτήρια για να σπουδάσουν σε κάποια σχολή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, αυτή η αντίληψη είναι, όπως φαίνεται, κεντρική και είναι και αυτή που τελικά καθόρισε, εδώ και πολλές δεκαετίες τη χαμηλή ελκυστικότητα και την αποφυγή επιλογής της επαγγελματικής εκπαίδευσης από πολλούς νέους μαθητές.

Τα παραπάνω διαμορφώνουν ένα φλέγον ερώτημα: εξαρτάται η αντίληψη αυτή από τη δημιουργία των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων; Θα μπορούσαν, δηλαδή Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. να αποτελέσουν μοχλό αλλαγής της νοοτροπίας και της αντίληψης της ελληνικής κοινωνίας που επικρατεί εδώ και πολλές δεκαετίες; Στο ερώτημα αυτό δεν φαίνεται να δίνονται απαντήσεις συγκεκριμένες από τους

πολιτικούς εκπροσώπους και τους εκπροσώπους επαγγελματικών και κοινωνικών φορέων.

Καταλήγοντας, η τροχιά επιλογής της επαγγελματικής εκπαίδευσης και ιδιαίτερα των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων θα καθορισθεί από πολλούς παράγοντες, καθώς, όπως αποδεικνύεται από όσα καταγράφηκαν, το ίδιο το ζήτημα της επιλογής συνιστά πολυσήμαντο και πολυσχιδές ζήτημα που απασχολεί την ελληνική κοινωνία και τους νέους εδώ και πολλές δεκαετίες, ενώ έχει βασιστεί σε μια καλά εδραιωμένη αντίληψη πως η επαγγελματική εκπαίδευση συνιστά μια υποδεέστερη μορφή εκπαιδευτικής διαδικασίας που απευθύνεται κυρίως σε αδύναμους μαθητές, υπήρξε δε συνυφασμένη με θεωρούμενες κοινωνικά υποδεέστερες κοινωνικές ομάδες, αποτελώντας έτσι μια διέξοδος για μαθητές που, όχι για λόγους συνειδητής επιλογής, αποφάσιζαν, ως έσχατη λύση, να στραφούν σ' αυτή την εκπαίδευση. Κατά συνέπεια, το μεγάλο στοίχημα για την εκάστοτε κυβέρνηση δεν είναι μόνο να αναβαθμιστεί 'τύποις' η επαγγελματική εκπαίδευση, αλλά να την καταστήσει ελκυστικότερη και, στη συνείδηση πολλών περισσότερων νέων, να την τοποθετήσει ως μια πραγματικά ισότιμη και προσοδοφόρα γι' αυτούς και για την κοινωνία επιλογή.

4ος Ερευνητικός άξονας. Τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά διακυβεύματα της θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Η θεσμοθέτηση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων, παρότι εντάσσεται στη δηλωθείσα προσπάθεια της κυβέρνησης για αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης εν γένει, μια προσπάθεια, η ανάγκη της οποίας αναγνωρίζεται από το σύνολο των πολιτικών και κοινωνικών φορέων, φαίνεται πως δημιουργεί αρκετές επιφυλάξεις. Οι επιφυλάξεις αυτές εκφράζονται τόσο από τους εκπροσώπους των ελληνικών κομμάτων, όσο και από τους αντίστοιχους των κλαδικών σωματείων και των κοινωνικών φορέων και εστιάζουν σε σοβαρά, όπως ισχυρίζονται, διακυβεύματα που αφορούν όχι μόνο την ίδια την εκπαίδευση, αλλά και ολόκληρη την κοινωνία.

Όπως έχει επισημανθεί και στην ανάλυση των προηγηθέντων στην παρούσα εργασία ερευνητικών αξόνων, η κυβέρνηση, δια στόματος της Υπουργού Παιδείας κ. Κεραμέως, τονίζει πως σκοπός της αναβάθμισης που επιχειρείται στην επαγγελματική εκπαίδευση είναι αυτή να καταστεί ελκυστικότερη και από εκπαιδευτική επιλογή που

αφορά σε λίγους και αδύναμους, να μετατραπεί σε δυνατή επιλογή που αφορά περισσότερους ανθρώπους. Μάλιστα, στα πλαίσια αυτά η θεσμοθέτηση των Επαγγελματικών Λυκείων θεωρείται σημαντικό βήμα στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, πυλώνας της οποίας θα αποτελέσουν οι συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δομές. Τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια θεωρούνται ότι θα αποτελέσουν το αντίστοιχο των Προτύπων Γενικών Λυκείων, δηλαδή θα αποτελέσουν τη βάση εφαρμογής προτύπων και καινοτόμων προγραμμάτων σπουδών, θα διακρίνονται από εξαιρετικές υποδομές και θα βασίζονται σε ένα επιτελείο εξαιρετικά καταρτισμένων εκπαιδευτικών, προκειμένου η εκπαιδευτική διαδικασία να λειτουργεί υποδειγματικά και να καταστεί πρότυπο. Επιπλέον, τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. θα λειτουργήσουν με βασικό κριτήριο τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, δημιουργώντας έτσι καταρτισμένους επαγγελματίες που θα μπορούν να απασχοληθούν σε σημαντικές εγχώριες μονάδες παραγωγής προϊόντων που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα την τοπική αγορά και κοινωνία, εντός της οποίας θα δημιουργούνται τα Λύκεια αυτά.

Παρόλα αυτά, η γνώμη των υπολοίπων εκπροσώπων των πολιτικών φορέων φαίνεται πως δίσταται σε πολλά απ' όσα διακηρύττει το κυβερνών κόμμα. Τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια θεωρούνται ότι θα αποτελέσουν άλλη μία αφορμή για να διαμορφωθούν συνθήκες σκληρής εκπαιδευτικής πολιτικής με αξιολογικές βάσεις που θα εδράζονται σε όρους αγοράς. Με αυτόν τον τρόπο, τα Λύκεια αυτά θα λειτουργούν ως φυτώρια επαγγελματιών, έτοιμων να εργαστούν σε μια αγορά εργασίας «ζούγκλα» (Δελής). Επιπλέον, η θεσμοθέτηση Προτύπων Λυκείων σηματοδοτεί ένα νέο κύκλο κοινωνικών αποκλεισμών, αφού θα συνιστούν εκπαιδευτικές μονάδες για λίγους εκλεκτούς, οδηγώντας έτι περαιτέρω σε κοινωνικές ανισότητες (Τζούφη).

Σημαντικές ενστάσεις, επίσης διατυπώνονται από τους περισσότερους εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων σχετικά με την απόλυτη πρόσδεση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων με τις τοπικές αγορές. Η πρόσδεση αυτή δύναται να καταστεί αφορμή να οδηγούνται οι σπουδαστές σε επιλογή προγραμμάτων σπουδών που δεν επιθυμούν οι ίδιοι, αλλά οδηγούνται σ' αυτές τις επιλογές, είτε λόγω της πίεσης της αγοράς εργασίας, είτε λόγω της εφαρμογής συγκεκριμένων προγραμμάτων σπουδών σε ορισμένες περιοχές, άρα οι μαθητές που διαμένουν σ' αυτές τις περιοχές δεν θα έχουν άλλες επιλογές, παρά αυτές που

επιβάλλουν οι τοπικές επιχειρήσεις. Μάλιστα, η σύνδεση αυτή θεωρείται ότι οδηγεί ακόμα περισσότερο την επαγγελματική εκπαίδευση στα νύχια των ιδιωτικών επιχειρήσεων, τα συμφέροντα των οποίων τελικά θα εξυπηρετεί η θεσμοθέτηση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων και οι απόφοιτοί τους (Δελής, Σακοράφα).

Επιπλέον ενστάσεις στο ζήτημα της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας διατυπώνουν και οι εκπρόσωποι των κλαδικών σωματείων. Συγκεκριμένα, ο εκπρόσωπο της ΟΛΜΕ ασκεί έντονη κριτική στην πρόβλεψη του νομοσχεδίου να προσλαμβάνονται ωρομίσθιοι καθηγητές για τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια που δεν θα προέρχονται από τους κεντρικούς πίνακες κατάταξης, αλλά μεμονωμένα και κατόπιν επιλογής των Τοπικών Συμβουλίων, στα οποία θα αναφέρονται διοικητικά τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια. Ο εκπρόσωπος της ΟΛΜΕ θεωρεί τη συγκεκριμένη πρόβλεψη ως ένα πρώτο στάδιο για την κατάργηση της μονιμότητας των εκπαιδευτικών και τη σταδιακή κατάργηση των οργανικών θέσεων των ήδη μονίμων εκπαιδευτικών. Επίσης, ο εκπρόσωπος των Διευθυντών Ι.Ε.Κ. θεωρεί πως τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια δεν θα πρέπει να έχουν ως κύριο αντικείμενο την εξειδίκευση/κατάρτιση των μελλοντικών εργαζομένων, αλλά τη γενικότερη προετοιμασία τους σε συγκεκριμένους τομείς, καθώς ο ρόλος της εξειδικευμένης κατάρτισης ανήκει στα Ι.Ε.Κ. κι όχι στα ΕΠΑ.Λ..

Σημαντικό διακύβευμα που συνδέεται με τα παραπάνω είναι και το γεγονός ότι πολύ περισσότερο στα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια διαμορφώνεται μια τάση απαξίωσης της κεντρικής αποστολής των Λυκείων, που είναι η γενικότερη μόρφωση των παιδιών, κάτι που η ίδια η φύση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων, όπως αυτή φαίνεται να σχηματοποιείται, αναιρεί, σύμφωνα τουλάχιστον με τους περισσότερους πολιτικούς εκπροσώπους.

Ένα ειδικότερο διακύβευμα αναφέρεται από την εκπρόσωπο του κόμματος της Ελληνικής Λύσης κ. Ασημακοπούλου, το οποίο παρότι δεν αφορά μόνο στα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, φαίνεται πως σχετίζεται και μ' αυτά. Η εν λόγω εκπρόσωπος αντιδρά στη δυνατότητα της αναβαθμισμένης, κατά την κυβέρνηση, επαγγελματικής εκπαίδευσης να παρέχει αναγνωρισμένες πιστοποιήσεις και διπλώματα κατάρτισης ακόμα και σε αλλοδαπούς, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να συνεχίζουν τις σπουδές τους στην Ευρώπη, χωρίς πρωτίτερα να έχει ξεκαθαριστεί το πολιτικό τους status quo.

Ως εκ τούτου, είναι εμφανές πως οι περισσότεροι πολιτικοί εκπρόσωποι, όπως και οι εκπρόσωποι κοινωνικών και κλαδικών φορέων εκπαίδευσης θεωρούν πως η θεσμοθέτηση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα τόσο στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των αποφοίτων αυτών των εκπαιδευτικών μονάδων. Παρότι, μάλιστα γενικότερα φαίνεται να υπάρχει μια σύμπλευση για την ανάγκη αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, προκειμένου αυτή να καταστεί ελκυστική και να διαμορφώσει ένα καλύτερο πεδίο εξασφάλισης εργασίας, δεν φαίνεται να θεωρείται η θεσμοθέτηση των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων ως το βήμα που θα οδηγήσει σ' αυτή την αναβάθμιση, καθώς τα προβλήματα και τα διακυβεύματα που δημιουργεί είναι σοβαρά και επικίνδυνα.

Κεφάλαιο 8. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών συντελεστών

8.1. Το εργαλείο συλλογής δεδομένων

Για τη διεξαγωγή του δεύτερου μέρους της έρευνας μας επιλέξαμε ως ερευνητικό εργαλείο τη συνέντευξη και συγκεκριμένα τον τύπο της ημιδομημένης συνέντευξης, η οποία αποτελεί μια πολύ διαδεδομένη μέθοδο για την άντληση ποιοτικού υλικού στις κοινωνικές επιστήμες. Πολλοί συμφωνούν ότι στη διερεύνηση ορισμένων θεμάτων, οι συνεντεύξεις μπορεί να αποτελεί τον μοναδικό τρόπο, ο οποίος θα μας επιτρέψει να σχηματίσουμε μια ρεαλιστική εικόνα για την άποψη που έχουν οι ερωτώμενοι για το θέμα (Howard & Sharp, 1994). Η συνέντευξη είναι ένα ερευνητικό εργαλείο το οποίο επιτρέπει να υπεισέρθουμε στον τρόπο που οι ερωτώμενοι αντιλαμβάνονται τις καταστάσεις, εκφράζοντας το δικό τους οπτικό πεδίο και τηπροσωπική τους αλήθεια (Denzin & Lincoln, 2011· Cohen et al., 2008). Οι συνεντεύξεις διακρίνονται ανάλογα με το βαθμό δόμησης και τυποποίησης που εφαρμόζεται από τον ερευνητή σε τρία είδη: η πλήρως δομημένη συνέντευξη (structured interview), η ημιδομημένη συνέντευξη (semi - structured interview) και η μη δομημένη συνέντευξη (unstructured interview) (Robson, 2010). Στην ημιδομημένη συνέντευξη, που χρησιμοποιούμε και στην έρευνά μας, οι ερωτήσεις είναι προκαθορισμένες, αλλά ο ερευνητής έχει μεγάλη ευελιξία, ανάλογα με την αντίληψη του και την εξέλιξη της συνέντευξης, να τροποποιήσει το περιεχόμενο των ερωτήσεων, τη σειρά τους, καθώς και να αφαιρέσει ή να προσθέσει ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της συζήτησης (Robson, 2010). Επιπρόσθετα η συνέντευξη μπορεί να προσθέσει πληροφορίες που δεν προκύπτουν μόνο από τις λεκτικές απαντήσεις, αλλά και από τη μη λεκτική επικοινωνία. Έτσι ο ερευνητής καταγράφει και εξωλεκτικά στοιχεία όπως τον τόνο της φωνής, τις χειρονομίες, ενδεχόμενες παύσεις, και συναισθηματικές εξάρσεις, που παρέχουν μια ολοκληρωμένη και πληρέστερη εικόνα των απόψεών τους (Robson, 2010). Η συλλογή έγκυρων δεδομένων στο πλαίσιο διεξαγωγής της συνέντευξης προϋποθέτει ότι ο ερευνητής στέκεται με αμεροληψία κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της συνέντευξης και συμβάλλει στη διαμόρφωση προς το συνεντευξιαζόμενο ενός κλίματος εμπιστοσύνης και επιπλέον ο ερευνητής φροντίζει για τη διασφάλιση της ανωνυμίας του συνεντευξιαζόμενου (Βάμβουκας, 2007). Για την διεξαγωγή της συνέντευξης συντάξαμε πρωτόκολλο συνέντευξης (interview protocol) που είναι ένα έντυπο σχεδιασμένο από τον ερευνητή το οποίο

περιλαμβάνει οδηγίες για τη διαδικασία της συνέντευξης και τις ερωτήσεις που θα τεθούν και χώρο για να σημειωθούν οι απαντήσεις του ατόμου που δίνει συνέντευξη» (Creswell, 2016).

8.2. Πρωτόκολλο συνέντευξης

Αφού προηγουμένως στην παράγραφο 6.2. διατυπώσαμε τους ερευνητικούς άξονες, ανατρέξαμε στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και τελικά καταλήξαμε στο πρωτόκολλο συνέντευξη που αυτούσιο παραθέτουμε στο παράρτημα II και την βασική του δομή παραθέτουμε στην συνέχεια.

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στην αρχή θέσαμε δύο εισαγωγικές ερωτήσεις για να εισάγουμε τους εκπαιδευτικούς στο κλίμα της συνέντευξης οι οποίες αφορούσαν τον τρόπο που βιώνουν τις θεσμικές αλλαγές των προηγούμενων ετών και ζητούσαμε να σχολιάσουν τις αλλαγές και τις καινοτομίες των τελευταίων χρόνων στα ΕΠΑ.Λ..

1^{ος} Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ανάγκες που οδήγησαν στα Πρότυπα Εκπαιδευτικά Επαγγελματικά Λύκεια.

Ο πρώτος ερευνητικός άξονας περιελάμβανε πέντε ερωτήσεις. Ζητούσαμε από τους συνεντευξιζόμενους να μας εκφράσουν την άποψη τους για το λόγο και τον σκοπό που ιδρύθηκαν τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, εάν το θεσμικό πλαίσιο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ελλάδα επηρεάζονται από τις ευρωπαϊκές πολιτικές και να μας σχολιάσουν καλές πρακτικές από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην ελληνική πραγματικότητα.

2^{ος} Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς την συμβολή των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Ο δεύτερος ερευνητικός άξονας περιείχε έξι ερωτήσεις. Οι εκπαιδευτικοί ερωτήθηκαν για την εισαγωγή εργαστηριακών – διαθεματικών μαθημάτων στην Α΄ Λυκείου των Π.ΕΠΑ.Λ., για την υπάρχουσα κτηριακή και εργαστηριακή υποδομή

των σχολείων τους και την χρηματοδότηση που λαμβάνει ο οργανισμός τους. Επίσης ερωτήθηκαν για την άποψη τους αλλά και πως βιώνουν την ενδεχόμενη αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις τρέχουσες συνεργασίες του σχολείου τους με φορείς της αγοράς εργασίας, με άλλους εκπαιδευτικούς οργανισμούς ή Πανεπιστήμια;

3^{ος} ερευνητικός άξονας

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή - πορεία των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Ο τρίτος ερευνητικός άξονας περιελάμβανε πέντε ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις εστιάστηκαν στην διαφοροποίηση της σύστασης και των χαρακτηριστικών του μαθητικού πληθυσμού μετά την μετατροπή του σχολείου σε πρότυπο και στα προσόντα που ενδεχομένως αποκτούν τους μαθητές που χρειάζονται για την άσκηση του μελλοντικού τους επαγγέλματος.

4^{ος} ερευνητικός άξονας

Τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά διακυβεύματα της θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Ο τέταρτος ερευνητικός άξονας περιελάμβανε έξι ερωτήσεις. Σε δύο από αυτές ζητούσαμε τον σχολιασμό φράσεων που είχαν να κάνουν με την κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο των μαθητών, και για την συμβολή των Π.ΕΠΑ.Λ. στην κοινωνική αναπαραγωγή. Επιπλέον ρωτήσαμε τους συνεντευξιαζόμενους την άποψη τους, για την εγγραφή των μαθητών με βαθμολογικά κριτήρια, αφορά τη διεξαγωγή κάποιων εργαστηριακών ασκήσεων στους 'αυθεντικούς' χώρους εργασίας και την επιχειρούμενη αύξηση της εμπλοκής του σχολείου με την αγορά εργασίας, την ενδεχόμενη διαφοροποίηση στην καθημερινή λειτουργία του σχολείου σας σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές και τέλος εάν ήθελαν αυτοί να προσθέσουν κάτι που θεωρούσαν σημαντικό ή δεν ερωτήθηκαν και θα έπρεπε να αποτυπωθεί.

8.3. Το Δείγμα της Έρευνας

Η ποιότητα μιας ερευνητικής διαδικασίας δε διασφαλίζεται μόνο από την επιλογή της καταλληλότερης μεθοδολογικής προσέγγισης, αλλά και από τη στρατηγική δειγματοληψίας, που θα ακολουθήσει ο ερευνητής (Cohen, Manion & Morrison, 2008). Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι η επιλογή του δείγματος μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά τόσο την εγκυρότητα όσο και την αξιοπιστία της έρευνας (Robson, 2010). Για το λόγο αυτό, ένας ερευνητής, πριν καθορίσει το δείγμα του, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του κάποιες σημαντικές παραμέτρους, όπως είναι το μέγεθος του δείγματος, που θα συλλέξει, η αντιπροσωπευτικότητά του, η πρόσβαση, που έχει στο συγκεκριμένο δείγμα και η στρατηγική δειγματοληψίας, που θα χρησιμοποιήσει (Cohen et al., 2008). Στην ποιοτική έρευνα δεν επιζητούμε το μεγάλο ποσοτικά δείγμα, που είναι αντιπροσωπευτικό ενός πληθυσμού – στόχου, συμμετέχοντες, που θα πληρούν ποιοτικά χαρακτηριστικά και θα διακρίνονται για την καταλληλότητα και την επάρκειά τους, αναφορικά με τις ανάγκες της έρευνάς του (Creswell, 2016).

Στην έρευνα μας ακολουθήσαμε αρχικά τη στρατηγική της σκόπιμης δειγματοληψίας, αφού χρησιμοποιήσαμε ως πληθυσμό – στόχο τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται κατά το σχολικό έτος 2021-2022, σε Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, μια επαγγελματική ομάδα, με συγκεκριμένα και σαφή χαρακτηριστικά (Creswell, 2016). Επιλέξαμε εκ των προτέρων τους διευθυντές των σχολείων, που αφενός οι περισσότεροι ήταν πρόθυμοι να παραχωρήσουν συνέντευξη και αφετέρου διαφοροποιούνταν ως προς κάποια ποιοτικά χαρακτηριστικά (φύλο, έτη υπηρεσίας και ειδικότητα). Στη συνέχεια, ζητήσαμε από τους παραπάνω συμμετέχοντες να λειτουργήσουν ως πληροφοριοδότες και να μας φέρουν σε επαφή με άλλα άτομα (υποδιευθυντές και εκπαιδευτικούς του σχολείου τους) που κατείχαν τις απαραίτητες

προϋποθέσεις, για να ενταχθούν στην έρευνα, ακολουθώντας, έτσι, παράλληλα και τη στρατηγική της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας (Cohen et al., 2008· Creswell, 2016). Στόχος μας ήταν να διασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας και επομένως να εντοπιστούν και να χρησιμοποιηθούν μέσα από τον πληθυσμό – στόχο άτομα, που αντιπροσώπευαν διαφορετικές υποκατηγορίες. Επίσης, μεριμνήσαμε ώστε να διερευνηθούν οι αντιλήψεις και των δύο φύλων, περισσότερων ειδικοτήτων εκπαιδευτικών αλλά και ιεραρχικών ομάδων (Διευθυντών, υποδιευθυντών, εκπαιδευτικών). Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν συνολικά οκτώ, και επιλέχθηκαν σύμφωνα με την μέθοδο της δειγματοληψίας με βαθμό ευκολίας. Δηλαδή, επιλέχθηκαν με βάση την προθυμία τους να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια της έρευνας.

Τελικά, παραχωρήθηκαν 8 συνεντεύξεις, από 5 άνδρες και 3 γυναίκες (πίνακας 5), όλοι ήταν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, ενώ, παράλληλα, δύο από αυτούς ήταν διευθυντές των σχολικών μονάδων, τρεις ήταν υποδιευθυντές και όλοι τους αντιπροσώπευαν επτά ειδικότητες εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πίνακας 6). Αν και στον αρχικό σχεδιασμό της έρευνας προβλεπόταν να ληφθούν κυρίως προσωπικές συνεντεύξεις, λόγω των μέτρων περιορισμού της πανδημίας της covid-19, της μη εύκολης πρόσβασης στις σχολικές μονάδες και της μεγάλης χιλιομετρικής απόστασης των σχολικών μονάδων, πάρθηκαν τελικά 6 τηλεφωνικές συνεντεύξεις και 8 με μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας (Webex). Για λόγους ερευνητικής δεοντολογίας, οι πληροφορητές παρουσιάζονται στην παρούσα έρευνα με ψευδώνυμα παρμένα από την αρχαιοελληνική γραμματεία, προκειμένου να μην γίνει αντιληπτή η ταυτότητά τους.

Πίνακας 5*Φύλο συμμετεχόντων εκπαιδευτικών*

	Συχνότητα (N)	Ποσοστό (%)
Άνδρας	3	37,50
Γυναίκα	5	62,50
Σύνολο	8	100

Πίνακας 6*Στοιχεία Συμμετεχόντων εκπαιδευτικών*

Όνομα	Φύλο	Ηλικία	Διδακτική Εμπειρία	Σπουδές	Ειδικότητα
Πρωτέας	Άνδρας	54	26	Μεταπτυχιακό	ΠΕ82 Μηχανολόγων
Κρόνος	Άνδρας	53	16	Διδακτορικό	ΠΕ84 Ηλεκτρονικών
Ερμής	Άνδρας	58	32	Μεταπτυχιακό	ΠΕ83 Ηλεκτρολόγων
Ορέστης	Άνδρας	64	39	Μεταπτυχιακό	ΠΕ80 Οικονομίας
Άρτεμις	Γυναίκα	50	16	Βασικό πτυχίο	ΠΕ87 Νοσηλευτικής
Μενέλαος	Άνδρας	50	17	Μεταπτυχιακό	ΠΕ83 Ηλεκτρολόγων
Ήρα	Γυναίκα	52	28	Μεταπτυχιακό	ΠΕ04 Φυσικών
Κλειώ	Γυναίκα	53	18	Βασικό πτυχίο	ΤΕ01. Ιατρ. Εργαστηρίων

8.4. Η πιλοτική έρευνα

Η πιλοτική έρευνα είναι μία διαδικασία στην οποία ο ερευνητής κάνει αλλαγές σε κάποιο εργαλείο με βάση την ανατροφοδότηση από έναν μικρό αριθμό ατόμων που συμπληρώνουν και αξιολογούν το εργαλείο αυτό ώστε να διορθωθούν οι ατέλειες του εργαλείου, να διαπιστωθεί ότι ο προβλεπόμενος χρόνος που χρειάζεται

για την συνέντευξη βρίσκεται στα προκαθορισμένα όρια, να ελέγξει αν οι οδηγίες και οι διατυπώσεις στις ερωτήσεις είναι σαφείς και να γίνουν προσαφαιρέσεις ερωτήσεων και διορθώσεις, αν αυτό κριθεί αναγκαίο (Bell, 2007· Creswell, 2016· Σταμέλος & Δακοπούλου, 2007).

Στην έρευνά μας, ο οδηγός της ημιδομημένης συνέντευξης δοκιμάστηκε πιλοτικά σε δύο εκπαιδευτικούς, προκειμένου να υπολογίσουμε το χρόνο για τη διεξαγωγή της συνέντευξης, αλλά και να προσδιορίσουμε εάν είναι απαραίτητο να γίνει κάποια αλλαγή ή προσθήκη στο περιεχόμενο του πρωτόκολλου της. Η συμμετοχή των 2 εκπαιδευτικών, που εξαιρέθηκαν από την κύρια έρευνα, ήταν οικειοθελής και φυσικά ανώνυμη. Κατά τη διάρκεια αυτής της πιλοτικής ερευνητικής διαδικασίας προχωρήσαμε σε πλήρη καταγραφή των απαντήσεων των συνεντευξιζόμενων μέσω μαγνητοφώνησης έχοντας λάβει προηγουμένως τη σύμφωνη γνώμη τους (Bell, 1997· Bryman, 2017· Robson, 2007). Η πιλοτική συνέντευξη έλαβε χώρα κάτω από πανομοιότυπες συνθήκες με αυτές της κύριας έρευνας, λαμβάνοντας μια συνέντευξη τηλεφωνικά και μία με ηλεκτρονικό τρόπο, μέσω της πλατφόρμας WebEx. Αφού ολοκληρώθηκε η πιλοτική εφαρμογή του οδηγού συνέντευξης διάρκειας περίπου 25 λεπτών, για κάθε εκπαιδευτικό ξεχωριστά διαπιστώσαμε ότι οι συνεντευξιζόμενοι ήταν σε θέση να απαντήσουν στις ερωτήσεις που τους θέσαμε δίνοντας ενδιαφέρουσες απαντήσεις και πλούσιες σε περιεχόμενο, όμως απαιτήθηκαν μικρές βελτιώσεις, που αφορούσαν την καλύτερη διατύπωση ορισμένων ερωτήσεων και την συγχώνευση δύο παρεμφερών. Τα αρχεία της ηχογράφησης καταστράφηκαν μετά την ολοκλήρωση της πιλοτικής φάσης της έρευνας (Ιωσηφίδης, 2003). Στην απομαγνητοφώνηση παρατηρήσαμε ότι ως συνεντεύκτης είχαμε την τάση να μιλάμε περισσότερο από όσο θα έπρεπε σε κάποιες προσπάθειες για αναδιατύπωση των ερωτήσεων, οπότε στην κύρια έρευνα, φροντίσαμε να είμαστε λακωνικότεροι και με σιωπές, ώστε να αφήσουμε πολύ περισσότερο χώρο στους συνεντευξιζόμενους.

8.5. Διαδικασία πραγματοποίησης έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021, ενώ είχε προηγηθεί η διενέργεια των δύο πιλοτικών συνεντεύξεων. Αρχικά αναζητήθηκαν τα λειτουργούντα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ., καταρτίστηκε λίστα με την ονομασία τους, τα στοιχεία επικοινωνίας και τα ονόματα των διευθυντών τους. Ακολούθησε πρώτη

τηλεφωνική επαφή μαζί τους, με σκοπό τη διερεύνηση του ενδιαφέροντος για διεξαγωγής της συνέντευξης από πλευράς τους, με σχετική ενημέρωση για το σκοπό της έρευνας, τον τρόπο διεξαγωγής και την απαιτούμενη χρονική διάρκεια της συνέντευξης. Ακλούθησε γραπτή επικοινωνία, που τα προαναφερθέντα είχαν αποτυπωθεί σε επιστολές. Παράλληλα στάλθηκαν και επιστολές για τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς των σχολείων, που παρατίθενται στα παραρτήματα V και VI.

Στις πρώτες επαφές μας, όλοι ήταν εγκάρδιοι και ένθερμοι και διαβεβαίωναν για την συμμετοχή τους. Όμως οι περισσότεροι μετά την δεύτερη επικοινωνία που είχαμε, για να τους ενημερώσουμε για την ολοκλήρωση του πρωτοκόλλου της συνέντευξη και την ενδεχόμενη διαθεσιμότητα τους, προέβαλαν διάφορα αναχώματα, όπως τον αυξημένο φόρτο εργασίας, την διαδικασία αξιολόγησης της σχολικής μονάδας, ημερομηνίες δηλώσεων προθέσεων μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις που εκπνέουν, ιχνηλατήσεων που αφορούσαν ενεργά κρούσματα μαθητών της covid-19 του σχολείου, αυξημένη γραφειοκρατία, κ.α.. Τελικά διενεργήθηκαν έξι τηλεφωνικές συνεντεύξεις και δύο μέσω της πλατφόρμας WebEx.

Πριν την έναρξη της κάθε συνέντευξης δώσαμε μερικά στοιχεία της ταυτότητάς μας και ενημερώσαμε τους συνεντευξιαζόμενους για το σκοπό και τους επιμέρους στόχους της έρευνας, για τον απαιτούμενο χρόνο της συνέντευξης και για τη μαγνητοφώνηση των απαντήσεών τους. Επίσης, τους υπενθυμίσαμε ότι η συμμετοχή τους στην έρευνα είναι εθελοντική και ότι μπορούν να αρνηθούν τη συμμετοχή τους σε αυτή ή ακόμη και να τη διακόψουν, όποτε και για όποιο λόγο το επιθυμούσαν. Επίσης ενημερώθηκαν ότι θα διασφαλιστεί η ανωνυμία των υποκειμένων της έρευνας, ότι τα αποτελέσματα από τις απαντήσεις των ερωτώμενων θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς και ότι μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, θα είχαν τη δυνατότητα πρόσβασης στα αποτελέσματά της, εφόσον το επιθυμούσαν. Έτσι, αφού εξασφαλίστηκε η συναίνεσή τους για τη συμμετοχή τους στην έρευνα, ζητήθηκε από τους συνεντευξιαζόμενους να έχουμε την προφορική συγκατάθεσή τους, η οποία και καταγράφηκε στο αρχείο ήχου και αφορούσε το έντυπο συναίνεσης, που στάλθηκε, κατόπιν συνεννοήσεως, στα προσωπικά e-mail των συμμετεχόντων (Cohen et al., 2008· Creswell, 2016). Ο μέσος χρόνος της κάθε συνέντευξης ήταν περί τα 30 λεπτά, ενώ ορισμένες υπερέβησαν τα 45 λεπτά. Σημειώνεται ότι δεν σημειώθηκαν εμπόδια ή δυσκολίες κατά τη διάρκεια

διεξαγωγής των συνεντεύξεων, ενώ το σύνολο των συμμετεχόντων φάνηκε να απόλαυσε την διαδικασία.

Αφού ολοκληρώθηκαν οι συνεντεύξεις, ακολούθησε η απομαγνητοφώνησή τους. Για την απομαγνητοφώνηση χρησιμοποιήθηκε βοηθητικά, η σουίτα *Google Drive* και συγκεκριμένα η *on line* εφαρμογή *Google Έγγραφα* που διαθέτει δυνατότητα φωνητικής πληκτρολόγησης. Έτσι ο προφορικός ηχογραφημένος λόγος μετατράπηκε σε γραπτό κείμενο, προκειμένου να μελετηθεί λεπτομερώς, να αναλυθεί και να ομαδοποιηθούν οι προκύπτουσες απόψεις, ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα (Cohen et al., 2008). Το αρχείο ήχου και τα απομαγνητοφωνημένα κείμενα διατηρούνται στα αρχεία μας για λόγους αξιοπιστίας της έρευνας. Αποσπάσματα των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων βρίσκονται στο παράρτημα ΙΧ.

8.5. Αποτελέσματα

Στην συνέχεια της εργασίας μας παραθέτουμε τα αποτελέσματα ανά ερευνητικό άξονα.

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Αποτελέσματα ως προς το ερώτημα πως βιώνουν οι εκπαιδευτικοί τις αλλαγές, στις θεσμικές λειτουργίες της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης των τελευταίων ετών, είχαμε ενδεικτικά τις παρακάτω απαντήσεις.

Πρωτεύας: ... η μόνη αλλαγή που έγινε ουσιαστικά θεσμικά ήταν η μαθητεία. Η μαθητεία μπορώ να πω ήταν προς την σωστή κατεύθυνση, ... η τεχνική εκπαίδευση πρέπει να συνδέεται με την αγορά εργασίας.

... Λοιπόν αν θέλουμε να βγάλουμε επαγγελματίες και αν θέλουμε να έχουν και σωστή εκπαίδευση, τότε θεωρώ ότι τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Μακάρι όλα τα σχολεία σιγά-σιγά να γίνουν πρότυπα ...

Κρόνος : ... θα διαπιστώσετε ότι ουδέποτε στην Ελλάδα υπήρξε χρονική περίοδο στην οποία δεν παλεύθηκε εναγωνίως η αναβάθμιση τεχνικής εκπαίδευσης ... σωρεία μεταρρυθμίσεων και μάλιστα χρειάζεται και μία νέα έρευνα σε σχέση με αυτό μόνο και μόνο με τις μεταρρυθμίσεις που έχουν αποπειραθεί τεχνική εκπαίδευση. ... ανεξαρτήτως προθέσεων ... Αναποτελεσματικές και οι αλλαγές που έχουν επιφέρει είναι επιδερμικές.

Ερμής: ... Ναι τις βλέπω θετικά, μόνο θετικά ...

Ορέστης: ... Νομίζω πως όλα αυτά πρέπει να γίνουμε με ένα σχεδιασμό, μπορώ να πω με βραχυχρόνια, μακροχρόνιο σχεδιασμό και προγραμματισμό με βραχυχρόνια και ευέλικτα προγράμματα τόσο ώστε να καταφέρουν να επιτύχουν να επιτευχθούν οι στόχοι.

Μενέλαος: ... η οικονομική στήριξη της τεχνικής εκπαίδευσης, γιατί εφόσον μιλάμε για τεχνική εκπαίδευση έχουμε ανάγκη από εξοπλισμό από οικοδομές από όλα αυτά τα πράγματα, τα οποία δεν στηρίζονται και εφόσον μιλάμε για τεχνική εκπαίδευση και μιλάμε για γνώση και για εξοπλισμό που συνεχώς εξελίσσεται, ... δυστυχώς έχω την αίσθηση ότι δεν ακολουθούμε τα

πράγματα.

Κλειώ: ... (αναστεναγμός) ... τα τελευταία χρόνια προσπαθούμε να αλλάζουμε την επαγγελματική εκπαίδευση να την αναβαθμίσουμε..... λοιπόν για μένα ήταν θετικές οι αλλαγές ..... εεε.

Γενικότερα, οι απαντήσεις κινήθηκαν στο ίδιο πλαίσιο: όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι αποδέχτηκαν το γεγονός ότι οι περισσότερες, τουλάχιστον, κυβερνήσεις, προσπάθησαν να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο ουσιαστικής αλλαγής της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Επίσης, οι περισσότεροι εστίασαν θετικά στον θεσμό του Προτύπου Επαγγελματικού Λυκείου. Παρόλα αυτά, η αίσθηση είναι πως κάποιες από τις προσπάθειες για αλλαγή δεν κατάφεραν τελικά να υλοποιηθούν, οπότε στην ουσία παρέμειναν ως «σχέδια επί χάρτου» χωρίς πρακτικό αντίκρισμα.

Αποτελέσματα ως προς τον σχολιασμό που αφορά τις αλλαγές και τις καινοτομίες στα ΕΠΑ.Λ. (Μ.Ν.Α.Ε., Μαθητεία, Σύμβουλος σχολικής ζωής) και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναδεικνύουν ότι υπήρξαν καθοριστικές αλλαγές, παραθέτουμε κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Πρωτέας: *Οποσδήποτε θετικά δεν υπάρχει αμφιβολία, ο σύμβουλος καθηγητής είναι από τις πιο σοβαρές και καινοτόμες δράσεις που υπάρχουν σήμερα στα σχολεία, αλλά, ... αλλά απαιτεί να εφαρμοστεί από τους εκπαιδευτικούς με τη θέλησή τους δεν είναι υποχρεωτικό και σωστά δεν είναι υποχρεωτικό... Το ΜΝΑΕ να πω ακόμα ότι εντάζει, είναι στη θετική και αυτό κατεύθυνση δηλαδή με το δεύτερο καθηγητή μέσα, αλλά ξέρουμε ότι εφαρμόζεται στην πρώτη μόνο θα μπορούσε να έχει και στις υπόλοιπες τάξεις, να γίνει διεύρυνση της εφαρμογής σε όλες τις τάξεις.*

Κρόνος: *Οι συγκεκριμένες πολιτικές .... Οι συγκεκριμένες πολιτικές .... Βεβαίως έχουμε άποψη γιατί στο σχολείο το δικό μας ..... υλοποιούμε και το σύμβουλο καθηγητή και τα ΜΝΑΕ και προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, όλα αυτά είναι πάρα πολύ σημαντικά πράγματα. Τα ΕΠΑ.Λ. καινοτομούν σε σχέση με τα Γενικά Λύκεια, είναι πολύ σημαντικά μέτρα που πραγματικά δίνουμε το στίγμα μιας πρωτοπόρας δράσης, ... Το ΜΝΑΕ είναι σημαντικό πρόγραμμα υποστήριξης και αυτά είναι από αυτή την άποψη είναι κάτι απολύτως θετικό άσχετα αν είναι ένα*

παυσίπονο...

Ορέστης: ... γιατί από ότι γνωστό οι μαθητές μας είναι από κάποια μπορούν να έχουν κάποιες μαθησιακές δυσκολίες και αδυναμίες ή ο σύμβουλος καθηγητής που και αυτά το έχουν ανάγκη, αλλά και για αυτό το λόγο και συνεχίζεται...

Ήρα: Για τη μαθητεία δεν γνωρίζω γιατί δεν είμαι, ... είμαι γενικής παιδείας. Για το σύμβουλο σχολικής ... κάποιες φορές είχες σημαντικό ρόλο κάποιες όχι γιατί ο καθηγητής που είχε το ρόλο αυτό δεν είναι συνήθως επιμορφωμένος ή λειτουργεί αυτοβούλως.

Κλειώ: Λοιπόν αυτές οι αλλαγές, για αυτό θέλω να πω αυτών των χρονών για μένα ήταν θετικές ήταν θετικότερες, ... Το ότι έγινε η μαθητεία, το ότι έγινε το ΜΝΑΕ, ο σύμβουλος σχολικής ζωής για μένα ήταν πάρα πολύ θετικά, το ότι προσπαθούσαν να προβάλλουν την επαγγελματική εκπαίδευση ήταν πολύ θετικό,

Στο συγκεκριμένο ερώτημα, υπήρξε μια γενικότερη ταύτιση πως οι συγκεκριμένες αλλαγές υπήρξαν καθοριστικές και βοήθησαν πάρα πολύ. Συγκεκριμένες, μάλιστα αναφορές έγιναν στη Μαθητεία, αλλά και οι υπόλοιπες καινοτομίες, σε γενικές γραμμές, θεωρήθηκαν ιδιαίτερα επιτυχημένες για την αποτελεσματική λειτουργία των σχολικών μονάδων.

Αποτελέσματα ως προς τον 1ο Ερευνητικό άξονα: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ανάγκες που οδήγησαν στα Πρότυπα Εκπαιδευτικά Επαγγελματικά Λύκεια.

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε την άποψη των συνεντευξιαζόμενων για το λόγο και τον σκοπό που ιδρύθηκαν τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, χαρακτηριστικά παραθέτουμε.

Πρωτέας: (...) Λοιπόν τα πρότυπα επαγγελματικά προσπαθούνε να αναβαθμίσουν τόσο τα προγράμματα σπουδών όσο και το γνωστικό επίπεδο και πάνω από όλα να κάνουν και τη διασύνδεση με την αγορά εργασία...

... αν δεν διασυνδεθεί με την αγορά εργασίας είναι αστείο δηλαδή να συζητάμε να κάνουμε επαγγελματική εκπαίδευση και να μη βγάζουμε

επαγγελματίες τι νόημα έχει; Δεν καταλαβαίνω;

Κρόνος: *Δεν έχω καταλάβει ακόμα, ... η επιλογή του να φτιαχτεί ένα τέτοιο θεσμικό πλαίσιο, στο οποίο μπερδεύει την γνώση, ... την γνώση και την τεχνική εκπαίδευση με την κατάρτιση και μία στρεβλή σύνδεση με την αγορά εργασίας, ... μετά από τόσο καιρό υλοποιώντας τους πρώτους μήνες της ζωής των προτύπων ΕΠΑ.Α., δεν έχω καταλάβει για το λόγο που αυτά ιδρύθηκαν, αυτό δεν είναι ξεκάθαρο, δεν είναι ορατό μέχρι αυτή τη στιγμή...*

Ορέστης : *Εδώ θα μου επιτρέψετε να κάνω μία παρατήρηση. Εγώ δεν θα τα έλεγα πρότυπα θα τα έλεγα πειραματικά.*

Άρτεμις: *Ε Νομίζω ότι είναι πειραματικός... .. Πειραματικά και ο σκοπός τους είναι πειραματικός.*

Μενέλαος: *Ο σκοπός μπορεί να είναι, .. ο σκοπός είναι σωστός υπό το πρίσμα ότι πρέπει σταδιακά η επαγγελματική εκπαίδευση να αναβαθμιστεί και να εναρμονιστούμε με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου ουσιαστικά η επαγγελματική εκπαίδευση κυριαρχεί.*

Ήρα: *Δεν γνωρίζω και δεν βλέπω.... και δεν βλέπω κάποια διαφορά στη λειτουργία του ΕΠΑ.Α. που υπήρχε πέρσι με αυτή που υπάρχει φέτος. Όταν σε πρότυπο σχολείο δεν καταλαβαίνω κάποια διαφορά.*

Κλειώ: *... Ειλικρινά, ειλικρινά δεν τον έχω καταλάβει, ειλικρινά και ακόμα τώρα δεν έχω τον έχω καταλάβει που έχουμε αρχίσει να λειτουργούμε. ... Ποιες καινοτομίες, που καταγράφονται αυτές οι καινοτομίες;*

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα φαίνεται πως ακολουθούν παρόμοια πορεία με τις απόψεις των πολιτικών φορών και των κοινωνικών και κλαδικών αντίστοιχων. Κάποιοι θεωρούν πως ορισμένες από τις κύριες ανάγκες που υπηρετεί ως κεντρική αποστολή σε ένα σχολείο δεν κατορθώνουν να ικανοποιηθούν, επειδή τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια φαίνεται πως στοχεύουν στην «στεγνή» κατάρτιση κι όχι σε μια ολοκληρωμένου τύπου γνώση, στερώντας μ' αυτόν τον τρόπο τη διαμόρφωση κοινωνικών δεξιοτήτων, απαραίτητων για την ομαλή ένταξη των μαθητών στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Επίσης, έγινε

λόγος για την προβληματική απόλυτη τάση για σύνδεση με την τοπική αγορά, μια σύνδεση που οδηγεί πολλούς από τους υποψήφιους σπουδαστές να μην επιλέγουν τις ειδικότητες που τους ενδιαφέρουν, αλλά μόνο αυτές που προσφέρονται από τα προγράμματα σπουδών που είναι συνδεδεμένα με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Επιπλέον, κάποιοι εστίασαν στο ζήτημα της εξυπηρέτησης αναγκών των επιχειρήσεων, που ως απώτερο σκοπό έχουν μόνο το κέρδος.

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε τον βαθμό επηρεασμού του ελληνικού θεσμικού πλαισίου της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης από τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την Ε.Ε.Κ., ενδεικτικά πήραμε τις εξής απαντήσεις.

Κρόνος: *Εντελώς, εντελώς επηρεάζουν ... Δηλαδή υπάρχει μία κακό χωνεμένη μετάφραση των μνημονιακών στρατηγικών για τη τεχνική εκπαίδευση,*

Ερμής : *Επηρεάζεται πάρα πολύ. Ναι πάρα πολύ.*

Ορέστης : *.....Φυσικά επηρεάζετε. Νομίζω επηρεάζεται, το θέμα είναι κατά πόσο εμείς θα μπορέσουμε να εφαρμόσουμε*

Μενέλαος: *... Όσον αφορά ένα βαθμό επηρεάζονται,*

Ήρα: *.....Νομίζω ναι.*

Κλειώ: *..... Ννναί, ναι. Λίγο, θεωρώ ότι προσπαθούμε ... είμαστε εντελώς διαφορετική χώρα με εντελώς διαφορετική οικονομία και κάνουμε νομίζω μονίμως αυτό το ίδιο λάθος να προσπαθούμε να φτάσουμε και να ..... εεε πάρουμε εκπαιδευτικά συστήματα και μεταρρυθμίσεις που γίνονται σε χώρες με τελείως διαφορετική νοοτροπία, οικονομία και τελείως διαφορετικό και κάνουμε νομίζω αυτό το ίδιο λάθος να προσπαθούμε να φτάσουμε και εεε να πάρουμε εκπαιδευτικά συστήματα και μεταρρυθμίσεις που γίνονται σε χώρες με τελείως διαφορετική νοοτροπία και άλλο οικονομικό πλαίσιο. Συστήματα που δεν μας ταιριάζουν δεν μας ταιριάζουν καθόλου όμως.*

Οι περισσότεροι θεωρούν ότι υπάρχει συνάφεια, ή τουλάχιστον αυτή είναι και η στάση των ελληνικών κυβερνήσεων, να αποκτήσουν απόλυτη συνάφεια η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα, κάτι που

αποδεικνύει και η συσχέτιση του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων με το Ευρωπαϊκό (βαθμίδες 3, 4 και 5).

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε την δομή και λειτουργία της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι απαντήσεις ξεχώρισαν για την αναγνώριση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στις άλλες χώρες της Ε.Ε. όχι μόνο (ή τόσο) από πλευράς ποιότητας, αλλά κυρίως οργάνωσης και αποτελεσματικής πολιτικής διαχείρισης. Ενδεικτικά παραθέτουμε.

Κρόνος: *Ακόμα ακόμα και σήμερα ούτε έδωσε ένα απλό σχήμα όπως λειτουργεί στην Ελλάδα είναι τελείως διαφορετική τεχνική εκπαίδευση στο Καρπενήσι είναι τελείως διαφορετική στη Πελοπόννησο, στην Κόρινθο και διαφορετική στο Πέραμα.... μιλάμε για ίδια μαθήματα μιλάμε για ίδια μιλάμε για τους ίδιους αλλά είναι τελείως διαφορετική η προσέγγιση ....*

Ορέστης: *Γνωρίζω ... έτσι σε γενικές γραμμές από διάφορα στοιχεία από διάφορα περιοδικά τα οποία έχω μελετήσει, ... ένας γενικός σχολιασμός, νομίζω πως στην Ευρώπη γενικά και τα περισσότερα κράτη της Ευρώπης και ειδικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει μία άλλη δεν μπορώ να πω προοπτική και μία πιο στοχευόμενη οργάνωσης της τεχνικής εκπαίδευσης και όχι τόσο παρεξηγημένη όπως είναι εδώ. Αυτό διαφαίνεται από το αρκετά υψηλό ποσοστό που ξεπερνάει το περίπου το 50%, 60%...*

Ήρα: *Δε γνωρίζω. Σίγουρα θεωρώ ότι θα είναι πιο εξειδικευμένο, πιστεύω ότι ο υδραυλικός που θα βγει στη Γερμανία θα είναι πιο.... καλά καταρτισμένος.*

Ως προς το ερώτημα για τα Coves (Centers of Vocational Excellence and Innovation – Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας και Καινοτομίας) και αν παρόμοια κέντρα θα μπορούσαν να έχουν βιώσιμη ανάπτυξη στην σημερινή ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, κάποιιοι θεώρησαν ότι κάτι τέτοιο όχι μόνο θα μπορούσε να έχει εξίσου σημαντικά αποτελέσματα στην Ελληνική πραγματικότητα και τις αντίστοιχες δομές της επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά κι ότι επιβάλλεται κιάλας, για να μπορέσει να επιτευχθεί η πολυπόθητη αναβάθμιση αυτού του τύπου εκπαίδευσης. Κάποιοι θεώρησαν ότι κάτι τέτοιο δεν θα ήταν βιώσιμο, καθώς οι ανάγκες της Ελληνικής κοινωνίας είναι μάλλον διαφορετικές, οπότε θα χρειαζόνταν

πολλές προσαρμογές, προκειμένου τέτοια κέντρα να έχουν παρόμοια αποτελέσματα στην Ελλάδα.

Ως προς το ερώτημα εάν είναι σε γνώση τους καλές πρακτικές από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην ελληνική πραγματικότητα της Ε.Ε.Κ., αναφέρθηκαν οι παρακάτω απαντήσεις:

Κρόνος: *Λοιπόν καλές πρακτικές δεκάδες..... Όχι δεν μπορούν να ενσωματωθούν, όχι, , όχι, δια της ξυλοφορτώσεως , δια του ξυλοδαρμού, όχι, είναι και επικίνδυνο να το πούμε αυτό ... τι είδους μετάγγιση μπορεί να γίνει από το καλό στο μέτριο .... Απάντηση .... Αυτά είναι επικίνδυνα πράγματα ...Γιατί θα εξοντώσεις τον μέτριο ...*

Ορέστης: *Από ότι γνωρίζω εκείνο το οποίο παίζει μεγάλο ρόλο και μάλιστα υπήρχε και κάποια στιγμή και είναι η διασύνδεση με την αγορά εργασίας. ...*

Μενέλαος: *Αρκεί να γίνουν σωστά μεθοδικά, να παίρνει τον ελληνικό τρόπο λειτουργίας, να λάβουμε υπόψη τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού συστήματος και κουλτούρας.*

Κλειώ: *... Ας πούμε η μαθητεία είναι μια πρακτική που εφαρμόζετε και στο εξωτερικό, να είναι μια πρακτική που μπορεί να εφαρμοστεί και εφαρμόστηκε και με επιτυχία.*

Κάποιοι από τους γνωρίζοντες, θεωρούν ότι θα μπορούσαν να εφαρμοστούν καλές πρακτικές που αφορούν στην επαγγελματική και εφαρμόζονται ήδη σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρακτικές, όπως η έρευνα, η εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας και εκπαιδευτικών πρακτικών, μπορούν να γίνουν αντικείμενο μελέτης και αντίστοιχης εφαρμογής στην ελληνική πραγματικότητα.

Αποτελέσματα ως προς τον 2ο Ερευνητικό άξονα: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς την συμβολή των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Ως προς τον σχολιασμό των νέων εργαστηριακών – διαθεματικών μαθημάτων στην Α΄ Λυκείου των Π.ΕΠΑ.Λ., συνεντευξιαζόμενοι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ιδιαίτερα σημαντική την εισαγωγή εργαστηριακών μαθημάτων γενικότερα

στα Π.Ε.Π.Α.Λ., θεωρώντας ότι αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί στόχοι της επαγγελματικής εκπαιδευτικής διαδικασίας να επιτευχθούν αποτελεσματικά. Τα διαθεματικά εργαστηριακά μαθήματα αποτελούν μια πολύ καλή πρακτική για την απόκτηση γενικότερης έποψης σχετικά με τα επιμέρους εκπαιδευτικά αντικείμενα, στοιχείο που στην επαγγελματική εκπαίδευση θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό. Χαρακτηριστικές απαντήσεις αναφέρουν:

Πρωτεύς: ... οι διαθεματικές διδασκαλίες είναι συναρπαστικές για το κοινό που παρακολουθεί έχει πολύ μεγάλη ποικιλία στην προσέγγιση ενός θέματος, ... όμως υπάρχουν τεχνικές λεπτομέρειες δηλαδή πράγματα που έπρεπε να έχουν προβλεφτεί.

Κρόνος: ... είναι μία ευκαιρία γιατί τα παιδιά συναντιούνται με όλα με όλους τους κλάδους και ειδικότητες που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στα ΕΠ.Α.Λ. ... Γιατί εάν περιμένουμε εμείς να μάθουν τα παιδιά αυτά δημοκρατία μπαίνοντας σε επιχειρήσεις τη βάψαμε και εμείς και αυτά ... αποκατάσταση της δημοκρατίας μέσα στις επιχειρήσεις είναι κάτι το οποίο θα το φέρουνε αυτά τα παιδιά, η αποκατάσταση της αντιπροσωπευτικότητας ξαναλέω, και της δημοκρατίας ... Η αποτελεσματικότητα σε μία τάξη σημαίνει να συμμετέχουν όλοι οι συμμαθητές μας μέσα στην εταιρεία ...

Ορέστης: Κοιτάζτε η διαθεματικότητα είναι πράγματι ένας άλλος τρόπος προσέγγισης επιστημονικής προσέγγισης των μαθημάτων.

Άρτεμις: ... Ότι είναι ένα πάρα πολύ ωραίο πρότζεκτ που γίνεται αλλά θέλει λίγο δουλειά Δηλαδή δεν μας έχουν ενημερώσει τι ακριβώς ζητάνε, ... θέλει περισσότερη ενημέρωση, ωραίο ενδιαφέρον αλλά πρέπει να ενημερωθούμε καλύτερα.

Μενέλαος: ... Η επίσης όταν γιατί δεν μπαίνουν πάντα δύο εκπαιδευτικοί, μπαίνει ένας εκπαιδευτικός. Τι εχέγγυα ασφαλείας έχουμε όταν με 20, 22 παιδιά μπαίνουμε σε ένα εργαστήριο και είναι ένας εκπαιδευτικός; ... Η προσωπική εμπειρία είναι ότι εκφυλίζεται έως πρότζεκτ.

Ήρα: ... Αν γίνονται με το σωστό τρόπο, τον εργαστηριακό είναι σημαντικά. Δεν γίνονται όμως με αυτό τον τρόπο ... γίνονται με τη μορφή project.

Κλειώ: *Ναι αυτό είναι καλό, καλό είναι, το θέμα είναι ότι πως είμαστε προετοιμασμένοι να τα κάνουμε αυτά τα μαθήματα; είναι μόνο κάποιες οδηγίες αυτό είναι αυτό με ενδιαφέρει;*

Στην ερώτηση που αναφερόταν στην κτηριακή και εργαστηριακή υποδομή και την χρηματοδότηση που λαμβάνει το σχολείο, είχαμε ενδεικτικά τις παρακάτω αναφορές.

Κρόνος: *Όχι, ... όχι. .... όχι τίποτα δεν υπάρχει... και να σας απαντήσω πολύ αυστηρά .... Το να λες ότι φτιάχνεις Πρότυπα και εξαθλιώνει τους υποδιευθυντές και 3- 4 στελέχη μέσα στο σχολείο να κάνεις ... εμείς μέχρι αυτή την στιγμή δεν έχουμε δει χρηματοδότηση ... αυτό που έχουμε δει είναι χορηγός. Με το που μάθανε ότι είμαστε πρότυπο το σχολείο ήρθανε , δεχτήκαμε χορηγίες ...*

Ορέστης: *...νομίζω χρειάζεται να υπάρξει άμεση αλλαγή των εργαστηρίων και να στελεχωθούν με νέο και σύγχρονο εξοπλισμό όλα τα εργαστήρια.*

Άρτεμις: *Η κτηριακή και εργαστηριακή υπάρχουν, η χρηματοδότηση δεν υπάρχει.*

Μενέλαος: *Οπότε καταλαβαίνετε ότι οι υποδομές είναι περασμένες και αυτή τη στιγμή έχουμε ουσιαστικά μηδενική χρηματοδότηση δεν έχει γίνει κάτι,...*

Ήρα: *Η κτηριακή υποδομή υπάρχει, η χρηματοδότηση όχι ...*

Κλειώ: *Όχι, ακόμα τίποτα, δεν έχω προτζέκορα. ... Ψάχνω να βρω προτζέκορα για να το δείξω κάθε φορά ... δεν έχω χρηματοδότηση.*

Οι απαντήσεις κινήθηκαν σε παρόμοιο πλαίσιο, θεωρώντας ότι οι κτηριακές και εργαστηριακές υποδομές είναι εν μέρει αποδεκτές αλλά ουσιαστικά ελλείπουν κατά πολύ από το να παρέχουν το απαραίτητο επίπεδο εκπαίδευσης που δικαιούνται οι μαθητές των επαγγελματικών λυκείων. Όσον αφορά την χρηματοδότηση υπήρχε ομοφωνία πως είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη, παρά την διακηρυγμένη 'προϊκα' του 1,5 εκατομμύριου για κάθε σχολείο. Οι νέες ρυθμίσεις για τα Π.ΕΠΑ.Λ. πιθανολογείται ότι ενδεχομένως να διορθώσουν αυτή την παθογένεια, η οποία εδώ και πολλά χρόνια αποτελεί από τις κύριες μορφές και αιτίες της υποβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Ως προς το ερώτημα, πως ο νέος τύπος σχολείου θα συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, οι περισσότερες απαντήσεις κινήθηκαν στο ζήτημα της αναβάθμισης της ποιότητας και των προγραμμάτων σπουδών καθώς και στην αναβάθμιση των εργαστηριακών και κτιριακών υποδομών, ενώ αναφέρθηκε και η καλύτερη σύνδεση με την αγορά εργασίας. Γενικότερα, οι συνεντευξιαζόμενοι θεώρησαν πως τα Π.ΕΠΑ.Λ. μπορούν να διαμορφώσουν συνθήκες αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Βέβαια υπήρχαν και διαφορετικές απόψεις όπως η παρακάτω:

Κρόνος: *Δεν μπορούν αυτή τη στιγμή τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. να συμβάλλουν στο παραμικρό... στο σχολείο και ξαφνικά μόλις γίνει πρότυπο να σηκωθεί να φύγει επειδή δεν συμφωνεί με το πρότυπο, δεν έχει πρόβλημα ο συνάδελφος, είναι τόσο απλό ... μας απάντησαν ότι θα λειτουργήσουν σαν πειραματικά αλλά θα σας λένε πρότυπα υπάρχει συγκεκριμένος λόγος που έγινε αυτό το δεχόμαστε που προχωράμε ... με αποτέλεσμα αυτή τη στιγμή θα σας πω νούμερα πραγματικά τώρα από τους 55 εκπαιδευτικούς που έχουμε στο σχολείο οι 29 είναι αναπληρωτές ... Οι αναπληρωτές, δεν είναι ότι δεν θέλουν, αλλά δεν μπορούν και οι μόνιμοι δεν έχουν ενημερωθεί για αυτό, δεν έχουν επιμορφωθεί. Όλα είναι στις καλές, όλα είναι ότι θα γίνουν ...*

Ως προς το ερώτημα για τον τρόπο που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών τα νέα σχολεία, οι ερωτώμενοι θεώρησαν πως πολλά απ' όσα προβλέπονται στο ζήτημα της αλλαγής του ωρολογίου προγράμματος είναι σε θετική κατεύθυνση. Τονίστηκε η σημασία να συμπεριληφθεί στις αλλαγές και η μείωση του ωραρίου, ώστε οι εκπαιδευτικοί να διαθέτουν τον απαραίτητο χρόνο να ασχοληθούν με projects και προγράμματα ουσιαστικά που θα τους βοηθήσουν όχι μόνο στην επαγγελματική τους ανέλιξη, αλλά θα αναβαθμίσουν και την εκπαιδευτική διαδικασία εν γένει, προς όφελος των ίδιων των μαθητών.

Ως προς το ερώτημα που αναζητούσε συνεργασίες του σχολείου με φορείς της αγοράς εργασίας, με άλλα σχολεία ή Πανεπιστήμια, διατυπώθηκε πως υφίστανται τέτοιες ενέργειες και συνεργασίες, ενώ σε πολλές περιπτώσεις τονίζεται η ανάγκη να διαμορφωθούν ακόμα μεγαλύτερες δυνατότητες για τέτοιες ενέργειες, ειδικότερα σε σχέση με τη διασύνδεση με την αγορά εργασίας και με την έρευνα με

την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ενδεικτικά.

Πρωτέας: *Πανεπιστήμια και τέτοια σήμερα όχι ...*

Κρόνος: *Όχι, όχι . Συνεργασία του προτύπου με όλα αυτά που λέτε δεν υπάρχει, ... Και δεν είναι ότι δεν το θέλουμε... είναι ότι ο σχεδιασμός της ανάπτυξης δεν το έχει ζητήσει (...) ... Εντάξει ότι τα πρότυπα θα είναι η ατμομηχανή που θα τραβήξουν μπροστά την επαγγελματική εκπαίδευση και αυτοί με σαμποτάρουν, ... είναι τα ίδια πράγματα που μου έκανε η άλλη κυβέρνηση με τη μαθητεία και δεν μου στέλνανε στελέχη να στηρίζουμε τη μαθητεία ...και φέτος δεν κάναμε μαθητεία γιατί ακριβώς δεν υπήρχε αυτή η εμπιστοσύνη ....*

Ορέστης: *... Τώρα ξεκινούν οι διεργασίες, τώρα.*

Άρτεμις: *Υπάρχει μόνο σε επίπεδο μαθητείας.*

Μενέλαος: *... Υπάρχει στο υπάρχει στο πλαίσιο της μαθητείας αρχικά και όπου κατεξοχήν είναι το πεδίο σύνδεση με την αγορά εργασίας ... ... υπάρχει πλάνο, υπάρχει ένα πλάνο για κοινοπραξία σε ευρωπαϊκά προγράμματα αλλά είναι σε στάδιο σκέψης*

Ήρα: *Υπάρχει στον τομέα της μαθητείας κάποιες συνεργασίες με άλλα σχολεία ... Όχι δεν γνωρίζω να υπάρχουν, δεν υπάρχουν.*

Κλειώ: *... Λοιπόν μέχρι στιγμής μέσω της μαθητείας με φορείς ...*

Ως προς το ερώτημα που προσπαθούσε να ερευνήσει την αντίληψη των εκπαιδευτικών για την υπεραξία που έχει να προσφέρει το Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο στα παιδιά σε σχέση με τα υπόλοιπα ΕΠΑ.Λ., είχαμε απαντήσεις όπως ακολουθούν.

Κρόνος: *Αυτό που λέτε το συζητάμε συνέχεια με τους μαθητές και τις μαθήτριες. Τα παιδιά ερχόμενοι σε αυτό στο σχολείο περίμεναν να δουν το κάτι παραπάνω, για αυτό το λόγο ήρθαν και στο πρότυπο.*

Ερμής: *Έτσι όπως το θέτεις τίποτα με τη λογική ότι λέμε μία λεζάντα και ένα σχολείο το ονομάζουμε πρότυπο και δεν αλλάζει στην ουσία κάποια πράγματα τίποτα.*

Ορέστης: *Ακούστε για να μπορέσει να πρότυπο επαγγελματικό λύκειο να*

λειτουργήσει και να είναι λίγο διαφορετικό πρέπει να γίνουν μεγάλα και σημαντικά βήματα...

Ήρα: *Το πρεστίζ του ονόματος ... Έτσι όπως λειτουργεί αυτή τη στιγμή όχι. ... Πιθανότατα επειδή έχει μαζευτεί ένα υλικό λόγω του ονόματος, έχει έρθει ένα καλύτερο επίπεδο μαθητών ... Ίσως αυτά τα παιδιά αποδίδουν καλύτερα από τα υπόλοιπα σχολεία λόγω ότι είναι ήταν ήδη καλύτερα τα παιδιά.*

Κλειώ: *... εάν λειτουργούσε σωστά θα είχαν καλύτερο εεε ... θα είχαν περισσότερα ερεθίσματα θα τους δίναμε δηλαδή κάνοντας όλα αυτά τα πράγματα ...*

Τα Π.ΕΠΑ.Λ., εφόσον η θεσμοθέτηση και λειτουργία τους προβλέπεται από συγκεκριμένους οδηγούς σπουδών και κανόνες, θα έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν μεγαλύτερες ευκαιρίες στους σπουδαστές να αποκτήσουν σημαντικά εφόδια για την αγορά εργασίας, να μπορέσουν να σπουδάσουν σε σχολεία με υψηλό επίπεδο κατάρτισης εκπαιδευτικών, σοβαρές υποδομές σε εξοπλισμό και εργαστήρια, μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική διασύνδεση με την αγορά εργασίας και, εν τέλει, καλύτερες συνθήκες μάθησης. Όμως όλα αυτά μετατοπίζονται για το μέλλον, αφού πρώτα υλοποιηθούν οι αναμενόμενες αλλαγές.

Αποτελέσματα ως προς τον 3ο ερευνητικό άξονα: Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή - πορεία των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε την σύσταση και τα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού μετά την μετατροπή του σχολείου σας σε πρότυπο, δεν έχει παρατηρηθεί, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους, κάποια ιδιαίτερη αλλαγή, καθώς χρόνος εφαρμογής δεν έχει ακόμα ωριμάσει, αν και υπήρξαν ισχυρισμοί που έκαναν λόγο για προσέλευση μαθητών με καλύτερο απολυτήριο απ' ότι συνήθως. Όμως, όλοι συμφώνησαν πως είναι μάλλον νωρίς για να παρατηρηθεί κάποια ουσιαστική αλλαγή. Αρκετοί τόνισαν πως μόνον η προσθήκη στο όνομα του σχολείου, της λέξης πρότυπο, ήταν αρκετή ώστε να προσελκύσει μαθητές υψηλότερου μαθησιακού επιπέδου. Όμως αυτό συνδέθηκε περισσότερο με την μελλοντική διαδρομή προς τα Πανεπιστήμια (οι γονείς και οι μαθητές θεωρούν ότι

στο πρότυπο θα έχουν καλύτερη προετοιμασία για τις πανελλαδικές εξετάσεις) και λιγότερο με τα υπόλοιπα εφόδια που προσδοκά να παρέχει ένα επαγγελματικό σχολείο στους μαθητές του. Ενδεικτικά.

Πρωτέας: *Βέβαια, ... βέβαια θα σου πω, υπάρχει πρώτα από όλα, πάνω από όλα, εμείς στην πρώτη φάση γράψαμε 98 παιδιά, τα 50 είχαν πάνω από 15 μέσο όρο.*

Κρόνος: *Τίποτα, τίποτα ότι ξέραμε, τίποτα ένας μύθος που καλλιεργήθηκε από πολλούς και παρατάξεις..... ότι το πρότυπο θα είναι κάτι σαν παρθεναγωγείο ... την περίφημη φράση 'ότι θα έρθουνε οι λιμουζίνες από την Αγία Παρασκευή' να έρθουνε (γέλια) να φοιτήσουνε στο πρότυπο ... Απλώς μόνο η λέξη πρότυπο ίσως να επηρέασε τους γονείς και τους μαθητές να επιλέξουν το σχολείο ... είχαμε νομίζω 35% αν θυμάμαι καλά αριστούχους μαθητές από το γυμνάσιο, πάνω από 18, δηλαδή. Και περισσότεροι ήρθαν και αριστούχοι μαθητές ήρθανε, περίπου 30 με 35%. Ναι σε εμάς υπάρχει αυτή η αλλαγή.*

Άρτεμις: *Όχι ... είναι ακριβώς τα ίδια παιδιά.*

Μενέλαος: *.... σίγουρα να υπάρχει μία μικρή διαφορά, ότι έρχονται σε εισαγωγικά και κάποιοι μαθητές που είναι λίγο καλύτεροι από τα προηγούμενα χρόνια ... αλλά υπάρχει διαφορά είναι αισθητή.*

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε τα προσόντα που αποκτούν οι μαθητές για την άσκηση του μελλοντικού τους επαγγέλματος, η γενικότερη θέση είναι πως υπολείπεται η εκπαίδευση ως προς τα προσόντα που θα έπρεπε να έχουν οι απόφοιτοι, προκειμένου να είναι έτοιμοι για την αγορά εργασίας. Πολλές φορές αυτό οφείλεται σε ανεπάρκεια σύγχρονου εξοπλισμού και εργαστηρίων, άλλες φορές σε ανεπάρκεια του ίδιου του εκπαιδευτικού προσωπικού, άλλες φορές οφείλεται και στον ελλιπή σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό. Υπάρχει μια καλή αρχή, αλλά χρειάζονται πολλά ακόμα βήματα. Δεν τονίζεται καμία διαφορά σε σχέση με τα υπόλοιπα σχολεία.

Ως προς το ερώτημα που διερευνούσε τους λόγους που ένας εκπαιδευτικός θα συστήνατε σε ένα έφηβο να εγγραφεί σε Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο, οι απαντήσεις κινήθηκαν στη λογική ότι ένα Π.ΕΠΑ.Λ. θα μπορούσε να του δώσει,

εφόσον βεβαίως συντρέξουν όλες οι κατάλληλες συνθήκες, πολλά εφόδια σ' ένα παιδί: κατάλληλες εκπαιδευτικές διαδικασίες και τεχνικές, καλύτερα εξοπλισμένο σχολείο με καλύτερα εργαστήρια, αποτελεσματικότερη διασύνδεση με αγορά εργασίας, επιλογή κορυφαίων προγραμμάτων σπουδών. Και σε αυτή την ερώτηση αρκετοί εκπαιδευτικοί δεν τονίζεται καμία διαφορά σε σχέση με τα υπόλοιπα σχολεία και θεωρούν πως δεν θα διαφοροποιούσαν τα επιχειρήματα τους παρόλη την αλλαγή του ονόματος. Αναφέρουμε κάποιες από τις απαντήσεις:

Κρόνος: ... οι προσδοκίες που έχει ένας μαθητής από ένα πρότυπο σχολείο και μάλιστα τεχνική επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι σημαντικές, ... αλλά το σχολείο δεν μπορεί αυτή την στιγμή. ... (...).

Άρτεμις: ... έπρεπε να υπάρχει στο σχολείο καλύτερος σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός.

Κλειώ: έχουνα γνώσεις ώστε να μπορέσουν να ξεκινήσουν να εργάζονται και να μπορέσουν να συνεργαστούν με άλλους ανθρώπους στο χώρο της εργασίας τους και να εξελιχθούν μετά από κάποιο διάστημα δουλειάς γιατί πιστεύω ότι αποκτούν κάποια βασικά εφόδια, ναι.

Κρόνος: Για να έχω δουλειά εγώ, κανέναν άλλο, (το λέει σαρκαστικά)

Ορέστης: Καταρχάς εγώ πάντα θα σύστηνα σε έναν έφηβο ανεξάρτητα από πρότυπο, να παρακολουθήσει την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση

Άρτεμις: Γιατί του προσφέρει απολυτήριο λυκείου ισάξιο με το Γενικό Λύκειο και πτυχίο και τη δυνατότητα στην Εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αυτό δεν το διαφοροποιεί από τα άλλα ΕΠΑ.Λ.

Δεν διαφοροποιείται ούτως ή άλλως.

Μενέλαος: Μοιάζουν αφενός από το επαγγελματικό Λύκειο, το σκέτο. ... Όλες αυτές οι ανακοινώσεις δημιούργησαν μεγάλες προσδοκίες που περιμένουμε τέλος πάντων να επαληθευτούν και ελπίζουμε να μην απογοητευτούμε

Ήρα: ... ή αν έβλεπα ένα παιδί ότι έχει δεξιότητες που θεωρώ ότι μπορεί να τις αναπτύξει το ΕΠΑ.Λ..

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε την προσδοκία των μαθητών για παροχή αυξημένων τυπικών επαγγελματικών εφοδίων από τα Π.ΕΠΑ.Λ., οι απαντήσεις κινήθηκαν πάλι στη λογική ότι κάτι τέτοιο θα ήταν εφικτό μετά την παρέλευση ορισμένου ικανού χρονικού διαστήματος, προκειμένου να εξασφαλιστούν όσα προβλέπονται για τα Π.ΕΠΑ.Λ., δηλαδή εκσυγχρονισμένα εργαστήρια, σύγχρονα προγράμματα σπουδών εναρμονισμένα και διασυνδεδεμένα με την αγορά εργασίας κ.ο.κ.. Παραθέτουμε κάποιες από τις απαντήσεις:

Πρωτεύας: *Εεε, ναι Αλίμονο ωραία Αυτός είναι ο Πρώτος στόχος ωραία και αυτό είναι ο λόγος που το διαλέγουν κιόλας.*

Κρόνος: *Όχι..... Γιατί σε προβληματίσε το όχι, η ερώτηση είναι σε μεταφυσικό πλαίσιο, μόνο εάν είναι η φύση του παιδιού τέτοια ... Αυτά που γίνονται στην τεχνική απωθούν τον κόσμο ... Αυτοί οι 104.000 μαθητές που είναι στην επαγγελματική έχουν λόγο που είναι εκεί και για μένα δεν είναι τα επαγγελματικά προσόντα, είναι η φύση τους, η ταξική δομή μιας κοινωνίας που θέλει τεχνίτες, θέλει μαστόρους, τους θέλει, θα τους βγάλει ... όπως πριν 40 χρόνια βγάζουνε μηχανικούς από ιδιωτικές σχολές εκπαίδευση. Η τεχνική εκπαίδευση είναι η σφυρηλατημένη ανάγκη μιας κοινωνίας, δεν είναι η παραχώρηση μιας κυβέρνησης σε πέντε εκλεκτούς.*

Ερμής: *Ναι... το πρότυπο αν βγει στην αγορά εργασίας άμεσα και δεν συνεχίσει στο πανεπιστήμιο.*

Ήρα: *... Ο μαθητής το πιστεύει αυτό, για αυτό και ... εγώ δεν το πιστεύω.*

Αποτελέσματα ως προς τον 4ο ερευνητικό άξονα: Τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά διακυβεύματα της θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε τον σχολιασμό της φράσης, ‘Τα Επαγγελματικά Λύκεια διαχρονικά προσέλκναι μαθητές από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα’, είχαμε ενδεικτικά τις απαντήσεις:

Πρωτεύας: *Εεε, εεε ... Είναι μία πραγματικότητα είναι μία πραγματικότητα, είναι μία πραγματικότητα την οποία πρέπει να αναστρέψουμε.*

Κρόνος: *Ναι έτσι, είναι, Δεν είναι ούτε χαμηλά, ούτε κοινωνικά ούτε είναι .... τα παιδιά αυτά που έχουν ανεπτυγμένη ..... ούτε είναι θέμα, υπάρχει μία*

θεωρία περί σύνδεσης δεξιοτήτων και των μαθησιακών δυσκολιών... Δεν είναι η ακριβής αλήθεια αυτή, ... Την τεχνική εκπαίδευση την προσεγγίζουν παιδιά που θέτουν σε προτεραιότητα το κομμάτι της γνώσης που είναι εφαρμοστικό... τώρα επειδή τυχαίνει τα στρώματα αυτά να είναι χαμηλότερα εισοδηματικά και κοινωνικά σε αυτή την κλίμακα, για αυτό φαίνεται ότι συμβαίνει αυτό και ... Θέλω να πω το εξής ότι τα παιδιά από τα χαμηλά και τα μεσαία κοινωνικά στρώματα, έτσι δεν σημαίνει ότι αυτό που καταλήγουν είναι μεσαία ή χαμηλά, αυτή η διαρκής τάση για μετάβαση από το ένα κοινωνικό στρώμα στο άλλο πάει και ανάποδα ... όμως προφανώς τα ποσοστά είναι αυτά ....

Ερμής: Συμφωνώ. Γιατί συμφωνώ; Διότι το παιδί που έχει χρήμα ο γονιός του για παράδειγμα έχει και την εναλλακτική λύση να πάει σε ένα γενικό λύκειο, με την έννοια ότι ο πατέρας του κάνει όνειρα και όνειρα και τα χρήματα, μπορέσει να το μπορεί να το χρηματοδοτήσει το σχολείο τα παίρνει δεν τα παίρνει να πάει και σε ένα φροντιστήριο και το πολύ-πολύ αν δεν περάσει εδώ στην Ελλάδα να το στείλεις σε ένα ξένο πανεπιστήμιο μία ξένη γλώσσα να μπορέσει να σπουδάσει αυτό που θέλει ο πατέρας του ή και το ίδιο το παιδί ας μην μπορεί. Δηλαδή εγώ θεωρώ ότι στην τεχνική σχολή δεν έχει καμία σχέση τώρα το ότι έχουμε ... ότι τώρα έρχονται παιδιά από χαμηλά κοινωνικά στρώματα ...

Ορέστης: Κοιτάζτε, είναι αληθινό, είναι μία αλήθεια αυτό το πράγμα. Έχει επικρατήσει στην κοινωνία αυτή, εάν ο μαθητής δεν κάνει για το Γενικό Λύκειο να πάει στο επαγγελματικό Λύκειο. Λάθος φυσικά αυτό, αυτό όμως επικρατεί στην κοινωνία ... Άσχετα με την κλίση του παιδιού, έχει παρατηρηθεί να έχουν έρθει μαθητές που πραγματικά ήρθαν με πολύ χαμηλά απολυτήρια και πολύ χαμηλές προσδοκίες, να έχουν γίνει πολύ καλοί επαγγελματίες, ...

Αρτεμης: Ισχυε. Δεν ισχύει αυτό.

Μενέλαος: Γενικά αυτό ισχύει, ελπίζουμε να το ανατρέψουμε όμως.

Ήρα: Θεωρώ ότι αντιπροσωπεύει στην πραγματικότητα.

Θεωρητικά ισχύει, οι περισσότερες απαντήσεις. Σε γενικές γραμμές, πάντως αυτό που διευκρινίζεται είναι πως αποτελεί παιδαγωγικό σφάλμα να θεωρήσουμε ότι

τα παιδιά αυτά επιλέγουν ΕΠΑ.Λ. λόγω χαμηλής κοινωνικής βαθμίδας.

Ως προς το ερώτημα που διερευνούσε τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την εγγραφή των μαθητών με βαθμολογικά κριτήρια, σε κάποιους φαντάζει θετική, σε κάποιους άλλους θεωρείται μη εφαρμόσιμη κι όχι αποτελεσματική. Σε αυτή την ερώτηση έχουμε και τις πιο αντικρουόμενες απαντήσεις. Από την μία πλευρά υπήρχαν οι υποστηρικτές του βαθμολογικού φίλτρου, δίχως βέβαια να δικαιολογούν τι θα απογίνουν τα παιδιά που δεν θα μπορέσουν να εγγραφούν. Στην αντίθετη μεριά καταγράφηκαν οι πολέμιοι του βαθμολογικού κριτηρίου εγγραφής, που αντιμάχονται τα σχολεία ελίτ και παρομοίων διατάξεων, που πιστεύουν πως όλοι οι μαθητές, ανεξαρτήτως βαθμολογικής επίδοσης, χρειάζονται σε ένα σύγχρονο, δημοκρατικό συμπεριληπτικό σχολείο. Ενδεικτικές απαντήσεις.

Πρωτεύας: *Τέλεια!!! ... Τέλεια!!!, τίποτα άλλο.*

Κρόνος: *Δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα. Δεν θα εφαρμοστεί, δεν εφαρμόζεται .... Και δεν θα έπρεπε να υπάρχει 'κόφτης'. ... (...). Θέλω να πω και το ρόλο που πρέπει να έχει το πρότυπο σχολείο. Θέλουμε ένα Παρθεναγωγείο, θέλουμε τους άριστους, η θέλουμε μαθητές που θα τους εκπαιδεύουμε ομαδοσυνεργατικά, με δημοκρατικό πνεύμα και κάτι άλλο, παρά ένας μαθητής ο οποίος είναι αδύναμος σε ένα μαθησιακό κομμάτι μπορεί να είναι εξαιρετικός σε ένα ομαδοσυνεργατικό κλίμα. Οπότε αν το κόψεις βαθμολογικά μπορείς να τον χάσεις αυτό μέσα στην διάρκεια του μαθήματος τους χρειαζόμαστε τους μαθητές οι οποίοι είναι χαμηλά βαθμολογικά τους χρειαζόμαστε σαν κέντρα βαρύτητας ... για να δουλέψουμε για να πειραματιστούμε πάνω σε αυτές για να τους εντάξουμε. Γιατί η κοινωνία δεν είναι μόνο με τους άριστους, είναι και με τους ευάλωτους και με άλλα κοινωνικά στρώματα άτομα ..... μετά ποιους θα κόψουμε ... και θα καταλήξουμε να μου πει ένας διευθυντής εσύ (το επώνυμο του) είσαι λίγο μαυριδερός ή (το επώνυμο του) είσαι λίγο παχουλός, είσαι 95 κιλά ενώ θα έπρεπε να είσαι 90 ... είναι ένα φασιστικό μέτρο να κόβεις μαθητές λόγω χαμηλής επίδοσης. (...).*

Ερμής: *... Τώρα αυτή είναι η μία λογική, η άλλη είναι και τα αλλά παιδιά τι θα γίνουν;*

Ορέστης: *Κοιτάζτε εεε. Δεν νομίζω, ... νομίζω ότι αυτό μπορεί να*

χρησιμοποιηθεί μόνο όταν ένα σχολείο, δεν έχει την ικανότητα δεν έχει τους χώρους, να εκπαιδεύσει τους μαθητές ... σαν ένα καλό κριτήριο, είναι και η βαθμολογία, η βαθμολογία όχι η κλήρωση.

Προτιμάτε τη βαθμολογία από την κλήρωση ή κάποιο άλλο κριτήριο.

Προτιμάω τη βαθμολογία.

Αρτεμης: *Είναι πάρα πολύ σωστή, για τα πρότυπα είναι σωστή.*

Μενέλαος: *Δεν θα ήμουν υπέρ, είναι ένα κριτήριο, δεν λέω αλλά όχι το μοναδικό. Δηλαδή δεν ξέρω με κάποιο τρόπο θα έπρεπε να υπάρχουν και κάποια άλλα ποιοτικά κριτήρια, όχι μόνο αυστηρά ποσοτικά κριτήρια όπως το απολυτήριο γυμνασίου.*

Ήρα: *Διαφωνώ. Γενικά με την κατηγοριοποίηση διαφωνώ.*

Κλειώ: *... θεωρώ ότι δεν πρέπει να αποκλειστεί κανένα παιδί αν δεν αποκλειστεί δεν με ενδιαφέρει αν θα δω και τη βαθμολογία του ... Ναι εγώ δεν με ενδιαφέρει αν θα βλέπω να κατανέμονται οι μαθητές με σειρά βαθμολογίας εάν δεν αποκλειστεί κάποιος... Όχι είμαι αντίθετη για αυτό είπα, είμαι αντίθετη εάν αποκλείεται μαθητές.*

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε την καθημερινή λειτουργία του σχολείου σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές, από αρκετούς σχεδόν καμία διαφορά δεν έχει παρατηρηθεί, δεδομένου του μικρού χρονικού διαστήματος εφαρμογής, ενώ υπάρχουν πολλά να γίνουν, όπως ουσιαστική επιμόρφωση καθηγητών, σωστή εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών κ.ο.κ.. Από πολλούς εκπαιδευτικούς εκφράστηκε η δυσαρέσκεια για την αύξηση του φόρτου εργασίας και των γραφειοκρατικών διαδικασιών. Χαρακτηριστικά αποσπάσματα.

Κρόνος: *Σας είπα είναι τρεις αιθεροβάμονες, να βάλω πέντε, να βάλω δέκα είναι δέκα αιθεροβάμονες οι οποίοι υλοποιούν τα προγράμματα, υλοποιούν τον καλύτερό τους εαυτό και είναι όλοι οι άλλοι μας βλέπουνε....*

Ερμής: *Δεν έχει γίνει καμία επιμόρφωση σε εμάς τους καθηγητές, δεν μπει κάποιοι κανόνες, ... Το βλέπω ότι ακόμα είναι στα σπάργανα.*

Αρτεμης: *Προς το παρόν, προς το παρόν σήμερα καμία.*

Μενέλαος: *Πρωτότυπο και έως διδασκαλία, λόγω των μαθημάτων που*

ανέφερα δεν έχει αλλάζει και πάρα πολύ, μάλιστα και έχει αλλάζει δυστυχώς ως γραφειοκρατία διοικητική.

Ήρα: *Καμία διαφορά.*

Κλειώ: *Καμία διαφοροποίηση, πέρα το γεγονός ότι έχουμε τρελαθεί στη γραφειοκρατία*

Ως προς το ερώτημα που αφορά τη διεξαγωγή κάποιων εργαστηριακών ασκήσεων στους ‘αυθεντικούς’ χώρους εργασίας και την επιχειρούμενη αύξηση της εμπλοκής του σχολείου με την αγορά εργασίας, γενικότερα θεωρείται ένα πολύ καλό μέτρο, το οποίο θα επιφέρει μεγαλύτερη και αποτελεσματικότερη διασύνδεση με την αγορά εργασίας, αρκεί αυτό να μην αποτελέσει μοχλός εργασιακής εκμετάλλευσης των μαθητών και μελλοντικών επαγγελματιών. Παραθέτουμε κάποιες από τις απαντήσεις:

Πρωτέας: *Όχι μόνο τέλεια Μακάρι να γίνει σε όλα τα ΕΠΑ.Α. υποχρεωτικό τέλεια δεν το συζητάω..*

Κρόνος: *Μακάρι, αυτό ήταν πάγιο αίτημα των δυνάμεων της εργασίας ... η σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με τις δυνάμεις της εργασίας είναι υπόθεση του προπερασμένου αιώνα και στο όνομα αυτό έχουν γίνει κοινωνικές και πολιτικές επαναστάσεις, οι δυνάμεις της εργασίας πρέπει να βγουν στο προσκήνιο, οι δυνάμεις της εργασίας, τα συνδικάτα, τα εμπορικά επιμελητήρια, οι εργαζόμενοι αυτοί οι φίλοι τους, οι πατεράδες τους.*

Ερμής: *Πολύ καλό το θεωρώ, πολύ καλό, γιατί αν μπορούνε να παίρνουνε στα εργαστήρια του σχολείου ένα πρώτο μάθημα και μετά να πηγαίνουν στην αγορά, κάτι σαν τη μαθητεία το ακούω. Ναι πολύ σωστά, πολύ θετικό. Μακάρι να μπορούσε να γίνει.*

Ορέστης: *Είναι πάρα πολύ σημαντικό, θέλει οργάνωση όμως, θέλει ικανά στελέχη που να στελεχώσουν κάποιο συγκεκριμένο χώρο, όμως είναι πάρα πολύ θετικό, μακάρι, να το επιτύχουμε.*

Άρτεμις: *Αυτό είναι το πιο σωστό από όλα που θα μπορούσε να γίνει. Είναι σωστό.*

Μενέλαος: *Ενώ συμφωνώ με αυτόν τίθενται δυο θέματα εδώ, τίθενται θέματα ασφάλειας*

Ήρα: Αυτό θα μου άρεσε, θα μου άρεσε αν ήμουν μαθητής ή αν ήμουν καθηγητής εργαστηριακός, θα μου άρεσε δηλαδή το παιδί να μη βλέπει το κουφάρι του αυτοκινήτου που είναι ένα στο εργαστήριο και να δει ένα πραγματικό εργαστήριο, συνεργείο πραγματικό νωρίτερα από όλους.

Κλειώ: ... ναι είμαι θετική.

Ως προς το ερώτημα που αφορούσε τον σχολιασμό φράσης σχετικά με την συμβολή των Π.ΕΠΑ.Λ. στην κοινωνική αναπαραγωγή, είχαμε ενδεικτικά τις απαντήσεις:

Πρωτεύας: Κοίτα σε σχέση με όλα όσα έχουμε πει, αυτό το οποίο προσδοκούμε, είναι αυτοί που έρχονται στα πρότυπα έρχονται για να διασυνδεθούν με την αγορά εργασίας. Δεν έχει να κάνει δηλαδή τώρα, δεν θα έλεγα ότι είναι τα χαμηλά στρώματα που ήρθανε στο πρότυπο ...όλοι όσοι έρχονται σκοπεύουν να γίνουν επαγγελματίες.

Κρόνος: Πάμε από την αρχή τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. είναι κατηγορία των ΕΠΑ.Λ., είναι κατηγορία σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση κάνει δύο πράγματα. Εγγράφει ως ιδεολογικός μηχανισμός πρότυπα και συμπεριφορές ενταξιακές .... Κάνει και αναδιανομή, χωρίζει κάποιους σε ειδικότητα άλλους να προχωρήσουμε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίζει άλλους που δεν θα τελειώσουμε μόνο με το απολυτήριο. Υπάρχει και αυτή η κατανομή. Άρα έχουνε ιδεολογικός μηχανισμός και κατανομικός μηχανισμός. Από κει και πέρα τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. αυτή τη στιγμή δεν κάνει τίποτα διαφορετικό από τα άλλα σχολεία. Δεν δικαιολογείται αυτή τη στιγμή σε αυτή τη φάση κάτι διαφορετικό από ότι συμβαίνει στα υπόλοιπα επαγγελματικά Λύκεια.... Όχι δεν κάνει skills, δεξιότητες θέλω το επόμενο της σχολικής γνώσης έτσι όπως λειτουργεί αυτή τη στιγμή είναι, να είναι τυπική σχολική γνώση (...).

Ερμής: ... Όχι δεν συμφωνώ, δεν συμφωνώ και το σχολιάζω, μπορεί τα παιδιά να ήταν οι γονείς τους, από κει παράδειγμα οι γονείς του μπορεί να ήταν απόφοιτοι Δημοτικού ή Γυμνασίου, τα παιδιά αυτά έχουνε ήδη έχουν κάνει ένα βήμα έχουν προχωρήσει έχουν πάει στο λύκειο

Ορέστης: Όχι, δεν, δεν το βλέπω αυτό ... Είναι, είναι ένα ποσοστό που θα ήθελε πράγματι, για κάποιους λόγους, είτε οι γονείς τους ή το περιβάλλον ή

αγαπούν κάποιο επάγγελμα, που θα θέλουν να πάνε κατευθείαν στο επάγγελμα

Αρτεμης: Όχι εγώ διαφωνώ με αυτό, τα παιδιά που έχουν στόχο και σκοπό είτε είναι σε επαγγελματικό είτε στο επαγγελματικό Λύκειο, είτε είναι στο Γενικό Λύκειο είναι το ίδιο και το αυτό.

Μενέλαος: Ναι, λέω ότι διαφωνώ με αυτό γιατί όπως είπαμε και πριν υπάρχει το μονοπάτι, η διέξοδος για την περαιτέρω σπουδές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κλειώ:... Διαφωνώ. ... Καταρχήν μπορούνε να προχωρήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και έπειτα μπορούμε να πούμε ότι είναι παιδιά τα οποία είναι πιο συνειδητοποιημένα.

Αυτό, κατά τους ερωτώμενους, είναι κάτι που αναμένεται ν' αλλάξει, καθώς τα Π.ΕΠΑ.Λ. θα στοχεύουν, λόγω της αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, σε μεγαλύτερο target group που δεν θα προέρχεται κατ' ανάγκη από αυτόν τον πληθυσμό με αυτά τα κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Ως προς το ερώτημα εάν θα θέλανε να προσθέσουν κάτι άλλο, μερικές απαντήσεις ήταν:

Κρόνος: (...). Μακάρι το πρότυπο ΕΠΑ.Λ. να μπορέσει να μας βοηθήσει να καλύψουμε αυτό το τεράστιο έλλειμμα και θα αναφερθώ στην περίπτωση των συμβούλων οι οποίοι καταργήθηκαν, τεράστιο έλλειμμα συμβουλευτικής ....(....) τεράστιο έλλειμμα συμβουλευτικής ....(....) Έχουνε, έχουν επιστρέψει στο σχολείο με τελείως διαφορετικό φοβικό προφίλ, η επιθετικότητα είναι η άλλη έκφραση της φοβικότητας .... (...) δεν τονίστηκε το κομμάτι της συμβουλευτικής μέσα στα ΕΠΑ.Λ. μπήκε ένα δίωρο θόλο στα πρότυπα χωρίς να ξέρουμε ακριβώς τι σημαίνει υπάρχει τεράστιο πρόβλημα αυτή τη στιγμή συνολικότερα και στην τεχνική ακόμα περισσότερο για το κομμάτι της συμβουλευτικής και το κομμάτι της ψυχοπαιδαγωγικής και το κομμάτι του προσανατολισμού. (...) Επειδή έβαλες την ταμπέλα πρότυπο έγινε κάτι, βελτιώθηκε κάτι; ... βγήκε στη γύρα και είπε εγώ δεν θέλω την φραντζόλα σε 150 κομμάτια, θέλω έξι δικούς μου ανθρώπους και σε αυτούς τους έξι δικούς μου ανθρώπους, να κάνουμε πρότυπα, να μελετήσουμε να κάνουμε προτάσεις, χωρίς

δημοκρατικές διαδικασίες... θα μας απαντήσουν ότι δέχονται ατομικά, ατομικά θα μας φέρουν το φάκελο θα εγκρίνουμε και θα ιδρύσουμε έξι πρότυπα. Δεν υπήρξε δημοκρατική διαδικασία, δεν ρωτήθηκε κανένας σύλλογος, διορίστηκαν .....

Ορέστης: (...). γιατί δεν γίνεται ένας σχεδιασμός μακροχρόνιος ούτως ώστε να μπορέσουμε να φτάσουν σε ένα στόχο συγκεκριμένα και δεν έχω δεδομένα κάποια στοιχεία ... (...).

... Εκείνο που έχω να πω, είναι επειδή υπηρετώ αρκετά χρόνια και επαγγελματική εκπαίδευση, εύχομαι αυτή τη στιγμή αυτός ο τρόπος προσέγγισης, αναβάθμιση διαμέσου των προτύπων αλλά εγώ θα το έλεγα πειραματικό το στάδιο αυτό να είναι να μπει σε μία σωστή κατεύθυνση να έχουμε πραγματική σοβαρή αλλαγή βιβλίων, προσιτά και κατανοητά συμμαθητές, όχι αντιγραφές κάποιων βιβλίων από πανεπιστήμια και τα λοιπά η πρόσην ΤΕΙ που τα παιδιά, δεν μπορούν να τα καταλάβουν και

Ήρα: Όχι αλλά θεωρώ ότι είναι και θέμα διεύθυνσης, η λειτουργία των σχολείων αυτών γιατί είναι πάρα πολύ δύσκολο σχολεία. Θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό, πολύ σημαντικό είναι η γραμμή και η λειτουργία της διεύθυνσης.

Κλειώ: Να προσθέσω ότι κάποια στιγμή η πολιτική ηγεσία πρέπει να μας αντιμετωπίσει σαν συνεργάτες ... κάποια στιγμή πρέπει να το ξεκινήσει πρέπει να βγάλεις στιγμή που ξεκινήσει (γέλια) αυτό.

Γενικότερες απαντήσεις δόθηκαν ως προς το έλλειμμα που υφίσταται ως προς τον προσανατολισμό των παιδιών, την ποιότητα σπουδών που αναμένεται να αναβαθμιστεί, το είδος της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας που αποσκοπείτε, στο γεγονός ότι τα επαγγελματικά σχολεία δεν κατορθώνουν να εκφράσουν αποτελεσματικά γενικότερες ανάγκες που σχετίζονται με ευρύτερες κοινωνικές δεξιότητες. Επίσης τονίσθηκε η έλλειψη ενημέρωσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, η παντελής έλλειψη χρηματοδότησης και συνεργασίας του υπουργείου με τους εκπαιδευτικούς.

Συνοψίζοντας, οι εκπαιδευτικοί συντάσσονται με την αναγκαιότητα ενός αναβαθμισμένου σχολείου της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, άσχετα με την ονομασία που θα έχει. Θεωρούν πως υπάρχουν, σε θεωρητικό όμως επίπεδο,

θετικά στοιχεία στα νεοϊδρυθέντα Π.ΕΠΑ.Λ., που όμως δεν έχουν ακόμα αναπτυχθεί, ώστε να μπορούν να αξιολογηθούν. Η πρώτη χρονιά λειτουργίας πραγματοποιείται δίχως καμία πληροφόρηση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών, δίχως την απαιτούμενη στελέχωση και χρηματοδότηση. Οι εκπαιδευτικοί που ερωτήθηκαν τείνουν να θεωρούν πως οι Ευρωπαϊκές πολιτικές επηρεάζουν την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Ενώ τα υπόλοιπα κράτη έχουν καλύτερη και ελκυστικότερη Γ.Ε.Ε., η αυτούσια εισαγωγή καλών πρακτικών δίχως την αναγκαία προσαρμογή δεν θα αποδώσουν καρπούς στη χώρα μας. Για τους ερωτηθέντες η διασύνδεση των Π.ΕΠΑ.Λ. με την αγορά εργασίας, με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την τοπική κοινωνία, με άλλα σχολεία, δεν έχει ακόμα επιτευχθεί. Τέλος αν και οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν πως οι μαθητές ατών των σχολείων είχαν συγκεκριμένα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, θεωρούν πως αυτό είναι κάτι που εν μέρει αρχίζει να διαφοροποιείται στα Π.ΕΠΑ.Λ. και θα πρέπει να αλλάξει καθώς θα πρέπει να είναι διαφορετικά τα κριτήρια επιλογής επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Γενικά συμπεράσματα

Όλοι ανεξαιρέτως, κοινοβουλευτικά κόμματα, κοινωνικοί εταίροι και εκπαιδευτικοί, ομνοούν πως η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και το σκέλος της που αφορά τα Επαγγελματικά Λύκεια, δεν είναι ελκυστικά, ούτε εκπληρώνουν την αποστολή τους, για παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, την προαγωγή χαρακτηριστικών που είναι αναγκαία για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνική ένταξη, ούτε παρέχουν ολοκληρωμένες επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Οι πολιτικοί και κοινωνικοί φορείς φαίνεται πως δίσταται σε πολλά απ' όσα διακηρύττει η σημερινή κυβέρνηση. Η πλειονότητα θεωρεί πως με τα Π.ΕΠΑ.Λ. εισερχόμαστε ένα νέο κύκλο κοινωνικών αποκλεισμών, αφού θα συνιστούν εκπαιδευτικές μονάδες για λίγους 'άξιους' και πως θα λειτουργούν ως φυτώρια επαγγελματιών, έτοιμων να εργαστούν σε μια 'άγρια' αγορά εργασίας. Επίσης διατυπώνουν την άποψη πως απαξιώνεται η κεντρική αποστολή των Λυκείων, που είναι η γενικότερη μόρφωση των παιδιών, κάτι που αναιρεί, η ίδια η φύση των Π.ΕΠΑ.Λ.. Επίσης τονίζουν ότι θεσμοθέτηση των νέων σχολείων θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα τόσο στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των αποφοίτων αυτών των εκπαιδευτικών μονάδων.

Οι εκπαιδευτικοί συντελεστές από την πλευρά τους, βιώνοντας καθημερινά τον χώρο και η επαφή με τους νέους και τους γονείς τους, αντιλαμβάνονται την υπάρχουσα εν μέρει προβληματική κατάσταση, ασπάζονται αρκετές από τις προηγούμενες απόψεις, αλλά θέλουν να πιστεύουν πως αυτός ο τύπος σχολείου θα τους δώσει μια την ώθηση που χρειάζονται.

Για τους εκπαιδευτικούς η πρώτη χρονιά λειτουργίας είναι απογοητευτική και ουδεμία δέσμευση για χρηματοδότηση, επιμόρφωση εκπαιδευτικών και αλλαγή νοοτροπίας, δεν έχει υλοποιηθεί. Τα Π.ΕΠΑ.Λ. δεν διαφαίνεται να εξασκούν το ρόλο τους ως προς την παροχή αυξημένων δεξιοτήτων, γενικευμένων διαφοροποιημένων παιδαγωγικών μεθόδων, εκπαιδευτικών πειραματισμών και καινοτομιών. Δεν υπάρχει επέκταση βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπιστώνεται ανύπαρκτη διασύνδεση με τον κόσμο και την αγορά της εργασίας .

Συζήτηση

Το θέμα που διαπραγματευόμαστε συνιστά ένα από τα πιο σημαντικά που αφορά όχι μόνο στην εκπαίδευση και μάλιστα την επαγγελματική, αλλά και στην ελληνική κοινωνία. Εξάλλου, από τα όσα διαπραγματευτήκαμε στην παρούσα είναι φανερό πως το θέμα απασχολεί δεκαετίες την ελληνική πολιτεία και κοινωνία, καθώς η επαγγελματική εκπαίδευση και η ανάγκη για αναβάθμισή της αναγνωρίζεται από το σύνολο του πολιτικού κόσμου ως εξαιρετικά φλέγον ζήτημα που απαιτεί λύσεις.

Από την έρευνα που διενεργήθηκε ως προς το θέμα, προκύπτουν αρκετά ερωτήματα που μας απασχόλησαν και μένει να απαντηθούν.

Υπηρετεί τελικά τον στόχο της αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και με ποιον τρόπο η θεσμοθέτηση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ.;

Ποιο ρόλο διαδραμάτισε στην εξέλιξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης η νοοτροπία της ελληνικής κοινωνίας που ήθελε οπωσδήποτε τα παιδιά να σπουδάσουν σε ανώτερα και ανώτατα πανεπιστημιακά ιδρύματα, εξαρτώντας την επιτυχία και την εξασφάλιση ικανοποιητικής εργασίας από αυτή την εισαγωγή;

Για ποιον λόγο δεν ευδοκίμησαν τελικά οι προγενέστερες προσπάθειες να διαμορφωθούν συνθήκες που θα καθιστούσαν ελκυστικότερη την επαγγελματική εκπαίδευση;

Υπάρχει διαφορές ανάμεσα στο Πρότυπο, το Πειραματικό και 'τρέχον' Επαγγελματικό Λύκειο και πώς αυτές οι διαφορές δύναται να δημιουργήσουν ενδεχόμενες νέες ευκαιρίες ενδυνάμωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης;

Μπορούν τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. να δημιουργήσουν συνθήκες πραγματικής διασύνδεσης της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας;

Τελικά τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. χρειάζεται να καταστούν εκπαιδευτικές δομές με κεντρική στοχοθεσία την επαγγελματική εξειδίκευση ή μήπως αυτή η στοχοθεσία ξεφεύγει από τη λογική αυτής της βαθμίδας εκπαίδευσης;

Υπάρχει τρόπος ώστε τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια να σταματήσουν να συμβάλλουν στην κοινωνική αναπαραγωγή;

Με ποιο τρόπο τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια μπορούν να απαγκιστρωθούν από τη λογική της λύσης για λίγους και αδύναμους;

Μπορούν τα διακυβεύματα που εντοπίστηκαν από τους πολιτικούς και κοινωνικούς/κλαδικούς φορείς να περιοριστούν;

Συνοψίζοντας, η παρούσα έρευνα ανέδειξε τη δυναμική, αλλά και τις προβληματικές που αναπτύσσονται από τη θεσμοθέτηση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ.. Παρότι το ζητούμενο (η αναβάθμιση της Επαγγελματικής εκπαίδευσης εν γένει) φαίνεται πως αναγνωρίζεται από το σύνολο των φορέων (πολιτικών, κοινωνικών, κλαδικών, επαγγελματικών), η θεσμοθέτηση Προτύπων ΕΠΑ.Λ. φαίνεται πως μπορεί να δημιουργήσει πολλά περισσότερα προβλήματα, εκπαιδευτικής και κοινωνικής φύσης, όπως κοινωνικούς αποκλεισμούς, στεγνή εξειδίκευση, υποβάθμιση της γενικής μόρφωσης, στενή σύνδεση με τοπική οικονομία και αγορά, εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων, αδυναμία μαθητών να επιλέγουν τα προγράμματα σπουδών που πραγματικά επιθυμούν, διαμορφώνοντας έτσι σοβαρές στρεβλώσεις τόσο στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και στον τρόπο που ορίζεται το επαγγελματικό «προφίλ» των μελλοντικών εργαζομένων.

Προτάσεις

Μέσω της παρούσας εργασίας, μπορούν να κατατεθούν συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τη θεσμοθέτηση των Προτύπων ΕΠΑ.Λ..

Καθορισμός συγκεκριμένων κριτηρίων σχετικά με τη δημιουργία ή/και τον χαρακτηρισμό ενός ΕΠΑ.Λ. σε Πρότυπο.

Πλήρης ενημέρωση εκπαιδευτικών για τις στοχοθεσίες, τις προβλέψεις και τα δεδομένα που αφορούν στη θεσμοθέτηση Προτύπων ΕΠΑ.Λ..

Συνεχής πολύπλευρη επιμόρφωση εκπαιδευτικών που θα κληθούν να στελεχώσουν τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ..

Διασύνδεση με τις δυνάμεις της εργασίας και την αγορά εργασίας, τοπική, πανελλαδική, αλλά και με πρόβλεψη διασύνδεσης με την Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια αγορά.

Τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. οφείλουν να πειραματισθούν και να εξελίξουν την ‘παιδαγωγική της μάθησης’ των τεχνολογικών μαθημάτων.

Τα Πρότυπα ΕΠΑ.Λ. να λειτουργήσουν ως ‘εργαστήρια’ γνώσης ώστε να διερευνηθεί το τι μπορούν να μας πουν οι θεωρίες σχετικά με τη μάθηση και τη γνώση σε σχέση με τη μάθηση στον χώρο εργασίας.

Συνεχής και απρόσκοπτη χρηματοδότηση, προκειμένου να εξασφαλιστεί υψηλό επίπεδο υποδομών.

Ένταξη των Προτύπων ΕΠΑ.Λ. σε ευρωπαϊκά προγράμματα τύπου Erasmus+.

Διασύνδεση με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας και του εξωτερικού, συμμετοχή σε έρευνες σχετικές με τις παρεχόμενες ειδικότητες.

Εξασφάλιση της συνεχούς αναβάθμισης των προσόντων των αποφοίτων, των επαγγελματικών δικαιωμάτων και των πιστοποιημένων προσόντων τους.

Αναμόρφωση των τομέων και των ειδικοτήτων ώστε να απαντούν στις σύγχρονες και μελλοντικές απαιτήσεις της κοινωνίας.

Επιβάλλεται τα σύγχρονα σχολεία να ανοίξουν στην τοπική κοινωνία, ώστε να γίνουν κοιτίδες δια βίου μάθησης. Μια καλή πρακτική για τα σχολεία της Τ.Ε.Ε. θα ήταν να οργανωθούν προγράμματα και δράσεις που θα μπορούν να παρακολουθήσουν ενήλικες, ανεξαρτήτως χώρας καταγωγής, ηλικίας και μόρφωσης, καθώς και μέλη ευάλωτων κοινωνικά ομάδων αρχικά. Αυτό θα γίνεται τις ώρες και χρονικές περιόδους που στα σχολεία δεν θα βρίσκονται οι μαθητές της τυπικής εκπαίδευση.

Να επεκταθεί ο θεσμός του δεύτερου εκπαιδευτικού σε όλες τις τάξεις και για όλα τα μαθήματα και να καθοριστεί ο αριθμός μαθητών ανά τάξη, το μέγιστο 20.

Να επεκταθεί ο ρόλος του συμβούλου εκπαιδευτικού σε όλες τις τάξεις και να περιοριστεί ο αριθμός των μαθητών που μπορεί να αναλάβει ο κάθε σύμβουλος.

Να επανέλθει ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός και οι αντίστοιχοι υπεύθυνοι. Στα πλαίσια του μαθήματος να διασυνδεθούν τα Γυμνάσια με τα κοντινά τους Εργαστηριακά Κέντρα.

Υψηλής ποιότητας υποδομές και πλήρης κάλυψη όλων των τάξεων (σύγχρονα εποπτικά μέσα διδασκαλίας, σύγχρονος εξοπλισμός τομέων και ειδικοτήτων, διαδραστικό υλικό, κ.ο.κ).

Στελέχωση των σχολείων με γραμματεία, επιστάτη, βοηθητικό εργαστηριακό προσωπικό (που μπορεί να προέρχεται από τους αποφοίτους μας).

Στελέχωση σχολείων, με όλους τους αναγκαίους εκπαιδευτικούς και βοηθητικό προσωπικό, από 30 Ιουνίου. Οι πρώτες ημέρες του Σεπτεμβρίου να αφιερώνονται για επιμορφώσεις εκπαιδευτικών (Διδακτικό αντικείμενο, μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας, παιδαγωγικές μεθόδους, εφαρμογή κανόνων ασφάλειας και υγιεινής, κ.α.).

Περιορισμοί έρευνας και προτάσεις μελλοντικής έρευνας

Μέσω της παρούσας διενεργήθηκε έρευνα με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, τα οποία οδήγησαν σε συγκεκριμένα συμπεράσματα. Ωστόσο, η έρευνα αυτή διέπεται και από ορισμένους περιορισμούς. Ο πρώτος περιορισμός αφορά στο ότι η έρευνα αυτή διεξήχθη σε έναν μικρό αριθμό εκπαιδευτικών, με αποτέλεσμα να μην μπορούν τα αποτελέσματα να γενικευθούν στον ευρύτερο πληθυσμό (Creswell, 2016). Ως εκ τούτου, θα πρέπει να διεξαχθεί μία περαιτέρω έρευνα σε ένα μεγαλύτερο δείγμα εκπαιδευτικών. Η έρευνα αυτή θα μπορούσε να εκπονηθεί μέσω της ποσοτικής μεθόδου, καθώς ο μεθοδολογικός σχεδιασμός αποτελεί έναν δεύτερο περιορισμό. Πιο συγκεκριμένα, μία ποσοτική έρευνα θα μπορούσε να διερευνήσει συμπληρωματικά τυχόν συσχετίσεις μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών, αλλά και χαρακτηριστικών των σχολικών μονάδων με τις απόψεις των συμμετεχόντων, ούτως ώστε να διερευνηθεί πώς τα χαρακτηριστικά αυτά επηρεάζουν τις απόψεις τους (Creswell, 2016). Τέλος, ενδιαφέρον θα είχε και η διεξαγωγή μίας συγκριτικής έρευνας που θα επαναλαμβάνεται ανά έτος, ώστε να καταγράφει τις αλλαγές, καθώς εξελίσσεται ο θεσμός και θα ήταν εξόχως ενδιαφέρουσα μια έρευνα στους αποφοίτους των Πρότυπων ΕΠΑ.Λ., συγκριτικά με αυτούς ενός κοινού ΕΠΑ.Λ. και των ΓΕ.Λ., σε σχέση με την κοινωνικοοικονομική και επαγγελματική τους εξέλιξη.

Βιβλιογραφία

- Afouxenidis, A., & Chtouris, S. (2020). Προλογικό σημείωμα: συνομιλώντας για την πανδημία. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 154, 1-10.
- Agolla J.E., (2018). Available at: <https://www.intechopen.com/books/digital-transformationin-smart-manufacturing/human-capital-in-the-smart-manufacturing-and-industry-4-0-revolution>.
- Althusser, L. (1983). *Ιδεολογία και ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους*. (Ξ. Γιαταγάνας. Μετ.). Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ante, C. (2016). *The Europeanisation of vocational education and training*. Switzerland: Springer International Publishing. <https://www.springer.com/gp/book/9783319415697>.
- Arribas, J. M. G. (2020). Centers of Vocational Excellence and Innovation (CoVes): A new era for Vocational Education and Training (VET) institutions?. *Academia*, (18), 58-84. doi: <https://doi.org/10.26220/aca.3211>.
- Athanasiadis, A., & Zarifis, G. (2018). Exploring VET Attractiveness in Greece through OAED Vocational Schools. *Journal of Education & Social Policy Vol. 5, No. 4*. doi:10.30845/jesp.v5n4p16.
- Atkins, L., & Flint, K. J. (2015). Nothing changes: Perceptions of Vocational Education in England. *International Journal of training Research*, 13(1), 35-48.
- Ballantine, J. & Hammack , F. (2015). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Μια συστηματική ανάλυση*. (Υ. Κοσμά & Π. Κουρμένταλα, Μετάφρ.). Αθήνα: Επίκεντρο.
- Ballantine, J., & Roberts, K. (2014). *Our social world* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ballantine, J.H., & Hammack, F.M. (2012). *Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης μια συστηματική ανάλυση*. (Επιμ. Μετ. Δ. Γουβιάς). Αθήνα: Επίκεντρο.
- Ballantine, J.H., Hammack, F.M., & Stuber, J. (2017). *The Sociology of Education: A Systematic Analysis* (8th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315299914>.
- Becker, G.S. (1975). *Human Capital*. New York: Columbia University Press.
- Bell, J. (1997). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Οδηγός για φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες*. Αθήνα: Gutenberg.
- Bell, J. (2007). *Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία. Οδηγός ερευνητικής μεθοδολογίας* (μτφ: Ε. Πανάγου). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Bishop, J. (1989). Occupational training in high school: When does it pay off?. *Economics of Education Review*, 8(1), 1-15.

- Blackledge, D. & Hunt B. (1995). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Blackledge, D. & Hunt, B. (1995). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης* (σελ.24-27). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Blossfeld, H. (1992). Is the German Dual System a Model for a Modern Vocational Training System?, *International Journal of Comparative Sociology*, 33(3-4), 168-181. doi: <https://doi.org/10.1163/002071592X00220>.
- Bol, T., & Van de Werfhorst, H. G. (2013). Educational systems and the trade-off between labor market allocation and equality of educational opportunity. *Comparative Education Review*, 57(2), 285-308.
- Bourdieu, P. (1985). Το συντηρητικό σχολείο: οι ανισότητες στην εκπαίδευση και την παιδεία (μτφ. Α. Φραγκουδάκη). Στο Α. Φραγκουδάκη (Επιμ.), *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο* (σελ.357-391). Αθήνα: Παπαζήση.
- Bourdieu, P. (2002). *Η διάκριση. Κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης* (μτφ. Κ. Καψαμπέλη). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.C. (1993). *Οι κληρονόμοι. Οι φοιτητές και η κουλτούρα*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.C. (2014). *Η αναπαραγωγή. Στοιχεία για μια θεωρία του εκπαιδευτικού συστήματος*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bowles, S., & Gintis, H. (1976). *Schooling in Capitalist America*. New York: Basic.
- Bowles, S., & Gintis, H. (1976). *Schooling in Capitalist America*. New York: Basic.
- Bright, C. (1995). *The EU: Understanding the Brussels process. The Essential Facts*. Colorado Springs: Wiley.
- Busemeyer, M. R., & Garritzmann, J. L. (2017). Academic, vocational or general? An analysis of public opinion towards education policies with evidence from a new comparative survey. *Journal of European Social Policy*, 27(4), 373-386.
- Cedefop (2020). *Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop reference series. No 114. Available at: <http://data.europa.eu/doi/10.2801/794471>.
- Cedefop. (2017). Who we are. Available at: <http://www.cedefop.europa.eu/en/about-cedefop/who-we-are>.
- Chen, Y. (2011). "Once 'NEET', Always 'NEET'? Experiences of Employment and Unemployment of Youth Participating in a Job Training Program in Taiwan." *International Journal of Social Welfare* 20: 33-42. Available from: doi:10.1111/j.1468-2397.2009.00711.x.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Collins, R. (1979). The credential society: An historical sociology of education and stratification. *Journal of Education Economic*, 44.
- Consilium. (2017). *Education Committee*. Available at: <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/education-committee/>.
- Council of the European Economic Community (1963). Council Decision 63/266/EEC of 2 April 1963 laying down general principles for implementing a common vocational training policy. *Official Journal of the European Communities*, 1338/63, 20.4.1963, pp. 25-28.
- Creswell, J.W. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας* (επιμ. Τσορμπατζούδης, Χ., επιμ. Ν. Κουβαράκου). Αθήνα: Ίων.
- Crisonà, G. (2021). Workplace-Based Training in the European Union and the Experience of Skillman. In *Powering a Learning Society During an Age of Disruption* (pp. 241-257). Singapore: Springer.
- de Olagüe Smithson, C. (2017). From coal to knowledge: a history of the VET policies in the European Union. *Revista Española de Educación Comparada*, No 29. Available at: <http://revistas.uned.es/index.php/REEC/article/view/17532>.
- De Queiroz, J.-M. (2000). *Το σχολείο και οι κοινωνιολογίες του*. Αθήνα: Gutenberg.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. London: Sage Publications.
- Di Stasio, V. (2017). ‘Diversion or safety net?’ Institutions and public opinion on vocational education and training. *Journal of European Social Policy*, 27(4), 360-372.
- E.C. (2021). *Drawing the early lessons from the COVID-19 pandemic*. Available at: <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication150621.pdf>.
- EACEA (Executive Agency Education, Audiovisual and Culture). (2014). Supporting you and your project. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. European Union.
- Education Group (1981). *Unpopular education*. Schooling and social democracy in England since 1944. Birmingham University. Centre for Contemporary Cultural Studies. London: Hyman.
- Edwards, J. H., Redford, D., & Paiva, T. (2021). *Support services for centres of vocational excellence*. Luxembourg: EN Publications Office of the European Union.
- Elken, M. (2016). Standardising education? The development of the European qualifications framework and national qualifications frameworks. Dissertation submitted for the PhD degree, Department of Education Faculty of Educational

Sciences of the University of Oslo. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/50529>.

ETF (2020). *Centres of Vocational Excellence: An engine for vocational education and training development*. Available at: <https://tinyurl.com/yc7dzfyd>.

ETF (European Training Foundation) (2017). Who we are. Available at: http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/Who_we_are.

Eurodesk (2017). About us. [online] Available at: <https://eurodesk.eu/about-us>.

Eurofound (2012). *NEETs. Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available from: <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/54/en/1/EF1254EN.pdf>.

Eurofound (2015). New forms of employment - Crowd employment, Spain Case study 23: Adtriboo.com.

Eurofound (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available from: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2016/labour-market-social-policies/exploring-the-diversity-of-neets>.

European Commission (2016), *Developing Skills for the labour market. The Riga Conclusions. European cooperation in vocational education and training 2015-2020*, Belgium: Publications Office.

European Commission (1994) *White Paper on Growth, Competitiveness, Employment: the challenges and ways forward into the 21st century*, 1994.

European Commission (1996), Green Paper, Education- Training- Research- The Obstacles to Transnational Mobility, Brussels.

European Commission (2008). *Commission staff working document. Progress Towards the Lisbon Objectives in Education & Training. Indicators & Benchmarks*. Available from: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/report08/report_en.pdf.

European Commission. (2006 β). *The history of European cooperation in education and training. Europe in the making — an example*. European Communities.

European Commission. (2016). *Directorate-General for Education and Culture*. Available at: Διαθέσιμο στην: https://ec.europa.eu/info/publications/directorate-general-education-andculture_en.

European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission (2015). *Riga Conclusions 2015 on A New Set of Medium-Term Deliverables in The Field of Vet for The Period 2015-2020*. Bruges communiqué. Available at: http://www.izm.gov.lv/images/rigaconclusions_2015.pdf.

- Eurostat, (2019). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*. Available from: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/44911.pdf>.
- Eurostat, (2020). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training. Statistics explained*. Available from: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training.
- Eurydice, 2021. Source URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/printpdf/3350_el.
- Gamoran, A. (1987). The stratification of high school learning opportunities', *Sociology of Education* 60: 135-55.
- Gamoran, A. and Mare, R. (1989). Secondary school tracking and educational inequality: compensation, reinforcement, or neutrality. *American Journal of Sociology*, 94: 1146-83.
- Hanushek, E.A., Schwerdt, G., Woessman, L., & Zhang, L. (2017). General education, vocational education, and labor-market outcomes over the life-cycle. *The Journal of Human Resources*, 52(1), 48–87.
- House of Commons. Children, Schools and Families Committee (2010). *Young people not in education, employment or training*. Eighth Report of Session 2009-10. House of Commons. London: The Stationery Office Limited.
- Howard, K., & Sharp, J. (1994). *Η επιστημονική μελέτη*. (Κ. Σοφούλης, Επιμ., & Β. Νταλάκου, Μεταφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Iannelli, C. (1997). *Tracking and its consequences in Italy*. Paper presented at the meeting of the Research Committee on Stratification. Tel Aviv.
- ILO (2016), *Non-Standard Employment around the World, Understanding challenges, sharing prospects - Overview*, ILO, Geneva.
- International Labour Office., (2020). *Global employment trends for youth 2020 technology and the future of jobs*. Global Employment Trends Reports. Economic and Labour Market Analysis Department. Available from: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_737648/lang--en/index.htm
- Kamble, S.S., Gunasekaran, A. and Sharma, R. (2018). Analysis of the Driving and Dependence Power of Barriers to Adopt Industry 4.0 in Indian Manufacturing Industry. *Computers in Industry*, 101, p.p. 107–119.
- Lawn, M., Grek, S. (2012). *Europeanising education: governing a new policy space*. Didcot: Symposium Books.
- Leney, T., QCA, L., & UK BIBB, B. (2004). Achieving the Lisbon goal: the contribution of VET. Available at: https://www.bibb.de/dokumente/pdf/a13_lisbon_goals_final.

- Mason, J. (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. (Ν. Κυριαζή, Επιμ., & Ε. Δημητριάδου, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Matt, D.T., Modrák, V. and Zsifkovits, H. (2020). *Industry 4.0 for SMEs: Challenges, Opportunities and Requirements*. Springer International Publishing.
- Ministers for Vocational Education and Training, European Social Partners, European Commission & European VET Providers' Associations (2015). *Riga Conclusions 2015. On a New Set of Medium-Term Deliverables in the Field of VET for the Period 2015-2020, as a Result of the Review of Short-Term Deliverables Defined in the 2010 Bruges Communiqué*. 22 June 2015. Available at: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational-policy/doc/2015-riga-conclusions_en.pdf.
- Moodie, G. (2008). *From vocational to higher education: an international perspective*. Berkshire: SRHE and Open University Press. Available at: <https://www.voced.edu.au/content/ngv%3A311>.
- Müller, W., & Shavit, M. (2000). Vocational Secondary Education. Where Diversion and Where Safety Net?'. *European Societies*, 2(1), 29-50.
- Oakes, J. (1985). *Keeping track: How schools structure inequality*. New Haven, CT: Yale University Press.
- OECD (2012). *Education at a Glance 2012: Highlights*. Paris: OECD Publishing. Available from: <http://www.oecd.org/edu/highlights.pdf>.
- O'Higgins, N. (2019). *Young people not in employment, education or training. ILO/Sida Partnership on Employment Technical brief No. 3*. Available from: https://www.ilo.org/emppolicy/projects/sida/18-19/WCMS_735164/lang--n/index.htm.
- Papadakis, N., Papargyris, A., Dafermos, V., Basta, M., Kyridis, A., Drakaki, M., & Plymakis, S. (2017). Youth and NEETs in Greece, within the Crisis Era. Social Vulnerability, Unemployment, Public Trust and Issues of Political Behavior. *Youth in Crisis Countries-Life Situations and Political Attitudes of Adolescents in Southern/Eastern Europe and North Africa*, 1-16.
- Pemberton, S. (2008b). Tackling the NEET generation and the ability of policy to generate a “NEET” solution—Evidence from the UK. *Environment and Planning C: Government and Policy*. 26(1): 243-259.
- Pépin, L. (2007). The History of EU Cooperation in the Field of Education and Training: how lifelong learning became a strategic objective. *European Journal of Education*, 42(1), 121-132.
- Phillips, D. (1995) Introduction. *Oxford studies in comparative education* 5(2).
- Phillips, D. και Ertl, H. (2003). *Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States*. Kluwer.

- Ra, S., Shanti, J., & Maclean, R. (2021). *Powering a Learning Society During an Age of Disruption*. RMIT University. <https://doi.org/10.1007/978-981-16-0983-1>
- Rasmussen, P. (2014). Adult Learning Policy in the European Commission. Στο M. Milana, & J. Holford, *Adult Education Policy and the European Union, Theoretical and Methodological Perspectives* (σσ. 17-34). Rotterdam. Boston. Taipei: Sense Publishers.
- Richardson, H. (2016). Grammar Schools. What are they and why are they controversial? Retrieved from <https://www.bbc.com/news/education-34538222>.
- Robson, C. (1993). *Real world research. A resource for social scientists and practitioner – researchers*. Blackwell: Oxford UK & Cambridge USA.
- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. (Κ. Μιχαλοπούλου, Επιμ., Β. Νταλάκου, & Κ. Βασιλικού, Μεταφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Rodrik, D. (2008). Industrial Policy: *Don't Ask Why, Ask How, Middle East Development Journal*, Demo Issue, pp. 1–29.
- Russo, G., Serafini, M., & Ranieri, A. (2019). Attractiveness is in the eye of the beholder. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 11(1), 1-22. <https://doi.org/10.1186/s40461-019-0082-2>.
- Schwab, K. & Davis, N. (2018). *Shaping the Future of the Fourth Industrial Revolution - A Guide to Building a Better World*. UK: Portfolio Penguin.
- Schwab, K. (2021, March 23). The Fourth Industrial Revolution. Encyclopedia Britannica. Available at: <https://www.britannica.com/topic/The-Fourth-Industrial-Revolution-2119734>.
- Schwartz, W. (2000). The Impact of Professional Development Schools on the Education of Urban Students. ERIC Digest Number 156, 1-7.
- Sever, M. (2012). A Critical look at the theories of sociology of education. *Journal of Human Sciences*, 9(1), 671–650. Available at: <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/2212>.
- Shavit, Y. (1990). Segregation, tracking, and the educational attainment of minorities: Arabs and Oriental Jews in Israel. *American Sociological Review*, 55(1): 115-26.
- Shavit, Y., & Müller, W. (2000). Vocational secondary education: Where diversion and where safety net? *European Societies*, 2(1), 29-50.
- Social Exclusion Unit (1999). *Bridging the Gap: New Opportunities for 16-18 year olds not in Education, Employment or Training*. London. Available from: http://www.partnershipforyounglondon.org.uk/data/files/1419/bridging_the_gap

_seu_1999.pdf.

- Staab, A. (2011). *The European Union Explained, Institutions, Actors, Global Impact*. Bloomington. Indianapolis: Indiana University Press.
- Stone, P. J., Dunphy, D. C., & Smith, M. S. (1966). *The general inquirer: A computer approach to content analysis*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Stoops, T. (2007). *Ten Years of Excellence. Why Charter Schools are good for North Carolina*. Raleigh: John Locke Foundation.
- Swift, D (1969). *The Sociology of Education: Introductory Analytical Perspectives*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Unger, P.M., Stanley, I. Gabriel, M. & Mulgan, G. (2019). *Imagination unleashed Democratizing the knowledge economy*. March, NESTA.
- van Laar, E., van Deursen, A. J. A. M., van Dijk, J. A. G. M., & de Haan, J. (2020). Determinants of 21st-Century Skills and 21st-Century Digital Skills for Workers: A Systematic Literature Review. SAGE Open. <https://doi.org/10.1177/2158244019900176>.
- van Laar, E., van Deursen, A.J.A.M., van Dijk, J.A.G.M., de Haan, J., (2017). The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. *Comput. Hum. Behav.* 72, 577–588. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.010>.
- Vancea, M. & Utzet, M. (2018). School-to-work transition: the case of Spanish NEETs, *Journal of Youth Studies*, 21:7, 869-887.
- Verma, G., & Mallick, K. (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα. Θεωρητικές προσεγγίσεις και τεχνικές*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός.
- Wallenborn, M., & Heyneman, S. P. (2009). Should vocational education be part of secondary education?. *Journal of Educational Change*, 10(4), 405. Available at: https://www.researchgate.net/publication/225820778_Should_vocational_education_be_part_of_secondary_education.
- Weber, R. (1990). *Basic content analysis* (2nd ed.). SAGE Publications, Inc. <https://dx.doi.org/10.4135/9781412983488>.
- Weishaupt, J. T. (2011). *From the manpower revolution to the activation paradigm – explaining institutional continuity and change in an integrating Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- West, J. (2012). *The evolution of European Union policies on vocational education and training*. London: LLAKES. LAKESS research paper. No 34. Available at: <https://www.llakes.ac.uk/sites/default/files/34.%20West%20-%20final.pdf>.
- Wiborg, S., Green, F., Taylor-Gooby, P. & Wilde, R. (2018). Free Schools in England: "Not unlike other schools"? , UCL Institute of Education., University of Kent. Available at:

https://www.academia.edu/37954796/Free_Schools_in_England_Not_unlike_ot_her_schools (26/08/2021).

- Woods, P. (1991). *Inside Schools. Ethnography in Educational Research*. London: Routledge.
- Yuji, G., 2007. Jobless youths and the NEET problem in Japan. *Social Science Japan Journal*, 10(1), pp.23-4. Available from: <http://dx.doi.org/10.1093/ssii/iym029>.
- Zhao, Y. (2014). Education in the age of globalization. China's determination to end school choice and testing: New Development. Retrieved August 28, 2017, from <http://zhaolearning.com/2014/02/19/china's-determination-to-end-school-choice-and-testing-new-development/>.
- Αγγελάκης, Α. (2019). Η προαναγγελθείσα επανάσταση: τεχνολογική αλλαγή και προεκτάσεις υπό το πρίσμα της «4ης Βιομηχανικής Εποχής», Μέρος Ι – Θεωρητική επισκόπηση, Ερευνητικά Κείμενα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ , 6/2019, σ. 64 και Μέρος ΙΙ – Πεδία εφαρμογής, Ερευνητικά Κείμενα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ , 7/2019, σ. 72.
- Αθανασίου, Λ. (2000). *Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας στις επιστήμες της Αγωγής (ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις)*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Αθανασούλα – Ρέππα, Α. (1999). *Η δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και η περιφερειακή της διάσταση στην Ελλάδα (1980-1990)*. Αθήνα: Έλλην.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008). *Βασικές κοινωνιολογικές έννοιες – Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. & ΕΚΠΑ. Available at: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1089>
- Αποστολίδης, Λ. (2021). *Τηλεργασία: Το μέλλον της εργασίας*. Available at: <https://www.tovima.gr/2021/01/27/opinions/tilergasia-to-mellon-tis-ergasias/>.
- Ασδεράκη, Φ. (2008). *Ευρώπη και παιδεία. Ο ευρωπαϊκός χώρος ανώτατης εκπαίδευσης*. Σιδέρης. Αθήνα.
- Βάμβουκας, Μ. (2007). *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Βουλή των Ελλήνων (2020). Πρακτικά της συνεδρίασης ΝΣΤ', Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου 2020. Available at: <https://tinyurl.com/4pmmeadf>.
- Βουλή των Ελλήνων (2020). Σελίδα νομοθετικού έργου για τον ν. 4763/2020. Available at: <https://tinyurl.com/2p9h8fpp>.
- Γαλίτης, Π. Ν. (2005). *Η εκπαίδευση στα εσπερινά σχολεία ως παράγοντας άμβλυνσης του κοινωνικού αποκλεισμού*. Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σχολή Παιδαγωγική. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης. Available at: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/15371>.
- Γεωργαντά, Β. (2017). *Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Οργανισμού*

Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής όσον αφορά στην ένταξη των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Ανακτήθηκε από: <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/10379>.

Γκαράς, Γ. Ε. (2014). *Η Δυναμική των Επιλεκτικών Σχολείων*. Στο Κασιμάτη, Κ. & Αργυρίου, Μ. (Επιμ.) (2014). Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Τάσεις στην Εκπαίδευση: Οι επιρροές τους στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Πρακτικά 5ου Διεθνούς Συνεδρίου (Τόμος Α), σελ. 418-427. Σεπτεμβρίου 2014, 26-28, Εκπαιδευτήρια Λαμπήρη, Μοσχάτο. Αθήνα: ΑΣΠΑΙΤΕ – Ε.Ε.ΜΑΠΕ.

Γκίκα, Ε., Μάντζος, Λ. & Νέζη, Μ. (2008). Στάσεις και προσδοκίες των γονιών που επιλέγουν τα παιδιά τους να φοιτήσουν σε πειραματικά σχολεία. Το παράδειγμα του Βαρβακείου Πειραματικού Γυμνασίου, *Νέα Παιδεία*, τεύχος 128, 108-128.

Γκόβαρης, Χ. & Ρουσάκης, Ι. (2008). *Ευρωπαϊκή Ένωση, Πολιτικές στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Δάλλας, Α. (2009). Ιστορικά Πρότυπα Σχολεία: πιλοτική εφαρμογή του θεσμού. *Ζωσιμάδες*, τεύχος 28, σσ. 41-47.

Δέδε, Ι. (2020). *Σχέση διά βίου μάθησης, επιχειρηματικότητας και αγοράς εργασίας: η περίπτωση της μαθητείας και ο ρόλος των εκπαιδευτών στους χώρους εργασίας*. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού. Available at: <https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/21551>.

Διανεοσις (2020). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα*. Available at: <https://tinyurl.com/5evxkrfw>.

Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων. Πρακτικά από την συνεδρίαση στις 11/12/2020, 10:00. Available at: <https://tinyurl.com/mr9mkmb8>.

Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων. Πρακτικά από την συνεδρίαση στις 14/12/2020, 09:00. Available at: <https://tinyurl.com/4vv2mtta>.

Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων. Πρακτικά από την συνεδρίαση στις 15/12/2020, 09:00. Available at: <https://tinyurl.com/2p96uduw>.

Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων. Πρακτικά από την συνεδρίαση στις 16/12/2020, 10:00. Available at: <https://tinyurl.com/3uj7s2uv>.

Δούρος, Π. (2018). *Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Αυτοέκδοση. Available at: <https://tinyurl.com/3wb5k2yx>.

Δρογγίτης, Α. (2020). Νομοθετικές Μεταρρυθμίσεις στα Πειραματικά Σχολεία και οι Ανατροπές τους. Οι μεταρρυθμίσεις του 1929-'30 (Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου)

και του 2011 (Κυβέρνηση ΓΑ Παπανδρέου). *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 9, 170-180.

Ε.Ε.Τ.Ε.Κ. (2021). *Θέσεις – Προτάσεις της Ε.Ε.Τ.Ε.Κ. για την Επαγγελματική Εκπαίδευση*. Available at: <https://tinyurl.com/yn32dwck>.

Eurydice, 2021 https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/printpdf/3350_el.

Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού. (2016). *Ελκυστικότητα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Κοινωνικές & Έμφυλες διαστάσεις*. Available at: <http://www.eiead.gr/publications/docs/%CE%95%.pdf>.

Εμμανουήλ, Σ. (2021). *Το νέο μοντέλο εργασίας και οι διαταραχές μετά τον Covid-19*. Available at: <https://m.naftemporiki.gr/story/1744441/to-neo-montelo-ergasias-kai-oi-diataraxes-meta-ton-covid-19>.

Επιτροπή, Ε. (2020). *Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα*. Available at: <https://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/handle/ket/2781?show=full>.

Ευρωπαϊκή Ένωση, (χ.χ.). Available at: https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/el/WHAT_IS_THE_EUROPEAN_UNION.html.

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2014). *Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Available at: http://publications.europa.eu/resource/cellar/9a6a89dc-4ed7-4bb9-a9f7-53d7f1fb1dae.0018.02/DOC_1.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), *Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας. Τα συμπεράσματα της Ρίγας. Ευρωπαϊκή συνεργασία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση 2015-2020*, Βέλγιο: Υπηρεσία Εκδόσεων Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Νεολαίας, Αθλητισμού και Πολιτισμού, (2020). *Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2019 : Ελλάδα*. Publications Office. Available at: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/447911>

Ζαβιτσάνου, Ε. (2021). *Ιστορική έρευνα στην εκπαίδευση: Ο θεσμός των Προτύπων, Πειραματικών και Προτύπων-Πειραματικών Σχολείων στην Ελλάδα, οργάνωση, διοίκηση και εποπτεία. Η περίπτωση του Πρότυπου Γυμνασίου Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων*. ..... <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/53481?mode=full>.

Ζάχαρης, Ε. (1981). *Ιστορία, Οργάνωση και Διοίκηση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε..

Ζμας, Α. (2003). *Ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές αρμοδιότητες: μια συγκριτική μελέτη ως προς τη διεύρυνσή τους*. Στο: Μπαγάκης, Γ. (επιμ.). *Ο εκπαιδευτικός και ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σ. 114-122.

- Ζμας, Α. (2007α). Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση (Πανεπιστημιακές σημειώσεις). Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.
- Ζμας, Α. (2007β). Παγκοσμιοποίηση και εκπαιδευτική πολιτική. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Θάνος, Θ. (2017). Εκπαίδευση και κοινωνική αναπαραγωγή. Στο: Θ. Θάνος, Γ. Καμαριανός, Α. Κυρίδης και Ν. Φωτόπουλος (Επιμ), *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Εισαγωγή σε βασικές έννοιες και θεματικές* (σελ. 166-314). Αθήνα: Gutenberg.
- Θάνος, Θ. Καμαριανός, Ι., Κυρίδης, Α. & Φωτόπουλος, Ν. (2017). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Εισαγωγή σε βασικές έννοιες και θεματικές* (Κ. Τσουκαλάς, Πρόλογος - Μ. Ηλιού, Επίμετρο). Αθήνα: Gutenberg.
- Θεοδώρου, Κ. Η. (2008). *Τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια και οι κοινωνικές τους λειτουργίες: η σκοπιά των εκπαιδευτικών*. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ.
- Θεοδώρου, Π. (2017). *Μεταρρυθμίσεις στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα: στάσεις και απόψεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών*. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Available at: <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/20927>.
- Ι.Ο.Β.Ε. (2021). *Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από: http://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=227.
- Ι.Ο.Β.Ε.. (2013). *Δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση: Συγκριτική ανάλυση*. Αθήνα: Ι.Ο.Β.Ε..
- Ιακωβίδης, Γ. (1997). *Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ* (Doctoral dissertation, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης).
- ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (2021). *Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα*. Available at: <https://tinyurl.com/2p9cvd44>.
- ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕ.Ε. (2014). *Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Αδυναμίες, δυνατότητες και προοπτικές*. Available at: <https://tinyurl.com/4beryz9r>.
- ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕ.Ε., (2014). *Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Αδυναμίες, δυνατότητες και προοπτικές*. Available at: https://imegseevee.gr/wp-content/uploads/2018/10/meleti_eppagelmatiki_ekpaideusi.pdf.
- ΙΝΕ/ΓΣΕ.Ε., ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ.Ε. (2020). *Η μετάβαση της ελληνικής οικονομίας σε ένα νέο υπόδειγμα ανάπτυξης. Μια εναλλακτική πρόταση στην Έκθεση Πισσαρίδη*. Available at: <https://www.inegsee.gr/ekdosi/i-metavasi-tis-ellinikis-ikonomias-se-ena-neo-ypodigma-anaptyxis-mia-enallaktiki-protasi-stin-ekthesi-pissaridi/>.

- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2017). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Καλαντζή, Ε., & Ανέργας, Π. (2020). *Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης-Σύνδεση με την αγορά εργασίας και την απασχόληση*. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων. Available at: <http://okeanis.lib.puas.gr/xmlui/handle/123456789/5526>.
- ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕ.Ε. (2020). *Ετήσια Έκθεση για την Εκπαίδευση 2019-2020*. Available at: <https://tinyurl.com/2pvz92ye>.
- ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ (2021). *Επαγγελματική Κατάρτιση & Απασχόληση – Εμπειρική και συγκριτική διερεύνηση των όρων μετάβασης αποφοίτων Ι.Ε.Κ. στην απασχόληση: Προκλήσεις και στρατηγικά διακυβεύματα*.
- Καραγεώργος, Δ. Α. (2002). *Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες της αγωγής: Μια διδακτική προσέγγιση*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κελπανίδης, Μ. (2002). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης: Θεωρίες και πραγματικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κόκκοτας, Π. (1986). *Ο ρόλος της Παιδείας στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας*. Αθήνα: Τούντας.
- Κοτσιφάκος, Δ. (2020). Παράμετροι Εκπαίδευσης Χαρισματικών Παιδιών στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 9, 305-315.
- Κοτσιφάκος, Δ. (2020). *Προηγμένες διαδικτυακές υπηρεσίες, λογισμικά και εφαρμογές σε περιβάλλοντα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης*. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Σχολή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Τμήμα Πληροφορικής.
- Κυριαζή, Ν. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κυρίδης, Α. (2017). Οι κοινωνικοί σκοποί της εκπαίδευσης και οι κοινωνικές της λειτουργίες – Οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις. Στο Α. Κυρίδης (Επιμ.), *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Εισαγωγή σε βασικές έννοιες και θεματικές* (σσ. 97 - 167), Αθήνα: Gutenberg.
- Κυρίδης, Α. Γ., Παπαδάκης, Ν. Ε., & Φωτόπουλος, Ν. (2016). *Νέα γενιά και Neets στην Ελλάδα της Κρίσης: οι επείγουσες διαστάσεις του προβλήματος: έρευνα και ολοκληρωμένη παρέμβαση. Έρευνα και Ολοκληρωμένη Παρέμβαση*. Αθήνα: Σιδέρης.

- Κυριζοπούλου, Σ. Α. (2016). *Πολιτιστικές αξίες και εκπαίδευση κατά τον Τάλκοτ Πάρσονς* (No. GRI-2016-17011). Aristotle University of Thessaloniki.
- Κωνσταντίνου Χ. (2021). Παιδαγωγική κανονικότητα και εκπαιδευτική πραγματικότητα: Η εφαρμογή της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου σε δοκιμασία Available at: http://www.pee.gr/?page_id=2319.
- Κωτσίκης, Β. (1997). Εισαγωγή στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και κατάρτιση. *Εκπαίδευση και αρχική κατάρτιση*. Αθήνα: Έλλην.
- Λαμπίρη – Δημάκη Ι., (1990). *Η Κοινωνιολογία και η Μεθοδολογία της*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Λευκή Βίβλος, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (1995). *Teaching and Learning. Towards the Learning Society*. Επίσημη Εφημερίδα. Λουξεμβούργο.
- Λιάκος, Α. (2017). *Η Έκθεση του Εθνικού Διαλόγου για την Παιδεία*. Αθήνα: Ασίνη.
- Λουράντου, Α.-Μ. (2016). *Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία και κοινωνικές ανισότητες. Η περίπτωση του Προτύπου Πειραματικού Γυμνασίου Ρεθύμνου*. <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/33136>.
- Ματθαίου, Δ. (χ.χ.) *Ανθρωπισμός και Τεχνολογία Σκέψεις για την καταγωγή και τις προοπτικές υπέρβασης ενός διαχρονικού διλήμματος της εκπαιδευτικής*. Available at: <http://users.uoa.gr/~dmatt/pdf/A0701.pdf>.
- Μέξη, Μ. & Κόκκινου, Χ. (2020). *Πώς Η Πανδημία Αλλάζει τον Κόσμο της Εργασίας*. Available at: <https://www.dianeosis.org/2020/04/covid-19-oi-meres-roy-allaksan-ton-kosmo-tis-ergasias/>.
- Μοσχονάς, Α. (1999). Η Εκπαιδευτική πολιτική στο Μαραβέγιας Ν., Τσινιτσιζέλης Μ. (επιμ.). *Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Μπαγάκης, Γ., Νικολάου, Ν., Λαμπίδη, Α., Σιγανού, Α. Κονταξής, Θ., Χαλικόπουλος, Α. (2019). Η θεσμοθέτηση των ψυχολόγων στα σχολεία, η εφαρμογή του συμβούλου καθηγητή και η αξιοποίηση της δικτύωσης σχολείων. Μαθήματα και ανοιχτά ζητήματα από το πρόγραμμα «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. (ΜΝΑΕ)» και όχι μόνο. Συμπόσιο στο συνέδριο της ΠΑΠΕΔΕ, Προγράμματα Σπουδών σε έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει, 1-3 Νοεμβρίου Κολλέγιο Αθηνών-Κολλέγιο Ψυχικού.
- Μπαγάκης, Γ., Νικολάου, Ν., Λαμπίδη, Α., Σιγανού, Α., Κονταξής, Α., Χαλικόπουλος, Α. (επιμ.) (2021). Η συμβολή των ψυχολόγων, του συμβούλου καθηγητή και της δικτύωσης στη διαχείριση τάξης. Μαθήματα από την υλοποίηση του προγράμματος «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ.» (ΜΝΑΕ) 2017-2019 και όχι μόνο. *Πρακτικά Πανελληνίου Διαδικτυακού Επιστημονικού Συνεδρίου-Συμποσίου/ Όψεις του σύγχρονου σχολείου: Η διαχείριση της σχολικής τάξης. Τόμος Α*. Αθήνα: 4ο ΠΕΚΕΣ Αττικής.
- Μπαμπανίκος, Ν. (2010). *Πολιτικές επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και η ευρωπαϊκή τους προοπτική* (Master's thesis). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Σχολή

Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

- Μπιρμπίλι, Α. (2014). Η αλήθεια για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Συνέντευξη με Κ. Κοντογιάννη. Athens Voice. τεύχος: 492 – 23/07.
- Νικολάου, Σ.Μ. (2008). Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και οι ενέργειες της Ελλάδας (2000-2008). Αθήνα: Gutenberg.
- Νικολοπούλου, Α., (2020). Τα Δημόσια Σχολεία Γονεϊκής Επιλογής στην Ελλάδα: Ταυτότητα, Κοινωνική Σύνθεση, Δημόσιος και Ιδιωτικός λόγος, Διδακτορική Διατριβή στον Τομέα Παιδαγωγικής του ΦΠΨ στο ΕΚΠΑ. Διαθέσιμο στο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/2897567/theFile>.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (2006). *Μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (2010). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νούτσος, Χ. (1979). *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης και Κοινωνικός Έλεγχος*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ο.Ε.Ε. (2021). *ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID-19 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΙΑΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ*.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003). *Συλλογή των Νόμων του ελληνικού κράτους (1836-1998) που αφορούν στην τεχνική εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Τμήμα Δευτεροβάθμιας Τ.Ε.Ε..
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2009). *Πρόταση για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Παπαδάκης, Ν. & Σπυριδάκης, Μ., (2010). *Αγορά εργασίας-Κατάρτιση-Δια Βίου Μάθηση-Απασχόληση. Δομές-Θεσμοί-Πολιτικές*, Αθήνα: Σιδέρης.
- Παπαδάκης, Ν. (2013). *Βαρόμετρο Απόντων. Οι NEETs στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σιδέρης.
- Παπαδάκης, Ν.- Κυρίδης, Α. (2014). "Η επίμονη αναπαραγωγή της ανισότητας. Επισημάνσεις για την κοινωνικο-οικονομική προέλευση μιας μείζονος κατηγορίας κοινωνικής ευπάθειας, των NEETs.", στο Α. Κυρίδης (επιμ.). *Ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και διά βίου μάθηση*. Αθήνα.
- Παπαδοπούλου, Α. (2018). *Απόψεις των εκπαιδευτικών των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων (ΠΠΣ) της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με την αξιολόγησή τους*. (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Τομέας Παιδαγωγικής).
- Πασιάς Γ. (1995). *Κοινοτική Πολιτική στην Εκπαίδευση. Μια Περιοδολόγηση*. Στο: Α. Καζαμιάς και ο Μ. Κασσωτάκης (επιμ.) *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού*. Αθήνα: Σείριος,.

- Πασιάς, Γ. (2006Αα). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση. Θεσμικός λόγος και εκπαιδευτική πολιτική (1950 – 1999). Τόμος Α΄*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πασιάς, Γ. (2006β). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση. Στρατηγική της Λισαβόνας. Εκπαιδευτικός Λόγος και Πολιτικές (2000-2006). Τόμος Β΄*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πασιάς, Γ., & Καλοσπύρος, Ν. (2016). Το «συμβάν» του «Πρότυπου Πειραματικού Σχολείου» ως «οργανισμού και ως κοινότητας μάθησης»: Η περίπτωση του ΠΠΛ Αναβρύτων (2011-2014). *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(2), 1216-1225.
- Παυλίδης, Ι. (1902). *Περί τεχνικής εκπαίδευσης και της εφαρμογής αυτής εν Ελλάδα*. Εν Αθήναις: Εκ του τυπογραφείου των καταστημάτων Ανέστη Κωνσταντινίδου. Available at: <https://tinyurl.com/2eyr93h7>.
- Παύλος, Χ. (2016). *Οι μαθητές της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και η σχολική γνώση: Η σκοπιά των μαθητών* (Doctoral dissertation, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής).
- Πισσαρίδης, Βαγιανός, Βέττας, Μεγίρη, (2020). *Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία*. Available at: <https://government.gov.gr/schedio-anaptixis-gia-tin-elliniki-ikonomia/>.
- Πρόβατά, Α. (2005). *Ελληνική Εκπαιδευτική πολιτική και Ενωμένη Ευρώπη (Ο λόγος για την τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση μέσα από την προοπτική ένταξης 1957-1981)*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Σ.Ε.Β., (2017). *ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. Τάσεις και Προκλήσεις για Επιχειρήσεις & Εργαζόμενους*.
- Σ.Ε.Β., (2021). Το μέλλον της εργασίας σε έναν κόσμο που αλλάζει. Available at: https://cdn.epixeiro.gr/craftuploads/files/2021-05-27_SR_FutureofWork.pdf?mtime=20210527152810.
- Σαμαρά, Α. Θ. (2019). *Δίκτυα εκπαιδευτικής διακυβέρνησης στα πρότυπα σχολεία της Ελλάδας: η εξέλιξη του θεσμού της αριστείας στη σχολική αξιολόγηση* (Doctoral dissertation, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής).
- ΣΕΒ (2020). *Μεταρρύθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης: Κλειδί για ένα νέο παραγωγικό πρότυπο με καλύτερες και περισσότερες δουλειές για τους νέους*. Available at: <https://tinyurl.com/4cwfy6t6>.
- Σιάκαρης, Κ. (2006). *Από την ΕΟΚ στην Ε.Ε., η αδύνατη εκπαιδευτική πολιτική*. Αθήνα : Gutenberg.
- Σκληράκη, Ε. (1994). *Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών : οδοιπορικό μέσα στο χρόνο*. Σμίλη: Αθήνα.

- Σταμέλος, Γ. (2011). *Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την εκπαίδευση, στο Σακελλαρόπουλος, Θ. (Επιμ.), Η Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (σελ. 487-532), Αθήνα: Διόνικος.
- Σταμέλος, Γ. και Βασιλόπουλος, Α. (2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σταμέλος, Γ., & Δακοπούλου, Α. (2007). *Η διατριβή στις Κοινωνικές Επιστήμες. Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Στάμκος, Γ. (2019). *Παγκοσμιοποίηση 4.0/ Η 4η Βιομηχανική Επανάσταση έφτασε*. Available at: <https://zenithmag.wordpress.com>.
- Στυλιάρης, Ε., & Τζιάβας, Α. (2017). *Δίκτυο πρότυπων πειραματικών. Η δημιουργία και η αποτύπωση της λειτουργίας τους*.
- Συμβούλιο της Ε.Ε., (χ.χ.). Available at: <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/configurations/eycs/>.
- Τζάνη, Μ. & Κεχαγιάς, Χ. (2005). *Μεθοδολογία Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών*. Αθήνα: Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Τσακίρη, Δ. & Φωτόπουλος, Ν. (επιμ.) (2020). *Η εκπαιδευτική πολιτική στα σταυροδρόμια των Κοινωνικών και των Πολιτικών Επιστημών*. Αθήνα: 24 Γράμματα.
- Τσακίρη, Δ. (2018). *Η θέσμιση της αξιολόγησης των μαθητών και το φανταστικό στοιχείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Τσαούσης, Δ. (2005), *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Βασικά κείμενα για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση*, Αθήνα: Gutenberg.
- Τσαούσης, Δ. (επιμ.). (1996). *Ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική: βασικά κείμενα για την παιδεία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Τσιακαλίδου, Χ. Ι. (2021). *Michael Apple: Οι κοινωνιολογικές επιρροές στο έργο του* (No. GRI-2021-30711). Aristotle University of Thessaloniki.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Υ.ΠΑΙ.Θ. (2020). *Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων*. Available at: <http://www.opengov.gr/yrepth/?p=5632>.
- Υ.ΠΑΙ.Θ., *Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων* (2020). *Δικτυακός Τόπος Διαβούλευσης του Σχεδίου νόμου «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις»*. *Σχέδιο νόμου*. Available at: <https://tinyurl.com/2vx8yhhrp>.
- Υ.ΠΑΙ.Θ., *Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων* (2020). *Δικτυακός Τόπος Διαβούλευσης του Σχεδίου νόμου «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης,*

Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις». *Αιτιολογική έκθεση*. Available at: <https://tinyurl.com/5hc5s4dk>.

ΥΠ.Π.Ε.Θ., (2016). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και της Μαθητείας*. Available at: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2016/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CE%95%CE%95%CE%9A.pdf.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2006). *Η μαθητική διαρροή στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ)*. Αθήνα: Επτάλοφος. Available at: <http://www.epimelitesanilikon.gr/pdf/DIARROH.pdf>.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2008). *Έρευνα Απασχόλησης Αποφοίτων Ανώτερου Κύκλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΤΕΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ)*.

Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (2011). *Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ.–ΕΠΑΣ με την ανάπτυξη και αξιοποίηση εργαλείων ΤΠΕ στο πλαίσιο εφαρμογής των εκπαιδευτικών πολιτικών & παρεμβάσεων του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων*. Ενότητα Εργασίας 2, Επιστημονική σχεδίαση και διενέργεια έρευνας, Παραδοτέο Π2.3 Τελική Έκθεση, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων (2016). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και της Μαθητείας*. Available at: <https://tinyurl.com/2p9hj34p>.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων, (2021). *Στρατηγικό Σχέδιο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας (Έκδοση 1.0)*. Available at: <http://www.gsae.edu.gr/el/press/1727-stratigiko-sxedio>.

Φίλιας, Β. (2001). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.

Φραγκουδάκη, Α. (1985). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*. Αθήνα: Παπαζήση.

Φωτάκης, Κ. και Σελίμης, Α. (2018). *Η Ελλάδα μπροστά στην 4η Βιομηχανική Επανάσταση*.

Φωτόπουλος, Ν. (2020). *Πως η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση κατέληξε “ανθρωποφαγική”*. Available at: <https://slpress.gr/idees/pos-i-neofileleytheri-rpagkosmiopoiisi-katelize-quot-anthropofagiki-quot/>.

Φωτόπουλος, Ν., 2010. Κοινωνικές ανισότητες, εκπαίδευση και απασχόληση. Το διακύβευμα μιας ρεαλιστικής πολιτικής διασύνδεσης της εκπαίδευσης με την

απασχόληση. Στο Κονιόρδος Σ., Φωτόπουλος Ν. επιμ. *Φτώχεια, Ανισότητες και εκπαίδευση στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠΙ-ΓΣΕΕ.

Χατζηστεφανίδης, Θ. (1990). *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παπαδήμα.

Νομολογία

Σύνταγμα της Ελλάδος (2019). Αναθεωρημένο την 25η Νοεμβρίου 2019 (Φ.Ε.Κ. 211/τ. Α'/24-12-2019).

Εγκύκλιος με Αριθ. Πρωτ.: Φ9/114203/Δ4/14-09-2021 και θέμα *‘Διδακτέα Ύλη και Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων Επαγγελματικής Κατεύθυνσης Προσανατολιστικού χαρακτήρα της Α' τάξης των Π.ΕΠΑ.Λ. σχ. έτους 2021-202'.* Available at: <https://tinyurl.com/mtvrzr73>.

Κ.Υ.Α. με Αριθμ. Φ11/67637/Δ4/11-6-2021 (Φ.Ε.Κ. 2503/τ. Β'/11.06.2021) και τίτλο *«Ίδρυση Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων (Π.ΕΠΑ.Λ.)»*.

Κ.Υ.Α. με Αριθμ. Φ25γ/137912/Δ4/23-8-2018 (Φ.Ε.Κ. 3622/τ. Β'/24-08- 2018) *«Οργάνωση, Λειτουργία και Υλοποίηση Εναλλακτικής Ενισχυτικής Διδασκαλίας στα μαθήματα «Νέα Ελληνικά» και «Μαθηματικά» των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) της πράξης «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.» για το σχολικό έτος 2018-2019.»*

Ν.Δ. 4379/1964 (Φ.Ε.Κ. 182/τ. Α'/24-10-1964) *«Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδεύσεως»*.

Νόμος 2640/1988 (Φ. Ε. Κ. 206 Α' / 3 – 9 –1998) με τίτλο *«Δευτεροβάθμια Τεχνική – Επαγγελματική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις»*.

Νόμος 4386/2016 (Φ.Ε.Κ. 83/τ.Α'/11-5-2016) με τίτλο *« Ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις»*.

Νόμος 4600/1930 (Φ.Ε.Κ. 149/τ. Α' /19-5-1930) *«Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 4276»*.

Νόμος 1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/ τ. Α'/30-9-1985) με τίτλο *« Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»*.

Νόμος 2525/1997 (Φ.Ε.Κ. 188/τ. Α'/23-9-1997) *«Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις»*.

Νόμος 2909/2001 (Φ.Ε.Κ. 90/τ. Α'/2-5-2001) *«Ρυθμίσεις θεμάτων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και άλλες διατάξεις»*.

Νόμος 3475/2006 (Φ.Ε.Κ. 146/τ. Α'/13-7-2006). με τίτλο *«Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»*.

Νόμος 3966/2011 (Φ.Ε.Κ. 118/τ. Α'/24-05-2011) με τίτλο: *«Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής*

Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις».

Νόμος 4186/2013 (Φ.Ε.Κ. 193/τ. Α'/17-9-2013) με τίτλο «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις».

Νόμος 4327/2015 (Φ.Ε.Κ. 50/τ. Α'/ 14-05-2015) «Επείγοντα μέτρα για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.».

Νόμος 4692/2020 (Φ.Ε.Κ. 111/τ. Α'/12-06-2020) με τίτλο «Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις».

Νόμος 4763/2020 (Φ.Ε.Κ. 254/τ. Α'/21.12.2020) με τίτλο «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (Ε.Ε.) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις .».

Νόμος 4823/2021 (Φ.Ε.Κ. 136/τ. Α'/3.8.2021) με τίτλο «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.», Άρθρο 213, με τίτλο «Ρύθμιση θεμάτων εποπτείας και λειτουργίας των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων - Τροποποίηση της παρ. 2 του άρθρου 16 του ν. 4763/2020».

Νόμος 576/1977 (Φ.Ε.Κ. 102 /τ. Α'/13-4-1977) «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως».

Υ.Α. με Αριθμ. 96004/Δ4/17-6-2015 (Φ.Ε.Κ. 1318/τ. Β'/1-7-2015) και τίτλο «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. Γ2/6098/13-11-01 Υ.Α. (Β'1588) με θέμα: «Τροποποίηση απόφασης Γ2/4321/26.10.88 περί καθορισμού λεπτομερειών λειτουργίας των Σ.Ε.Κ. των Σ.Ε. και των ειδικότερων καθηκόντων των διευθυντών Σ.Ε.Κ., υποδιευθυντών, των υπευθύνων τομέων εργαστηρίων και εργαστηρίων κατεύθυνσης των υπευθύνων των σχολικών εργαστηρίων και των αρμοδιοτήτων του συλλόγου διδασκόντων Σ.Ε.Κ.».

Υ.Α. με Αριθμ. Κ3/58084/25-5-2021 (Φ.Ε.Κ. 2180/τ. Β'/25.05.2021) και τίτλο «Ρύθμιση θεμάτων εκπαιδευτικού οδηγού των προτύπων επαγγελματικών Λυκείων (Π.ΕΠΑ.Λ.)».

Υ.Α. με Αριθμ. Φ9/116550/Δ4/17-9-2021 (Φ.Ε.Κ. 4367/τ. Β'/22.09.2021) και τίτλο «Αναθέσεις μαθημάτων Γενικής Παιδείας και Επαγγελματικής Κατεύθυνσης Προσανατολιστικού χαρακτήρα της Α' τάξης των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων (Π.ΕΠΑ.Λ.)».

Υ.Α. με Αριθμ. Φ9/90217/Δ4/23-7-2021 (Φ.Ε.Κ. 3470/τ. Β'/29.07.2021) και τίτλο «Ωρολόγιο Πρόγραμμα των Μαθημάτων Γενικής Παιδείας και των Μαθημάτων Επαγγελματικής Κατεύθυνσης Προσανατολιστικού Χαρακτήρα της Α' Τάξης των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων (Π.ΕΠΑ.Λ.)».

Παράρτημα Ι (Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία)

Πίνακας Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων κατά το σχολικό έτος 2021-2022

	Π.Ε.Π.Π.Σ. /Π.Δ.Ε.	Νομός/ΔΕ	Σχολείο	Τύπος	ΠΣ /ΠΕΙΣ
1	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	Έβρου	1 ^ο ολοήμερο Πειραματικό Δημοτικό Αλεξανδρούπολης	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
2	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	Έβρου	6 ^ο Γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
3	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	Ξάνθης	13 ^ο Νηπιαγωγείο Ξάνθης	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
4	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	Ξάνθης	17 ^ο Δημοτικό Ξάνθης	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
5	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	1 ^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών	Γυμνάσιο	ΠΣ
6	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	1 ^ο Πρότυπο ΓΕΛ Αθηνών (Γεννάδειο)	Λύκειο	ΠΣ
7	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	2 ^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών	Γυμνάσιο	ΠΣ
8	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	2 ^ο Πρότυπο ΓΕΛ Αθηνών	Λύκειο	ΠΣ
9	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	1/Θ Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών (Μαράσλειο)	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
10	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	1 ^ο 12/Θ Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών (Μαράσλειο)	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
11	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	3/Θ Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών (Μαράσλειο)	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
12	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	Π.Σ.Π.Α. 6/Θ	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
13	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	Π.Σ.Π.Α.	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
14	ΑΤΤΙΚΗΣ	Α' Αθήνας	Π.Σ.Π.Α.	Λύκειο	ΠΕΙΣ
15	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο	Γυμνάσιο	ΠΣ
16	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	Πρότυπο ΓΕΛ Βαρβακείου Σχολής	Λύκειο	ΠΣ
17	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	Πρότυπο Γυμνάσιο Αναβρύτων	Γυμνάσιο	ΠΣ
18	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	Πρότυπο Λύκειο Αναβρύτων	Λύκειο	ΠΣ
19	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	1 ^ο Δημοτικό Χαλανδρίου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
20	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	1 ^ο Νηπιαγωγείο Χαλανδρίου	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
21	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	3 ^ο Δημοτικό Νέας Ιωνίας	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
22	ΑΤΤΙΚΗΣ	Β' Αθήνας	1 ^ο Νηπιαγωγείο Λυκόβρυσης	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
23	ΑΤΤΙΚΗΣ	Γ' Αθήνας	Πρότυπο Γυμνάσιο Αγίων Αναργύρων	Γυμνάσιο	ΠΣ
24	ΑΤΤΙΚΗΣ	Γ' Αθήνας	Πρότυπο Λύκειο Αγίων Αναργύρων	Λύκειο	ΠΣ
25	ΑΤΤΙΚΗΣ	Γ' Αθήνας	1ο Γυμνάσιο Ιλίου	Γυμνάσιο	ΠΣ
26	ΑΤΤΙΚΗΣ	Γ' Αθήνας	3ο ΓΕΛ Ιλίου	Λύκειο	ΠΣ
27	ΑΤΤΙΚΗΣ	Δ' Αθήνας	Πρότυπο Γυμνάσιο Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης	Γυμνάσιο	ΠΣ
28	ΑΤΤΙΚΗΣ	Δ' Αθήνας	Πρότυπο ΓΕΛ Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης	Λύκειο	ΠΣ
29	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	1/Θ Ράλλειο Δημοτικό	Δημοτικό	ΠΕΙΣ

30	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	1 ^ο 12/Θ Ράλλειο Δημοτικό	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
31	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	3/Θ Ράλλειο Δημοτικό	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
32	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	Πρότυπο Γυμνάσιο Ιωνιδείου Σχολής	Γυμνάσιο	ΠΣ
33	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	Πρότυπο ΓΕΛ Ιωνιδείου Σχολής	Λύκειο	ΠΣ
34	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	Ζάννειο Πρότυπο Γυμνάσιο	Γυμνάσιο	ΠΣ
35	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	Ζάννειο Πρότυπο Λύκειο	Λύκειο	ΠΣ
36	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Λέσβου	1 ^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Μυτιλήνης	Γυμνάσιο	ΠΣ
37	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Λέσβου	Πρότυπο ΓΕΛ Μυτιλήνης	Λύκειο	ΠΣ
38	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Σάμου	2 ^ο Νηπιαγωγείο Σάμου	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
39	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Σάμου	2 ^ο Δημοτικό Σάμου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
40	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Σάμου	1 ^ο Γυμνάσιο Σάμου	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
41	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	Πρότυπο Γυμνάσιο Πατρών	Γυμνάσιο	ΠΣ
42	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	Πρότυπο ΓΕΛ Πατρών	Λύκειο	ΠΣ
43	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	2/Θ Δημοτικό ΠΣΠΠ		
44	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	8/Θ Δημοτικό ΠΣΠΠ	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
45	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	2/Θ Νηπιαγωγείο ΠΣΠΠ	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
46	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	Μικτό Γυμνάσιο ΠΣΠΠ	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
47	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Αχαΐας	Μικτό Λύκειο ΠΣΠΠ	Λύκειο	ΠΕΙΣ
48	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Ηλείας	3 ^ο Νηπιαγωγείο Πύργου	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
49	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Ηλείας	1 ^ο Δημοτικό Πύργου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
50	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Φλώρινας	Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Φλώρινας	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
51	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Φλώρινας	7 ^ο Νηπιαγωγείο Φλώρινας	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
52	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Καστοριάς	9 ^ο Νηπιαγωγείο Καστοριάς	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
53	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Καστοριάς	10ο Δημοτικό Καστοριάς	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
54	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Καστοριάς	1 ^ο ΓΕΛ Καστοριάς	Λύκειο	ΠΣ
55	ΗΠΕΙΡΟΥ	Ιωαννίνων	1 ^ο 6/Θ Δημοτικό Ιωαννίνων - Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
56	ΗΠΕΙΡΟΥ	Ιωαννίνων	2 ^ο 6/Θ Δημοτικό Ιωαννίνων - Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
57	ΗΠΕΙΡΟΥ	Ιωαννίνων	Πρότυπο Γυμνάσιο Ζωσιμαίας Σχολής	Γυμνάσιο	ΠΣ
58	ΗΠΕΙΡΟΥ	Ιωαννίνων	ΓΕΛ Ζωσιμαίας Σχολής	Λύκειο	ΠΣ
59	ΗΠΕΙΡΟΥ	Ιωαννίνων	33 ^ο Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
60	ΗΠΕΙΡΟΥ	Πρέβεζας	1 ^ο Γυμνάσιο Πρέβεζας	Γυμνάσιο	ΠΣ
61	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	1 ^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης	Γυμνάσιο	ΠΣ
62	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	1 ^ο Πρότυπο ΓΕΛ Θεσσαλονίκης (Μ. Ανδρόνικος)	Λύκειο	ΠΣ
63	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	2 ^ο Πρότυπο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης	Γυμνάσιο	ΠΣ
64	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	2 ^ο Πρότυπο ΓΕΛ Θεσσαλονίκης	Λύκειο	ΠΣ
65	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	1 ^ο 12/Θ Πειραματικό Δημοτικό Θεσσαλονίκης	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
66	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	6/Θ Δημοτικό ΠΣΠΘ	Δημοτικό	ΠΕΙΣ

67	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	1/Θ ολόημερο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Συνεργαζόμενο ΠΣΠΘ -μη ενταγμένο	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
68	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	2° 2/Θ ολόημερο Πειραματικό Νηπιαγωγείο (ενταγμένο στο ΑΠΘ)	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
69	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	3° 1/Θ Πειραματικό Νηπιαγωγείο ενταγμένο στο ΑΠΘ	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
70	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	Γυμνάσιο ΠΣΠΘ	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
71	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	Λύκειο ΠΣΠΘ	Λύκειο	ΠΕΙΣ
72	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Μακεδονίας	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
73	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	ΓΕΛ Πανεπιστημίου Μακεδονίας	Λύκειο	ΠΕΙΣ
74	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	3ο 12/Θ Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Ευόσμου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
75	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Σερρών	Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών Κωνσταντίνος Καραμανλής	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
76	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Κιλκίς	2° Γυμνάσιο Κιλκίς	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
77	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Κιλκίς	2° ΓΕΛ Κιλκίς	Λύκειο	ΠΕΙΣ
78	ΚΡΗΤΗΣ	Ηρακλείου	Πρότυπο Γυμνάσιο Ηρακλείου	Γυμνάσιο	ΠΣ
79	ΚΡΗΤΗΣ	Ηρακλείου	Πρότυπο ΓΕΛ Ηρακλείου	Λύκειο	ΠΣ
80	ΚΡΗΤΗΣ	Ηρακλείου	66° Νηπιαγωγείο Ηρακλείου	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
81	ΚΡΗΤΗΣ	Ηρακλείου	8° Δημοτικό Ηρακλείου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
82	ΚΡΗΤΗΣ	Ρεθύμνου	Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου Πανεπιστημίου Κρήτης	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
83	ΚΡΗΤΗΣ	Ρεθύμνου	Πειραματικό ΓΕΛ Ρεθύμνου Πανεπιστημίου Κρήτης	Λύκειο	ΠΕΙΣ
84	ΚΡΗΤΗΣ	Χανίων	1° Γυμνάσιο Χανίων	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
85	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Ρόδου	1° Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πόλεως Ρόδου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
86	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Ρόδου	2° Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πόλεως Ρόδου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
87	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Ρόδου	Ειδικό Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πόλεως Ρόδου	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
88	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Ρόδου	2° Γυμνάσιο Ρόδου	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
89	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Κυκλάδων	6° Νηπιαγωγείο Ερμούπολης	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
90	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Κυκλάδων	4° Δημοτικό Ερμούπολης	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
91	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Κυκλάδων	1° Γυμνάσιο Σύρου	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
92	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Τρικάλων	7° Γυμνάσιο Τρικάλων	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
93	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Τρικάλων	4° ΓΕΛ «Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης» Τρικάλων	Λύκειο	ΠΕΙΣ
94	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Λάρισας	1ο Γυμνάσιο Λάρισας	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
95	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Λάρισας	1° ΓΕΛ Λάρισας	Λύκειο	ΠΕΙΣ
96	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Μαγνησίας	1° Νηπιαγωγείο «Αθανασάκειο» Πορταριάς	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
97	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Μαγνησίας	1° Δημοτικό «Νικόλαος Τσοπωτός» Πορταριάς	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
98	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Μαγνησίας	1° Γυμνάσιο Νέας Ιωνίας Βόλου	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
99	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Μαγνησίας	1° ΓΕΛ Νέας Ιωνίας Βόλου	Λύκειο	ΠΕΙΣ
100	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Μαγνησίας	2° Γυμνάσιο Βόλου	Γυμνάσιο	ΠΣ

101	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Μαγνησίας	2 ^ο ΓΕΛ Βόλου	Λύκειο	ΠΣ
102	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Καρδίτσας	1 ^ο Γυμνάσιο Καρδίτσας	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
103	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Καρδίτσας	1 ^ο ΓΕΛ Καρδίτσας	Λύκειο	ΠΕΙΣ
104	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	Λευκάδας	2 ^ο ΓΕΛ Λευκάδας	Λύκειο	ΠΕΙΣ
105	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	Κέρκυρας	14 ^ο Νηπιαγωγείο Κέρκυρας	Νηπιαγωγείο	ΠΕΙΣ
106	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	Κέρκυρας	4 ^ο Δημοτικό «Αθηνάγόρειο» Κέρκυρας	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
107	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Αρκαδίας	2 ^ο Γυμνάσιο Τρίπολης	Γυμνάσιο	ΠΣ
108	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Μεσσηνίας	10ο Δημοτικό Καλαμάτας	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
109	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Μεσσηνίας	7 ο Γυμνάσιο Καλαμάτας	Γυμνάσιο	ΠΕΙΣ
110	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Φθιώτιδας	16 ^ο Δημοτικό Λαμίας	Δημοτικό	ΠΕΙΣ
111	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Ευβοίας	5ο Γυμνάσιο Χαλκίδας	Γυμνάσιο	ΠΣ
112	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	Ευβοίας	1 ^ο ΓΕΛ Χαλκίδας	Λύκειο	ΠΣ
113	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Άργους	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Άργους	Λύκειο	ΠΣ
114	ΑΤΤΙΚΗΣ	Πειραιά	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Περάματος,	Λύκειο	ΠΣ
115	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Τρικάλων	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Τρικάλων,	Λύκειο	ΠΣ
116	ΗΠΕΙΡΟΥ	Θεσπρωτίας	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Ηγουμενίτσας,	Λύκειο	ΠΣ
117	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	Θεσσαλονίκης	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Επανομής,	Λύκειο	ΠΣ
118	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	Ξάνθης	Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο (Π.ΕΠΑ.Λ.) Ξάνθης	Λύκειο	ΠΣ

Παράρτημα II (Πρωτόκολλο συνέντευξης)

Εκφώνηση

Αγαπητέ συνάδελφε, καλημέρα. Ονομάζομαι Παλαιολόγος Δούρος, είμαι εκπαιδευτικός και φοιτώ στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Σας ευχαριστώ που επιθυμείτε να λάβετε μέρος στη συνέντευξη που διενεργώ στα πλαίσια της έρευνάς μου.

Η έρευνά μου αφορά τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια και συγκεκριμένα την οπτική και την νοηματοδότηση που δίνουν οι εκπαιδευτικοί συντελεστές.

Σας βεβαιώνω ότι τα προσωπικά σας στοιχεία θα παραμείνουν απολύτως ανώνυμα και εμπιστευτικά και σας παρακαλώ να εκφράσετε τις απόψεις σας ελεύθερα συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο καθοριστικά στην ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας. Η συνέντευξη θα μαγνητοφωνηθεί για την καλύτερη επεξεργασία των δεδομένων και η χρονική της διάρκεια κυμαίνεται γύρω στα 30 λεπτά.

Πριν αρχίσουμε τη συνέντευξη, παρακαλώ, αν θέλετε συμπληρώστε τα προσωπικά σας στοιχεία σε αυτό το δελτίο και υπογράψτε το Έντυπο Συναίνεσης.

Ατομικό Δελτίο Συνέντευξης

ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Κωδικός .....

Ημερομηνία - ώρα ..... - .....

Τόπος: .....

Άτομο που Παίρνει τη Συνέντευξη: .....

Άτομο που Δίνει τη Συνέντευξη: .....

Μέρος που Πραγματοποιείται η Συνέντευξη: .....

1. **Φύλο:**.....
2. **Ηλικία:**.....
3. **Ανώτερο επίπεδο σπουδών:** .....
4. **Παρακαλώ αναφέρετε την ειδικότητά σας :** .....
5. **Σχέση Εργασίας:** .....
6. **Έτη συνολικής εκπαιδευτικής υπηρεσίας:** .....
7. **Έτη που διδάσκεται στο παρόν σχολείο:** .....
8. **Μέγεθος σχολικής μονάδας:** ..... (αριθμός μαθητών).

Σε ευχαριστώ πολύ, για τη συμμετοχή σου !

Εάν θέλεις να ενημερωθείς και να λάβεις τα αποτελέσματα της έρευνας επικοινωνήσε
στη ηλεκτρονική διεύθυνση: sep2008sepg@go.uop.gr

Παράρτημα ΙΙΙ (Ερωτήσεις)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

1. Τα προηγούμενα χρόνια παρατηρείτε μια προσπάθεια για αλλαγή της θεσμικής λειτουργίας της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Πως βιώνετε αυτές τις αλλαγές και μάλιστα τώρα με την δημιουργία των Προτύπων σχολείων (2013, 2016, 2020);

2. Πως θα σχολιάζατε τις αλλαγές και τις καινοτομίες των τελευταίων χρόνων στα ΕΠΑ.Λ. (Μ.Ν.Α.Ε., Μαθητεία, Σύμβουλος σχολικής ζωής);

1^{ος} Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ανάγκες που οδήγησαν στα Πρότυπα Εκπαιδευτικά Επαγγελματικά Λύκεια.

3. Ποια είναι η άποψή σας για το λόγο και τον σκοπό που ιδρύθηκαν τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια;

4. Θεωρείτε ότι οι μεταρρυθμίσεις και το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ελλάδα επηρεάζονται από τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την Ε.Ε.Κ.;

5. Πως θα σχολιάζατε την δομή και λειτουργία της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

6. Έχετε ακούσει για τα Coves (Centers of Vocational Excellence and Innovation – Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας και Καινοτομίας); Μπορούν να έχουν βιώσιμη ανάπτυξη στην σημερινή ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα;

7. Είναι σε γνώση σας καλές πρακτικές από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην ελληνική πραγματικότητα της Ε.Ε.Κ.;

2^{ος} Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς την συμβολή των Προτύπων Επαγγελματικών Λυκείων στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

8. Τι σκέπτεστε για την εισαγωγή εργαστηριακών – διαθεματικών

μαθημάτων στην Α΄ Λυκείου των Π.ΕΠΑ.Λ.;

9. Θεωρείτε πως υπάρχει η κατάλληλη κτηριακή και εργαστηριακή υποδομή και η δέουσα χρηματοδότηση (από Επιτροπή Παιδείας Δήμου, χορηγίες κοινωνικών εταίρων, ευρωπαϊκά προγράμματα) ώστε οι μαθητές να λαμβάνουν το επίπεδο εκπαίδευσης που δικαιούνται;

10. Με ποιον τρόπο μπορούν τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα; Μπορείτε να μας δώσετε κάποια περιγραφή;

11. Κατά την άποψη σας, οι θεσμικές προβλέψεις πέρα από την αλλαγή του ωρολογίου προγράμματος (διασύνδεση σχολείων, επιμορφωτικό κέντρο, κ.α.) θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών; Μπορείτε να μας δώσετε μια γενική εικόνα;

12. Υπάρχει συνεργασία του σχολείου σας με φορείς της αγοράς εργασίας, εργοδότες ή εργαζομένους, με άλλα σχολεία, Δ.Ι.ΕΚ. ή Πανεπιστήμια;

13. Τι παραπάνω έχει να προσφέρει το Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο στα παιδιά σε σχέση με τα υπόλοιπα ΕΠΑ.Λ.;

3^{ος} ερευνητικός άξονας

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή - πορεία των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

14. Έχετε να παρατηρήσετε κάτι σε σχέση με την σύσταση και τα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού μετά την μετατροπή του σχολείου σας σε πρότυπο;

15. Ποια είναι η γνώμη σας για την επαγγελματική εκπαίδευση, σε σχέση με τα προσόντα που αποκτούν τους μαθητές για την ετοιμότητα τους ως προς την άσκηση του μελλοντικού τους επαγγέλματος; Μπορείτε να μας δώσετε μια περιγραφή συμβάντων μέσα από την εμπειρία σας;

16. Για ποιους λόγους θα συστήνατε σε ένα έφηβο να εγγραφεί και να παρακολουθήσει ένα Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο;

17. Ποιοι παράγοντες και σε ποιο βαθμό επηρεάζουν την επαγγελματική επιλογή των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων;

18. Θα θεωρούσατε ως κίνητρο για την «επιλογή» του Π.ΕΠΑ.Λ. την προσδοκία των μαθητών για παροχή τυπικών επαγγελματικών εφοδίων; (Έχουν αυξημένες πιθανότητες οι απόφοιτοι των Π.ΕΠΑ.Λ. να βρουν εργασία ή να αξιοποιήσουν το πτυχίο τους στην μελλοντική τους εργασία σε σχέση με τους απόφοιτους των ΕΠΑ.Λ. ή των ΓΕ.Λ.;)

4^{ος} ερευνητικός άξονας

Τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά διακυβεύματα της θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

19. Πως θα σχολιάζατε την φράση: *‘Τα Επαγγελματικά Λύκεια διαχρονικά προσέλκυαν μαθητές από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα’.*

20. Πως σας φαίνεται η διάταξη για την εγγραφή των μαθητών με βαθμολογικά κριτήρια;

21. Ποια είναι η διαφοροποίηση στην καθημερινή λειτουργία του σχολείου σας σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές;

22. Πως θα περιγράφατε την εμπειρία σας από την έως σήμερα λειτουργία των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων;

23. Τι σκέπτεστε για την διάταξη που αφορά τη διεξαγωγή κάποιων εργαστηριακών ασκήσεων στους ‘αυθεντικούς’ χώρους εργασίας και την επιχειρούμενη αύξηση της εμπλοκής του σχολείου με την αγορά εργασίας;

24. Θα ήθελα να σχολιάσετε την παρακάτω φράση: *Τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια συμβάλλουν στην κοινωνική αναπαραγωγή, επειδή οι μαθητές τα επέλεξαν λόγω της χαμηλής κοινωνικής τους προέλευσης και των χαμηλών τους επιδόσεων που δεν τους επιτρέπει μακρόχρονες σπουδές και έτσι εξαναγκάζονται από πολύ νωρίς να εισέλθουν στην αγορά εργασίας;*

Σε αυτό το σημείο ολοκληρώθηκε η συνέντευξη. Μήπως θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Σας ευχαριστώ για την εθελοντική συμμετοχή σας και σας διαβεβαιώνω για τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των απαντήσεών σας.

Παράρτημα IV (Έντυπο Συναίνεσης)

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Αγαπητή/έ συνάδελφε,

αρχικά, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την αποδοχή της πρόσκλησης συμμετοχής στη συνέντευξη, η οποία διεξάγεται στα πλαίσια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής. Ο τίτλος της εργασίας είναι: *«Η θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων, μέσα από τα πρακτικά κοινοβουλευτικών διεργασιών και τη οπτική των εκπαιδευτικών συντελεστών»*, αφορά τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια και συγκεκριμένα την οπτική και την νοηματοδότηση που δίνουν οι εκπαιδευτικοί συντελεστές που εργάζονται σε αυτά.

Για το λόγο αυτό, επιθυμώ να λάβω προσωπικές συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς διαφόρων ειδικοτήτων, προκειμένου να εξετάσω σε βάθος το παραπάνω θέμα.

Η συνέντευξη θα διαρκέσει περίπου 20 με 30 λεπτά της ώρας και αποτελείται από ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και ελεύθερης διατύπωσης. Οι απαντήσεις θα ηχογραφηθούν, έτσι ώστε μετά τη συλλογή των δεδομένων, να γίνει ανάλυση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Με το παρόν υπογεγραμμένο έγγραφο βεβαιώνεται ότι θα διασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων στη συνέντευξη και ότι η ταυτότητά τους θα παραμείνει γνωστή μονάχα στον ερευνητή. Επίσης, διευκρινίζεται ότι οι απαντήσεις σας, εάν συμμετάσχετε στη συνέντευξη, θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Η συμμετοχή σας στη συνέντευξη είναι εθελοντική και μπορείτε να σταματήσετε τη διαδικασία όποτε και για οποιοδήποτε λόγο το θελήσετε. Σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης έχετε τη δυνατότητα να διατυπώσετε στον ερευνητή ελεύθερα και χωρίς δισταγμό οποιαδήποτε απορία ή ερώτησή σας. Στο τέλος της συνέντευξης, θα σας δοθεί αντίγραφο του εντύπου συναίνεσης για προσωπική χρήση. Τέλος, εάν το επιθυμείτε, θα ενημερωθείτε για τα αποτελέσματα της έρευνας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το χρόνο και τη συμβολή σας στην έρευνα.

Παλαιολόγος Δούρος,

(Τόπος)....., ... Δεκεμβρίου 2021

Υπογραφή

Υπογραφή συμμετέχοντα

Παράρτημα V (Επιστολή προς Διευθυντές/ιες)

Επιστολή για διευθυντές/ιες

Κόρινθος 1-12-2021

Κυρία/ε Διευθύντρια/ντή καλημέρα.

Λέγομαι Παλαιολόγος Δούρος είμαι εκπαιδευτικός της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, διευθυντής του 1^{ου} Εργαστηριακού Κέντρου Κιάτου και μεταπτυχιακός φοιτητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Στο πλαίσιο των σπουδών μου και για τη διπλωματική μου διατριβή, εκπονώ ερευνητική εργασία με τίτλο: *«Η θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων, μέσα από τα πρακτικά κοινοβουλευτικών διεργασιών και τη οπτική των εκπαιδευτικών συντελεστών»*.

Η ερευνητική αυτή προσπάθεια αφορά τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια και συγκεκριμένα την οπτική και την νοηματοδότηση που δίνουν οι εκπαιδευτικοί συντελεστές που εργάζονται σε αυτά..

Για το λόγο αυτό, επιθυμώ να λάβω προσωπικές συνεντεύξεις από διευθυντές, υποδιευθυντές και εκπαιδευτικούς διαφόρων ειδικοτήτων, προκειμένου να εξετάσω σε βάθος το παραπάνω θέμα. Όλες οι απαντήσεις θα κρατηθούν εμπιστευτικές, και κανένα όνομα δεν θα εμφανιστεί στην εργασία και στις δημοσιεύσεις.

Ζητώ τη βοήθεια σας, με τη θερμή παράκληση να αφιερώσετε λίγο από το χρόνο σας για να ενημερώσετε τον σύλλογο διδασκόντων, να τους προωθήσετε την επιστολή αλλά και να τους προτρέψετε να συμμετάσχουν στην έρευνά μας. Επίσης θα σας παρακαλούσαμε να μας στείλετε μια λίστα με τους εκπαιδευτικούς και την ηλεκτρονική τους διεύθυνση, που θα δηλώσουν την πρόθεση να συμμετέχουν στην έρευνά μας.

Για οποιαδήποτε απορία ή διευκρίνιση ή εάν επιθυμείτε να ενημερωθείτε για τα αποτελέσματα της έρευνας μη διστάσετε να έρθετε σε επαφή μαζί μου στο e-mail: sep2008sepg@go.uop.gr ή στο τηλέφωνο: 6944867721.

Με την ελπίδα για τη θετική σας ανταπόκριση, σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Με εκτίμηση

Η Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Ο Φοιτητής

Δέσποινα Τσακίρη

Παλαιολόγος Δούρος

Παράρτημα VI (Επιστολή προς Εκπαιδευτικούς)

Επιστολή για εκπαιδευτικούς

Συνάδελφε καλημέρα.

Λέγομαι Παλαιολόγος Δούρος είμαι εκπαιδευτικός είμαι εκπαιδευτικός της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, διευθυντής του 1^{ου} Εργαστηριακού Κέντρου Κιάτου και μεταπτυχιακός φοιτητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Στο πλαίσιο των σπουδών μου και για τη διπλωματική μου διατριβή, εκπονώ ερευνητική εργασία με τίτλο: *«Η θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων, μέσα από τα πρακτικά κοινοβουλευτικών διεργασιών και τη οπτική των εκπαιδευτικών συντελεστών»*. Η ερευνητική αυτή προσπάθεια αφορά τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια και συγκεκριμένα την οπτική και την νοηματοδότηση που δίνουν οι εκπαιδευτικοί συντελεστές που εργάζονται σε αυτά..

Ζητώ τη βοήθεια σας, με τη θερμή παράκληση να αφιερώσετε λίγο από το χρόνο σας (20 έως 30 λεπτά) ώστε να μας παραχωρήσετε συνέντευξη σε χρόνο που εσείς θα καθορίσετε, μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας (skype, webex, teams, hungouts, zoom).

Για οποιαδήποτε απορία ή διευκρίνιση και για να δηλώσετε την πρόθεσή σας για συμμετοχή στην έρευνα μας επικοινωνήστε στο e-mail: sep2008sepg@go.uop.gr ή στο τηλέφωνο: 6944867721.

Με την ελπίδα για τη θετική σου ανταπόκριση, σε ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Με εκτίμηση

Η Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Ο Φοιτητής

Δέσποινα Τσακίρη

Παλαιολόγος Δούρος

Παράρτημα VII (Κωδικοποίηση Εκπαιδευτικών)

Στοιχεία Συμμετεχόντων εκπαιδευτικών

Όνομα	Φύλο	Ηλικία	Διδακτική Εμπειρία	Σπουδές	Ειδικότητα
Πρωτέας	Άνδρας	54	26	Μεταπτυχιακό	ΠΕ82 Μηχανολόγων
Κρόνος	Άνδρας	53	16	Διδακτορικό	ΠΕ84 Ηλεκτρονικών
Ερμής	Άνδρας	58	32	Μεταπτυχιακό	ΠΕ83 Ηλεκτρολόγων
Ορέστης	Άνδρας	64	39	Μεταπτυχιακό	ΠΕ80 Οικονομίας
Άρτεμις	Γυναίκα	50	16	Βασικό πτυχίο	ΠΕ87 Νοσηλευτικής
Μενέλαος	Άνδρας	50	17	Μεταπτυχιακό	ΠΕ83 Ηλεκτρολόγων
Ήρα	Γυναίκα	52	28	Μεταπτυχιακό	ΠΕ04 Φυσικών
Κλειώ	Γυναίκα	53	18	Βασικό πτυχίο	ΤΕ01. Ιατρ. Εργαστηρίων

Παράρτημα VIII (Τομείς και οι Ειδικότητες των ΕΠΑ.Λ.)

Τομείς (Β΄ τάξη) και ειδικότητες (Γ΄ τάξη) των ΕΠΑ.Λ. για σχ. Έτος 2021-2022.

1. Τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος

- (α) Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής
- (β) Τεχνικός Ζωικής Παραγωγής
- (γ) Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών
- (δ) Τεχνικός Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου

2. Τομέας Διοίκησης και Οικονομίας

- (α) Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών
- (β) Υπάλληλος Τουριστικών Επιχειρήσεων
- (γ) Υπάλληλος Εμπορίας και Διαφήμισης
- (δ) Υπάλληλος Αποθήκης και Συστημάτων Εφοδιασμού

3. Τομέας Δομικών Έργων, Δομημένου Περιβάλλοντος και Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού

- (α) Τεχνικός Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής

4. Τομέας Εφαρμοσμένων Τεχνών

- (α) Γραφικών Τεχνών
- (β) Αργυροχρυσοχοΐας
- (γ) Συντήρησης Έργων Τέχνης - Αποκατάστασης
- (δ) Σχεδίασης και Παραγωγής Ενδύματος
- (ε) Σχεδιασμού-Διακόσμησης Εσωτερικών Χώρων
- (στ) Επιπλοποιίας – Ξυλογλυπτική

5. Τομέας Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού

- (α) Τεχνικός Ηλεκτρονικών και Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων, Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
- (β) Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων και Δικτύων

6. Τομέας Μηχανολογίας

- (α) Τεχνικός Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων και Κατασκευών
- (β) Τεχνικός Θερμικών και Υδραυλικών Εγκαταστάσεων και Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
- (γ) Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ψύξης Αερισμού και Κλιματισμού
- (δ) Τεχνικός Οχημάτων
- (ε) Τεχνικός Μηχανοσυνθέτης Αεροσκαφών

7. Τομέας Ναυτιλιακών Επαγγελμάτων

- (α) Πλοίαρχος Εμπορικού Ναυτικού
- (β) Μηχανικός Εμπορικού Ναυτικού

8. Τομέας Πληροφορικής

- (α) Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής
- (β) Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ

9. Τομέας Υγείας - Πρόνοιας - Ευεξίας

- (α) Βοηθός Νοσηλεύτη
- (β) Βοηθός Ιατρικών –Βιολογικών Εργαστηρίων
- (γ) Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων
- (δ) Βοηθός Φυσικοθεραπευτή
- (ε) Βοηθός Οδοντοτεχνίτη
- (στ) Βοηθός Ακτινολογικών Εργαστηρίων
- (ζ) Βοηθός Φαρμακείου
- (η) Αισθητικής Τέχνης
- (θ) Κομμωτικής Τέχνης

Παράρτημα ΙΧ (Συνεντεύξεις)

Αποσπάσματα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων

Εισαγωγικές ερωτήσεις

1. Τα προηγούμενα χρόνια παρατηρείτε μια προσπάθεια για αλλαγή της θεσμικής λειτουργίας της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Πως βιώνετε αυτές τις αλλαγές και μάλιστα τώρα με την δημιουργία των Προτύπων σχολείων (2013, 2016, 2020);

Πρωτέας: *Οι αλλαγές τώρα που λέμε τα τελευταία χρόνια εννοούμε, ... η μόνη αλλαγή που έγινε ουσιαστικά θεσμικά ήταν η μαθητεία. Η μαθητεία μπορώ να πω ήταν προς την σωστή κατεύθυνση, γιατί κάποια στιγμή πρέπει όταν λέμε να συνδεθεί η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση με την αγορά εργασίας πρέπει και να το πιστεύουμε, να μη λένε διάφορα, άλλες διάφορες εικασίες η τεχνική εκπαίδευση πρέπει να συνδέεται με την αγορά εργασίας.*

Λοιπόν, εεε, ήταν ένα θετικό βήμα και από κει και πέρα τα πρότυπα ΕΠΑ.Α. είναι ακόμα πιο θετικό το βήμα, Γιατί αν έχεις δει και το τον κανονισμό που έχουνε μέσα τον οδηγό σπουδών έχει και από τη δεύτερα τάξη εργαστηριακά, εργαστηριακές, εεε τα εργαστήρια τα μαθήματα γίνονται στις επιχειρήσεις, σε πραγματικότητα πραγματικές συνθήκες εργασίας. Λοιπόν αν θέλουμε να βγάλουμε επαγγελματίες και αν θέλουμε να έχουν και σωστή εκπαίδευση, τότε θεωρώ ότι τα πρότυπα ΕΠΑ.Α. είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Μακάρι όλα τα σχολεία σιγά-σιγά να γίνουν πρότυπα με αυτό τον οδηγό σπουδών.

Κρόνος : *Ευχαριστώ για την ερώτηση. Θα μου επιτρέψετε να έχω μία ένσταση, υπάρχει, ... θα διαπιστώσετε ότι ουδέποτε στην Ελλάδα υπήρξε χρονική περίοδο στην οποία δεν παλεύθηκε εναγωνίως η αναβάθμιση τεχνικής εκπαίδευσης. Μάλιστα ..... συνδέει την αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης από τα από τις πρώτες απόπειρες του Καποδίστρια περνάει στα σχόλια του Γληνού και την μεταρρύθμιση του Γεωργίου του Παπανδρέου και έρχεται μέχρι τις μέρες μας στις προ χούντας στη διάρκεια της χούντας και μετά τη χούντα μέχρι την μέχρι το '81 που είναι ας πούμε η δεύτερη φάση της μεταπολίτευσης, όπου εκεί έχουμε σωρεία*

μεταρρυθμίσεων και μάλιστα χρειάζεται και μία νέα έρευνα σε σχέση με αυτό μόνο και μόνο με τις μεταρρυθμίσεις που έχουν αποπειραθεί τεχνική εκπαίδευση. Επομένως τα ορόσημα που χαρίζονται στην ερώτηση το 13 το 16 και τώρα το τελευταίο, είναι κάποιες φάσεις όπου τα τελευταία 200 χρόνια γίνεται μία προσπάθεια να αποκατασταθεί να σταθεροποιηθεί είναι αναβαθμισθεί, η λέξη αναβάθμιση είναι συγκεκριμένη, ο ρόλος της τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

..... υπάρχει ένας μύθος για το ποιος διεκδικεί την αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Εγώ λοιπόν σας λέω ότι πολιτικά την αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης αν θα δίδεται ιστορικά την διεκδικούν όλα τα κόμματα, ο καθένας για τους δικούς του λόγους, όλα τα κόμματα ανεξαιρέτως, όλοι παλεύουν την αναβάθμιση της εκπαίδευσης ....

... η προσπάθεια αλλαγών τα τελευταία 200 χρόνια τα οποία ανεξαιρέτως και αυτών των μεταρρυθμίσεων πέφτουν και θα πέσουν στο κενό και υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι που θα γίνει αυτό... και είναι αποτελεσματικές ... ανεξαρτήτως προθέσεων .... Αναποτελεσματικές και οι αλλαγές που έχουν επιφέρει είναι επιδερμικές.

Ερμής: .... Ναι τις βλέπω θετικά, μόνο θετικά μέσα από, .. τα τελευταία χρόνια μιλάμε τώρα μιλάμε για καμιά 15αριά χρόνια αυτές οι αλλαγές. Ναι μέσα από το μάθημα του που είναι σύγχρονα μαθήματα και από τα βιβλία που υπάρχουν τις βιώνω θετικά και μέσα ειδικά από το μάθημα που υπάρχει του επαγγελματικού προσανατολισμού με το ότι δίνει το δικαίωμα να έχεις πολύ ευρεία γκάμα θεμάτων που έχουν ενδιαφέρον για τα παιδιά και για τον προσανατολισμό και για τα ίδια τα μαθήματα που θα ακολουθήσουν.

Ορέστης: Κοιτάζτε εγώ υπηρετώ την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση από το 1980. Μάλιστα ήμουνα ήταν η πρώτη έτσι προσπάθεια που έγινε τότε με τον 576 από το '77 ούτως ώστε να υπάρξει μία σχετική αναβάθμιση και βελτίωση της λειτουργίας τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τότε μάλιστα δινόντουσαν κάποια προνόμια και κάποια έτσι μπόνους λοιπόν συμμαθητές μπορώ να πω ότι ήταν πρωτόγνωρο πρωτόγνωρη έτσι η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση την εποχή αυτή ούτως ώστε να

προσελκύσει μαθητές ώστε να παρακολουθήσει την τεχνική εκπαίδευση. Λοιπόν μπορώ να πω ότι έχουν γίνει προσπάθειες επί σειρά ετών και με το 1566 από το '85 και μετά, με τα ενιαία πολυκλαδικά και στη συνέχεια με τα ΤΕΕ και τώρα τελευταία με τα ΕΠΑ.Λ. με διάφορες τρόπους και με διάφορες αλλαγές του Υπουργείου στο θεσμικό πλαίσιο για τα ΕΠΑ.Λ., μπορώ να πω ότι υπάρχει η βούληση και από την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας, αλλά και από το σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου αλλά τελικά κάπου στο δρόμο κάτι δεν πάει καλά. Νομίζω πως όλα αυτά πρέπει να γίνουμε με ένα σχεδιασμό μπορώ να πω με βραχυχρόνια, μακροχρόνια σχεδιασμό και προγραμματισμό με βραχυχρόνια και ευέλικτα προγράμματα τόσο ώστε να καταφέρουν να επιτύχουν να επιτευχθούν οι στόχοι. Τελευταία προσπάθεια που γίνεται αυτή τη στιγμή έτσι με τα πρότυπα επαγγελματικά λύκεια που σαν στόχο έχουν πραγματική αυτά την αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης. Μακάρι αυτή η φορά να επιτευχθεί και να έχουμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Άρτεμις: Δεν υπάρχει αλλαγή ιδιαίτερη.

Μενέλαος: Η προσπάθεια σίγουρα παρατηρείται και μπορεί οι προθέσεις να είναι καλές γενικά αλλά ... έμπρακτα κάποια πράγματα δεν, ... δεν βαδίζουν προς αυτή την κατεύθυνση. Για παράδειγμα η οικονομική στήριξη της τεχνικής εκπαίδευσης γιατί εφόσον μιλάμε για τεχνική εκπαίδευση έχουμε ανάγκη από εξοπλισμό από οικοδομές από όλα αυτά τα πράγματα, τα οποία δεν στηρίζονται και εφόσον μιλάμε για τεχνική εκπαίδευση και μιλάμε για γνώση και για εξοπλισμό που συνεχώς εξελίσσεται, ...δυστυχώς έχω την αίσθηση ότι δεν ακολουθούμε τα πράγματα. Έχουμε μείνει σε κάποια πράγματα παλιά, Εεε, εεε, πάλι μία παράμετρος που θα ήθελα να θίξω και ειδικά φέτος είναι και ο θεσμός της μαθητείας που ναι μεν λέμε μαθητεία αλλά ουσιαστικά το Υπουργείο δεν φαίνεται να το στηρίζει και πάρα πολύ, καθυστερώντας την όλη κατάσταση και ουσιαστικά βάζοντας τους εκπαιδευτικούς να είναι ενάντια στους μαθητές.

Ήρα: Εάν και είμαι πρώτη χρονιά στα ΕΠΑ.Λ. μετά από πολλά χρόνια που είχα ξαναδουλέψει θεωρώ ότι έχει βοηθήσει ο θεσμός της Μ.Ν.Α.Ε., και του ψυχολόγου,

Κλειώ: ..... (αναστεναγμός) ... Λοιπόν τα τελευταία χρόνια,.. εγώ από όταν μπήκα στην επαγγελματική εκπαίδευση, ... τα τελευταία χρόνια προσπαθούμε να αλλάζουμε την επαγγελματική εκπαίδευση να την αναβαθμίσουμε όλα τα χρόνια και να τραβήξουμε περισσότερο κόσμο. Εεε ναι ... Εγώ από όταν μπήκα στην επαγγελματική εκπαίδευση αυτό, εγώ αυτό βλέπω,

Θα ήθελα λίγο να μου σχολιάσετε τις αλλαγές των τελευταίων χρόνων.

Λοιπόν για μένα ήταν θετικές οι αλλαγές ..... εεε.

2. Πως θα σχολιάζατε τις αλλαγές και τις καινοτομίες των τελευταίων χρόνων στα ΕΠΑ.Λ. (Μ.Ν.Α.Ε., Μαθητεία, Σύμβουλος σχολικής ζωής);

Πρωτέας: *Ο σύμβουλος σχολικής ζωής, εντάζει, επειδή εγώ είχα μία εμπειρία ήμουνα εεε, σύμβουλος που είχαμε, εεε στα σχολεία, στο προηγούμενο σχολείο που ήμουνα σαν υποδιευθυντής, ξεκίνησα ουσιαστικά το θεσμό του συμβούλου καθηγητή μαζί με τον (επίθετο) που ήταν τότε σύμβουλος και συνεργαστήκαμε και ουσιαστικά εκεί το αναβιώσαμε, το χε κάνει ο ..... στην Κ..... και εμείς το κάναμε εδώ στη Δ..... που ήμουνα πριν υποδιευθυντής και από κει ξεκίνησε ξανά και προχωρήστε αυτός ο θεσμός και διαδόθηκε, εεε. Οπωσδήποτε θετικά δεν υπάρχει αμφιβολία, ο σύμβουλος καθηγητής είναι από τις πιο σοβαρές και καινοτόμες δράσεις που υπάρχουν σήμερα στα σχολεία, αλλά, ... αλλά απαιτεί να εφαρμοστεί από τους εκπαιδευτικούς με τη θέλησή τους δεν είναι υποχρεωτικό και σωστά δεν είναι υποχρεωτικό, γιατί όταν υπάρχει υποχρεωτικότητα αυτό χάνει και το νόημα του σαν σύμβουλος καθηγητής. Το πρόβλημα όμως πιο είναι. Από όσον ξέρω στα περισσότερα σχολεία δεν εφαρμόζεται. Δηλαδή οι εκπαιδευτικοί λες και ενώ είναι δεδομένο είναι, εεε, είναι παντού όπου έχει εφαρμοστεί, έχει φέρει θετικά αποτελέσματα έχει μειώσει τη βία έχει αυξήσει την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών μαθητών και λοιπά, έχει ωφελήσει το σχολείο, παρόλα αυτά δεν εφαρμόζεται σε πολλά σχολεία. Αυτό είναι ένα μεγάλο ερωτηματικό.....*

Πολύ ωραία.

Το ΜΝΑΕ να πω ακόμα ότι εντάζει είναι στη θετική και αυτό κατεύθυνση δηλαδή με το δεύτερο καθηγητή μέσα, αλλά ξέρουμε ότι εφαρμόζεται στην

πρώτη μόνο θα μπορούσε να έχει και στις υπόλοιπες τάξεις, να γίνει διεύρυνση της εφαρμογής σε όλες τις τάξεις. Ακριβώς και ο ψυχολόγος είναι κάτι το οποίο είναι πολύ βασικό επίσης, στα σχολεία το θέλουμε όλοι και αυτό πρέπει να φτάσει μέχρι το Υπουργείο τώρα αυτό είναι πολύ σημαντικό κατά τη γνώμη μου Παλαιολόγε, γιατί εμείς όταν διοριστήκαμε περάσαμε από ένα πώς το λένε από ένα ψυχολόγο αν πέρασαν κιόλας οι περισσότεροι από εμάς, μας είδε, μας έκανε δύο ερωτήσεις και μας είπε εντάξει είσαι, μπες στην εκπαίδευση. Από τότε λοιπόν, από εκείνα τα χρόνια που ήμουνα 26 χρόνων μέχρι τώρα που είμαι 53, δεν ξέρει κανένας τι μου έχει συμβεί στη ζωή μου αν είμαι σε θέση να μπω σε τάξη, αν είμαι σε θέση να εργαστώ και δεν έχουμε να κάνουμε με έπιπλα με θρανία με καρέκλες με γραφεία, έχουμε να κάνουμε με παιδιά που είναι πιο ευαίσθητη ηλικία. Αυτό να το γράφεις είναι πολύ σημαντικό. Πρέπει οι εκπαιδευτικοί, απαραίτητα ανά τακτά, ανά τρία χρόνια ανά πέντε να περνάνε από έναν ψυχολόγο να τους εξετάζει, δεν είναι όλοι σε θέση να μπου σε τάξη. (... Συζήτηση ...)

Κρόνος: Οι συγκεκριμένες πολιτικές .... Οι συγκεκριμένες πολιτικές .... Βεβαίως έχουμε άποψη γιατί στο σχολείο το δικό μας ..... υλοποιούμε και το σύμβουλο καθηγητή και τα ΜΝΑΕ και προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, όλα αυτά είναι πάρα πολύ σημαντικά πράγματα. Τα ΕΠΑ.Λ. καινοτομούν σε σχέση με τα Γενικά Λύκεια, είναι πολύ σημαντικά μέτρα που πραγματικά δίνουμε το στίγμα μιας πρωτοπόρας δράσης, ... ανεξαρτήτως αν δεν συνολικά υλοποιούνται, ας μην ξεχνάς ότι στα γενικά λύκεια δεν έχουμε τέτοια πράγματα δεν υπάρχουν ψυχολόγοι. Εμείς έχουμε συστηματικά ψυχολόγους στα ΕΠΑ.Λ. τα τελευταία χρόνια και .... Το ΜΝΑΕ είναι σημαντικό πρόγραμμα υποστήριξης και αυτά είναι από αυτή την άποψη είναι κάτι απολύτως θετικό άσχετα αν είναι ένα παυσίπονο είναι ένα είναι μία και αυτή η υποστήριξη η οποία είναι η ελάχιστη σχέση με αυτό που θα έπρεπε να δοθεί να γίνει στα ΕΠΑ.Λ. είναι πάντως κάτι σημαντικό είναι κάτι σημαντικό.

Ερμής: ... Ναι εάν γινόταν, πάλι θετικά φυσικά και είναι μία πολύ καλή προσπάθεια στην τάξη μέσα να υπάρχει, να υπάρχουν δύο καθηγητές για το ίδιο μάθημα, ο ένας καθηγητής να βοηθάει τα παιδιά ειδικά αυτούς που δεν

καταλαβαίνουν που δεν είναι πολύ καλοί μαθητές, το ΜΝΑΕ σαν ιδέα είναι πολύ υποστηρικτικό πρόγραμμα, επίσης ο σύμβουλος καθηγητής το μέντορινγκ, κάθε χρόνο το σχολείο μας έχει καθηγητές που κάνουν το μέντορα σε ομάδες παιδιών και φέτος τρέχουμε ένα τέτοιο πρόγραμμα, ... και πάλι θετικό αυτό το βήμα πολύ θετικό. Και ειδικά η μαθητεία στην οποία ήμουν και υπεύθυνος, τα τελευταία χρόνια είχε πολύ θετικά αποτελέσματα, πολλές μαθήτριες και μαθητές έχουν βρει δουλειά ήδη, μπόρεσαν και ήτανε πολύ ευκολότερα στον εργασιακό στίβο, στην αγορά εργασίας. Γιατί αυτό το εννεάμηνο ή ΙΙμηνο όπως είναι τώρα μπόρεσα και είδα την πραγματική την πραγματική δουλειά που θα κάνουν που έχουν επιλέξει να κάνουν στο μέλλον και προσαρμόστηκαν πολύ ευκολότερα μετά...

Ορέστης: Ναι μπορώ να πω ότι θετικά σχόλια σε πρώτη φάση μπορώ να πω, πραγματικά ήταν κάτι που ζητούσε ο κλάδος, το ζητούσε εκπαιδευτική κοινότητα της τεχνικής εκπαίδευσης να έχουμε την παραδείγματος χάρη τη μαθητεία να έχουμε μία ενίσχυση των μαθητών, γιατί από ότι γνωστό οι μαθητές μας είναι από κάποια μπορούν να έχουν κάποιες μαθησιακές δυσκολίες και αδυναμίες ή ο σύμβουλος καθηγητής που και αυτά το έχουν ανάγκη, αλλά και για αυτό το λόγο και συνεχίζεται ... συνεχίζεται και αυτή τη στιγμή να λειτουργεί δηλαδή ο ψυχολόγος, η ενισχυτική διδασκαλία και τα λοιπά. Εδώ υπάρχει ένα ζήτημα το οποίο πρέπει να το δούμε λιγάκι και ωα μπορέσουμε να πείσουμε και τους μαθητές και τους καθηγητές και τους γονείς περισσότερο, παραδείγματος χάρη τον ψυχολόγο ο οποίος είναι πραγματικά το θέλουν κάποια μία ομάδα και μία μεγάλη ομάδα γονέων είναι κακό να πάει το τον ψυχολόγο παραδείγματος χάρη λοιπόν, ένα ζήτημα το οποίο είναι καλό, για να καταφέρουμε να πείσουμε και εκπαιδευτική κοινότητα, εκπαιδευτικούς αλλά και τους γονείς ότι αυτά αυτές οι καινοτόμες δράσεις προστασίας παιδιού, έχει σχέση με τους δυο καθηγητές για παράδειγμα είναι σημαντικό, ο ψυχολόγος είναι σημαντικό, ο σύμβουλος καθηγητής θα κάνει μια άλλη προσέγγιση στα παιδιά. Δεν έχουν πειστεί μία μεγάλη μερίδα γονέων και πρέπει το κομμάτι αυτό να υπάρχει μία σχετική ενημέρωση και των μαθητών και ιδιαίτερα των γονέων ότι είναι κάτι τελείως διαφορετικό. Άλλωστε η συν διδασκαλία στην τάξη ήταν

κάτι το οποίο το επιζητούν και το θέλουν και στη γενική εκπαίδευση θέλουνε. Αλλά νομίζω πως είμαστε πολύ καλό δρόμο και σε μία δράση η οποία πραγματικά μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα.

Μενέλαος: Το ΜΝΑΕ εντάζει έχει δύο πυλώνες, εγώ είμαι καθηγητής τώρα, είμαι καθηγητής ειδικότητας, εεε βέβαια σίγουρα θα έχει και τα θετικά του αναφορικά με τη γενική παιδεία. Αναφορικά τώρα με το πρόγραμμα Νοησις που ασχολούμαι τουλάχιστον είναι μία ευκαιρία μικρή έστω για να μπορέσουμε να έχουμε κάποιο εξοπλισμό και να ασχοληθούν τα παιδιά, να έχουμε από εκείνο το κομμάτι τουλάχιστον κάπως έχουμε καρπωθεί κάποια πράγματα. Βέβαια με αρκετά υπερβολική γραφειοκρατία θα τόνιζα ... Αλλά έστω και αυτό είναι μία είναι μία μικρή προσπάθεια μιλάω με το κομμάτι του Νοησις, ... Όσον αφορά τη γενική παιδεία και τον ψυχολόγο δεν γνωρίζω κάτι σίγουρα είναι θετικά βήματα όμως ειδικά και ο θεσμός του ψυχολόγου που στηρίζει τα παιδιά βέβαια είναι μόνο για την πρώτη λυκείου έχει ξεκινήσει για την πρώτη λυκείου και καλό θα ήταν να επεκταθεί και για τις υπόλοιπες τάξεις.

Ήρα: Για τη μαθητεία δεν γνωρίζω γιατί δεν είμαι, ... είμαι γενικής παιδείας. Για το σύμβουλο σχολικής ζωής σε άλλο σχολείο που ήμουν κάποιες φορές είχες σημαντικό ρόλο κάποιες Όχι γιατί ο καθηγητής που το ρόλο αυτό δεν είναι συνήθως επιμορφωμένος ή λειτουργεί αυτοβούλως ....

..... Δηλαδή στο προηγούμενο σχόλιο που ήμουνα η συναδέλφισσα που είχε το ρόλο δεν θεώρησα ότι έκανα και τέλεια τη δουλειά της απλά, κέρδισε την μία εφημερία της.

Γενικότερα πώς τις βλέπετε όμως αυτές τις καινοτομίες θετικά ή αρνητικά.

... Όταν υπάρχουν άνθρωποι να δουλέψουν σωστά δηλαδή όταν ο ΜΝΑΕ ο φιλόλογος δουλεύει σωστά είναι πολύ ωραίο όταν ο μαθηματικός δουλεύει σωστά είναι πολύ ωραίο αν υπήρχε και να έρθω σηκώσεις μία χαρά θα ήταν και για μένα... εεε ο ψυχολόγος στο σχολείο που είμαι εγώ θεωρώ ότι κάνει πολύ σημαντική τη δουλειά.

Κλειώ: Λοιπόν αυτές οι αλλαγές, για αυτό θέλω να πω αυτών των χρονών για μένα ήταν θετικές ήταν θετικότερες, ασχολήθηκαν βασικά με την

επαγγελματική εκπαίδευση. Και ασχολήθηκαν και όχι με τα παιδιά που έχουν προβλήματα και τα παιδιά που καταλήγουν στην επαγγελματική εεε. Το ότι έγινε η μαθητεία, το ότι έγινε το ΜΝΑΕ, ο σύμβουλος σχολικής ζωής για μένα ήταν πάρα πολύ θετικά, το ότι προσπαθούσαν να προβάλουν την επαγγελματική εκπαίδευση ήταν πολύ θετικό, το ότι έβαλαν ανθρώπους της επαγγελματικής εκπαίδευσης κάποια στιγμή σε θέσεις υπεύθυνες ήταν σημαντικό και μιλούσαμε για την επαγγελματική εκπαίδευση

Άρα τα σχολιάζετε όλα αυτά θετικά.

Ναι.

1ος Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τις ανάγκες που οδήγησαν στα Πρότυπα Εκπαιδευτικά Επαγγελματικά Λύκεια.

3. Ποια είναι η άποψή σας για το λόγο και τον σκοπό που ιδρύθηκαν τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια;

Πρωτεύας : Καταρχάς θέλω να κάνω μία διευκρίνηση, δεν ξέρω αν το έχεις αργότερα στην ερώτηση στις ερωτήσεις, τα πρότυπα και επαγγελματικά λύκεια ήταν επιλογή ανθρώπων που θέλουν να βοηθήσουν την επαγγελματική εκπαίδευση. Τελεία και παύλα. (...). Λοιπόν τα πρότυπα επαγγελματικά προσπαθούνε να αναβαθμίσουν τόσο τα προγράμματα σπουδών όσο και το γνωστικό επίπεδο και πάνω από όλα να κάνουν και τη διασύνδεση με την αγορά εργασία διότι όπως είπα και προηγουμένως, πρέπει κάποια στιγμή να αποφασίσουμε τι θέλουμε και το εννοώ, τι θέλουμε τι την θέλουμε την επαγγελματική εκπαίδευση γιατί τη θέλουμε,, η επαγγελματική εκπαίδευση πώς θα προχωρήσει αν δεν διασυνδεθεί με την αγορά εργασίας είναι αστείο δηλαδή να συζητάμε να κάνουμε επαγγελματική εκπαίδευση και να μη βγάζουμε επαγγελματίες τι νόημα έχει; Δεν καταλαβαίνω;

Κρόνος: Δεν έχω καταλάβει ακόμα, ... η επιλογή του να φτιαχτεί ένα τέτοιο θεσμικό πλαίσιο, στο οποίο μπερδεύει την γνώση, ... την γνώση και την τεχνική εκπαίδευση με την κατάρτιση και μία στρεβλή σύνδεση με την αγορά εργασίας, έτσι όπως το συγκεκριμένο νομοσχέδιο, δεν είναι .... Δεν

είναι κάτι το οποίο ..... πέραν των γεγονότων των διεθνών συγκυριών που υπάρχουν δηλαδή κάποια προγράμματα, κάποια μνημόνια, κάποιες λειτουργίες του *cedefop*, κάποιες κινήσεις στην Ευρώπη, δεν βλέπω δεν έχω καταλάβει ακόμα. Διαβάζω μετά από τόσο καιρό υλοποιώντας τους πρώτους μήνες της ζωής των προτύπων ΕΠΑ.Α., δεν έχω καταλάβει για το λόγο που αυτά ιδρύθηκαν, αυτό δεν είναι ξεκάθαρο, δεν είναι ορατό μέχρι αυτή τη στιγμή...

Σε αυτά όλα δεν βλέπω τίποτα ωραία ..... Μπορεί εγώ να υποστηρίζω τα πρότυπα ΕΠΑ.Α., αλλά αυτό που μέχρι στιγμής γίνει δεν, δεν υπάρχει τίποτα ....

Ερμής: ... Κοίτα η αλήθεια είναι παρόλο ότι φαίνεται ότι έχει βοηθήσει πάρα πολύ η τεχνική εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, ... νομίζω ότι είναι θετικό και εδώ να δώσουμε και σε μερικά τεχνικά λύκεια, έστω πειραματικά, έστω στο πρώτο στάδιο ας πούμε να δώσουμε το ρόλο του προτύπου, νομίζω ότι ιδρύθηκαν για να μούνε μέσα κάποια μαθήματα στα οποία τα παιδιά μέσα από αυτά τα μαθήματα Μάλλον οι μαθητές θα μπορέσουν να έχουν μία ολοκληρωμένη άποψη για την ειδικότητά τους μία σφαιρική άποψη. Δηλαδή για το εργασιακό περιβάλλον για την τεχνική εκπαίδευση και κατάρτιση αυτό το νόημα νομίζω ότι έχει και δεύτερον τα παιδιά που θέλουν κάποιο τρόπο να πούμε η όρεξη να μπορέσουν να είναι καλύτεροι μαθητές, για να μπορέσουμε να περάσουν στην να περνάνε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και να μη φαίνονται σαν ότι είναι τα τεχνικά σχολεία, ξέρω εγώ, είναι, πάνε παιδιά τα οποία δεν έχουν στόχους πραγματικούς και μόνο και μόνο για να περάσουν τα τρία χρόνια και να βγουν στην αγορά εργασίας και έχει ο Θεός.

Ορέστης : Εδώ θα μου επιτρέψετε να κάνω μία παρατήρηση. Εγώ δεν θα τα έλεγα πρότυπα θα τα έλεγα πειραματικά, γίνεται αυτή τη στιγμή μία προσπάθεια μέσα από τη μορφή αυτών των σχολείων να υπάρξει μία αναβάθμιση ης επαγγελματικής εκπαίδευσης αυτό, για αυτό το λόγο θα το ονόμαζα ίσως πειραματικά δηλαδή ένα πείραμα για αυτό και το λόγο γιατί έτσι μόνο ούτως ώστε να είναι κάποια αρχή αυτός ο τρόπος λειτουργίας των προτύπων ΕΠΑ.Α. να επικρατήσει όλη την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, με τον τρόπο λειτουργίας τους. Και όταν λέω λειτουργίας τους,

με νέα βιβλία, νέα προγράμματα σπουδών, με άλλες καινοτόμες δράσεις και τα λοιπά και τα λοιπά. Ο λόγος και ο σκοπός είναι η αναβάθμιση, προσπαθούν τώρα από μία άλλη οπτική γωνία να βάλω τρόπο να γίνει αυτή η περιβόητη αναβάθμιση δεκαετιών που γίνεται, διαμέσου αυτών των σχολείων τα οποία θα είναι και η αρχή ούτως ώστε κάποιες δράσεις και τον τρόπο λειτουργίας π.χ. διαθεματικότητα και οτιδήποτε άλλο να επεκταθεί σε όλα τα άλλα σχολεία.

Αρτεμης: *Ε Νομίζω ότι είναι πειραματικός.*

Και για ποιο λόγο ιδρύθηκαν;

Πειραματικά και ο σκοπός τους είναι πειραματικός.

Μενέλαος: *Ο σκοπός μπορεί να είναι, .. ο σκοπός είναι σωστός υπό το πρίσμα ότι πρέπει σταδιακά η επαγγελματική εκπαίδευση να αναβαθμιστεί και να εναρμονιστούμε με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου ουσιαστικά η επαγγελματική εκπαίδευση κυριαρχεί. Αν όχι, αν δεν είναι το 50% των μαθητών και ειδικά σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης όπως Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία για παράδειγμα η Ισπανία. Εεε, τώρα από κει και πέρα έχουν ιδρυθεί κάποια πιλοτικά ΕΠΑ.Α. όπως γνωρίζουμε, αλλά προς το παρόν είναι βέβαια, είναι για την πρώτη τάξη, δηλαδή ακόμα ή το εγχείρημα αυτό είναι λίγο ημιτελές θα λέγαμε, πρέπει να περιμένουμε κάποια χρόνια αλλά παρατηρώ κάποιες καθυστερήσεις δηλαδή καθυστερήσεις ως προς τις αναθέσεις των μαθημάτων καθυστερήσεις ως προς την πρόσληψη των εκπαιδευτικών που απαιτούνται, καθυστερήσεις ως προς τη χρηματοδότηση δηλαδή ενώ επικοινωνιακά είχαμε τον Ιούλιο του 21 ανακοινώσεις βαρύγδουπες ότι θα γίνει αυτό θα γίνει εκείνο έχουμε φτάσει αυτή τη στιγμή στο Δεκέμβριο δεν είχε και δεν έχει γίνει απολύτως τίποτα. Ναι μεν ο σκοπός καλός, οι προθέσεις αγαθές αλλά ... κάτι έχει χαθεί στην πορεία, κάτι γίνεται στην πορεία που πρέπει να το βρούμε και να το επιλύσουμε.*

Ήρα: *Δεν γνωρίζω και δεν βλέπω.... και δεν βλέπω κάποια διαφορά στη λειτουργία του ΕΠΑ.Α. που υπήρχε πέρσι με αυτή που υπάρχει φέτος. Όντας σε πρότυπο σχολείο δεν καταλαβαίνω κάποια διαφορά. Δηλαδή όπως λειτουργεί ένα ΕΠΑ.Α. που δεν είναι πρότυπο έτσι λειτουργεί και ένα που*

είναι πρότυπο.

Κλειώ: ... Ειλικρινά, ειλικρινά δεν τον έχω καταλάβει, ειλικρινά και ακόμα τώρα δεν έχω τον έχω καταλάβει που έχουμε αρχίσει να λειτουργούμε. Τώρα δηλαδή ακόμα περισσότερο με μπερδέψανε. Θεωρούσα ότι τα κάνανε τα πρότυπα για να υπάρξουν κάποιες καινοτομίες, εεε να τις αξιολογήσουμε αυτές τις καινοτομίες και να δουν αν μπορούν να εφαρμοστούν και στα υπόλοιπα, ... έτσι πίστευα ... Ποιες καινοτομίες, που καταγράφονται αυτές οι καινοτομίες;

4. Θεωρείτε ότι οι μεταρρυθμίσεις και το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ελλάδα επηρεάζονται από τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την Ε.Ε.Κ.;

Πρωτέας: Εντάξει αυτό τώρα επειδή δεν ξέρω κατά πόσο δικαιούμαι να του απαντήσω γιατί δεν ξέρω τα προγράμματα σε Πανευρωπαϊκό επίπεδο...

Αν οι Ευρωπαϊκές νόρμες επηρεάζουν τις ελληνικές μεταρρυθμίσεις, αυτό ρωτάμε.

Προφανώς και τις επηρεάζουν ... δεν μπορεί να είμαστε μόνοι μας και να πηγαίνουμε όπως θέλουμε εμείς. Προφανώς θα υπάρχει μια αλληλεπίδραση.

Κρόνος: Εντελώς, εντελώς επηρεάζουν και μάλιστα θα έλεγα το εξής επειδή έχω βιώσει τον στρατηγικό σχεδιασμό σε επίπεδο *cedefor* και σε Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο τι ακριβώς θέλει να κάνουμε τεχνική εκπαίδευση σε όλη την Ευρώπη, σας βεβαιώνω ότι αυτά τα οποία έχουν συμβεί στην Ελλάδα σε σχέση με τον στρατηγικό σχεδιασμό της Ευρώπης είναι ενδείξεις εάν δηλαδή θα μπορούσαμε να συλλάβουμε το στρατηγικό ευρωπαϊκό σχεδιασμό για την τεχνική εκπαίδευση και θα πρέπει να προσπαθήσουμε να συμπορευτούμε θα ήμασταν πολλαπλώς ευεργετημένοι. Δυστυχώς γίνεται Μία επιλογή από αυτό το στρατηγικό σχεδιασμό, μια ερμηνεία για το πώς το φαντάζεται ο καθένας ο πως το μεταφράζει ο καθένας και πως το διαπραγματεύεται σε επίπεδο χειρισμών. Δηλαδή υπάρχει μία κακό χωνεμένη μετάφραση των μνημονιακών στρατηγικών για τη τεχνική εκπαίδευση, ... μνημόνιο δεν είναι το μνημόνιο στην Ελλάδα .....

το καταλαβαίνω .....

.... δεν έχουμε σχεδιασμό και η εκπαίδευση στην Ευρώπη γιατί όλοι ξέρουμε ότι στην Ευρώπη τα πράγματα παρόλο που υπάρχει η προϊστορία των ανατολικών χωρών που είναι πολύ δυνατή στην τεχνική εκπαίδευση παρόλο που υπάρχει η διάθεση παρόλο που υπάρχει που υπάρχουν διάφορα σημεία τα οποία, ξέρουμε ότι τα οποία θέλουν τεχνική εκπαίδευση στην Ευρώπη και την αναβάθμιση θέλουν την εξέλιξη τώρα δυστυχώς η Ευρώπη έχει μείνει πίσω σε αυτό. Εγώ νιώθω ότι έχουν γίνει προσπάθειες των ... μεταφράζουμε και υλοποιούμαι, κατά τη γνώμη μου είναι με πολύ άσχημους όρους για την τεχνική.

Ερμής : Επηρεάζεται πάρα πολύ. Ναι πάρα πολύ. Έχω την εικόνα ότι αυτά τα προγράμματα και το πρότυπο ακόμα υποστηρίζονται όπως και η μαθητεία κι άλλα προγράμματα υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και πρέπει να υπάρχουν αντίστοιχα σχολεία σε όλη την Ευρώπη με τους κοινούς στόχους και σκοπούς.

Ορέστης : ... Φυσικά επηρεάζετε. Νομίζω επηρεάζεται, το θέμα είναι κατά πόσο εμείς θα μπορέσουμε να εφαρμόσουμε όλα αυτά σε μία μεσογειακή κουλτούρα στην κουλτούρα του της Ελλάδας και φυσικά να λαμβάνουμε στοιχεία δεν μπορεί πραγματικά πχ να εφαρμόσουμε ένα συστηματικής εκπαίδευσης της Βόρειας Ευρώπης έτσι και υπάρχουν άλλοι που υπάρχουν άλλα δεδομένα έτσι χρειάζεται αλλά θέλει προσαρμογή. Και το σημαντικότερο εδώ όχι μόνο να επηρεάζεται να μπορέσουμε να πάρουμε για χρηματοδότηση κάποιο ΕΣΠΑ και τα λοιπά κάποια χρήματα αλλά πραγματικά τα έχω τα χρήματα να το σχεδιάσουμε με βάση τα δεδομένα τα ελληνικά και όχι με το άντε έχουμε κάποια χρήματα κάποιο ΕΣΠΑ να κάνουμε μία έτσι πρόχειρη αλλαγή.

Μενέλαος: ... Όσον αφορά ένα βαθμό επηρεάζονται, δηλαδή σίγουρα έχουμε φέρει κάποια πράγματα αναφορικά τώρα μιλάμε για τον νομικό κομμάτι με τους νομούς και με τις διατάξεις με εγκυκλίους που έχουμε φέρει ... Κάποια πράγματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση σίγουρα το έχουμε κάνει, ως προς την εφαρμογή βέβαια Ίσως ίσως δεν έχουμε προσαρμόσει τα Ευρωπαϊκά πρότυπα ή τα πρότυπα κάποιων ή τα άλλων ευρωπαϊκών

χωρών στη δικιά μας κουλτούρα στην Ελληνική κουλτούρα και είναι κάτι που θα έπρεπε να γίνει γιατί δεν μπορούμε να μεταφέρουμε ένα σύστημα, της Γερμανίας της Ιταλίας για παράδειγμα αυτούσιο θα πρέπει να το προσαρμόσουμε στα δικά μας μέτρα και θα πρέπει να λάβουμε υπόψη το τεχνικό δυναμικό, τις βιομηχανίες, αφού μιλάμε για τεχνική εκπαίδευση σε σύγκριση με αυτές τις χώρες, έχουμε κάποια διαφορά δηλαδή. Βέβαια αναφορικά με άλλους τομείς για παράδειγμα τουρισμός είμαστε πιο ανεπτυγμένη για να λάβουμε υπόψη και όλο το φάσμα.

Ήρα: ... Νομίζω ναι.

Κλειώ: ... Ννναί, ναι.

Θέλετε να σχολιάσετε κάτι άλλο;

Λίγο, θεωρώ ότι προσπαθούμε ... είμαστε εντελώς διαφορετική χώρα με εντελώς διαφορετική οικονομία και κάνουμε νομίζω μονίμως αυτό το ίδιο λάθος να προσπαθούμε να φτάσουμε και να ..... εεε πάρουμε εκπαιδευτικά συστήματα και μεταρρυθμίσεις που γίνονται σε χώρες με τελείως διαφορετική νοοτροπία, οικονομία και τελείως διαφορετικό και κάνουμε νομίζω αυτό το ίδιο λάθος να προσπαθούμε να φτάσουμε και εεε να πάρουμε εκπαιδευτικά συστήματα και μεταρρυθμίσεις που γίνονται σε χώρες με τελείως διαφορετική νοοτροπία και άλλο οικονομικό πλαίσιο. Συστήματα που δεν μας ταιριάζουν δεν μας ταιριάζουν καθόλου όμως.

5. Πως θα σχολιάζατε την δομή και λειτουργία της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Πρωτέας: Δεν γνωρίζω πολλές λεπτομέρειες, ξέρω όμως αυτό το οποίο γνωρίζουν από χρόνια ότι όλος ο δυτικός κόσμος και αυτός ο οποίος είναι προηγμένος, ο λεγόμενος προηγούμενος κόσμος, έχει το μαθητικό δυναμικό του κατά βάση στην επαγγελματική εκπαίδευση, αυτό από μόνο του θα έλεγα ότι τα πάντα. Όχι πολλά θα έλεγα ότι λέει τα πάντα, έτσι δεν έχω κάνει μία πρόταση κάνει μία πρόταση παρένθεση θα το κάνω αυτό, εεε ναι κάποια στιγμή έτσι σε μία αντίστοιχη συνέντευξη συζητάμε για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και το ακούω, χρόνια χρόνια, χρόνια για να αναβαθμίσουμε, ... αν δεν βάλεις και αν δεν μπει μέσα στην επαγγελματική εκπαίδευση σοβαρό μαθητικό δυναμικό, πώς το λένε

ποιοτικό με στόχους, με υψηλούς στόχους, πώς θα την αναβάθμισης; και έχω πει υπάρχει μία πολύ απλή λύση, ... θέλει ο ένας να πετύχει στο Πολυτεχνείο έτσι, βάλτε τον μέσα από την τεχνική τέλος, μόνο ... δώσε του 70% ποσοστό τι θέλεις να γίνεις μηχανολόγος, Γλώσσα, Μαθηματικά, στοιχεία μηχανών, τι θες να γίνεις ηλεκτρολόγος, Γλώσσα, Μαθηματικά, ηλεκτρικές μηχανές, δηλαδή δεν καταλαβαίνω και να μείνει η γενική, δικηγόρους, ψυχολογία, φυσικομαθηματικές σχολές φιλόλογοι και τελειώσε, τι άλλο; Ένα που τελειώνει γενική εκπαίδευση τι άλλο μπορεί να κάνει; Αρα λοιπόν για να οδηγήσουμε μου στα παιδιά, το μαθητικό δυναμικό να έρθει στην επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να τους δώσεις την διέξοδο την αντίστοιχη. Πως θα έρθει ο καλός ο μαθητής, όταν του λες 5% - 10%, πες του 70%, 70 θα του δώσεις και θα ξέρει ότι θα έρθει εδώ και θα περάσει και θα αγωνιστεί.

Κρόνος: Εγώ εδώ τώρα θέλω να αναφερθώ σε μία σπουδαία δουλειά που έχει γίνει που έχει κάνει το τμήμα σπουδών του πανεπιστημίου Π....., δεν θέλω να αναφερθώ στους καθηγητές μπορώ να μιλήσω βιβλιογραφία και αρθρογραφία. Συμβαίνει το εξής στην Ευρώπη υπάρχουν τρεις βασικές διαιρέσεις η πρώτη που υποδιαίρεση αφορά τις στρατηγικές για τεχνική εκπαίδευση όπως έρχονται από τις πρώην οι ανατολικές χώρες μία τέτοια περίπτωση ας πούμε είναι η Εσθονία μία άλλη περίπτωση είναι χώρες όπως είναι η Ρωσία. Εκεί στις ανατολικές χώρες υπήρχε μια σπουδαία ανάπτυξη του θεσμού αυτό που λέμε τεχνική εκπαίδευση βγαίνει από τους πρακτικούς από το *practisian* και τελειώνει τους υπομηχανικούς μέχρι την κατάρρευση των ανατολικών καθεστώτων μιλάω έτσι, ... Αυτοί παρόλο που φαίνεται ότι είναι ήταν πίσω τεχνολογικά την τεχνική εκπαίδευση την είχαν πολύ ψηλά. Και ειδικά στις γειτονικές χώρες με Σοβιετική Ένωση. αυτό είναι το πρώτο κομμάτι το οποίο εξακολουθεί να υποστηρίζει την τεχνική εκπαίδευση πχ στην Εσθονία που είχαμε προχθές, στο *meeting* του *cedefop* που θέλανε να μας επιμορφώσουνε, για το πώς κάνανε οργανώνουνε τη τεχνική εκπαίδευση στην Εσθονία, πράγματα άκρως συγκινητικά για το για το πώς οργανώνουνε τον επαγγελματικό προσανατολισμό, των αποφοίτων μέχρι το μέχρι το πώς λειτουργούν μέσα στις επιχειρήσεις και μέχρι το πώς λειτουργούν, τα παιδιά τα οποία σπουδάζουν. Αυτά μας τα παρουσίασαν,

μας τα είπανε μέχρι πόσο με το αναλυτικό πρόγραμμα, μέχρι ποιο τρόπο δημιουργούνται πως διαμορφώνεται το αναλυτικό πρόγραμμα. Είναι τεράστια συζήτηση η οποία δεν μπορούμε να κάνουμε τώρα..... άλλη στιγμή.

Το δεύτερο κομμάτι είναι εντός εισαγωγικών οι νότιες τις Ευρωπαϊκές χώρες η Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, αυτό το κομμάτι που είναι κοντά στην... εγώ θα βάλω την Ελλάδα μέσα, αυτή η περιοχή είναι άκρως ..... πώς να το πω, αποδέχεται πλήρως την ανάπτυξη της τεχνικής εκπαίδευσης σε πολλά επίπεδα, δηλαδή σαν αναγκαιότητα αυτές οι χώρες επειδή ακριβώς λόγω κλίματος ακριβώς λόγω περιοχών ακριβώς λόγω διάφορων πραγμάτων γεωφυσικών .... Θεωρεί την τεχνική εκπαίδευση ως αναγκαιότητα.

Να θυμίσω ότι οι πρώτες σχολές τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα ήταν για μηχανικούς, ιδιωτικές σχολές αν είναι το αναφέρω και..... να υπάρχει το δεύτερο κομμάτι και το τρίτο της Γερμανίας κτλ, το οποίο είναι απολύτως, ... αυτή είναι η ατμομηχανή που λέμε η οποία προσπαθεί να επιβάλει κάποια πράγματα στο πως λειτουργούνε, είναι ένα αυστηρό πλαίσιο με την dual ... άσχετα εάν κανείς, συμφωνεί ή διαφωνεί,.. με αυτό και πως το φαντάζεται ... είναι ένα πρότυπο το οποίο έχει αναπτύξει και το οποίο, και κατά κάποιο τρόπο.... Να πω .... Για αυτό θέλω να πω όμως ότι υπάρχει ανάμεσα σε αυτά τα 3 κέντρα στην Ευρώπη, υπάρχει και ένα βαθύ κέντρο, μαύρη τρύπα που είναι η Γαλλία η οποία αρνείται ..... εκπαίδευση δεν αποδέχονται αυτά τα σχήματα ... Σταματάω εδώ. ... Άρα τρία σχήματα .... Η τεχνική προσιδιάζει και λειτουργεί ανάλογα τα πρότυπα της κάθε χώρας. Επομένως δεν υπάρχει μία τεχνική εκπαίδευση δηλαδή Ακόμα ακόμα και σήμερα ούτε έδωσε ένα απλό σχήμα όπως λειτουργεί στην Ελλάδα είναι τελείως διαφορετική τεχνική εκπαίδευση στο Καρπενήσι είναι τελείως διαφορετική στη Πελοπόννησο, στην Κόρινθο και διαφορετική στο Πέραμα ... μιλάμε για ίδια μαθήματα μιλάμε για ίδια μιλάμε για τους ίδιους αλλά είναι τελείως διαφορετική η προσέγγιση .... θέλω να πω οπότε ήταν ανοιγόμαστε άλλα συστήματα Σουηδίας και τα λοιπά πως αυτό το πράγμα μπορεί να διαφοροποιείτε .....

Ερμής: Ναι. Γνωρίζω γνωρίζω γιατί είχαμε πάει με το Erasmus σε πολλά

μέρη, όπως ήταν η Ολλανδία Τσεχία Πορτογαλία, μοιάζει με το δικό μας όμως θεωρώ ότι είναι ένα βήμα μπροστά ειδικά στην Ολλανδία τα παιδιά εκεί Όσο αφορά τα τεχνικά σχολεία θυμάμαι ότι μπαίνανε άμεσα, είχαν επικοινωνία με την αγορά εργασίας, πράγμα που πήγε να γίνει μία ένα τέτοιο βήμα σε μας εδώ στην Ελλάδα με τα ΓΡΑΣΥ που ήταν στη εκπαίδευση στα ΕΠΑ.Α., ενώ τα ΓΡΑΣΕΠ, ήταν στα λύκεια. Όπου αυτός ο υπεύθυνο σε έφερνε ο σύμβουλος .... Όπου και εκεί ήμουνά πέντε έξι χρόνια. Ερχόμουνά σε επαφή με την αγορά εργασίας, με επιχειρήσεις, μου εξήταγαν μαθητές, ερχότανε κάποιοι από την αγορά εργασίας και μίλαγαν τα παιδιά υπήρχαν κάποια προγράμματα πάλι ευρωπαϊκά ΕΣΠΑ τα οποία ήτανε το Ευρυδίκη, το Καλλιρόη, θυμάμαι κι άλλα προγράμματα τα οποία είχαν να κάνουν με την προσαρμογή των παιδιών με τα .... Πως λέγεται.... με τα φύλλα των παιδιών, με την ισότητα με τα επαγγέλματα να μην είναι μόνο ανδροκρατούμενα ή γυναικοκρατούμενα. Ναι νομίζω ότι αυτό είναι το κάτι τέτοιο, εκεί έξω σε κάποια πχ η Ολλανδία Όπως είπα και στην Πορτογαλία δεν περίμενα να το δω, ήταν λίγο προχωρημένοι, γιατί είχαν σύνδεση με την αγορά εργασίας, ποιο άμεσα.

Ορέστης: Γνωρίζω ... έτσι σε γενικές γραμμές από διάφορα στοιχεία από διάφορα περιοδικά τα οποία έχω μελετήσει, ... ένας γενικός σχολιασμός, νομίζω πως στην Ευρώπη γενικά και τα περισσότερα κράτη της Ευρώπης και ειδικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει μία άλλη δεν μπορώ να πω προοπτική και μία πιο στοχευόμενη οργάνωσης της τεχνικής εκπαίδευσης και όχι τόσο παρεξηγημένη όπως είναι εδώ. Αυτό διαφαίνεται από το αρκετά υψηλό ποσοστό που ξεπερνάει το περίπου το 50%, 60% μπορεί να είναι, που οι μαθητές της δευτεροβάθμιας πάνε στην επαγγελματική εκπαίδευση, φυσικά παίζουν ρόλο κι άλλοι έτσι βιομηχανική ανάπτυξη και τα λοιπά των χωρών της Ευρώπης. Εμείς είμαστε σε μία άλλη κατηγορία μπορώ να πω Αλλά παρόλα αυτά νομίζω πως χρειάζεται πάρα πολύ δουλειά. χρειάζεται πάρα πολύ δουλειά στην κοινωνία για να καταλάβει ότι το σχολείο αυτό δεν είναι σχολείο δεύτερης κατηγορίας ένα σχολείο μπορεί να δώσει δεξιότητες στα παιδιά και να μπορούν τα παιδιά να τα κατευθύνει, κατευθείαν στην αγορά εργασίας ως μεσαία στελέχη.

Αρτεμης: Ναι είναι καλύτερα δομημένες.

Μενέλαος: *Εεε, δεν έχω και πάρα πολύ γνώση σχετικά με την χώρες αυτές λίγο με τη Γερμανία γνωρίζω που υπάρχει το δυϊκό σύστημα, δηλαδή και διδασκαλία και μαθητεία σε εργοδότη και κάποιο παρεμφερές είναι και στην Ιταλία. Δεν ξέρω βέβαια τις τεχνικές λεπτομέρειες. Ναι αλλά σίγουρα αυτές οι χώρες έχουν αναπτύξει περισσότερο το δυϊκό σύστημα και έχουν και πιο πολλές επιχειρήσεις βέβαια που μπορούν να απορροφήσουν τους μαθητές τους ή τους μαθητευόμενους.*

Κατά την άποψή σου πιο είναι θετικό το ελληνικό σύστημα που βασίζεται στο σχολείο ή αυτό που βασίζεται στην αγορά εργασίας

Μενέλαος: *Ως τεχνικός κλείνω περισσότερο προς την αγορά εργασίας. Βέβαια δεν θα πρέπει να αποκλείσουμε και τον και τον παράγοντα σχολείο γιατί μέσα από το σχολείο δίνουμε και τη δυνατότητα στους αποφοίτους όσοι μπορούν και όσοι είναι ικανοί να συνεχίζουν και στην εκπαίδευση δηλαδή εκτιμώ ότι αυτό το παράθυρο δεν πρέπει να κλείσει. ... Θα πρέπει να υπάρχει και να τους δίνετε και αυτή η διέξοδος, έστω και αυτές οι περιορισμένες θέσεις που είναι διαθέσιμες και με κάποιο ποσοστό να μπαίνουμε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.*

Ήρα: *Δε γνωρίζω. Σίγουρα θεωρώ ότι θα είναι πιο εξειδικευμένο, πιστεύω ότι ο υδραυλικός που θα βγει στη Γερμανία θα είναι πιο.... καλά καταρτισμένος.*

Κλειώ: *Λίγο που έχω μιλήσει με κάποιους που δουλεύουν φίλους μου που είναι στη Γερμανία, που κάποιες κινήσεις της κάνουμε εμείς για να μιμηθούμε, αυτό είχα πριν στο μυαλό μου για τη Γερμανία είναι πολύ καλά συνδεδεμένα με την αγορά εργασίας αλλά υπάρχει μία μεγάλη αγορά εργασίας. Εεε υπάρχουν διαφορετικά επαγγελματικά δικαιώματα αλλά μπορούν να υπάρχουν διαφορετικά επαγγελματικά δικαιώματα αλλά μπορούν να υπάρχουν επαγγελματικά δικαιώματα και να υπάρχουν διάφορες βαθμίδες, γιατί ας πούμε στον τομέα υγείας στη Γερμανία έχουνε πάρα πολλές δομές οπότε τους χρειάζεται και ο απόφοιτος του ΕΠΑ.Α. του ΟΑΕΔ του Ι.Ε.Κ. χρειάζονται όλα αυτά. Ενώ εδώ σε ένα νοσοκομείο που δεν κάνει καν προσλήψεις για ποια αγορά εργασίας στο (τόπος) να μιλήσουμε λέω ακριβώς για τον τομέα υγείας.*

6. Έχετε ακούσει για τα Coves (Centers of Vocational Excellence and Innovation – Κέντρα Επαγγελματικής Αριστείας και Καινοτομίας); Μπορούν να έχουν βιώσιμη ανάπτυξη στην σημερινή ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα;

Πρωτεύας: *Ας πούμε αντίστοιχα των προτύπων...*

Κρόνος: *Εδώ στην Ελλάδα. Όχι ... Τα 'έξω' τα παρακολουθούμε...*

Μπορούν να έχουν βιώσιμη ανάπτυξη στην σημερινή ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα;

Όχι, όχι γιατί υπάρχει μεγάλη διαφορά στρατηγική, στρατηγικού σχεδιασμού, στοχοθεσίας και φιλοσοφίας ... Τεράστια διαφορά ούτε καν ...
Εδώ δεν μπορούμε να πιάσουμε εδώ στο μέσο καθηγητής της τεχνικής και του πω τι κάνεις στην Εσθονία θα σου δημιουργήσω θα σου δημιουργήσω πνεύμα απογοήτευσης θα πάθει κατάθλιψη αν του πω ότι εμείς είμαστε τα έξι μοναδικά λύκεια τα οποία κάνουμε μάθημα προσανατολισμού συγκεκριμένο το οποίο Όχι ούτε καν δηλαδή όχι δεν φτάνει ούτε καν προσεταιρίζεται αυτά που γίνονται έξω και το πραγματικό μάθημα το οποίο στήνεται για να γίνεται τώρα για να γίνει και αυτός ο ορισμός του σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός στην ουσία δεν υπάρχει

Όταν πάμε να μιλήσουμε για θεσμούς οι οποίοι λειτουργούν χρόνια και λειτουργούν επιτυχημένα και στρατηγικό σχεδιασμό και πάμε να τους μεταφέρουμε μηχανικά σε ένα πλαίσιο όπως είναι το Ελληνικό που έχετε χτυπημένο πλαίσιο Το μόνο που θα γίνει Είναι ειρωνεία η ..... μία πληγή πρώτα επουλώνεται και μετά δυναμώνει ..... για να πάρουμε ένα πρότυπο και να το φέρουμε να λειτουργήσει στα δικά μας τα θεσμικά χρειάζονται μερικά πράγματα που δεν έχουμε γίνει. Πρέπει να γίνουν ....

Ερμής: *Όχι. Αλλά θεωρώ ότι είναι καινοτόμα προγράμματα αυτά.*

Ορέστης: *Τα έχω ακούσει, ... δεν γνωρίζω πως λειτουργούν όμως.*

Αρτεμης: *Όχι.*

Μενέλαος: *Ίσως αμυδρά, ... δεν έχω, δεν ξέρω κάτι περί της λειτουργίας τους. Και σίγουρα δεν έχουμε στην Ελλάδα υποπεύομαι. .... Υπάρχει και βιβλιογραφία ....*

Ήρα: Όχι δεν τα έχω ακούσει, όχι.

Κλειώ: Όχι, όχι δεν τα έχω ξανακούσει.

7. Είναι σε γνώσης σας καλές πρακτικές από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην ελληνική πραγματικότητα της Ε.Ε.Κ.;

Πρωτέας: Ας πούμε αντίστοιχα των προτύπων, ... δυναμικά θα μπορούσαν να έχουν εάν ασχοληθούμε σοβαρά και με αυτά τα κέντρα, έτσι, δηλαδή αν αυτά τα κέντρα επειδή έβλεπα πρόσφατα είχα έτσι, μία, ένα, υπήρχε ένα σεμινάριο με ένα κέντρο στην Πορτογαλία εγώ έμεινα με το στόμα ανοιχτό προσωπικά. Στην Πορτογαλία συζητάμε και στην Εσθονία έγινε το αντίστοιχο δηλαδή βλέπεις σχολεία, κέντρα αυτά είναι συνδεδεμένα με την αγορά εργασίας αυτά ... τα άλλα όλα που λέμε ... που γυρνάμε γύρω από το ίδιο σημείο και λέμε, ... λέμε, το θέμα είναι τι έχει, να σου προσφέρει τι έχει να σου προσφέρει εκτός σχολείου, βγαίνω, μπαίνω, μαθαίνω, καταρτίζουμε εκπαιδευόμενοι, βγαίνω επαγγελματίας, δουλεύω και προχωρά στη ζωή μου ... και έχω και την ανάπτυξη μου. Έτσι είναι δεν γίνεται αλλιώς τα άλλα όλα που λέμε που λένε ξέρω εγώ θέλω να μας κάνει όμως εργάτες που από αυτές του μείνει από το 40 και από το 40 έχει είμαστε στο 2020 και ακόμα είναι να μας κάνουν εργάτες και εμείς θέλουμε να μάθουμε γράμματα. ... θέλω να σου πω τι έχει ακόμη γιατί αυτό ακριβώς αυτό που λες τώρα και είπα και εγώ προηγουμένως α αυτό που λέμε δεν υπάρχει δεν έχουμε δεν είναι το ζητούμενο ο ανειδίκευτος εργάτης, εδώ βγαίνεις εξειδικευμένος επαγγελματίας, αυτό είναι το ζητούμενο, λοιπόν έτσι αυτό που λένε οι διάφοροι, οι άσχετοι γιατί δεν αντέχω άλλο θα το πω αυτό είναι ότι δεν θα γεμίσει τον κόσμο εργάτες. Μα είσαι άσχετος.

.... αυτό πραγματικά αυτό πραγματικά θέλω αν μπορείς να το καταγράψεις αλήθεια θα πω, ένα απίστευτο παράδειγμα δεν ξέρω αν το είχαμε πει την άλλη φορά γιατί από τότε που το έμαθα το λέω συνέχεια, για σήμερα που μιλάμε σήμερα που μιλάμε στη Γερμανία σταματάνε σταματάει να υπάρχει ο τεχνίτης οχημάτων όπως τα ξέρουμε ... έχει τελειώσει δεν υπάρχει από το κράτος δηλαδή σου λέει αυτοί που έχουμε μας επαρκούν τέλος αυτή η ειδικότητα, δεν υπάρχει πια στα σχολεία τους και ασχολούνται πλέον με την

υβριδική τεχνολογία και λοιπά και λοιπά. Αυτό που γίνεται λοιπόν σήμερα στη Γερμανία που είναι το προηγμένο κράτος που ασχολήθηκε όλα αυτά που γνωρίζουμε τι συμβαίνει έχει τελειώσει δεν υπάρχει από το κράτος δηλαδή σου λέει αυτή που έχουμε μας επαρκούν τέλος αυτή η ειδικότητα Δεν υπάρχει πια στα σχολεία τους και ασχολούνται πλέον με την υβριδική τεχνολογία και λοιπά και λοιπά, αυτό που γίνεται. Λοιπόν σήμερα στη Γερμανία, που είναι το προηγούμενο κράτος που ασχολήθηκε με όλα αυτά που γνωρίζουμε ..... Για αυτό σου λέω ότι που είναι ο σχεδιασμός, γυρνά και λες, τι λέει η αγορά εργασίας πάμε στα υβριδικά, ωραία πόσους έχουμε οχημάτων, τους φτάνουν τώρα θα κοιτάζω να φτιάξουμε ειδικότητα που θα ασχοληθεί με το υβριδικό αμάξι αυτό σημαίνει κράτος. Αυτό σημαίνει παρέμβαση. Αυτό σημαίνει ανάπτυξη, έτσι γίνονται τα πράγματα και ξέρω εγώ να μην πάμε στα φτηνά εργατικά χέρια ..... έπεσε στην αγορά εργασίας. Πράγματα και όχι γυρνάνε γύρω-γύρω. Αν και ξέρω εγώ να μην πάμε στα συνεργεία την κάτι πιο φτηνά εργατικά χέρια η μαθητεία είμαστε σοβαροί μαθητείας ένταξη στην αγορά εργασίας. Τελείωσε το πρότυπο σε εντάσσει μέσα στην αγορά εργασίας και μόνο μία επαφή που θα έχεις με το χώρο. Εγώ δεν σου λέω να εργαστείς η επαφή και μόνο που θα έχεις να πεις ένα μηχανουργείο θα δεις πώς δουλεύουν τα δεις τι έχει μέσα, φτάνει....

Ωραία οπότε εκεί θα το ξαναγράψω και καλές πρακτικές σε άλλες χώρες ευρωπαϊκής ένωσης τα αναλυτικά προγράμματα και ο τρόπος ...

Να μη σου πω, να σου πω και κάτι να σου πω και κάτι ακραίο, γιατί καμιά φορά ακούγομαι και φρικάρει λοιπόν να μη σου πω ότι πρέπει να βγαίνουν από κοινού με την αγορά εργασίας και τα αναλυτικά και όλα και το λέω αυτό το πράγμα δηλαδή με συγχωρείς αυτή τη στιγμή και στα προγράμματα σπουδών τι διδάσκονται τα παιδιά. Άνοιξε να δεις το βιβλίο που έχουμε στα ΜΕΚ, ... πρέπει οι κοινωνικοί εταίροι, η αγορά εργασίας πρέπει να έχουν λόγο, δεν είναι κακό ίσα-ίσα νομίζω είναι καλό αυτό. Ένα θα σου πω ένα απλό. Εμείς είμαστε στη ναυπηγοεπισκευαστική Ζώνη του Π....., ψάχνουν να βρουν ελασματοουργός. Πού είναι ο ελασματοουργός στην τεχνική εκπαίδευση χρυσοπληρώνουμε να βρουν ελασματοουργός που είναι ο επαγγελματίας ο τεχνίτης ελασματοουργός, ψάχνουν να βρουνε, που είναι ο τεχνίτης ανελκυστήρα ... Τέλος πάντων που χρειαζόμαστε απλώς κολλητές

τώρα μιλάω για σωλήνες και τα λοιπά και τα λοιπά και περνάμε από το εξωτερικό, από το εξωτερικό .... δεν μπορούμε δηλαδή εμείς να έχουμε εκεί πέρα κέντρα εκπαίδευσης να το έχουμε έκανε αυτό δεν μπορούμε να δηλαδή φοβόμαστε, τι φοβόμαστε μονίμως, υπάρχει ένα φοβικό σύνδρομο όταν ακούμε ..... Με συγχωρείς πολύ αυτός, θα σου πει τις ανάγκες, και αυτός θα σου πει ξέρεις κάτι, εγώ έχω ανάγκη από να μου βγάλεις ελασματοουργός τι θα πεις εσύ; Όχι; γιατί είσαι βιομήχανος και μου το ζητάς, δεν θα τους βγάλω. Αυτή είναι η ανάγκη της αγοράς, τι θα κάνουμε. Κάτσε ρε φίλε η κοινωνία προχωράει, τελειώσετε πώς θα προχωρήσεις έτσι μόνος σου θα προχωρήσεις γιατί αυτά έχεις μάθει και έχει και στο μυαλό σου, δες τι γίνεται και γύρω σου, δες τι γίνεται σε όλα τα κράτη, και το συζητήσαμε.

Κρόνος: Λοιπόν καλές πρακτικές δεκάδες..... Όχι δεν μπορούν να ενσωματωθούν, όχι, , όχι, δια της ξυλοφορτωσεως , δια του ξυλοδαμού, όχι, είναι και επικίνδυνο να το πούμε αυτό .... Άμα εγώ πάρω τι κάνουνε οι Πορτογάλοι γραφίστες και το πώς εκπαιδεύουν τα δευτεράκια και τριτάκια τους και τολμήσω να το πω εδώ, πρώτοι, πρώτοι, πρώτοι που θα δείρουν είναι οι νέοι διευθυντές, και μετά οι πληροφορικόριοι .... καταλαβαίνετε θα με δείρουν δηλαδή γιατί δεν έχουνε εξοπλισμό κτλ .... (...).

Εγώ θα ήθελα κάτι που μπορεί να ενσωματωθεί.

Δεν μπορεί, ε δε μπορεί, να σας πω κάτι συγκεκριμένα εγώ έχω δημοσιεύσει και έχω υλοποιήσει τέσσερα παιχνίδια τα οποία έχουν αναλυτικό πρόγραμμα της τεχνικής, έχω φτιάξει ιστοσελίδα η οποία εκπαιδεύει ηλεκτρολόγους. Εντάζει και δεν γίνεται να το ενσωματώσω στο δικό μου το σχολείο, εγώ έχω φτιάξει, εγώ έχω φτιάξει σύστημα διαχείρισης γνώσης, το έχω εφαρμόσει κατά καιρούς στις τάξεις που έχω δουλέψει στα πλαίσια των μαθημάτων μου στα εργαστήρια, με το να το δείξω στο διπλανό καθηγητή τρώω πετροβόλημα .... και δεν νομίζω ότι είναι κακός ο καθηγητής, ίσα ίσα μια χαρά είναι....

Ωραία

Είναι στα πλαίσια της προηγούμενης ερώτησης τι είδους μετάγχιση μπορεί να γίνει από το καλό στο μέτριο .... Απάντηση .... Αυτά είναι επικίνδυνα πράγματα ...Γιατί θα εξοντώσεις τον μέτριο ...(...).

Ερμής: Ναι, δεν υπάρχει καμία διαφορά τα δικά μας προγράμματα με τα αυτά που είδα στο εξωτερικό είναι τα ίδια θα μπορούσαν πολύ εύκολα η χώρα μας να συμμετέχει σε όλα αυτά τα προγράμματα, και το κατάλαβα γιατί εμείς οι εκπαιδευτικοί που πήγαμε εκεί γύρω στα 15 άτομα κάθε φορά, είμαστε μαζί με άλλους από διάφορα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσαρμοζόμαστε πολύ εύκολα και μπορώ να σας πω ότι ο Έλληνας μπορεί να υστερεί σε κάποια πράγματα, αλλά όταν βρεθεί με άλλους συναδέλφους μετά έχει πολλά πράγματα, γίνεται δουλειά στην Ελλάδα, απλώς δεν ξέρω τώρα δεν το βγάζουμε εδώ στη χώρα μας και πρέπει να έρθουμε σε κόντρα. Καταλάβατε, άμυλα, άμυλα με τους ξένους, λέω.

Ορέστης: Από ότι γνωρίζω εκείνο το οποίο παίζει μεγάλο ρόλο και μάλιστα υπήρχε και κάποια στιγμή και είναι η διασύνδεση με την αγορά εργασίας. ... Ένα θέμα το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό κάποτε παλιότερα υπήρχε το λεγόμενο ΓΡΑΣΥ, γραφείο το γραφείο στην αγορά εργασίας το οποίο καταργήθηκε Νομίζω πως αυτό το τρόπο λειτουργίας ενός τέτοιου γραφείου μπορώ να πω Αν όχι σε νόμο ή σε περιφερειακό επίπεδο και κατά νόμο, θα μπορούσε να έχει σημαντικό ρόλο και να παίζει σημαντικό ρόλο τόσο ώστε τα παιδιά και οι μαθητές που έχουν εκπαιδευθεί να ξέρουν να καθοδηγηθούν και να ξέρουν περίπου σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό που θα φτάσουν. Νομίζω ότι αυτό λείπει από τον Ελλαδικό χώρο από την δική μας χώρα. Σε αντίθεση με άλλες χώρες που πραγματικά στελεχώνεται από έμπειρα στελέχη και είναι πάρα πολύ σημαντικό έχεις επαφή με κοινωνικούς εταίρους με διάφορους επιχειρήσεις και τα λοιπά της περιοχής οπότε νομίζω πως αυτό λείπει και ότι θα πρέπει, ... άλλωστε και σε συζητήσεις κατ'ιδίαν και σε προτάσεις που έχω κάνει συνιστώ το γραφείο αυτό να λειτουργήσει.

Άρτεμις: Ναι, το πρόγραμμα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία, ... περισσότερο επαγγελματική κατάρτιση σε ότι έχει να κάνει με το φυσικό χώρο.

Μενέλαος: Αυτές πρέπει να τις αναφέρω. Γιατί ... γενικά έχω διαβάσει κάποιες καλές πρακτικές, απλά τώρα αυτή τη στιγμή δεν μπορώ να μπορώ να τις κατονομάσω, αλλά θα μπορούσαν να ενσωματωθούν. Αρκεί να γίνουν σωστά μεθοδικά να παίρνει τον ελληνικό τρόπο λειτουργίας, να

λάβουμε υπόψη τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού συστήματος και κουλτούρας.

Ήρα: Έχω δει πολλά, ... πολλές καλές πρακτικές στο σεμινάριο που έχω παρακολουθήσει την τελευταία διετία λόγω ότι γίνονται διαδικτυακά και μπορώ να τα παρακολουθήσω δεν μπορώ να σας πω ότι θυμάμαι κάτι συγκεκριμένο, ότι κάτι μου έχει κάνει τρομερή εντύπωση ... Εξάλλου μην ξεχνάτε ότι το δικό μου αντικείμενο είναι μάθημα Γενικής Παιδείας.

Κλειώ: Πού θα μπορούσαν να ενσωματωθούν, εδώ είναι το θέμα, γιατί εμένα και το Φιλανδικό σύστημα μου αρέσει πάρα πολύ όταν την παρακολούθησα μία φορά που είχαν αφιέρωμα με έχει ξετρελάνει αλλά πώς να εφαρμοστεί;

Πιστεύετε ότι κάποιες από τις πρακτικές που έχετε ακούσει δεν μπορούν δηλαδή να εφαρμοστούν η δεν μπορούν. Τι νομίζετε;

Ας πούμε η μαθητεία είναι μια πρακτική που εφαρμόζετε και στο εξωτερικό, ναι είναι μια πρακτική που μπορεί να εφαρμοστεί και εφαρμόστηκε και με επιτυχία.

Γνωρίζετε κάποια άλλα;

Εεε εμένα μου αρέσει και αυτό που κάνουν σε κάποιες χώρες, που τα παιδιά έχουν αυτά τα μαθήματα επιλογής. Το θέμα είναι ότι θέλουν καθηγητή ... πάμε στο οικονομικό πάλι, το δικό μας.

2ος Ερευνητικός άξονας

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς την συμβολή των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

8. Τι σκέφτεσαι για την εισαγωγή εργαστηριακών – διαθεματικών μαθημάτων στην Α΄ Λυκείου των Π.ΕΠΑ.Λ.;

Πρωτέας: Τα προπαρασκευαστικά, ήταν μία πάρα πολύ καλή πρόταση γιατί έχω κάνει διαθεματικά, ... διαθεματικές διδασκαλίες και είναι συναρπαστικά για το κοινό που παρακολουθεί έχει πολύ μεγάλη ποικιλία στην προσέγγιση ενός θέματος, ... όμως υπάρχουν τεχνικές λεπτομέρειες

δηλαδή πράγματα που έπρεπε να έχουν προβλεφτεί δηλαδή οι ώρες που στο πρόγραμμα επειδή αλλάζουν οι καθηγητές που πηγαίνουν από το ένα τμήμα στο άλλο πρέπει να είναι όλες οι ώρες στο συγκεκριμένο να έρχονται προγραμματιστικά τη συγκεκριμένη μέρα. Εεε, αυτό λοιπόν είναι πολύ δύσκολο να φτιαχτεί προγραμματιστικά, να αλλάζουν οι καθηγητές πώς θα γίνεται δηλαδή ..... Υπάρχει και ένα σημαντικό ζήτημα σε αυτό εάν βγαίνουν οι ώρες του καθηγητή κάθε φορά, γιατί σε μια ενότητα θέλει 3 ώρες, σε άλλη θέλει πέντε ώρες, μία ώρα αυτό. Εμείς εάν έχουμε έναν αναπληρωτή πως θα δείξουμε ότι ήτανε όλη την εβδομάδα το ωράριο του. Θέλει καλύτερη μελέτη και εγώ θα πρότεινα ..... Είναι θέματα εφαρμογής. Θα πρότεινα να είναι σταθερές οι ομάδες, διαθετικές ας είναι δηλαδή δύο μέσα στο εργαστήριό μαζί δηλαδή δύο και όχι ένας καθηγητής, γιατί πάντοτε όταν προσεγγίσεις ένα θέμα πολλαπλά με διαφορετικές ειδικότητες είναι καλό και ας ήταν περισσότερα τα project. Αυτό είναι το πρότυπο να έχει και δουλειά, να μπορούν τα παιδιά μέσα από συνεργατική μάθηση να βρουν πληροφορίες για να προχωρήσει να πάρουν ένα θέμα και να το εξελίσσουν...

Κρόνος: Τι, ένα μάθημα είναι αυτό ... Λοιπόν η συγκεκριμένη καινοτομία, εντάξει θα πρέπει να το φανταστούμε σαν μία παλέτα, είναι η παλέτα του ζωγράφου ξαναλέω, είναι ένα λευκό φόντο στο οποίο εκεί μέσα μπορούν να σχεδιάσουν. Έτσι λοιπόν είναι στην ευθύνη των διοικήσεων, των ηγεσιών των προτύπων ΕΠΑ.Α. να πάρουν, να ασχοληθούν, να μελετήσουν και να οργανώσουν πως αυτοί φαντάζονται να στήσουν αυτού του τύπου μαθήματος..... θεωρώ ότι είναι μία ευκαιρία να προσανατολίσουμε, τον κόσμο, είναι θετική ευκαιρία γιατί έρχονται οι εκπαιδευτικοί από όλες τις υπόλοιπες το σχολείο είναι μία ευκαιρία γιατί τα παιδιά συναντιούνται με όλα με όλους τους κλάδους και ειδικότητες που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στα ΕΠΑ.Α. και μένει να γίνει μία σχεδίαση σε επίπεδο αναλυτικού προγράμματος, για το πως αυτό το πράγμα θα τσουλήσει. Εμείς ετοιμάζουμε με βάση την εμπειρία μας, κάποιες δράσεις οι οποίες θα αξιολογηθούν από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και φαντάζομαι ότι με το τέλος της χρονιάς θα έχουμε μία πρώτη εντύπωση για το πώς θα λειτουργεί αυτό... Να πω για τους τέσσερις άξονες, ο πρώτος άξονας είναι ... είναι η

αξιοποίηση των εικονικών επιχειρήσεων. Δηλαδή εμείς φανταζόμαστε κάθε τάξη, εμείς που, έχουμε έξι τάξεις φανταζόμαστε την ίδρυση έξι εικονικών επιχειρήσεων (...), αν θέλουμε να ενσωματώσουμε να ενσωματώσουν αυτό το κομμάτι στη στην ανάπτυξη του προτύπου σχολείου μπορούμε να φτιάξουμε αυτό το πράγμα δηλαδή μπορούμε να κάνουμε εικονικές επιχειρήσεις στις οποίες τα παιδιά θα οργανώσουν την επαγγελματοσύνη τους, με υποστήριξη από τους καθηγητές τους και θα φτιάξουνε startup επιχειρήσεις..... (...). Όχι απλώς εικονικές αλλά στα πλαίσια του Start up, με θέματα που απασχολούν την περιοχή, Τρίτον σύνδεση με την περιοχή και τέταρτο και .... σε πλαίσια και πρότυπα ομαδοσυνεργατικής. .... **Γιατί εάν περιμένουμε εμείς να μάθουν τα παιδιά αυτά δημοκρατία μπαίνοντας σε επιχειρήσεις τη βάζουμε και εμείς και αυτά** .... ενώ μπορούν να οργανώσουν ένα πλαίσιο αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, δουλεύοντας επιχειρήσεις, μέσα στην τάξη τους και να διανέμουν για να κατανέμουν ρόλους στην αποτελεσματικότητα και να καταλάβουν την οργάνωση των δημοκρατικών επιχειρήσεων...(....). Στο κομμάτι της δημοκρατικότητας, η αγορά πρέπει η αγορά πρέπει να μάθει πώς λειτουργεί με βάση την κοινωνία .... Η κοινωνία έχει δημοκρατικά αντανακλαστικά καταλαβαίνετε, έχει ακροαστικά δουλεύει η αντιπροσωπευτική δημοκρατία, δουλεύουν τα κόμματα, αυτά που δουλεύουνε, έχουμε αριστεροί δεξιοί κεντρώοι υπάρχουν .....στις επιχειρήσεις αυτό δεν υπάρχει δηλαδή και **αποκατάσταση της δημοκρατίας μέσα στις επιχειρήσεις είναι κάτι το οποίο θα το φέρουνε αυτά τα παιδιά, η αποκατάσταση της αντιπροσωπευτικότητας ξαναλέω, και της δημοκρατίας** είναι κάτι που μπορούμε να εξηγήσουμε μέσα στο σχολείο είναι κάτι που μπορεί να γίνει με το σχολείο πολύ εύκολα. Δηλαδή δεν είναι το κριτήριο μόνο το κέρδος, το καταλάβετε δεν μπορεί να είναι ..... κριτήριο είναι η αποτελεσματικότητα. **Η αποτελεσματικότητα σε μία τάξη σημαίνει να συμμετέχουν όλοι οι συμμαθητές μας μέσα στην εταιρεία** .....

Ερμής: Μιλάτε ότι μπαίνουμε δυο καθηγητές και κάνουμε ένα μάθημα. Ναι τυχαίνει να μπαίνω με πολλούς συναδέλφους άλλων ειδικοτήτων, ... και για μένα εγώ το έχω προσαρμόσει στο μάθημα του ΣΕΠ που έκανα τόσα χρόνια και της ασφάλειας και της υγιεινής της εργασίας. Επίσης το μάθημα

που κάνουμε εμείς οι ηλεκτρολόγοι και έχει να κάνει με την τεχνολογία. Οπότε θεωρώ ότι είναι σημαντικό αυτό, γιατί έτσι τα παιδιά αποκτούν γνώσεις σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα που και ο ένας καθηγητής, ειδικότητας δίνει την δικιά του μεριά, την πινελιά που πρέπει και κεντρίζει τους μαθητές, με αποτέλεσμα σιγά, σιγά, να συμπληρώνεται ένα πάζλ που έχει να κάνει με πολλά γνωστικά αντικείμενα, και έτσι τα παιδιά αποκτούν για την τεχνολογία για τις τεχνολογικές εξελίξεις, την τεχνολογία της πληροφορίας και κοιτάμε να είναι όσο γίνεται τις ειδικότητες που έχουμε σχολείο γιατί κάθε σχολείο έχει κάτι δικό της, σχεδόν όλα τα ΕΠΑ.Λ. έχουνε όλες οι ειδικότητες, μηχανολόγους ηλεκτρολόγους, και τα λοιπά, ώστε να μπορούμε να μιλάμε και να έχουνε τα παιδιά ακόμα και σε άλλο αντικείμενο να πάνε δηλαδή να πάνε να γίνουν οικονομία διοίκηση, να πάνε πληροφορική να έχουν πάρει μυρωδιά από την πρώτη τάξη. Εγώ για παράδειγμα τους κάνω προσομοίωση, θα το ξέρετε κάποια χρόνια η Σιβιτανίδειος για κάποια χρόνια τα καλοκαιρινά σχολεία και τις εικονικές επιχειρήσεις. Ναι εγώ τους κάνω μια προσομοίωση ότι έχουν φτιάξει μια εικονική επιχείρηση που την ονομάζω 'ηλεκτροσερβις' και μέσα στην τάξη τους λέω για την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, πως θα γίνουν ελεύθεροι επαγγελματίες από παίρνετε ότι μπορεί να γίνουν τεχνικοί ασφαλείας και τα λοιπά και μετά τους κάνω μία επιχείρηση και ο καθένας παίρνει μία ειδικότητα δηλαδή στην τάξη μέσα ότι έχω δύο ηλεκτρολόγους οι οποίοι πάνε ... περιμένουν τηλέφωνο, έχω δύο τηλεφωνήτριες για το ηλεκτρονικό εμπόριο ότι έχω δυο που πουλάνε ηλεκτρολογικό υλικό, ότι έχω έναν αποθηκάριο οπότε βλέπεις τα παιδιά μέσα από ένα παιχνίδι ρολών στην ουσία Αρχίζουν και καταλαβαίνουν γιατί ξέρω ποιος θέλει να γίνει ποιος θα πάει του χρόνου πληροφορική, ποιος θα γίνει ηλεκτρολόγος ποιος θα γίνει, ... οπότε κοιτάω να τους μοιράσω έτσι ρόλους που να τους, ... οπότε εκεί τους βλέπεις θα με ρωτήσεις και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Και αυτό μου αρέσει.... Άρα το μάθημα αυτό μαζί με τους άλλους καθηγητές έχει το ρόλο του και κοιτάω να συνεννοηθούμε και με τον μαθηματικό είμαι το φιλόλογο ώστε το μάθημα να έχει να κάνει και με την πώς λέγεται τ.... ην .... να είναι διαθεματικό δηλαδή να παίζει ρόλο ο μαθηματικός να παίζει ρόλο και ο φιλόλογος.

Ορέστης: Κοιτάζτε η διαθεματικότητα είναι πράγματι ένας άλλος τρόπος προσέγγισης επιστημονικής προσέγγισης των μαθημάτων. Νομίζω θέλει δουλίτσα στο κομμάτι αυτό είναι πραγματικά θέλει δουλειά Σε ποιο σημείο; Πρώτα από όλα να υπάρχει επιμόρφωση των καθηγητών να ξέρουμε τι γίνεται έτσι προσεγγίζουν παραδείγματος χάρη ένα μάθημα ηλεκτρολογίας από όλες τις πλευρές από ένας οικονομολόγος, ένας μηχανολόγος, ένας καθηγητής πληροφορικής, εδώ χρειάζεται μία πάρα πολύ σημαντική δουλειά να γίνει, να γίνει επιμόρφωση των καθηγητών. Ήδη εμείς έχουμε ξεκινήσει και σχεδιάζουμε ένα τέτοιο, μια επιμορφωτική συνάντηση σε συνεργασία με κάποιον επιστημονικό φορέα περί τα τέλη Γενάρη, διότι υπάρχει δυσκολία. Είναι πραγματικά σημαντικό έτσι να προσεγγίσουμε τα διάφορα θέματα τα διάφορα μαθήματα μπορώ να πω πως είναι ηλεκτρολογίας μηχανολογίας και τα λοιπά πληροφορικής και οτιδήποτε άλλο οικονομίας από διάφορα επιστημονικά πεδία. Χρειάζεται όπως πάρα πολύ δουλειά αλλά, ειδικά από για να επιμορφωθούν οι καθηγητές, πώς θα λειτουργήσει. Υπάρχει και η δυσκολία να πω πως θα γίνει η κατανομή με τα ωρολόγια προγράμματα, πώς θα γίνει .... Ναι, ναι, ναι, δύσκολο. Αν λυθούν τα τεχνικά προβλήματα παρά πολύ θετικά, παρά πολύ θετικά το βλέπουμε.

Αρτεμης: *Οτι είναι ένα πάρα πολύ ωραίο πρότζεκτ που γίνεται αλλά θέλει λίγο δουλειά Δηλαδή δεν μας έχουν ενημερώσει τι ακριβώς ζητάνε, ... θέλει περισσότερη ενημέρωση, ωραίο ενδιαφέρον αλλά πρέπει να ενημερωθούμε καλύτερα.*

Μενέλαος: *Σαν βήμα είναι αρκετά θετικό γιατί ακριβώς συνδυάζει αυτή την διαθεματικότητα, αλλά το Υπουργείο δεν μας έχει ξεκαθαρίσει τελικά είναι το μάθημα το αντίστοιχο το θεωρητικό; είναι εργαστηριακό; γιατί σίγουρα αν μιλάμε για ένα μάθημα προσανατολισμού, θα πρέπει να υποστηριχθεί και αναφορικά με τις υποδομές που χρειάζεται.*

Η αλήθεια είναι ότι γράφει ένα έψιλον (που σημαίνει εργαστηριακό).

Θεωρητικά ναι. Ναι γράφει έψιλον ακριβώς στις οδηγίες, αλλά δεν βλέπω να εφαρμόζεται, και για παράδειγμα, μας απαγορεύουν να πάμε στο εργαστηριακό κέντρο όταν κάνουμε το αντίστοιχο μάθημα της πρώτης γιατί; ... Έχω την εντύπωση ότι η ΔΔΕ, δεν το θεωρεί εργαστηριακό.

Αυτό είναι μεγάλο θέμα γιατί σε άλλα σχολεία μου είπαν ότι το κάνουνε και στα εργαστήρια.

Η επίσης όταν γιατί δεν μπαίνουν πάντα δύο εκπαιδευτικοί, μπαίνει ένας εκπαιδευτικός. Τι εχέγγυα ασφαλείας έχουμε όταν με 20, 22 παιδιά μπαίνουμε σε ένα εργαστήριο και είναι ένας εκπαιδευτικός; Για την Α τάξη εάν είναι εργαστηριακό δεν μας το έχουν καταστήσει σαφές, είναι πάρα πολύ σημαντικό και αν δεν γίνεται στο εργαστήριο ουσιαστικά δεν αλλάζει τίποτα. ... Δεν ξέρω αν υπάρχουν άλλες ερωτήσεις πιο μετά, αλλά διολισθαίνει το μάθημα ουσιαστικά στη μορφή project, δεν είναι κακό το project, αλλά δεν προσφέρει ουσιαστικά στις εργαστηριακές δεξιότητες που πρέπει να λάβουν και να βιώσουν οι μαθητές.... Η προσωπική εμπειρία είναι ότι εκφυλίζεται έως πρότζεκτ, τουλάχιστον να κάνω κάποια πράγματα, ... ειδικότητά μου είναι ηλεκτρολόγος να κάνουμε κάποια πράγματα έστω σε εξωτερικό χώρο. Για παράδειγμα, πρακτική δικιά μου τώρα, έχω ένα φωτοβολταϊκό πάνελ και μία μέρα που έχει ήλιο μάζεψε τα παιδιά έξω να τους δείξω κάποια πράγματα για το πάνελ, να κάνουμε κάποιες ενδεικτικές μετρήσεις, δηλαδή, αλλά όχι στο χώρο του εργαστηρίου.

Ήρα: .... Αν γίνονται με το σωστό τρόπο, τον εργαστηριακό είναι σημαντικά. Δεν γίνονται όμως με αυτό τον τρόπο ... γίνονται με τη μορφή project. Είναι ουσιαστικά το project που είχαμε και τις άλλες χρονιές και μάλιστα χωρίς σαφή ύλη από ότι ακούω από συναδέλφους, αυτοβούλως οι άνθρωποι βρίσκουν υλικό κι αν θέλουν δουλεύουν εάν θέλουν δεν δουλεύουν.

Κλειώ: Τα μαθήματα προσανατολισμού που λέμε; .... Εδώ τώρα, ... εγώ έχω να πω πάρα πολλά τώρα εργαστηριακά και δεν έχουμε δικαίωμα να διδάξουν οι εργαστηριακοί καθηγητές !!!, ένα μεγάλο πρόβλημα εκεί. ... Καταρχήν δεν είδα κάποια καινοτομία εκεί. Γιατί και σε όλα τα ΕΠΑ.Λ. κάποια μαθήματα δεν διδάσκονται; Όχι όλα, αλλά δεν ήτανε κάποια, ας πούμε κάναμε κάποια τμήματα, μαθήματα οικονομίας, κάποια άλλα του τομέα υγείας. Απλά τώρα πήγε σε όλη την Α τάξη. Ναι αυτό είναι καλό, καλό είναι, το θέμα είναι ότι πως είμαστε προετοιμασμένοι να τα κάνουμε αυτά τα μαθήματα; είναι μόνο κάποιες οδηγίες αυτό είναι αυτό με

ενδιαφέρει;... Μας ήρθαν κάποιες οδηγίες, εγώ μπαίνω και κάνω μαθήματα, εδώ είναι το θέμα, μπαίνω και κάνω μαθήματα έχω δει τις οδηγίες του Υπουργείου Υγείας, Υπουργείο Παιδείας συνγνώμη, τις έχω εεε .... έχω απομονώσει κάποια κομμάτια που μπορώ να τα κάνω από με ενδιαφέρουν τα έχω βρει πληροφορίες, αλλά μέχρι εκεί αυτό είναι δηλαδή πάλι μας αφήσανε, αυτές οι οδηγίες ήρθαν αρχές Οκτώβρη πρέπει να έχουμε κάνει κάποια προετοιμασία, χωρίς να έχουν έρθει καθηγητές να καλύπτονται όλα τα μαθήματα ....

Σας έγινε κάποια ειδική ενημέρωση;

Όχι πέρα από τις οδηγίες, δεν λέει τίποτα αυτό που διαβάσατε εσείς διαβάσαμε και εμείς.

9. Θεωρείτε πως υπάρχει η κατάλληλη κτιριακή και εργαστηριακή υποδομή και η δέουσα χρηματοδότηση (από Επιτροπή Παιδείας Δήμου, χορηγίες κοινωνικών εταίρων, ευρωπαϊκά προγράμματα) ώστε οι μαθητές να λαμβάνουν το επίπεδο εκπαίδευσης που δικαιούνται;

Πρωτεύας: Εεε, τα Πρότυπα είναι αυτό, τα πρότυπα είναι κάτι το οποίο ξεκίνησε φέτος άρα λοιπόν όταν είμαστε αυτή τη στιγμή, στους τρεις μήνες τέσσερις μήνες λειτουργίας, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι έχει υπάρξει, είμαστε στο επίπεδο που θέλουμε από τα οικονομικά δεδομένα που περιμένουμε, όμως υπάρχει δέσμευση και πιστεύουν ότι όλα θα γίνουν όπως.... υπάρχει η δέσμευση ωραία όμως να συμπληρώσω, δεν ξέρω αν υπάρχει παρακάτω σε ρωτήσει δηλαδή εμένα να μου δώσεις 1,5 εκατομμύριο ευρώ μία χαρά τα διαχειρίζομαι όμως, το πιο σωστό και ορθολογικό πιστεύω είναι να υπάρχει μία διοικούσα επιτροπή αντίστοιχη με τη διοικούσα που υπάρχει στα άλλα. Ναι δηλαδή θα είναι δική μας την περίπτωση να υπάρχει ένας ο διευθυντής, ο οποίος είναι ο διευθυντής, να υπάρχει ένας από το Δήμο, γιατί το κτίριο δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε ότι ανήκει στο δήμο, οπότε δεν πρέπει να είναι και θα σου πω ένας, ... ένας ο παιδαγωγικός υπεύθυνος του σχολείου να είναι στη διοικούσα επιτροπή, να ασχολείται με τα παιδαγωγικά, να υπάρχει διασύνδεση με ένα πανεπιστήμιο, να υπάρχει ένας πανεπιστημιακός και θα μπορούσε να υπάρχει είτε ένας είτε ένας από την αγορά εργασίας, Είναι ίδιο

σχολείο ένα πρότυπο έτσι ώστε να τα βάζει τα πράγματα κάτω και να λένε κύριοι κυρίες έγινε αυτή η διοικούσα επιτροπή φτιάχνουμε ένα χρονοδιάγραμμα. Και λέμε τι είναι αυτό το οποίο απαιτείται να γίνει στο σχολείο αύριο; αυτό μετά από τρεις μήνες, αυτό έτσι να μπορέσει θα σου με να χρησιμοποιήσεις το κονδύλι ακούσεις και αλλιώς πώς πηγαίνεις και λες να ζούμε σε έναν ιχθύ πάλι ενάμισι εκατομμύριο και κάνε ότι νομίζεις δεν μπορεί να γίνει έτσι σωστά. Αυτή είναι η γνώμη μου.

Κρόνος: Όχι, ... όχι. .... όχι τίποτα δεν υπάρχει... και να σας απαντήσω πολύ αυστηρά .... Το να λες ότι φτιάχνεις Πρότυπα και εξαθλιώνει τους υποδιευθυντές και 3- 4 στελέχη μέσα στο σχολείο να κάνεις π.χ. ιχνηλάτηση που δεν κάνουν οργανισμοί και τη κάνουμε εμείς αυτό είναι εξαθλίωση εργασιακών όρων δεν είναι εντατικοποίηση ..... την ενεργοποίηση πριν, πότε κλείνουν τα σχολεία; Μέχρι αυτή τη στιγμή να έχουμε καθημερινά 57-53 ιχνηλάτησης, τα τραβάνε τα στελέχη που ... Μας λέτε εάν έχουμε υποδομή και εγώ σας λέω δεν έχουμε τηλέφωνο για να κάνουμε ιχνηλατήσεις, αν έχουμε την υποδομή και σας λέω δεν έχω .... υπολογιστές ..... Ευτυχώς που ο διευθυντής, του έχω πει ότι μου αρέσει το δίκτυο στο δικό μου το γραφείο Του λέω έχω εγώ για σένα εσύ θεώρησες ότι εγώ πρέπει να έχω καλύτερα για να το έκανα εγώ όμως είμαι εγώ τέσσερις .... δεν υπάρχει καταλαβαίνετε δεν υπάρχει τίποτα, είναι αυτά που περνάμε .....

Μην μου λένε τι ειπώθηκε , τι υπογράφηκε, εμείς μέχρι αυτή την στιγμή δεν έχουμε δει χρηματοδότηση ... αυτό που έχουμε δει είναι χορηγός. Με το που μάθανε ότι είμαστε πρότυπο το σχολείο ήρθανε , δεχτήκαμε χορηγίες μας δίνουν εξοπλισμό, είμαστε σε συνεργασία ..... έχουμε πει ότι θα το φτιάξουν εργαστήριο αυτό όμως δεν είναι χρηματοδότηση του κράτους, ... είναι κοινωνικοί εταίροι...

Ερμής: Για την οικονομική στήριξη του κράτους και τις επιδοτήσεις και τα λοιπά δεν γνωρίζω. Αυτό που γνωρίζω, ότι έχουμε εργαστήριο επειδή το σχολείο μας είναι πολύ παλιό, έχουμε εργαστήρια τα οποία μπορούν να υποστηρίξουν κάθε δράση. Τώρα το τι στην πραγματικότητα αν έχουμε υποστήριξη οικονομική, αυτό δεν το ξέρω θα σου πω ψέματα.

Ορέστης:.... Τώρα δεν έχω και την πλήρη γνώση σε όλο τον ελλαδικό χώρο των, πώς λειτουργούν,

Εγώ μιλάω περισσότερο αυτή τη στιγμή για τα πρότυπα σχολεία τη γνώση που έχετε για ένα πρότυπο σχολείο

Για ένα πρότυπο σχολείο, ναι επειδή τυχαίνει να είμαι και ο διευθυντής στο πρότυπο αυτό σχολείο, για την πρώτη τάξη που λειτουργεί τώρα, νομίζω πως χρειάζεται, θα μιλήσω για το εργαστηριακό κέντρο, νομίζω χρειάζεται να υπάρξει άμεση αλλαγή των εργαστηρίων και να στελεχωθούν με νέο και σύγχρονο εξοπλισμό όλα τα εργαστήρια που εξυπηρετεί το εργαστηριακό κέντρο. Και ένα δεύτερο, οπωσδήποτε θα πρέπει να υπάρξει και κάποια στιγμή, όπως μας έχουν άλλωστε και υποσχεθεί και αυτή η γενναία χρηματοδότηση, ώστε να έχουμε παραδείγματος χάρη διαδραστικούς πίνακες, τάξη καθηγητή, να υπάρξει μία αλλαγή πραγματική που να μπορεί να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Άρτεμις: Η κτιριακή και εργαστηριακή υπάρχουν, η χρηματοδότηση δεν υπάρχει.

Μενέλαος: ... Λοιπόν θα πούμε για το σχολείο μας είναι, ... η δημιουργία του Πρότυπου που ουσιαστικά γιγάντωσε το σχολείο. Δηλαδή ξαφνικά στην πρώτη τάξη που είχαμε τρία τέσσερα τμήματα έχουμε πάει 7. Οπότε καταλαβαίνετε ότι οι υποδομές είναι περασμένες και αυτή τη στιγμή έχουμε ουσιαστικά μηδενική χρηματοδότηση δεν έχει γίνει κάτι,

Την ίδια που υπήρχε και πριν.

Ακριβώς δεν ήρθε κάτι το extra. ... Καθόλου καθόλου με εξαίρεση το ΜΝΑΕ, το Νοησις ας πούμε, αυτό δεν έχει να κάνει με τα πρότυπα.

Δεν έχετε δει ως τώρα κάποια διαφοροποίηση;

Όχι, όχι ούτε καν να μπει ένας να μπει μία τηλεόραση, ένας προτζέκτορας στην τάξη. Έστω δηλαδή να δουν κάτι, ένα βίντεο. Οπότε ουσιαστικά ερίζουμε και διεκδικούμε με τους συναδέλφους της πληροφορικής, το εργαστήριο πληροφορικής μήπως και γίνει κάτι.

Ήρα: Η κτιριακή υποδομή υπάρχει, η χρηματοδότηση όχι, ... γιατί και εγώ έχω ζητήσει πράγματα για το δικό μου εργαστήριο και δεν τα έχω πάρει

ακόμα. Έτσι μου έταζαν και εμένα και θα πάρω, και μου είπανε παραγγείλετε ... κυρία μου.

Κλειώ: Όχι, ακόμα τίποτα, δεν έχω προτζέκορα. ... Ψάχνω να βρω προτζέκορα για να το δείξω κάθε φορά ... δεν έχω χρηματοδότηση.

10. Με ποιον τρόπο μπορούν τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα; Μπορείτε να μας δώσετε κάποια περιγραφή;

Πρωτέας: Οποσδήποτε αυτό που μπορεί να γίνει. Είναι σαν πιλοτική εφαρμογή διάφορα προγράμματα σπουδών και νέες ειδικότητες αυτά που λέγαμε και προηγουμένως ενδεχομένως Ωραία δηλαδή εμείς μία έτσι ένα μία πληροφορία πρόσφατα δώσαμε έκανε ένα έγγραφο και είπα και επειδή είμαστε εκεί πέρα μακριά είμαστε και έχουμε τη ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη να κάνουμε ηλεκτρονικών συστημάτων με πλοίων ηλεκτρονικούς....

Θα μπορούσαμε να κάνουμε όπως είπαμε λες ειδικότητες άρα λοιπόν θα μου πεις αυτό που πάει και λίγο προς το πειραματικό μπορεί όμως να γίνει να πεις επίπεδα προτύπου .....

Κρόνος: Δεν μπορούν αυτή τη στιγμή τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. να συμβάλλουν στο παραμικρό, γιατί πρώτον έχουμε ακαθόριστο εργασιακό δυναμικό ... υπάρχουν άνθρωποι, θα μείνουν στο σχολείο το σχολείο; Υπάρχουν κάτι έχει συμβεί το εξής φοβερό έχουν μετακινηθεί έχει μετά ήθελε όμως συνταξιοδότησης ..... είτε λόγω αποσπάσεων υπήρχαν διαφωνίες με το που δεν ήθελε το Πρότυπο, εντάξει καλά έκανε που δεν θέλω, εγώ να είμαι στο σχολείο απλό, να ξέρεις το πρότυπο φοβίζει, όπως κάθε ξεκίνημα αλλά το πρότυπο Δεν, ... δεν, ... δεν υπάρχουν κάποιες διαδικασίες λογοδοσίας τις διαδικασίες διασφάλισης και αν έρθει από τα πάνω όπως ήρθε αυτό κάποιιοι συνάδελφοι κάποιιοι εκπαιδευτικοί αυτόματα βρίσκονται απέναντι ... το καταλαβαίνω βέβαια. Κοιτάζτε και εγώ δεν μπορώ να καταδικάσω στους συναδέλφους παιδί δεν μπορεί ένας άνθρωπος να γίνεται στο σχολείο και ξαφνικά μόλις γίνει πρότυπο να σηκωθεί να φύγει επειδή δεν συμφωνεί με το πρότυπο, δεν έχει πρόβλημα ο συνάδελφος, είναι τόσο απλό. Δηλαδή θα καταδικάσουμε κάτι, δεν είναι ρίψασπις ..... πειραματικά έχει ξεκινήσει

από ένα συγκεκριμένο χώρο είναι με αυτά τα πράγματα (...) Όχι δεν είναι αυτό το θέμα, υπάρχουν διάφορες κατευθύνσεις διαφορετικές απόψεις. Το θέμα είναι η άποψη σου να αξιολογούνται, και να δούμε ποιές θα κρατήσουμε. ... Τελικά όντως υπήρχε μια αντέκλιση εάν θα τα πούμε πειραματικά..... μας απάντησαν ότι θα λειτουργήσουν σαν πειραματικά αλλά θα σας λένε πρότυπα υπάρχει συγκεκριμένος λόγος που έγινε αυτό το δεχόμαστε που προχωράμε ... αλλού είναι το πρόβλημα, φεύγει αυτή η συζήτηση, για τους συναδέλφους που δουλεύανε στο σχολείο και ξαφνικά φοβήθηκαν είτε τα πούμε πρότυπα, είτε τα πούμε πειραματικά, έχουμε χρόνια να το παλέψουν, για το σχολείο δεν θέλουν να ενταχθούν στη διαδικασία του, δεν το θέλουμε φύγανε, επομένως μεγάλος αριθμός συναδέλφων συνταξιοδοτήθηκε ... Φύγανε κι αυτοί είναι ... με αποτέλεσμα αυτή τη στιγμή θα σας πω νούμερα πραγματικά τώρα από τους 55 εκπαιδευτικούς που έχουμε στο σχολείο οι 29 είναι αναπληρωτές .... ο αναπληρωτής κ. Παλαιολόγε, όσο και να το θέλω να τον υποστηρίξω όσο και να το ζητάω όσο και ... όταν δεν ξέρεις σε ποια στάση κατεβαίνω το λεωφορείο του .... πως είναι σχολείο και δεν ξέρει μπορεί να περάσεις απουσίες δεν μπορείς (...). ... ότι έχουμε συγκεκριμένα προβλήματα με το προσωπικό του προτύπου, έχουμε αυτή τη στιγμή πάνω από τους μισούς αναπληρωτές, ... μπορείς να τους μιλήσεις για στρατηγικό όραμα`..... Δεν υπάρχει το δυναμικό να συμβάλλει στη αναβάθμιση .... Οι αναπληρωτές, δεν είναι ότι δεν θέλουν, αλλά δεν μπορούν και οι μόνιμοι δεν έχουν ενημερωθεί για αυτό, δεν έχουν επιμορφωθεί. Όλα είναι στις καλές, όλα είναι ότι θα γίνουν ....

Ερμής: Το ένα έχει να κάνει με τα μαθήματα και ότι το μάθημα αυτό ας πούμε παράδειγμα του συνεργατικό μάθημα, που γίνεται μάλλον από συναδέλφους έτσι και γιατί τώρα είναι στα σπάργανα ακόμα .... και καταλάβουμε τις αδυναμίες που μπορεί να έχει το πρώτο το πρώτο έτος να το διορθώσουμε, κάνουμε διορθωτικές κινήσεις. Το ένα πιστεύω ότι είναι το κλειδί είναι το κάποια μαθήματα που θα γίνονται στην πρώτη τάξη του. Το ένα κλειδί είναι αυτό το δεύτερο κλειδί είναι να μπορεί με αυτά τα μαθήματα να έχουν ..... και άσχετα ότι είναι πρώτη τάξη, τα παιδιά να έχουν και πρακτικό αντικείμενο και να μπορούν να πάνε και στα

εργαστήρια να έχουν μία πρώτη κίνηση γιατί τα παιδιά τους στην ουσία στην πρώτη τάξη δεν έχουν εικόνα από τα εργαστήρια πέρα από τους πάμε επίσκεψη σε κάποια εργαστήρια και τους λέμε κάποια πράγματα εάν ας πούμε μπορέσουν βρουνε και πρακτικό μέρος στην πρώτη τάξη το συνδυάσουμε και με μαθήματα ανάλογα .... πιστεύω ότι τα παιδιά θα πηγαίνουν πιο συνειδητά στην ειδικότητά τους τη δεύτερα τάξη και στην τρίτη.

Ορέστης: Όπως είπα και προηγούμενα, με την αλλαγή και με τον αριθμό των ωρών από των εργαστηρίων να μειωθεί κατά κάποιο τρόπο το ωράριο των καθηγητών, να ασχοληθούν με κι άλλες καινοτόμες δράσεις, σε συνεργασία με διάφορα πανεπιστήμια, με κοινωνικούς εταίρους και με άλλους φορείς, να υπάρχει μία μπορώ να πω επιμόρφωση, των καθηγητών όλων των ειδικοτήτων είτε γενικής παιδείας είτε τεχνικοί καθηγητές ειδικοτήτων και τα λοιπά μία τη μόρφωση είναι τα πρώτα στοιχεία τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη για να μπορέσει να επιτύχει αυτή η λεγόμενη αναβάθμιση από μέσα από τα πρότυπα.

Αρτεμης: Καλύτερη εισαγωγή των μαθητών στην αγορά εργασίας.

Μενέλαος: ... Σίγουρα, τώρα έχουμε ίσως έχουμε πει κάποια πράγματα στις προηγούμενες ερωτήσεις. Σίγουρα με το να υποστηριχθούν τόσο σε επίπεδο υποδομών όσο και σε έμπυχο δυναμικό ... για να μπορέσουμε να κάνουμε ένα βήμα παραπάνω ... να έχουμε ... να υπάρχει έγκαιρη ανακοίνωση των αναθέσεων και του προγράμματος σπουδών, να μην περιμένουμε δηλαδή μέσα Οκτωβρίου, για να έχουμε το πρόγραμμα σπουδών και να ξέρουμε τι κάνουμε και πού βαδίζουμε.

Ήρα: Σίγουρα... Ναι .... Πού να.... Δεν μπορώ να πω εγώ αν, αν γίνει αν γίνουν... πώς είναι ρε παιδί μου τα πρότυπα, τα πρότυπα σχολεία των γενικών μαθημάτων .... να ακολουθούν δομές ... εγώ σαν μητέρα μπορεί και να ήθελε το παιδί μου να πάει σε ένα πρότυπο. Αν και δεν ξέρω καλά, τι να πω την αλήθεια για να είμαι με ένα επίπεδο υψηλότερο από αυτό που είναι αυτή τη στιγμή από τους 20 είναι οι πέντε καλοί θα μπορούσε να είναι από τους 20 οι 15 καλοί. ... θα είχες καλύτερο ανταγωνισμό και από πράγματα που έχω δει πρακτικές συναδέλφων από το πρότυπα, θεωρώ ότι

θα είχε να κερδίσει πολλά.

Κλειώ: Αυτό που σας είπα, που νόμιζα ότι θα γινότανε δηλαδή. Εγώ περίμενα ότι θα μας ζητούσαν να κάνουμε τα μαθήματα και να κάνουμε ένα έντυπο δόμησης διδασκαλίας μας ας πούμε, το οποίο θα το καταθέταμε. Θα λέγαμε το που υπήρξε πρόβλημα, εκεί που λειτούργησε πιο καλά, τι βελτιώσεις. Θα κάναμε εμείς προτάσεις και αυτά θα χρησιμοποιούσε το Υπουργείο από τα έξι σχολεία, για να βελτιώσει και τα εφαρμόζει και σε όλα τα σχολεία. Εγώ αυτό περίμενα.

11. Κατά την άποψη σας, οι θεσμικές προβλέψεις πέρα από την αλλαγή του ωρολογίου προγράμματος (όπως διασύνδεση σχολείων, επιμορφωτικό κέντρο, κ.α.) θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών; Μπορείτε να μας δώσετε μια γενική εικόνα;

Πρωτέας: ... εδώ τώρα γελάω τώρα γιατί τι θα ακούσεις για να δούμε πόσα χρόνια είμαστε που ζητάμε οι εκπαιδευτικοί και λέμε να επιμορφωθούν, σχεδόν 20 χρόνια, σχεδόν 20 λέμε να επιμορφωθούν. Έτσι μπράβο 20 χρόνια και έρχεται η ώρα λοιπόν και έρχεται το Υπουργείο και σου λέει θα φτιάξουμε ένα κέντρο όπου θα μπορείτε να μορφώνεται. Στο κέντρο θα μπαίνουνε και επαγγελματίες και επιστήμονες. Λοιπόν να οι ποικίλες αντιδράσεις. Ναι μεν, αλλά ποιος είναι αυτός που θα έρθει και μην μπει ο βιομήχανος στο σχολείο γιατί εάν μπει ναι .... βέβαια ή ξέρω εγώ δεν θέλω να ενημερωθώ ..... εντάξει πρέπει να είμαστε και λίγο σοβαροί, όταν καταλαβαίνουμε ότι είμαστε και δεν το συζητάμε οφείλουμε και μορφωμένοι να είμαστε και να δίνουμε το 100%.

Κρόνος: Η ερώτηση που κάνετε ..... είναι τώρα μπορεί να..... Η απάντηση είναι θετική, η απάντηση είναι μία θα μπορούσαμε αλλά δεν το κάνουν δηλαδή δημιουργείται μία αίσθηση ότι θα μπορούσε, αλλά το ότι θα μπορούσε .... Τι να το κάνω εγώ ... δεν το κάνουν όμως, επικαλούμαστε ότι θα γίνονε αλλά δεν γίνεται ...

... Αυτό είναι πρόβλημα του σχεδιασμού ξέρετε ..... είναι σαν να με έχεις βάλει να χορέψω σε σάπιες σανίδες, με το που κάνω την πρώτη πιρουέτα έχω βουλιάξει, έχω πέσει μέσα ...

Ερμής: Γιατί, ναι, με τη λογική ότι κάποιοι εκπαιδευτικοί που είχαν έχουμε

..... αυτό που είχανε αράξει, είχανε επαναπαυθεί, σε κάποια μαθήματα τώρα αναγκάζονται να έχουνε να αναλάβουν πιο δραστικό ρόλο σε μαθήματα ας πούμε καινοτόμα, ότι έχουν ιδέες, ότι έχουν να δώσουνε ραπόρτο και έχουνε να επιμορφωθούν και πιστεύω ότι τρώγοντας έρχεται η όρεξη και οι ίδιοι οι άνθρωποι,.... όλοι παρόλο ότι αν τα νερά, ... που δουλεύουμε σε νερά λιμνάζοντα, εάν μας δοθεί η ευκαιρία και δούμε ότι αξίζει τον κόπο και ότι δίνονται τα κίνητρα να προσπαθήσουν περισσότερο και τα λοιπά, πιστεύω ότι θα κάνει καλό σε όλους μας.

Ορέστης: Φυσικά, φυσικά θα μπορούσε, φυσικά μέσα σε ένα οποιοδήποτε σχολείο.

Λειτουργούν τα πράγματα από την πρώτη χρονιά;

Όχι δεν λειτούργησαν, ακόμα τίποτα στο κομμάτι αυτό, αλλά θα μπορούσε να γίνει μια ενδοσχολική επιμόρφωση, σε συνεργασία με κάποιο πανεπιστήμιο. Υπάρχουν πάρα πολλά ικανά στελέχη, που θα μπορούσαν να επιμορφώσουν, μια ενδοσχολική επιμόρφωση ή σε ένα γενικότερο, ή σε επίπεδο νομού. Μια επιμόρφωση πχ για την διαθεματικότητα, και για οποιοδήποτε θέματα αντιμετωπίζουν τα παιδιά μέσα στο χώρο του σχολείου.

Αρτεμης: Ναι θα μπορούσαν. ... Θα μπορούσαν με την πρόταση του υπουργείου, η οποία δεν ξέρω αν μπορεί να υλοποιηθεί επαγγελματικές συνεργασίες με άλλα σχολεία ακόμα και με Πανεπιστήμια.

Μενέλαος:... Θα μπορούσαν να συμβάλλουν, αρκεί να υπάρχει η κατάλληλη πρόβλεψη και θέληση από την από την μεριά των εκπαιδευτικών μιλάμε, μία διευκρίνιση μιλάμε για πολλά σχολεία ή για ένα σχολείο τώρα;

Εάν αυτές οι προβλέψεις..., λένε ότι κάθε πρότυπο ΕΠΑ.Λ. θα γίνει και ένα επιμορφωτικό κέντρο, πώς θα γίνει στην εφαρμογή τους δεν το ξέρουμε.

Ακριβώς. Γιατί εδώ το πρόβλημα, ... οι εκπαιδευτικοί είναι μεγάλοι σε ηλικία. Δηλαδή ο μέσος όρος ηλικίας μεγαλώνει ακόμα και οι νεοδιόριστου εκπαιδευτικοί, εγώ φέτος είδα νεοδιόριστο εκπαιδευτικό που είναι οκτώ χρόνια μεγαλύτερος από μένα, ... και δεν ξέρω δηλαδή κατά πόσο έχουν τη

θέληση και την ενέργεια σε τελική ανάλυση για να για να προσφέρουν ασ πούμε μία, μία επιμόρφωση ως μορφωτικό κέντρο, ... Να νοιαστούν, να τρέξουν, να δημιουργήσουν ενδεχομένως το κατάλληλο υλικό το κάτι παραπάνω που χρειάζεται.

Ήρα: Σίγουρα θα μπορούσαν να συμβάλλουν γιατί μαθαίνοντας πράγματα που ακόμα και μία και σε ένα απλό σεμινάριο που σε καλεί ο σύμβουλος και αλληλεπίδραση με το συνάδελφο παίρνεις πράγματα...

Συμβαίνει αυτό τώρα στο σχολείο που βρίσκεστε;

Όχι όχι .. σαν ειδικότητα, ο Σύμβουλος μου, γιατί είναι ενεργός, συμβαίνει αλλά αυτό συμβαίνει και για τους καθηγητές Γενικής Παιδείας δεν είναι και για τους καθηγητές μη πρότυπων σχολείων.

... Εννοούσα ότι προβλέπεται να γίνει κέντρο το ίδιο το πρότυπο σχολείο.

Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει.

Κλειώ: ... Αν εφαρμοζόταν αυτά που έχουνε πει για τα πρότυπα, δεν εφαρμόζονται όσα και αν εφαρμόζονται αν αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών πρέπει να σας πω κάτι. Δεν ξέρω από φύση είμαι θετικός άνθρωπος πιστεύω ότι όλα μπορούν να βοηθήσουν ακόμα και αυτά που γκρινιάζουμε ότι δεν είναι καλά και θα έπρεπε να γίνουν αλλιώς όλα μπορούν να βοηθήσουν, βεβαίως και θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Το θέμα είναι ότι δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμη δεν υπάρχει εφαρμογή σε τίποτα.

12. Υπάρχει συνεργασία του σχολείου σας με φορείς της αγοράς εργασίας, εργοδότες ή εργαζομένους, με άλλα σχολεία, Δ.Ι.ΕΚ. ή Πανεπιστήμια;

Πρωτέας: Πανεπιστήμια και τέτοια σήμερα όχι, δεν υπάρχει δεν υπάρχει, όχι εκτός από μία έτσι π.. άει κάποιος έτσι θα έλεγα ξέρεις επαγγελματίες που ψάχνουμε αγορά εργασίας θεσμικά δεν έχει σημασία δηλαδή μπορεί να έρθει κάποιος να μου στείλει ηλεκτρολόγους ένα μηχανολόγο και κάτι άλλο στην αγορά .....

Κρόνος: Όχι, όχι. Συνεργασία του προτύπου με όλα αυτά που λέτε δεν υπάρχει, ... υπάρχουν συνεργασία των στελεχών του σχολείου μου, είναι αυτά που λέτε ..... Και δεν είναι ότι δεν το θέλουμε..... είναι ότι ο

σχεδιασμός της ανάπτυξης δεν το έχει ζητήσει ....(...)... όλα αυτά ξέρετε είναι πάρα πολύ ωραίο, να το πούμε ευθέως, είναι πάρα πολύ ωραίο, να κάνουμε, να εκπονούμε πολιτικές και να περνάμε νομοσχέδια και να διαφημίζουμε ωραία πράγματα, ... και στην υλοποίηση να μην έχουμε κάνει τίποτα, περί αυτού πρόκειται στη συγκεκριμένη φάση ... αλήθεια είναι ότι στις επαφές έχω κάνει ως τώρα γιατί έχω ακούσει ότι γίνεται τώρα ..... εγώ μέσα μου θέλω να υπερασπίσω το πρότυπο, η κυβέρνηση δεν με αφήνει να το υπερασπιστώ, το καταλαβαίνετε (γέλια) ... Εντάξει ότι τα πρότυπα θα είναι η ατμομηχανή που θα τραβήξουν μπροστά την επαγγελματική εκπαίδευση και αυτοί με σαμποτάρουν, ... είναι τα ίδια πράγματα που μου έκανε η άλλη κυβέρνηση με τη μαθητεία και δεν μου στέλνανε στελέχη να στηρίζουμε τη μαθητεία ...και φέτος δεν κάναμε μαθητεία γιατί ακριβώς δεν υπήρχε αυτή η εμπιστοσύνη .... (...).

Είναι μια αρμαθιά ανθρώπων οι οποίοι έχουν την ευθύνη για τις μεταρρυθμίσεις και είναι πραγματικά σε σημείο εξόντωσης, είναι τα εξιλαστήρια θύματα, από τους συναδέλφους και από τις ΕΛΜΕ, δηλαδή είναι τα θύματα, για μία θυσία που δεν θα γίνει ποτέ, επικαλούμαστε δηλαδή κάτι τόσο σημαντικό τόσο ονειρικό τόσο φευγαλέο θέλουμε να υπερασπιστούμε και δεν μας αφήνουν τα πράγματα, οι κυβερνήσεις .... το έργο αυτό ... (...).

Ερμής: Υπάρχει. Άκουσέ με, ... έχω ένα συνάδελφό τον κύριο ..... ο οποίος είναι και υποδιευθυντής, συνεργάτης στο ΕΠΑ.Α., αυτός συνεργάζεται με το πανεπιστήμιο Π....., ξέρω ότι με τον τρόπο του φέρνει από το Πανεπιστήμιο διάφορα προγράμματα και προσπαθεί ..... συμμετέχω και εγώ πολλές φορές και ο διευθυντής μας.... σε κάποια τέτοια που έχουν σχέση με το σχολείο.

Με την αγορά εργασίας έχετε κάποια σχέση;

Με την αγορά εργασίας σαν σχολείο, με τη μαθητεία, έχουν έρθει ηλεκτρολόγος κι άλλες ειδικότητες συνεργάτες μας, έχω πολλά μαγαζιά πολλούς συνεργάτες ηλεκτρολόγους και άλλες ειδικότητες που κατά καιρούς προτείνουμε στα παιδιά, ειδικά αυτούς που γυρνάνε από το στρατό γιατί ξέρεις τα αγόρια έχουν και το στρατό. Οπότε πολλές φορές λέμε σε παιδιά

και πάνε και εργάζονται.

Ορέστης: *Ναι οπωσδήποτε έχω μία καλή συνεργασία με το Ι.Ε.Κ. που λειτουργεί δίπλα σε ένα διπλανό κτίριο. Εν τω μεταξύ με τον λεγόμενο θεσμό της μαθητείας αυτή τη στιγμή λειτουργούμε πέντε τμήματα 1,2,3,4,5 τμήματα μπορώ να πω μαθητείας και αυτή τη στιγμή υπάρχουν οι καθηγητές, οι λεγόμενοι επόπτες, που έρχονται σε επαφή με τις επιχειρήσεις μέσα από τα λεγόμενα θεσμοί της μαθητείας και υπάρχει αυτή τη στιγμή, είναι σε ένα θετικό, ... έχουμε έρθει σε επαφή με το πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και με διάφορα άλλα πανεπιστήμια από το εξωτερικό για να μπορέσουμε να το οργανώσουμε καλύτερα τη διαθεματικότητα. Έτσι και με κάποιους άλλους φορείς εδώ που θα μπορούσε να είναι .....*

Τώρα ξεκινούν οι διεργασίες;

Τώρα ξεκινούν οι διεργασίες, τώρα.

Αρτεμης: *Υπάρχει μόνο σε επίπεδο μαθητείας.*

Μενέλαος:... *Υπάρχει στο υπάρχει στο πλαίσιο της μαθητείας αρχικά και όπου κατεξοχήν είναι το πεδίο σύνδεση με την αγορά εργασίας. Με επικοινωνία τακτική με τους εργοδότες, για την απόδοση των παιδιών των μαθητευόμενων, ... τώρα ... αναφορικά με το υπάρχει μία συνεργασία με το Ι.Ε.Κ. Α..... γιατί λόγω της εγγύτητας δηλαδή είμαστε στο ίδιο συγκρότημα και λόγω το ότι απασχολεί τα εργαστήρια μας .. Όχι προς το παρόν όχι άλλου τύπου συνεργασία σε Προγράμματα ..... Μάλλον όχι μάλλον όχι, ... υπάρχει πλάνο, υπάρχει ένα πλάνο για κοινοπραξία σε ευρωπαϊκά προγράμματα αλλά είναι σε στάδιο σκέψης, αλλά γενικά υπάρχει μία, το σχολείο δεν θα αναφερθεί .... υπάρχει μία τάση προσωπική άποψη τώρα, να έχουμε να προσπαθούμε να περιχαρακώσουμε το χώρο μας, δηλαδή ααα εγώ ΕΠΑ.Α., ααα εγώ είμαι Ι.Ε.Κ.. ..... δεν βλέπω δηλαδή γιατί έκανε ο ένας αυτό γιατί έκανε ο άλλος αυτό. Αυτό παρατηρώ στα 12 χρόνια που βρίσκομαι στο χώρο. Δεν μιλάμε .... Οι σχέσεις μπορεί να είναι καλές. Αυτό που θίζατε για το κάτι παραπάνω.*

Ήρα: *Υπάρχει στον τομέα της μαθητείας από ότι γνωρίζω έχουν, .. εεε έχουνε αλισβερίσι με τους εργοδότες και κάποιες συνεργασίες με άλλα σχολεία ... Όχι δεν γνωρίζω να υπάρχουν, δεν υπάρχουν.*

Κλειώ:... Λοιπόν μέχρι στιγμής μέσω της μαθητείας με φορείς, δεν μπορείς να κάνεις κάτι και λόγω κόβει τώρα δηλαδή ούτε καν εκπαιδευτική επίσκεψη δεν μπορούμε να κάνουμε κάποια συνεργασία δεν υπάρχει. Είναι επιθυμία του διευθυντή να γίνει και κάποια επιμόρφωση για την διαθεματική διδασκαλία και όλα αυτά είναι κάτι που προσπαθούμε να το βρούμε και να ψάξουμε μόνοι μας.

13. Τι παραπάνω έχει να προσφέρει το Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο στα παιδιά σε σχέση με τα υπόλοιπα ΕΠΑ.Λ.;

Πρωτέας : .... είναι κάτι όπως είπαμε. Ακόμα είμαστε στην αρχή, και σίγουρα, περιμένουμε, περιμένουμε δηλαδή στα εργαστήρια, άριστο εξοπλισμό στις αίθουσες, διαδραστικούς πίνακες. Περιμένουμε ένα σχολείο το οποίο θα είναι όπως έχουμε ονειρευτεί, με υπολογιστές μέσα σε κάθε τάξη. Αυτά είναι από τα βασικά πράγματα που έχουμε στο μυαλό μας, ότι θα δούμε σε επίπεδο τώρα εκπαιδευτικού προσωπικού .... Τι να πω είναι σε πρώτη φάση, το σχολείο διατηρεί το υπάρχον εκπαιδευτικό προσωπικό, Εξαιρετικό το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου από και πέρα δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρξει και καλύτερο. Έτσι; Το ξέρουμε αυτό.

Κρόνος: Αυτό που λέτε το συζητάμε συνέχεια με τους μαθητές και τις μαθήτριες. Τα παιδιά ερχόμενοι σε αυτό στο σχολείο περίμεναν να δουν το κάτι παραπάνω, για αυτό το λόγο ήρθαν και στο πρότυπο. Εγώ θα σας πω το μόνο το οποίο μπορώ να εγγυηθώ ... η σχετική ελευθερία στο αναλυτικό πρόγραμμα ... δεν υπάρχει .... Θα κάνουμε μία άσκηση ομαδοσυνεργατικής τώρα, θα κάνουμε συμβουλευτική τώρα, θα κάνουμε αυτό τώρα, θα κάνουμε δηλαδή ... μου δίνει την ελευθερία που έχω, έτσι η ελευθερία που έχω μέσα στο αναλυτικό πρόγραμμα, δεν δίνω λογαριασμό σε κανένα σύμβουλο, σε κανέναν στο συγκεκριμένα μαθήματα...

Ερμής: Έτσι όπως το θέτεις τίποτα με τη λογική ότι λέμε μία λεζάντα και ένα σχολείο το ονομάζουμε πρότυπο και δεν αλλάζει στην ουσία κάποια πράγματα τίποτα. Αλλά εάν αλλάξουν, όμως αν αλλάξουμε σίγουρα, σίγουρα δίνει το πρότυπο όχι σαν λέξη αλλά στην ουσία δίνει κίνητρο στα παιδιά, κίνητρο και παρώθηση να αλλάζουν και την σκέψη τους για ποιο λόγο βρίσκονται στην τεχνική εκπαίδευση. Να μην νομίζουν ότι υστερούν

από τα άλλα παιδιά του Γενικού Λυκείου. Γιατί ξέρεις και εσύ τα παιδιά που έρχονται στην τεχνική εκπαίδευση, τα παιδιά αν δεν έχουν κίνητρο και δεν τους δώσεις νόημα, γιατί αν δεν τους ανεβάσεις λίγο με τα μαθήματα, με τον τρόπο σου και τα λοιπά, να δουν ότι είναι σε ένα περιβάλλον που αξίζει τον κόπο και ότι θα πασχίζουν, θα πασχίσουν, αλλά να έχουνε και κάποιο λόγο .....

Ορέστης: Ακούστε για να μπορέσει να πρότυπο επαγγελματικό λύκειο να λειτουργήσει και να είναι λίγο διαφορετικό πρέπει να γίνουν μεγάλα και σημαντικά βήματα. Πέρα και πάνω από όλα, πρέπει να δούμε τα μαθήματα γενικής παιδείας, να είναι προσαρμοσμένα στα παιδιά, αποκλειστικά για τεχνικά επαγγελματικά σχολεία και για τα παιδιά που είναι στην τεχνική εκπαίδευση. Πρέπει να τα δούμε όλα τα μαθήματα, ... είναι περίπου τα μαθηματικά είναι ίδια με του Γενικού Λυκείου, πρέπει να πάρουμε καινούργια βιβλία, να έχουμε καινούργια προγράμματα σπουδών, στοχευμένα, όλα αυτά, εφαρμοσμένα μαθηματικά, εφαρμοσμένη φυσική.

Άρτεμις: Εεε μπορεί να τους προσφέρει καλύτερο ωρολόγιο πρόγραμμα, καλύτερα βιβλία ... Επιμόρφωση εκπαιδευτικών που προσωπικά θεωρώ ότι περισσότεροι συνάδελφοι, έχουμε αρκετές επιμορφώσεις παράλα αυτά χρειάζεται και καλύτερη πρόσβαση στον ... όχι στην αγορά εργασίας ... στην στο χώρο εργασίας που πρόκειται να ασχοληθούν.

Μενέλαος: Ναι, όπως είπαμε και πριν αν τα υποστηρίζει κατάλληλα, θα μπορέσει να τους δώσει από την πρώτη τάξη περισσότερες εργαστηριακές δεξιότητες και στο πλαίσιο της διαθεματικότητας. Εάν όμως υποστηριχθεί και σε υποδομές και σε έμπυχο υλικό.

Ήρα: Το πρεστίτζ του ονόματος

Κάτι άλλο πιο ουσιαστικό εκτός από το όνομα,

Έτσι όπως λειτουργεί αυτή τη στιγμή όχι. ... Πιθανότατα επειδή έχει μαζευτεί ένα υλικό λόγω του ονόματος, έχει έρθει ένα καλύτερο επίπεδο μαθητών ... Ίσως αυτά τα παιδιά αποδίδουν καλύτερα από τα υπόλοιπα σχολεία λόγω ότι είναι ήταν ήδη καλύτερα τα παιδιά.

Κλειώ: ... εάν λειτουργούσε σωστά θα είχαν καλύτερο εεε ... θα είχαν

περισσότερα ερεθίσματα θα τους δίνουμε δηλαδή κάνοντας όλα αυτά τα πράγματα, θα είχαν έναν άλλον τρόπο διδασκαλίας εεε που δεν θα ήταν ο κλασικός για τα μαθήματα προσανατολισμού δεν έχουν το βιβλίο, ξεκινάνε και διαβάζουμε γίνονται με εργασίες Και εάν υπήρχε υποδομή και είχαμε και το χρόνο να προετοιμαστούμε νομίζω ότι θα βοηθούσε στα παιδιά αα ε ήταν ένας διαφορετικός τρόπος διδασκαλίας πιο ενεργητικός, σήμερα αυτό είναι το θέμα το αφήνουμε στο εάν έχετε μεράκι να το κάνετε το κάνετε Δεν σας έχουνε δώσει όμως τη δυνατότητα ούτε το εεε τον τρόπο να το κάνετε.

3ος ερευνητικός άξονας

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική επιλογή - πορεία των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

14. Έχετε να παρατηρήσετε κάτι σε σχέση με την σύσταση και τα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού μετά την μετατροπή του σχολείου σας σε πρότυπο;

Πρωτεύας: Βέβαια, ... βέβαια θα σου πω, υπάρχει πρώτα από όλα, πάνω από όλα, εμείς στην πρώτη φάση γράψαμε 98 παιδιά τα 50 είχαν πάνω από 15 μέσο όρο. Μιλάμε λοιπόν είχαμε πάνω από 15, 50 παιδιά εντάξει. Από κει και πέρα να σου πω την αλήθεια και το Σεπτέμβρη και προκειμένου να υπάρχει δεν είχαμε δέσμευση για μαθητικό δυναμικό, ήρθανε και αρκετοί μαθητές με χαμηλό απολυτήριο Εντάξει ίσως, και εκεί έχω μία δεύτερη σκέψη, δηλαδή το πρότυπο σχολείο πρέπει να ακολουθεί αυτό το θέμα, να είσαι ανοιχτός αλλά να είσαι ποιοτικός δηλαδή ενδεχομένως, ενδεχομένως σε επόμενα επόμενο χρόνο ή τα επόμενα χρόνια να προσπαθήσουμε να είναι όλοι οι μαθητές πάνω από 15. ...

Κρόνος: Τίποτα, τίποτα ότι ξέραμε, τίποτα ένας μύθος που καλλιεργήθηκε από πολλούς και παρατάξεις... ότι το πρότυπο θα είναι κάτι σαν παρθεναγωγείο ..... και ότι δήθεν οι ασθενείς (εννοεί βαθμολογικά) του ... (αναφέρει περιοχή) δεν θα κάνανε εισαγωγή στο πρότυπο ... την περίφημη φράση 'ότι θα έρθουν οι λιμουζίνες από την Αγία Παρασκευή' να έρθουν (γέλια) να φοιτήσουνε στο πρότυπο ...

.... είναι ξαναλέω ότι ισχύει για τα υπόλοιπα ΕΠΑ.Λ. ισχύει και για τα πρότυπα, δηλαδή δεν έχουνε χωρικούς προσδιορισμούς, έρχονται παιδιά

από όλες τις περιοχές του ... (αναφέρει γειτονικές περιοχές) .... αυτό ισχύει για όλα τα ΕΠΑ.Α. το ξέρετε έτσι..

... εμείς γράψαμε 125 παιδιά ότι μας ήρθε ..... δεν αποκλείσαμε κανένα δεν παρουσιάστηκε κάποια μεταλλαγή στη φυσιογνωμία του μαθητικού πληθυσμού, όσοι ήρθαν, γραφτήκανε ....

..... Γενικότερα επειδή σε αυτό το πράγμα, δεν δόθηκε η διαφήμιση που έπρεπε και δεν δόθηκε η στιγμή που έπρεπε γιατί ..... πολύ λίγο χρονικό διάστημα και ο κόσμος δηλαδή οι γονείς που ήρθαν και γράφτηκαν στην πρώτη τάξη χωρίς να ξέρουν ότι είναι πρότυπο.

... Δεν έχω βρει ένα μαθητή, που είπε ο κύριε εγώ ήρθα εδώ γιατί είναι πρότυπο, δεν έχω βρει ..... Λειτουργήσε από στόμα σε στόμα υπήρχε το περιθώριο αυτό σε σχέση με το διπλανό ... εγώ ίσα-ίσα που τα παιδιά ρωτάνε αυτό το πρότυπο, τι είναι τι κάνουμε διαφορετικό; .....

Ερμής: Προς το παρόν δεν έχει αλλάξει τίποτα όχι, έχουμε περισσότερα παιδιά. Νομίζαμε ότι δεν θα έρθουν, ότι θα επιλεγούν επιλέγουν παιδιά με πολύ μεγάλη βαθμολογία και τα λοιπά, έχουν έρθει παιδιά με διάφορους βαθμούς, από διάφορες..... Δεν έχω παρατηρήσει κάτι. Ευελπιστώ, ευελπιστώ, οι καλοί μαθητές που έχουν έρθει στο σχολείο να μπορέσουν να τραβήξουν και τους υπόλοιπους.

Έχουν αυξηθεί οι καλοί μαθητές. Τι νομίζετε.

Πιστεύω ότι έχουν αυξηθεί, το θέμα είναι, το θέμα είναι να μπορέσουμε να βρούμε τρόπο και αυτό έχει να κάνει με την κοινότητα την σχολική, να βρούμε τρόπο οι καλοί μαθητές να τραβήξουν τους κακούς και όχι το ανάποδο. Γιατί αυτά τα χρόνια τα τελευταία χρόνια, αυτά τα τελευταία χρόνια ενώ είχαμε καλές μονάδες, στο τέλος δηλαδή πασχίζαμε να μην τους τραβήξουν οι άλλοι προς τα κάτω και το βλέπαμε αυτό όταν δίνανε πανελλαδικές. Γιατί το θέμα δεν είναι να υπάρχει ένα όνομα, το θέμα είναι να υπάρχει ουσία πίσω από το όνομα.

Ορέστης: Ναι, ναι καταρχάς υπήρξε μια αύξηση των μαθητών κατά περίπου 50 με 60% των μαθητών, των εγγράφων στην πρώτη Λυκείου. Μεγάλη αύξηση είναι αυτή, φυσικά χωρίς να γνωρίζουν το σύνολο. Απλώς

μόνο η λέξη πρότυπο ίσως να επηρέασε τους γονείς και τους μαθητές να επιλέξουν το σχολείο.

Μόνο με το πρόθεμα πρότυπο δηλαδή είχατε αυτήν την αύξηση;

Ναι, ναι παρόλα αυτά όμως στο σχολείο, το δικό μας, το οποίο ήταν, ένα από τα έξι και λειτουργεί ως πρότυπο, υπήρξε μία σχετική ενημέρωση, πώς ακριβώς μπορεί να λειτουργήσει το πρότυπο σχολείο, με τη διαθεματικότητα με τα μαθήματα αυτά προσανατολισμού, με τις άλλες καινοτόμες δράσεις οι οποίες είναι υπήρχαν, το ΜΝΑΕ που σας είπα, ψυχολόγους, δύο καθηγητές και τα λοιπά και τα λοιπά, έπαιζαν σημαντικό ρόλο αλλά, πρωτίστως νομίζω η λέξη πρότυπο επηρέασε.

Ωραία, έχουν έρθει οι καλύτεροι μαθητές από πλευράς απολυτηρίων ή οι ίδιοι;

Πάρα πολύ καλύτεροι. Δηλαδή αυτή τη στιγμή ένα ποσοστό το οποίο δεν το θυμάμαι ... Ανέβηκε σε πάρα πολύ το επίπεδο των απολυτηρίων από τα Γυμνάσια, είχαμε νομίζω 35% αν θυμάμαι καλά αριστούχους μαθητές από το γυμνάσιο, πάνω από 18, δηλαδή. Και περισσότεροι ήρθαν και αριστούχοι μαθητές ήρθανε, περίπου 30 με 35%. Ναι σε εμάς υπάρχει αυτή η αλλαγή.

Αρτεμης: Όχι ... είναι ακριβώς τα ίδια παιδιά.

Μενέλαος: ... Για την πρώτη τάξη για την πρώτη είναι γιατί μιλάω μέχρι την πρώτη τάξη τώρα σίγουρα έχουν έρθει και κάποιοι μαθητές οι οποίοι έχουν καλύτερο επίπεδο από τα προηγούμενα χρόνια. Δηλαδή έχουν επηρεαστεί τώρα γιατί είναι πρότυπο, γιατί είναι ένα όνομα, γιατί συνειδητά θέλουν να ακολουθήσουν την τεχνική εκπαίδευση, αυτό δεν το γνωρίζουμε.

Παρατηρείς μία μικρή διαφορά;

... σίγουρα να υπάρχει μία μικρή διαφορά, ότι έρχονται σε εισαγωγικά και κάποιοι μαθητές που είναι λίγο καλύτεροι από τα προηγούμενα χρόνια. Και το παρατηρούμε και αυτό γιατί έχουμε ντοκουμέντα, δηλαδή έχουμε απολυτήρια του που έρχονται είναι με υψηλότερους βαθμούς όχι ότι είναι πάντα 100% κριτήριο αυτό αλλά το παρατηρούμε και στη τάξη. Δηλαδή εκεί που ήταν στατιστικά τώρα να το θέσω, εκεί που ήταν για παράδειγμα στα 20

παιδιά, πέντε που ενδιαφέρονταν τώρα μπορεί να είναι 10. Και μπορεί να είναι 8, 9 καταλαβαίνετε ανάλογα με την τάξη και τώρα δυστυχώς, ο διαχωρισμός επειδή είναι αλφαβητικός, μπορεί να είναι μία τάξη, μπορεί να είναι πολύ παραπάνω οι ενδιαφερόμενοι και να γίνεται πολύ καλό μάθημα και να συμμετέχουν όλοι. Μπορεί να είναι και μια τάξη που να είναι λιγότεροι οι ενδιαφερόμενοι, αναλόγως τον διαχωρισμό αλλά υπάρχει διαφορά είναι αισθητή.

Ήρα: Ναι το υλικό τη πρώτης τάξης είναι, είναι καλύτερο. Δηλαδή ένας μαθητής που το σκεφτόταν να πάει σε ένα ΕΠΑ.Α. λόγω του χαμηλότερου επιπέδου τώρα δεν το σκέφτηκε γιατί θεώρησε ότι θα έχει κάτι καλύτερο... έχει καλύτερη εκπαίδευση.

Κλειώ: Ναι έχουν έρθει παιδιά με πολύ υψηλό απολυτήριο ... έχουν έρθει καλύτεροι σχέση με το με τις άλλες χρονιές αρκετά καλό υλικό, είχε ξεκινήσει να έρχονται καλύτεροι μαθητές, αλλά το να βλέπεις πολλά απολυτήρια με δεκαεννιά, όχι δεν ήταν συνηθισμένο.

15. Ποια είναι η γνώμη σας για την επαγγελματική εκπαίδευση, σε σχέση με τα προσόντα που αποκτούν τους μαθητές για την ετοιμότητα τους ως προς την άσκηση του μελλοντικού τους επαγγέλματος; Μπορείτε να μας δώσετε μια περιγραφή συμβάντων μέσα από την εμπειρία σας;

Πρωτέας: *Εντάξει τώρα ανοίγεις ένα κεφάλαιο Παλαιολόγε, τι να σου πω τώρα λοιπόν άκου. Λοιπόν και μετά θα στο πω με παράδειγμα, θα στο πω με παράδειγμα, ναι λοιπόν τελειώνεις το ΕΠΑ.Α. τελειώνεις το ΕΠΑ.Α. ψυκτικός, τελειώνεις το Ι.Ε.Κ. ψυκτικός, τελειώνεις και τη μαθητεία ψυκτικός. Πες μου τι έχεις μάθει; Έχεις μάθει τα ίδια πράγματα πρώτα από όλα, δηλαδή και τα τρία και οι τρεις δομές που είπα τώρα διδάσκονται το ίδιο βιβλίο είναι τα ίδια. Δεν έχει δηλαδή κάποια διαφορά Γιατί όταν είσαι στο επίπεδο 4 περιμένεις ότι θα πάω στο επίπεδο 5, θα μάθεις κάτι παραπάνω. Αυτή τη στιγμή, άμα συγκρίνεις τα αναλυτικά προγράμματα Ι.Ε.Κ., ΕΠΑ.Α., είναι το ίδιο πράγμα. Έτσι πρέπει λίγο να το ξεκαθαρίσουμε Μέχρι που πηγαίνει το ΕΠΑ.Α., μέχρι που πηγαίνει το Ι.Ε.Κ., η μαθητεία πρώτο. Λοιπόν δεύτερον τι μαθαίνουνε, το τι μαθαίνουνε είναι πολυδιάστατο γιατί πάντοτε ξέρουμε από την εμπειρία μας ότι μαθαίνει ο*

κάθε μαθητής είναι θέμα του καθηγητή. Μπορεί να λέει το αναλυτικό πρόγραμμα να δεις, ας πούμε μέσα έναν συμπακνωτή, έναν συμπιεστή ανοιχτού τύπου και να μην υπάρχει σε κανένα σχολικό εργαστήριο (...).

Κρόνος: Υπολείπεται (...) Έχουμε το τρίπτυχο, μαθητής, εκπαιδευτικός, αναλυτικό πρόγραμμα. Ο εκπαιδευτικός δεν είναι επιμορφωμένος, το αναλυτικό πρόγραμμα είναι πάρα πολύ πίσω και για το πρότυπο αυτή την στιγμή δεν έχουν αλλάξει. .... επομένως η απάντηση είναι κενού περιεχομένου ... οι προσδοκίες που έχει ένας μαθητής από ένα πρότυπο σχολείο και μάλιστα τεχνική επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι σημαντικές, ... αλλά το σχολείο δεν μπορεί αυτή την στιγμή ... (...).

Ορέστης: Ακούστε για να φτάσουν αυτοί να πούμε τα προσόντα, εάν πραγματικά ολοκληρωθεί το πρόγραμμα σπουδών, οι οδηγίες διδασκαλίας, ο τρόπος λειτουργίας και της Β και της Γ Λυκείου θα μπορούσα να δώσω μία σαφέστερη απάντηση. Παρόλα αυτά θα μπορώ να πω ότι το ξεκίνημα είμαστε σε ένα καλό βηματισμό, αν προχωρήσει και οργανωθεί σύμφωνα με τις οδηγίες του ΙΕΠ και η Β τάξη η Γ τάξη νομίζω ότι θα έχουμε θετικά αποτελέσματα.

Άρτεμις: Αν τα παιδιά παίρνουν έχουν προσόντα έχουνε και μαθησιακή έχουνε και μαθησιακές ... εεε και ως προς το μαθησιακό και ως προς το πρακτικό απλά θεωρώ ότι θα έπρεπε να υπάρχει στο σχολείο καλύτερος σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός.

Κλειώ: ... Λοιπόν ... Πιστεύω τώρα εγώ θα μιλήσω από τη δική μου την πλευρά που δεν λειτουργώ στο ότι τελείωσε τα παιδιά από το σχολείο για να δώσετε εξετάσεις να περάσετε (εννοεί την τριτοβάθμια), λειτουργώ ως πρώτη, παιδιά τελειώνετε μαθαίνετε κάτι για να βγείτε στην αγορά εργασίας και μακάρι να τα καταφέρετε να περάσετε στην τριτοβάθμια ... εεε ... έχουνε γνώσεις ώστε να μπορέσουν να ξεκινήσουν να εργάζονται και να μπορέσουν να συνεργαστούν με άλλους ανθρώπους στο χώρο της εργασίας τους και να εξελιχθούν μετά από κάποιο διάστημα δουλειάς γιατί πιστεύω ότι αποκτούν κάποια βασικά εφόδια, ναι.

16. Για ποιους λόγους θα συστήνατε σε ένα έφηβο να εγγραφεί και να παρακολουθήσει ένα Πρότυπο Επαγγελματικό Λύκειο;

Πρωτεύας: *Εεε, Νομίζω ότι είναι μία σύνοψη των παραπάνω για να μπορέσει να συνδεθεί με την αγορά εργασίας, να γίνει σωστός επαγγελματίας, με σωστά εφόδια .....*

Κρόνος: *Για να έχω δουλειά εγώ, κανέναν άλλο, (το λέει σαρκαστικά) (...)... λοιπόν μέσα στο σπίτι μου μέσα στο σπίτι μου έδωσα αγώνα να πείσω τη σύζυγό μου τα παιδιά ότι ο (όνομα) έπρεπε να έχει και πρέπει να πάει εκεί γιατί είναι η φύση του οι δεξιότητες του, είναι τέτοιος ο χαρακτήρας του ανθρώπου, γίνεται και όντως δικαιώθηκα μία μέρα μετά που βγήκαν τα αποτελέσματα . ... μία κοινωνία η οποία έχει στα μαύρα της κατάστιχα την τεχνική εκπαίδευση δεν μπορείς να την κάνεις την τεχνική εκπαίδευση δελεαστική επειδή βάζει μια ταμπέλα, επειδή την λες πρότυπο ... πρέπει να γίνουν άλλα πράγματα, όταν εγώ μέσα στο ίδιο μου το σπίτι έχω φάει τέτοια άρνηση, πως εγώ θα πάω μεθαύριο να πω σε ένα παιδί, έλα παιδί μου να γραφείς εδώ στο πρότυπο, να του προσφέρω τι; ...*

Ερμής: *Για αυτό που σας είπα προηγουμένως για να μπορέσει το ίδιο το παιδί, ... Να το πούμε, ας μπει στο πρότυπο, να δει το ίδιο το παιδί απλώς το όνομα ακούει, πρότυπο. Στην αρχή ίσως το φοβάται και λίγο, γιατί νομίζει ότι είναι δύσκολα μαθήματα, ότι από την άλλη μεριά .... Απομυθοποιείται το πρότυπο, κάτ'εμένα ότι δεν είναι τόσο δύσκολα όσο νομίζει με τη λέξη πρότυπο, ωχ πάω εγώ τώρα, κτλ, επειδή αισθάνεται ότι δεν έχει τις δυνάμεις. Και μετά το ίδιο το πρότυπο μέσα από τα μαθήματα, ... το παιδί θα καταλάβει ότι υπάρχει, υπάρχουν κίνητρα για να μπορέσει να προχωρήσει .... δεν ξέρω πώς αλλιώς να το κάνω....*

Ορέστης: *Καταρχάς εγώ πάντα θα σύστηνα σε έναν έφηβο ανεξάρτητα από πρότυπο, να παρακολουθήσει την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση εκτός εάν μπορεί και πρέπει να πάει σε μαθήματα σε θεωρητική κατεύθυνση τότε πραγματικά θα μπορούσε να πάει σε ένα άλλο σχολείο...*

Γιατί να έρθει σε πρότυπο και όχι και απλό επαγγελματικό λύκειο;

Θα σας απαντήσω αμέσως, διότι μέσα από το ένα πρότυπο έχουμε και .... άλλο τρόπο λειτουργίας, έχουμε άλλο τρόπο προσέγγισης των μαθημάτων με τα ..., με τη διαθεματικότητα και πιστεύω πως εάν ολοκληρωθεί με τα καινούργια προγράμματα σπουδών, όπως ακριβώς, που δεν τα γνωρίζουμε

ακόμα καλά-καλά, μόνο στην Α τάξη γνωρίζουμε κάποιες οδηγίες, ... θα έχουμε θετικά αποτελέσματα για αυτό θα του πρότεινα θα πάει σε ένα πρότυπο σχολείο, γιατί θέλει, εεε, ευελπιστούμε να έχουμε πραγματική αλλαγή στη σωστή κατεύθυνση και των προγραμμάτων σπουδών και των ωρολογίων προγραμμάτων, με όχι να τα δυσκολέψουμε, με το να τα κάνουμε απλοποιημένα και στοχευμένα στην αγορά εργασίας.

Άρτεμις: Γιατί του προσφέρει απολυτήριο λυκείου ισάξιο με το Γενικό Λύκειο και πτυχίο και τη δυνατότητα στην Εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αυτό δεν το διαφοροποιεί από τα άλλα ΕΠΑ.Λ.

Δεν διαφοροποιείται ούτως ή άλλως.

Μενέλαος: Μοιάζουν αφενός από το επαγγελματικό Λύκειο, το σκέτο. Αυτή την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και εκτός από το απολυτήριο ότι υπάρχει και ένα πτυχίο ειδικότητας, με επαγγελματικά δικαιώματα και με πολλές διεξόδους, δηλαδή τύπου τριτοβάθμια, τύπου μαθητεία, τύπου κατάταξη σε κάποιο Δ. Ι.Ε.Κ. Ιδιωτικό Ι.Ε.Κ.. Και με το πρότυπο σιγά σιγά και σύμφωνα με τον προγραμματισμό που έχει γίνει με το αλλαγμένο πρόγραμμα σπουδών, τα νέα εργαστήρια θα λάβει περισσότερα και γνώσεις αλλά προπαντός δεξιότητες, αν όλα πάνε σύμφωνα με το πρόγραμμα ανακοινώσεις με τις προσδοκίες που περιμένουμε. Όλες αυτές οι ανακοινώσεις δημιούργησαν μεγάλες προσδοκίες που περιμένουμε τέλος πάντων να επαληθευτούν και ελπίζουμε να μην απογοητευτούμε.

Ήρα: Ποιους λόγους θα σύστηνα εγώ. Θα το σύστηνα αν έβλεπα ένα μαθητή που θα θεωρούσα ότι βολευόταν ... να πετύχει κάτι καλώς όσον αφορά την εισαγωγή του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .... από το Γενικό Λύκειο ή αν έβλεπα ένα παιδί ότι έχει δεξιότητες που θεωρώ ότι μπορεί να τις αναπτύξει το ΕΠΑ.Λ.. Υπάρχουν παιδιά ας πούμε που στο γυμνάσιο εμείς τα βλέπουμε ότι είναι πάρα πολύ καλά στα εργαστηριακά μαθήματα ή στα μαθήματα όπως τεχνολογία ... ένα τέτοιο παιδί μπορεί να γίνει ένας ηλεκτρολόγος ωραία περισσότερο ... Δεν υπάρχει κάποια διαφοροποίηση αυτή τη στιγμή. Ναι ... είναι πολύ καινούργιος ο θεσμός.

Κλειώ: Και όχι ένα άλλο επαγγελματικό;... Αυτή τη στιγμή όχι (γέλια). ...

Το ότι κάνουν όλα τα μαθήματα όλες οι τάξεις δεν μου λέει κάτι...

17. Ποιοι παράγοντες και σε ποιο βαθμό επηρεάζουν την επαγγελματική επιλογή των μαθητών/τριών των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων;

Μενέλαος: ... Ναι Εεε, Σίγουρα αυτό ανήκει στις δεξιότητες που αναφέραμε και στην προηγούμενη αρκετές φορές δηλαδή ναι, σίγουρα είναι ένα κίνητρο.

Κλειώ: Οι ίδιοι που επηρεάζουν θεωρώ και το του συνηθισμένου ΕΠΑ.Λ. δεν υπάρχει αλλαγή. Όχι τίποτα άλλο.

18. Θα θεωρούσατε ως κίνητρο για την «επιλογή» του Π.ΕΠΑ.Λ. την προσδοκία των μαθητών για παροχή τυπικών επαγγελματικών εφοδίων; (Έχουν αυξημένες πιθανότητες οι απόφοιτοι των Π.ΕΠΑ.Λ. να βρουν εργασία ή να αξιοποιήσουν το πτυχίο τους στην μελλοντική τους εργασία σε σχέση με τους απόφοιτους των ΕΠΑ.Λ. ή των ΓΕ.Λ.;)

Πρωτεύας: Εεε, ναι Αλίμονο ωραία Αυτός είναι ο Πρώτος στόχος ωραία και αυτό είναι ο λόγος που το διαλέγουν κιόλας.

Κρόνος: Όχι ... Γιατί σε προβλημάτισε το όχι, η ερώτηση είναι σε μεταφυσικό πλαίσιο, μόνο εάν είναι η φύση του παιδιού τέτοια ... Αυτά που γίνονται στην τεχνική απωθούν τον κόσμο ...

... Αυτοί οι 104.000 μαθητές που είναι στην επαγγελματική έχουν λόγο που είναι εκεί και για μένα δεν είναι τα επαγγελματικά προσόντα, είναι η φύση τους, η ταξική δομή μιας κοινωνίας που θέλει τεχνίτες, θέλει μαστόρους, τους θέλει, θα τους βγάλει ... όπως πριν 40 χρόνια βγάζουνε μηχανικούς από ιδιωτικές σχολές εκπαίδευση. Η τεχνική εκπαίδευση είναι η σφυρηλατημένη ανάγκη μιας κοινωνίας, δεν είναι η παραχώρηση μιας κυβέρνησης σε πέντε εκλεκτούς.

Ερμής: Ναι... το πρότυπο αν βγει στην αγορά εργασίας άμεσα και δεν συνεχίσει στο πανεπιστήμιο.

Ναι για αγορά εργασίας μιλάω τώρα.

Έχω την εικόνα πως όχι, εγώ έχω την εικόνα πως όχι. Όχι λέω, σκέφτομαι δηλαδή ότι το παιδί που θέλει να βγει και σκέφτεται μόνο να τελειώσει το

σχολείο να πάει το πολύ-πολύ στη μαθητεία για να μπορέσει να αποκτήσει προϋπηρεσία να πάρει την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και να γίνει ελεύθερος επαγγελματίας ή να πάει να εργαστεί, νομίζω το ίδιο καλά ίσχυε και το απλό κανονικό ΕΠΑ.Λ. .... Άρα είναι δηλαδή αν θα έχει και για το άλλο ..... δεν είναι ..... μόνο να βγει στην αγορά εργασίας δεν έχει διαφορά.

Ορέστης: Νομίζω πως ναι, ναι.

Άρτεμις: Ναι ... Αυτό ....

Μενέλαος : ... Ναι Εεε, Σίγουρα αυτό ανήκει στις δεξιότητες που αναφέραμε και στην προηγούμενη αρκετές φορές δηλαδή ναι, σίγουρα είναι ένα κίνητρο.

Ήρα: ... Ο μαθητής το πιστεύει αυτό, για αυτό και ... εγώ δεν το πιστεύω. Γι αυτό και υπερπηδάει ένα ΕΠΑ.Λ. που είναι πιο κοντά στο σπίτι του και διανύει ογδόντα. Όμως δεν φαίνεται δεν φαίνεται ακόμα ότι θα του δώσει κάτι διαφορετικό.

Κλειώ: Μμμ ... Κοίταξε να δεις σε μία κλειστή κοινωνία πώς είναι το (.. τόπος..) ας πούμε πιστεύω για αυτό και αυξήθηκε και ο αριθμός των μαθητών. .... περιμένουν και εκείνοι περιμένω το κάτι καλύτερο είναι ότι κάτι καλύτερο είναι το πτυχίο.

4^{ος} ερευνητικός άξονας

Τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά διακυβεύματα της θέσπιση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

19. Πως θα σχολιάζατε την φράση: ‘Τα Επαγγελματικά Λύκεια διαχρονικά προσέλκυαν μαθητές από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα’.

Πρωτέας: Εεε, εεε ... Είναι μία πραγματικότητα είναι μία πραγματικότητα, είναι μία πραγματικότητα την οποία πρέπει να αναστρέψουμε. Εγώ δεν έχω δει πραγματικά .... εκτός κάποιων εξαιρέσεων, όπως πάντοτε στον κανόνα, σπάνια βλέπεις μαθητές ας πούμε υψηλών στρωμάτων να είναι στα ΕΠΑ.Λ., ... βλέπω ότι έχουμε πιο ποιοτικό πληθυσμό Ακριβώς αυτό αυτό.

Κρόνος: Ναι έτσι, είναι, Δεν είναι ούτε χαμηλά, ούτε κοινωνικά ούτε είναι ... τα παιδιά αυτά που έχουν ανεπτυγμένη ... ούτε είναι θέμα, υπάρχει μία

θεωρία περί σύνδεσης δεξιοτήτων και των μαθησιακών δυσκολιών. Δηλαδή υπάρχει μία θεωρία αυτή με τους Γερμανούς που θεωρούσαν τα παιδιά που θα πάνε τεχνική εκπαίδευση έχουν ήδη κατατεθεί από το γυμνάσιο Αυτή είναι εντελώς λάθος προσέγγιση παιδαγωγικά, δεν έχει βάση, (...), να ξαναγυρίσουμε στην ερώτηση

Πως θα σχολιάζατε την φράση: 'Τα Επαγγελματικά Λύκεια διαχρονικά προσέλκνυαν μαθητές από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα'.

Δεν είναι η ακριβής αλήθεια αυτή, ... Την τεχνική εκπαίδευση την προσεγγίζουν παιδιά που θέτουν σε προτεραιότητα το κομμάτι της γνώσης που είναι εφαρμοστικό.... τώρα επειδή τυχαίνει τα στρώματα αυτά να είναι χαμηλότερα εισοδηματικά και κοινωνικά σε αυτή την κλίμακα, για αυτό φαίνεται ότι συμβαίνει αυτό και μάλιστα αυτό το αποδεικνύει και ένα άρθρο που είχα γράψει πριν μερικά χρόνια για τις πρωτιές στα ΕΠΑ.Λ. ....

.... υπάρχουνε μέσα στην τεχνική εκπαίδευση παιδιά με σπάνιες δυνατότητες, υπάρχουν παιδιά θαύματα μέσα στην τεχνική εκπαίδευση ..... υπάρχουν αλλά μπορεί αυτοί οι μαθητές δυστυχώς μπορεί να έχουν και χαμηλούς βαθμούς μπορεί να εμμένουν και μετεξεταστέοι, υπάρχουν παιδιά με ειδικές, ειδικές δεξιότητες. Το θέμα είναι ότι δεν θα το ψάξεις να βρεις αυτούς τους αριστούχους. Υπάρχουν παιδιά ταλαντούχα και δεν είναι μόνο αυτοί που διακρίνονται στις εξετάσεις Πανελλαδικές. Αυτό είναι ένα μέρος υπάρχει ένα άλλο μέρος έτσι υψηλές δεξιότητες άσχετα με το κοινωνικό στρώμα στην προηγούμενη ερώτησή σας ...(...). Γίνεται μία παρερμηνεία σε μία έκφραση που είχε κάνει ο πρωθυπουργός σε σχέση με τους ψυκτικούς στο Αιγάλεω, θεωρώντας τους χαμηλά κοινωνικά στρώματα ... Θέλω να πω το εξής ότι τα παιδιά από τα χαμηλά και τα μεσαία κοινωνικά στρώματα, έτσι δεν σημαίνει ότι αυτό που καταλήγουν είναι μεσαία ή χαμηλά, αυτή η διαρκής τάση για μετάβαση από το ένα κοινωνικό στρώμα στο άλλο πάει και ανάποδα .... όμως προφανώς τα ποσοστά είναι αυτά ....

Ερμής: Συμφωνώ. Γιατί συμφωνώ; Διότι το παιδί που έχει χρήμα ο γονιός του για παράδειγμα έχει και την εναλλακτική λύση να πάει σε ένα γενικό λύκειο, με την έννοια ότι ο πατέρας του κάνει όνειρα και όνειρα και τα

χρήματα, μπορέσει να το μπορεί να το χρηματοδοτήσει το σχολείο τα παίρνει δεν τα παίρνει να πάει και σε ένα φροντιστήριο και το πολύ-πολύ αν δεν περάσει εδώ στην Ελλάδα να το στείλεις σε ένα ξένο πανεπιστήμιο μία ξένη γλώσσα να μπορέσει να σπουδάσει αυτό που θέλει ο πατέρας του ή και το ίδιο το παιδί ας μην μπορεί. Δηλαδή εγώ θεωρώ ότι στην τεχνική σχολή δεν έχει καμία σχέση τώρα το ότι έχουμε ... ότι τώρα έρχονται παιδιά από χαμηλά κοινωνικά στρώματα Το θέμα είναι ότι αυτά τα παιδιά που έρχονται σε μας επιλέγουν επαγγέλματα τα οποία είναι τεχνικά επαγγέλματα. Ενώ στο γενικά έχω την εικόνα ότι πάνε να γίνουν δικηγόροι, αρχιτέκτονες κάποιες άλλες διάφορες ειδικότητες 'έτσι το βλέπω ... και ... όχι ότι από το τεχνικό σχολείο δεν μπορεί να πας όπου θέλεις μπορεί να πας και από το τεχνικό σχολείο, δεν μπορεί να πας όπου θέλεις μπορεί να πας, έχουν περάσει τα παιδιά μας, γυμναστική ακαδημία, Ιατρική Σχολή, τα πάντα μπορείς να κάνεις, απλώς πρέπει να το θέλεις από την αρχή έπρεπε να έχεις βάλει στόχους και να έχει και τους γονείς σου από πάνω σου για να μπορέσεις να πετύχεις το... τον τελικό στόχο.

Ορέστης: Κοιτάζτε, είναι αληθινό, είναι μία αλήθεια αυτό το πράγμα. Έχει επικρατήσει στην κοινωνία αυτή, εάν ο μαθητής δεν κάνει για το Γενικό Λύκειο να πάει στο επαγγελματικό Λύκειο. Λάθος φυσικά αυτό, αυτό όμως επικρατεί στην κοινωνία και όχι μόνο στην περιοχή τη δική μας εδώ αλλά σε όλες, σε όλη την Ελλάδα, Α!! και επικρατεί μάλιστα και σε συναδέλφους καθηγητές γυμνασίου.... Εσύ παιδί μου δεν κάνεις για το γενικό θα πας στο ΕΠΑ.Λ.. Άσχετα με την κλίση του παιδιού, έχει παρατηρηθεί να έχουν έρθει μαθητές που πραγματικά ήρθαν με πολύ χαμηλά απολυτήρια και πολύ χαμηλές προσδοκίες, να έχουν γίνει πολύ καλοί επαγγελματίες, και όχι μόνο αυτό αλλά να έχουν περάσει και σε Πανεπιστήμια.

Αρτεμης: Ισχυε. Δεν ισχύει αυτό.

Μενέλαος: Γενικά αυτό ισχύει, ελπίζουμε να το ανατρέψουμε όμως.

Ήρα: Θεωρώ ότι αντιπροσωπεύει στην πραγματικότητα.

Κλειώ: ... Είναι μία πραγματικότητα η οποία έχει ξεκινήσει θεωρώ από τα χρόνια, ... επειδή εγώ θυμάμαι ότι έδιναν εξετάσεις από το γυμνάσιο σε ποιο λύκειο θα περάσουνε, και οι καλοί μαθητές περνούσαν στο Γενικό οι

πιο χαμηλή περνούσαν στο επαγγελματικό, για να μάθουν μία τέχνη αυτή η νοοτροπία υπήρχε. Δεν νομίζω πλέον όμως ότι ... νομίζω ότι έχει αρχίσει να αλλάζει αυτό, είναι λάθος δεν ξέρω με τα τελευταία γεγονότα (εννοεί αυτά που ακούγονται στα μέσα για την βία στα ΕΠΑ.Λ.) θα συνεχιστεί η αλλαγή.

Εννοείται αυτά που ακούμε τις τελευταίες μέρες στις τηλεοράσεις.

Ναι, ναι.

20. Πως σας φαίνεται η διάταξη για την εγγραφή των μαθητών με βαθμολογικά κριτήρια;

Πρωτεύς: *Τέλεια!!! ... Τέλεια!!!, τίποτα άλλο.*

Κρόνος: *Δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα. Δεν θα εφαρμοστεί, δεν εφαρμόζεται .... Και δεν θα έπρεπε να υπάρχει 'κόφτης'. ...*

(...) Όχι, γιατί, γιατί το πρότυπο σχολείο δεν σημαίνει ότι παίρνει μόνο τους αριστούχους μαθητές, ίσα-ίσα που το βλέπω να παίρνει και τους αδύναμους μαθητές για να πειραματίζεται με αυτούς, ... (...). Θέλω να πω και το ρόλο που πρέπει να έχει το πρότυπο σχολείο. Θέλουμε ένα Παρθεναγωγείο, θέλουμε τους άριστους, η θέλουμε μαθητές που θα τους εκπαιδεύουμε ομαδοσυνεργατικά, με δημοκρατικό πνεύμα και κάτι άλλο, παρά ένας μαθητής ο οποίος είναι αδύναμος σε ένα μαθησιακό κομμάτι μπορεί να είναι εξαιρετικός σε ένα ομαδοσυνεργατικό κλίμα. Οπότε αν το κόψεις βαθμολογικά μπορείς να τον χάσεις αυτό μέσα στην διάρκεια του μαθήματος τους χρειαζόμαστε τους μαθητές οι οποίοι είναι χαμηλά βαθμολογικά τους χρειαζόμαστε σαν κέντρα βαρύτητας ... για να δουλέψουμε για να πειραματιστούμε πάνω σε αυτές για να τους εντάξουμε. Γιατί η κοινωνία δεν είναι μόνο με τους άριστους, είναι και με τους ευάλωτους και με άλλα κοινωνικά στρώματα άτομα ..... μετά ποιους θα κόψουμε ..... και θα καταλήξουμε να μου πει ένας διευθυντής εσύ (το επώνυμο του) είσαι λίγο μαυριδερός ή (το επώνυμο του) είσαι λίγο παχουλός, είσαι 95 κιλά ενώ θα έπρεπε να είσαι 90 ..... είναι ένα φασιστικό μέτρο να κόβεις μαθητές λόγω χαμηλής επίδοσης. (....).

Ερμής: *Πως μου φαίνεται η διάταξη των μαθητών με βαθμολογικά*

κριτήρια,..... Τι να σας πω τώρα, ... να σου πω κάτι τώρα έκανα πολύ καλό μάθημα ήμουν κάποιος χρόνια εκπαιδευτής στην ΣΤΙΑ έκανα πολύ καλό μάθημα γιατί τα παιδιά εκεί ήταν 18-19-20. Εντάξει στην κάθε τάξη που έμπαινα και έκανα ειδικευση αυτοματισμούς, ηλεκτρολογία και τα λοιπά ήταν όλα τα παιδιά με βαθμούς 18, 19, 20, και πολλοί από αυτούς έχουν περάσει και στο Πολυτεχνείο, εάν έχεις τέτοιο δυναμικό το μάθημα σου μπορείς να το φτάσεις όπου θέλεις, σε όποιο επίπεδο θέλεις, γιατί το καταλαβαίνουν κατανοούν πιο εύκολα το μάθημά σου και πολλές φορές μπορεί να συνεργαστείς μαζί τους και να προχωρήσεις και να ... Τώρα αυτή είναι η μία λογική, η άλλη είναι και τα άλλα παιδιά τι θα γίνουν; Οπότε θεωρώ ότι θα πρέπει σε μία τάξη να υπάρχουνε.... να υπάρχουνε όλοι οι βαθμοί, με σκοπό οι καλύτεροι, οι μέτριοι να τραβήξουν και κάποια παιδιά, μπρος τα πάνω. Ναι υπάρχει πλειοψηφία δηλαδή να μην είναι είκοσι παιδιά του 9 του 10 και έχεις ένα, δύο άριστους, γιατί αυτά τα παιδιά θα χαντακωθούν. Πρέπει να έχουν ζήλο και διάθεση για να παραμείνουν γιατί και εκεί ο καθηγητής, οπότε καταλαβαίνεις θα κοιτάει όταν κανένα μάθημα να το πηγαίνει από το μηδέν και να το φτιάχνεις ένα επίπεδο για να καταλαβαίνουν 20. Δεν θα μπορέσει να το πάει, ... δεν έχω ξεκάθαρη απάντηση, είναι λίγο δύσκολο να είμαι απόλυτος και να σου πω ...

Ορέστης: Κοιτάζτε εεε. Δεν νομίζω, ... νομίζω ότι αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο όταν ένα σχολείο, δεν έχει την ικανότητα δεν έχει τους χώρους, να εκπαιδεύσει τους μαθητές. ....και πρέπει να υπάρξει κάποια στιγμή, όταν δεν υπάρχει κάποια στιγμή κάποιος τρόπος, άμα δεν μπορεί με ποιο τρόπο θα τον θα το θα πρέπει να κάνεις την επιλογή σου. Εάν έχεις 100 θέσεις και σου παρουσιασθούν 120, εντάξει νομίζω πως πρέπει να βρεθεί κάποιος τρόπος να βγουν οι 100 και να μείνουν οι 20 απέξω, σαν ένα καλό κριτήριο, είναι και η βαθμολογία, η βαθμολογία όχι η κλήρωση.

Προτιμάτε τη βαθμολογία από την κλήρωση ή κάποιο άλλο κριτήριο.

Προτιμάω τη βαθμολογία.

Άρτεμις: Είναι πάρα πολύ σωστή, για τα πρότυπα είναι σωστή.

Μενέλαος: Η διάταξη που υπάρχει;

Ναι η διάταξη που αναφέρει ότι για την εγγραφή των μαθητών στα

πρότυπα σχολεία παίζει ρόλο ο βαθμός τους.

Ναι, ίσως δεν θα πρέπει να είναι το μόνο κριτήριο, αν και φέτος στο σχολείο δεν είχαμε τέτοια υπέρβαση δηλαδή δεν είχαμε, δεν είχαμε κάτι τέτοιο, αποκλεισμό παιδιών. Όσοι έκαναν αίτηση τους πήραμε, δεν θυμάμαι ακριβώς, δεν θυμάμαι ακριβώς το όριο ...

Αλλά αν ίσχυε το βαθμολογικό κριτήριο θα ήσωνα υπέρ ή όχι.

Δεν θα ήμωνα υπέρ, είναι ένα κριτήριο, δεν λέω αλλά όχι το μοναδικό.
Δηλαδή δεν ξέρω με κάποιο τρόπο θα έπρεπε να υπάρχουν και κάποια άλλα ποιοτικά κριτήρια, όχι μόνο αυστηρά ποσοτικά κριτήρια όπως το απολυτήριο γυμνασίου.

Ήρα: Διαφωνώ. Γενικά με την κατηγοριοποίηση διαφωνώ.

Κλειώ: *...Λοιπόν επειδή εγώ έχω μεγαλώσει στο Π..... και αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο επεισόδιο γιατί δεν θέλουμε το πρότυπο γιατί θα αποκλειστούν τα παιδιά του δήμου, γιατί μπορεί να μην έχουν με τον καλό βαθμό ενώ τα παιδιά του διπλανού δήμου θα τον έχουν. Εμείς εδώ στο Α... δεν το είχαμε αυτό το πρόβλημα εεε πιστεύω ότι επειδή επαγγελματικά λύκεια δεν υπάρχουν παντού 2 και 3, θεωρώ ότι δεν πρέπει να αποκλειστεί κανένα παιδί αν δεν αποκλειστεί δεν με ενδιαφέρει αν θα δω και τη βαθμολογία του ... Ναι εγώ δεν με ενδιαφέρει αν θα βλέπω να κατανέμονται οι μαθητές με σειρά βαθμολογίας εάν δεν αποκλειστεί κάποιος... Όχι είμαι αντίθετη για αυτό είπα, είμαι αντίθετη εάν αποκλείεται μαθητές.*

21. Ποια είναι η διαφοροποίηση στην καθημερινή λειτουργία του σχολείου σας σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές;

Πρωτέας: *Εντάξει τώρα τα μαθήματα προσανατολιστικού χαρακτήρα είναι πολύ μεγάλη υπόθεση, έχουν αλλάξει αρκετά κάποια πράγματα. Τώρα από κει και πέρα, εντάξει έχουμε ένα ζήτημα... δεν έχουμε ακόμα συμπληρώσει στο σχολείο έχουμε δύο καθηγητές κενό και από το πρότυπο, που είναι που είναι καλλιτεχνικών μαθημάτων Αλλά αυτό νομίζω είναι πανελλαδικό φαινόμενο. Δεν ξέρω τι γίνεται παρόλα αυτά θεωρώ ότι είναι ότι είναι το πρώτο βασικό .....*

Κρόνος: Σας είπα είναι τρεις αιθεροβάμονες, να βάλω πέντε, να βάλω

δέκα είναι δέκα αιθεροβάμονες οι οποίοι υλοποιούν τα προγράμματα, υλοποιούν τον καλύτερό τους εαυτό και είναι όλοι οι άλλοι μας βλέπουνε....

Ερμής: Πέρα από το μάθημα που είπατε, ...

Ναι πέρα από το μάθημα αν υπάρχει κάτι που μπορούμε να πούμε.

Όχι, όχι μόνο το μάθημα γιατί δεν μπορώ να πω ψέματα, να γυαλίσω το χάπι. Όχι, όχι, εάν του χρόνου, του παρά χρόνου αλλάζει .... Δεν έχει γίνει καμία επιμόρφωση σε εμάς τους καθηγητές, δεν μπει κάποιος κανόνες, ... Το βλέπω ότι ακόμα είναι στα σπάργανα.

Ορέστης: Όχι, όχι, όχι τίποτα το ιδιαίτερο, γιατί αυτή τη στιγμή δεν μπορούμε να έχουμε, όλα τα υπόλοιπα και αυτά τα οποία είχαν υποσχεθεί για να λειτουργήσουν τα πρότυπα ΕΠΑ.Α., ... τα πρότυπα, μικρές πολύ μικρές διαφοροποιήσεις.

Άρτεμις: Προς το παρόν, προς το παρόν σήμερα καμία.

Μενέλαος: Πρωτότυπο και έως διδασκαλία, λόγω των μαθημάτων που ανέφερα δεν έχει αλλάξει και πάρα πολύ, μάλιστα και έχει αλλάξει δυστυχώς ως γραφειοκρατία διοικητική.

Και αυτό είναι μία αλλαγή.

Δηλαδή για παράδειγμα διπλό myschool, άλλα έγγραφα για το πρότυπο, γενικώς μία άλλη δομή δηλαδή ουσιαστικά στον ίδιο χώρο έχουμε δύο σχολεία είναι και αυτό βέβαια είναι ένας φόρτος για τους συναδέλφους υπαρκτός.

Τίποτα άλλο δεν έχεις παρατηρήσει;

Όχι δεν έχω να παρατηρήσω, τι να πω έχω να παρατηρήσω ότι οι μαθητές, εντάξει κάτι περιμένουν από αυτό, και κάτι περιμένουν και είναι αρκετοί που δεν είναι .... και είναι πολύ απογοητευμένοι από αυτό, κάποιος δεν ξέρω τι προσδοκίες είχαν κι αν περίμεναν να δουν τα πολύ σημαντικά εργαστήρια και δεν βλέπουν κάτι, αναφέραμε και πριν την κατάσταση των εργαστηρίων. Έχουν προσδοκίες και δεν πρέπει να τους διαψεύσουμε. Αυτό είναι κάτι που όχι μόνο το παρατηρώ είναι κάτι που με ανησυχεί.

Για παράδειγμα σε ένα μάθημα Προσανατολισμό δεν έχει έρθει ακόμα

εκπαιδευτικός. Δηλαδή θα μπορούσε, θα μπορούσαν μία πρόταση τώρα, οι προσλήψεις των ΠΕΠΑ.Α. των προτύπων να είναι από κάποιο άλλο πίνακα, όπως των μουσικών. Γιατί όσο περνά ο καιρός ο συνάδελφος μπορεί να αρνιέται. Δεν θα έρθει από μία άλλη περιοχή πχ την Βέροια να μετακομίσει στο σχολείο το δικό μας στην πόλη τη δικιά μας για τους χιλιάδες λόγους Γενάρη μήνα, αυτό θα έπρεπε από Σεπτέμβριο, τον Αύγουστο να γίνεται ένας αντίστοιχος προγραμματισμός. .... Και κυρίως οι ειδικότητες γιατί ένα πρότυπο αντιπροσωπεύει όλες τις ειδικότητες στην πρώτη με τα μαθήματα προσανατολισμού. η δυσκολία είναι, η δυσκολία είναι όταν η ειδικότητα η αντίστοιχη δεν λειτουργεί στο σχολείο και δεν υπάρχει κάποιος συνάδελφος με οργανική θέση.

Ήρα: Καμία διαφορά.

Κλειώ: Καμία διαφοροποίηση, πέρα το γεγονός ότι έχουμε τρελαθεί στη γραφειοκρατία. Υπάρχει διπλό myschool, υπάρχει διπλό για τη διαχείριση του μαθητικού δυναμικού, για τα mail στο σχολικό δίκτυο, και υπάρχει διπλό, το myschool μάλιστα πρόσφατα λύθηκε και ένα πρόβλημα δεν μπορούσαμε να στείλουμε mail για τις απουσίες ενημέρωση γιατί υπήρχε πρόβλημα, δεν το είχαν τακτοποιήσει το σχολείο και δεν μπορούσαμε να είμαι εκεί εεε. Ναι υπάρχει υπάρχουν όλα διπλά διπλό θα υπάρξει διπλό μητρώο, άλλο για το πρότυπο, είναι δύο σχολικές μονάδες ...

23. Τι σκέπτεστε για την διάταξη που αφορά τη διεξαγωγή κάποιων εργαστηριακών ασκήσεων στους 'αυθεντικούς' χώρους εργασίας και την επιχειρούμενη αύξηση της εμπλοκής του σχολείου με την αγορά εργασίας;

Πρωτέας: Όχι μόνο τέλεια, μακάρι να γίνει σε όλα τα ΕΠΑ.Α. υποχρεωτικό, τέλεια δεν το συζητάω ...

Κρόνος: Μακάρι, αυτό ήταν πάγιο αίτημα των δυνάμεων της εργασίας. Οι δυνάμεις της εργασίας πρέπει να εμπλακούν, όχι η αγορά εργασίας, έχει τεράστια διαφορά αυτό .... Γιατί τα παιδιά αυτά, γιατί τα παιδιά που βγαίνουν από τα σχολεία αυτά είναι κομμάτι του εργατικού δυναμικού της χώρας. Αν αυτά τα παιδιά δεν εκπαιδευτούν από τους μπαμπάδες, τους φίλους, τους συγγενείς, τους ανθρώπους που είναι μέσα στην παραγωγή και είναι ενεργοί, ποιος θα τους εκπαιδεύσει. Εγώ που είμαι αποστεωμένος σε

μία σχολική τάξη, ... η σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με τις δυνάμεις της εργασίας είναι υπόθεση του προπερασμένου αιώνα και στο όνομα αυτό έχουνε γίνει κοινωνικές και πολιτικές επαναστάσεις, οι δυνάμεις της εργασίας πρέπει να βγουν στο προσκήνιο, οι δυνάμεις της εργασίας, τα συνδικάτα, τα εμπορικά επιμελητήρια, οι εργαζόμενοι αυτοί οι φίλοι τους, οι πατεράδες τους. Αυτοί που έχουνε... που δουλεύουν στα μηχανουργία, αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να έρθουν σε επαφή με τα παιδιά μας, σε φάση σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού..... όπως ακριβώς σε μένα έρχεται ο άλλος και μου λέει εγώ θέλω να γίνω μηχανολόγος γιατί ο θείος μου έχει εργαστεί έχει μαγαζί για το αυτοκίνητο έχει κάνει παλιατζίδικο θέλω να γίνω τεχνικός οχημάτων Ωραία πάμε στον πατέρα που έχει που έχει τον πατέρα που είναι ηλεκτρολόγος και μου χει στείλει το παιδί το σχολείο για να φτιάξουμε ηλεκτρολόγο για τον πάρω να τον βάλεις στο μαγαζί του αυτό τον πατέρα θέλω να συναντηθώ αυτό τον πατέρα θέλει να σου μιλήσει ο γιος του και οι συμμαθητές του...

Κατανοητό το στίγμα που δώσατε. (...)

Ερμής: Πολύ καλό το θεωρώ, πολύ καλό, γιατί αν μπορούνε να παίρνουνε στα εργαστήρια του σχολείου ένα πρώτο μάθημα και μετά να πηγαίνουν στην αγορά, κάτι σαν τη μαθητεία το ακούω. Ναι πολύ σωστά, πολύ θετικό. Μακάρι να μπορούσε να γίνει.

Ορέστης: Είναι πάρα πολύ σημαντικό, θέλει οργάνωση όμως, θέλει ικανά στελέχη που να στελεχώσουν κάποιο συγκεκριμένο χώρο, όμως είναι πάρα πολύ θετικό, μακάρι, να το επιτύχουμε.

Άρτεμις: Αυτό είναι το πιο σωστό από όλα που θα μπορούσε να γίνει. Είναι σωστό.

Μενέλαος: Ενώ συμφωνώ με αυτόν τίθενται δυο θέματα εδώ, τίθενται θέματα ασφάλειας, δηλαδή τώρα μιλάμε για ένα τμήμα 20 παιδιών 22, τι εξάσκηση και τι μπορούμε να κάνουμε σε έναν εξωτερικό χώρο εργασίας και σε τελική ανάλυση ποιος έχει την ευθύνη αν γίνει κάτι. Οπότε ίσως αυτά μπορούν να γίνουν που λέει και το αναλυτικό πρόγραμμα με την μορφή επίσκεψης και επίδειξης από κάποιον φορέα της αγοράς εργασίας και βέβαια ανασχετικός παράγοντας είναι και η πανδημία που ζούμε δηλαδή

ουσιαστικά μας έχει κόψει τα φτερά σε εισαγωγικά γιατί δεν μπορούμε να το οργανώσουμε κάποια επίσκεψη. Δυστυχώς οι συνθήκες είναι απαγορευτικές.

Ήρα: Αυτό θα μου άρεσε, θα μου άρεσε αν ήμουν μαθητής ή αν ήμουν καθηγητής εργαστηριακός, θα μου άρεσε δηλαδή το παιδί να μη βλέπει το κουφάρι του αυτοκινήτου που είναι ένα στο εργαστήριο και να δει ένα πραγματικό εργαστήριο , συνεργείο πραγματικό νωρίτερα από όλους.

Κλειώ: ... Επειδή και παλιότερα πηγαίναμε και κάναμε εργαστήρια στα νοσοκομεία πάλι αναφέρομαι σε μένα γιατί το ξέρω το αντικείμενο θεωρώ ότι ήταν είναι σωστό φτάνει να είναι να μην είναι όλα τα εργαστήρια Δηλαδή εμείς κάποτε πηγαίναμε από την αρχή της σχολικής χρονιάς όπου τα παιδιά Δεν είχαν καμία ιδέα και θα πηγαίναμε κατευθείαν στον χώρο εργασίας δηλαδή θεωρώ ότι θα έπρεπε να είναι από το δεύτερο τετράμηνο ας το πούμε, να είμαι θετική.

Γενικότερα και την εμπλοκή της αγοράς εργασίας με το σχολείο αυτό Πώς το βλέπετε;

Αυτό πως το εννοείται τώρα να βγάλουμε τις ειδικότητες που έχουν σχέση με την αγορά εργασίας της περιοχής.

Αυτό το εννοώ και έτσι το εννοώ και ότι η αγορά εργασίας θα έχει μεγαλύτερη μεγαλύτερο λόγο στα σχολεία μας.

Όχι εκεί διαφωνώ, μόνο διότι σε μία περιοχή μικρή για αυτό σας είπα και του εξωτερικού πώς γίνεται Εδώ υπάρχουνε δύο νοσοκομείο και δύο διαγνωστικά κέντρα. Ποια αγορά εργασίας; Τότε πρέπει να το σταματήσουμε τον τομέα μηχανολόγους συνεργεία, είμαστε επαγγελματικό Λύκειο σπουδάζει το παιδί και μετά μπορεί να πάει και στο εξωτερικό γιατί πρέπει να μείνει οπωσδήποτε στον τόπο του.

24. Θα ήθελα να σχολιάσετε την παρακάτω φράση: Τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια συμβάλλουν στην κοινωνική αναπαραγωγή, επειδή οι μαθητές τα επέλεξαν λόγω της χαμηλής κοινωνικής τους προέλευσης και των χαμηλών τους επιδόσεων που δεν τους επιτρέπει μακρόχρονες σπουδές και έτσι εξαναγκάζονται από πολύ νωρίς να εισέλθουν στην αγορά εργασίας;

Πρωτεύας: Κοίτα σε σχέση με όλα όσα έχουμε πει, αυτό το οποίο προσδοκούμε, είναι αυτοί που έρχονται στα πρότυπα έρχονται για να διασυνδεθούν με την αγορά εργασίας. Δεν έχει να κάνει δηλαδή τώρα, δεν θα έλεγα ότι είναι τα χαμηλά στρώματα που ήρθανε στο πρότυπο ...όλοι όσοι έρχονται σκοπεύουν να γίνουν επαγγελματίες. Αυτός είναι ο στόχος για ένα καλύτερο σχολείο ζαναλέω, αισθητικά, λειτουργικά και διασυνδεδεμένο με την αγορά, να γίνει επαγγελματίες και να προχωρήσουν τη ζωή του. Αυτό είναι το βασικό, εγώ αυτό αντιλαμβάνομαι.

Κρόνος: Πάμε από την αρχή τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. είναι κατηγορία των ΕΠΑ.Λ., είναι κατηγορία σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση κάνει δύο πράγματα. Εγγράφει ως ιδεολογικός μηχανισμός πρότυπα και συμπεριφορές ενταξιακές ... καταρχήν παίρνει, το παιδί από την οικογένεια και κάνει ένα πρώιμο απογαλακτισμό, διαμορφώνει πρότυπα, του σημαντικού αλλού έξω από την οικογένεια. Άρα το πρώτο πράγμα είναι απογαλακτισμός φεύγει οριστικά την οικογένειά του. Στο Γυμνάσιο ακόμα το παιδί παραμένει στην οικογένεια, στο λύκειο φεύγει απογαλακτίζεται πλήρως, έχει δική του ανεξαρτησία και οντότητα. Δεν θα είναι στο σπίτι στις 12:00 θα είναι όποτε θέλει αυτό λοιπόν δεν μπορείς να το κάνεις αυτό εκεί .... πρώτο ή ..... Το δεύτερο επίπεδο είναι ο ιδεολογικός μηχανισμός. Οι εκπαιδευτικοί που δουλεύουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εγγραφούν στην συνείδηση στην ιδεολογία πρότυπα και συμπεριφορές, για την αυριανή ένταξη των μαθητών και μαθητριών σε χώρους εργασίας ταυτόχρονα ..... Κάνει και αναδιανομή, χωρίζει κάποιους σε ειδικότητα άλλους να προχωρήσουμε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίζει άλλους που δεν θα τελειώσουμε μόνο με το απολυτήριο. Υπάρχει και αυτή η κατανομή. Άρα έχουνε ιδεολογικός μηχανισμός και κατανομητικός μηχανισμός. Από κει και πέρα τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. αυτή τη στιγμή δεν κάνει τίποτα διαφορετικό από τα άλλα σχολεία. Δεν δικαιολογείται αυτή τη στιγμή σε αυτή τη φάση κάτι διαφορετικό από ότι συμβαίνει στα υπόλοιπα επαγγελματικά Λύκεια..... Όχι δεν κάνει skills, δεξιότητες θέλω το επόμενο της σχολικής γνώσης έτσι όπως λειτουργεί αυτή τη στιγμή είναι, να είναι τυπική σχολική γνώση (...).

Ερμής: Μπορεί να επαναλάβεις γιατί .... δεν ακούστηκε... Όχι δεν

συμφωνώ, δεν συμφωνώ και το σχολιάζω, μπορεί τα παιδιά να ήταν οι γονείς τους, από κει παράδειγμα οι γονείς του μπορεί να ήταν απόφοιτοι Δημοτικού ή Γυμνασίου, τα παιδιά αυτά έχουν ήδη έχουν κάνει ένα βήμα έχουν προχωρήσει έχουν πάει στο λύκειο και πολλά παιδιά από αυτά βρίσκουν το δρόμο τους στην αγορά εργασίας, σαν τεχνικοί, εργοδηγοί, και τα λοιπά που σημαίνει ήδη αναβαθμίζουμε το ρόλο τους στην κοινωνία και κάποιοι από αυτούς θα προχωρήσουν θα κάνουν θα μπουκ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ... θα γίνουν, θα είναι αυριανοί επιστήμονες και σιγά-σιγά αναβαθμίζεται ο ρόλος τους, νομίζω ότι η τεχνική εκπαίδευση είναι το κλειδί για να αλλάξει αυτό. (...), και ακόμα ότι μέσω σας τεχνικής εκπαίδευσης έχουν αρχίσει, δεν υπάρχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις βλέπεις παιδιά που ήταν μόνο όσον κομμωτική μόνο κορίτσια σήμερα πάνε και αγόρια από την άλλη μεριά κορίτσια έχουμε σας μηχανολόγους, σας ηλεκτρολόγους γιατί καταλαβαίνουν ότι άλλο το αντικείμενο εργασίας μιας κοπέλας που θα τελειώσει το ΕΠΑ.Λ. κι άλλο το ... σαν ηλεκτρολόγος κι άλλο όταν πάει και τελειώσει το πανεπιστήμιο και γίνει μηχανικός, έχει να κάνει με κάποιο γραφείο, με σχεδίαση, με άλλο αντικείμενο... τι να κάνουμε.

Ορέστης: Όχι, δεν, δεν το βλέπω αυτό, νομίζω ότι και μπορεί να έγινε επιλογή με αυτό τον τρόπο μπορεί πράγματι να πήγαν επειδή ήταν ευκολότερο. Αλλά στην πορεία σας έχω διαπιστώσει ότι τα παιδιά αγάπησαν το σχολείο αγάπησαν τα εργαστήρια το κομμάτι του εργαστηριακό. Ήταν κάτι διαφορετικό από το μαυροπίνακα μέχρι το γυμνάσιο και νομίζω ότι είχαμε και υπάρχουν επιτυχίες και αλλαγή τρόπου σκέψης των μαθητών και πραγματικά το είδα που το βλέπω πάρα πολύ το είδα με τα θετικά και είχαμε θετικά αποτελέσματα με το φοιτήσουν σε ένα τέτοιο σχολείο.

Δηλαδή δεν βλέπετε ότι τα παιδιά έρχονται στο σχολείο σας, γιατί δεν έχουν τη δυνατότητα οικονομικά να σπουδάσουν και θέλουν να βγουν γρήγορα στην αγορά εργασίας.

... Είναι, είναι ένα ποσοστό που θα ήθελε πράγματι, για κάποιους λόγους, είτε οι γονείς τους ή το περιβάλλον ή αγαπούν κάποιο επάγγελμα, που θα θέλουν να πάνε κατευθείαν στο επάγγελμα να ασκήσει το επάγγελμα του γονέα τους ή κάτι άλλο, είναι και άλλη μία κατηγορία παιδιών που λέει ότι

εγώ λέει δεν μπορώ να σπουδάσω για κάποιους λόγους, έτσι δεν θα πάω παραπάνω αλλά είναι πολύ λίγο το ποσοστό αυτό, τα παιδιά που έχουν τη δυνατότητα και μπορεί να πάνε παραπάνω σε κάποιο πανεπιστήμιο, ... το ... δεν έχω δει, δεν έχω, δεν μου έχει τύχει, το πολύ θα είναι μία περίπτωση, αλλά είχαν άλλα κίνητρα για να μην προχώρησαν τις σπουδές τους, Όλα τα παιδιά που είχαν την δυνατότητα (εννοεί μαθησιακά) πήγαν παραπάνω, παραπάνω σε πανεπιστήμιο. Όσοι είχαν μαθησιακά τη δυνατότητα να πάνε παραπάνω, πήγαν όλοι.

Άρτεμις: Όχι εγώ διαφωνώ με αυτό, τα παιδιά που έχουν στόχο και σκοπό είτε είναι σε επαγγελματικό είτε στο επαγγελματικό Λύκειο, είτε είναι στο Γενικό Λύκειο είναι το ίδιο και το αυτό. Απλά αποφεύγει κάποια μαθήματα που ποτέ δεν της άρεσαν, ασχολούνται με μαθήματα που πραγματικά τους αρέσουν, είναι και πιο έτοιμες και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τουλάχιστον σε κάποιους τομείς.

Μενέλαος: Ναι, λέω ότι διαφωνώ με αυτό γιατί όπως είπαμε και πριν υπάρχει το μονοπάτι, η διέξοδος για την περαιτέρω σπουδές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Άρα όποιος ενδιαφέρεται πραγματικά μπορεί να το ακολουθήσει αυτό και μάλιστα οι εκπαιδευτικοί του σχολείου και ειδικά και των ειδικοτήτων της γενικής παιδείας για τα παιδιά που ενδιαφέρονται έχουν μεγαλύτερο μεράκι ασχολούνται πάρα πολύ μετά τα πανελληνίως εξεταζόμενα μαθήματα, Γιατί αυτό, γιατί, για το λόγο ότι τα παιδιά αυτά μπορεί να μην έχουν και τα χρήματα να ακολουθήσουν φροντιστήρια και τέτοια πράγματα και όποτε υπάρχει ένα ενδιαφέρον παραπάνω από τον εκπαιδευτικό και δει των ειδικοτήτων που είναι και περισσότερες οι ώρες της διδασκαλίας, υπάρχει μεγαλύτερο δέσιμο με τα παιδιά αυτά.

Ήρα: Δεν έχω να πω κάτι δεν έχω να σχολιάσω.

Κλειώ: ... Διαφωνώ.

Έχετε να σχολιάσει κάτι άλλο σε σχέση με αυτό;

Καταρχήν μπορούνε να προχωρήσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και έπειτα μπορούμε να πούμε ότι είναι παιδιά τα οποία είναι πιο συνειδητοποιημένα επιλέγουν να έχουν τη δυνατότητα για την τριτοβάθμια και παράλληλα αν έχουν και ένα πτυχίο στα χέρια τους .....το οποίο θα

τους δώσει τη δυνατότητα να βγουν στην αγορά εργασίας

Δεν το κάνουν πιστεύετε δηλαδή αναγκαστικά πάνε στο ΕΠΑ.Λ. επειδή δεν έχουν τα χρήματα για να σπουδάσουν;

Εγώ αυτό, δεν το δεν το έχετε δει.

Ευχαριστώ πολύ

Υπάρχει κάποιο μέρος αλλά δεν μπορώ να πω ότι είναι η πλειοψηφία αυτό, να μου πουν ότι δεν θέλουνε να πάνε στο Γενικό Λύκειο, γιατί οι περισσότεροι θέλουν να αποφύγουν τα αρχαία να το καταλάβω τώρα, ναι, το χω δει το λένε όλοι ναι

Όχι, λόγω χρημάτων ή λόγο τέτοιο;

Όχι δεν είναι η πλειοψηφία, δεν είναι αυτός ο κανόνας.

Σε αυτό το σημείο ολοκληρώθηκε η συνέντευξη. Μήπως θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Κρόνος: Να πω ότι υπάρχει ένα τεράστιο έλλειμμα, παρακαλώ τεράστιο έλλειμμα, ένα τεράστιο έλλειμμα το οποίο θα πρέπει να ανοίξουν, ο ελληνικός προσανατολισμός, υπάρχει ένα τεράστιο έλλειμμα προσανατολισμού των παιδιών αυτών όχι μόνο σχολικού επαγγελματικού ένα συνολικότερου προσανατολισμού, (...). Μακάρι το πρότυπο ΕΠΑ.Λ. να μπορέσει να μας βοηθήσει να καλύψουμε αυτό το τεράστιο έλλειμμα και θα αναφερθώ στην περίπτωση των συμβούλων οι οποίοι καταργήθηκαν, τεράστιο έλλειμμα συμβουλευτικής ....(....) Έχουνε, έχουν επιστρέψει στο σχολείο με τελείως διαφορετικό φοβικό προφίλ, η επιθετικότητα είναι η άλλη έκφραση της φοβικότητας .... (...) δεν τονίστηκε το κομμάτι της συμβουλευτικής μέσα στα ΕΠΑ.Λ. μπήκε ένα δίωρο θόλο στα πρότυπα χωρίς να ξέρουμε ακριβώς τι σημαίνει υπάρχει τεράστιο πρόβλημα αυτή τη στιγμή συνολικότερα και στην τεχνική ακόμα περισσότερο για το κομμάτι της συμβουλευτικής και το κομμάτι της ψυχοπαιδαγωγικής και το κομμάτι του προσανατολισμού. (...). Δεν είναι μόνο η αυτογνωσία, δεν είναι μόνο οι δεξιότητες οι ατομικές είναι και οι ομαδικές συμβουλευτικές συνολικές παρεμβάσεις είναι η θέματα που συζητούνται Ακόμα ακόμα και με το φίλο, Έτσι γυναικοκτονίες που λέγαμε που λέμε διάφορα πράγματα που πρέπει να

αποκατασταθούν τα παιδιά γίνονται καταναλώνουμε πράγματα, από τον Μπαρμπαστάθη στον πορνοστάθη και πάμε λέγοντας .... οτιδήποτε και πώς θα ανοίξουν τα σχολεία τι θα κάνουμε στα σχολεία Αυτό είναι το μεγάλο που δεν μας απαντάει, δεν απαντάει κανείς .... αυτό που θέλω να πω είναι ότι υπάρχει έλλειμμα Δημοκρατίας, η εκπαίδευση προχωράει στα τυφλά, μεγάλο πρόβλημα συναίνεσης, συνεννόησης (...) Ποιος εκπαιδευτικός θα στηρίζει ο πρότυπο ..... είναι ότι δεν έχει γίνει καμία επιμόρφωση ενημέρωση σε σχέση με τα πρότυπα (...). Γιατί στο υπουργείο, δηλαδή όταν με ρώτησε και αυτή και αυτή στο υπουργείο νομίζω ότι εμείς είμαστε δεν ξέρω τι είμαστε τίποτα, ... που θα δώσουν καθρεφτάκια του υπουργείου κι εγώ ... (...). Δηλαδή θα έπρεπε ήδη να προγραμματίζουμε τη Β τάξη να γίνονται ζυμώσεις να γίνονται διάφορες ειδικότητες (...) Επειδή έβαλες την ταμπέλα πρότυπο έγινε κάτι , βελτιώθηκε κάτι; ..... Τα χαρτιά για την μετάθεση τα έχω κάνει, εάν συνεχισθεί αυτό το καλαμπούρι εγώ δεν θα υπογράψω.... Έχω φύγει δεν υπογράφω μια απάτη ... Μου λες ότι θα έχω γραμματεία, Μου λες... και οι εκατό δουλειές έγιναν 200. .... βγήκε στη γύρα και είπε εγώ δεν θέλω την φραντζόλα σε 150 κομμάτια, θέλω έξι δικούς μου ανθρώπους και σε αυτούς τους έξι δικούς μου ανθρώπους, να κάνουμε πρότυπα, να μελετήσουμε να κάνουμε προτάσεις, χωρίς δημοκρατικές διαδικασίες... θα μας απαντήσουν ότι δέχονται ατομικά, ατομικά θα μας φέρουν το φάκελο θα εγκρίνουμε και θα ιδρύσουμε έξι πρότυπα. Δεν υπήρξε δημοκρατική διαδικασία, δεν ρωτήθηκε κανένας σύλλογος, διορίστηκαν ..... η προϋπόθεση ήταν , ... φτιάχτηκε ένα ς φάκελος ,, κτηριακά, ... Συναινούν οι διευθυντές.... Είχαν συγκεκριμένες προδιαγραφές .....

Ορέστης: ... Ναι είναι αρκετά δύσκολα τα πράγματα σε όλα τα επίπεδα πώς να το πάρεις και λόγω κορωνοϊού και λόγω οικονομικών δυσκολιών και όλα αυτά όλα και τα .... (...). γιατί δεν γίνεται ένας σχεδιασμός μακροχρόνιος ούτως ώστε να μπορέσουμε να φτάσουν σε ένα στόχο συγκεκριμένα και δεν έχω δεδομένα κάποια στοιχεία ... (...).

... Εκείνο που έχω να πω, είναι επειδή υπηρετώ αρκετά χρόνια και επαγγελματική εκπαίδευση, εύχομαι αυτή τη στιγμή αυτός ο τρόπος προσέγγισης, αναβάθμιση διαμέσου των προτύπων αλλά εγώ θα το έλεγα

πειραματικό το στάδιο αυτό να είναι να μπεις σε μία σωστή κατεύθυνση να έχουμε πραγματική σοβαρή αλλαγή βιβλίων, προσιτά και κατανοητά συμμαθητές, όχι αντιγραφές κάποιων βιβλίων από πανεπιστήμια και τα λοιπά η πρώην ΤΕΙ που τα παιδιά, δεν μπορούν να τα καταλάβουν και είναι δύσκολο ακόμα και το εκπαιδευτικό προσωπικό. Πρώτα από όλα να υπάρχουν στοχευμένα πάλι προγράμματα σπουδών, τα οποία και αυτά θέλουν ριζική αλλαγή μπορώ να πω, η καλύτερη συνεργασία μπορώ, να πω και με τα πρόγραμμα σπουδών ούτως ώστε να συνδέεται το θεωρητικό κομμάτι ενός μαθήματος ειδικότητας με το πρακτικό που γίνεται στο εργαστηριακό κέντρο και να είναι το εργαστηριακό κέντρο ένα σημείο ένας χώρος που τα παιδιά θα πάω να διασκεδάσουν, να περάσουν, δεν ξέρω τι καλά, στο εργαστήριο ηλεκτρολόγων μηχανολόγων αυτοκινήτων και τα λοιπά. Αν όλα αυτά γίνουν νομίζω έτσι και ταυτόχρονα να σεισθούν η τοπική, οι τοπικές κοινωνίες και γενικά ότι η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση είναι ένα κομμάτι το οποίο μπορεί να δώσει πάρα πολλά στα παιδιά, νομίζω θα επιτεύχθηκε ο στόχος στην ουσία στην πραγματικότητα της αναβάθμισης.

Άρτεμις: ... Στα πρότυπα ΕΠΑ.Α. θα ήθελα να πω ότι υπάρχει μία αύξηση παιδιών και ... ότι έχουμε εισροή παιδιών που δεν είναι μόνο χαμηλού κοινωνικοοικονομικού ... ότι πλέον τα παιδιά δεν είναι μόνο από γονείς με χαμηλό οικονομικό εισόδημα ... και καλοί μαθητές που στοχεύουν παραδείγματος χάρη σε ένα Πολυτεχνείο χωρίς όμως να έρθουν σε επαφή με τα αρχαία, τα Λατινικά την ιστορία και τα λοιπά Είναι πράγματα που δεν τους ενδιαφέρουν.

Μενέλαος: Νομίζω ότι το καλύψαμε το αντικείμενο και με τα καλά του και με τα κακά του. Αυτή είναι η δική μου πραγματικότητα. Και πιστεύω να βγει κάτι καλό κάποια χρήσιμα συμπεράσματα.

Ήρα: Όχι αλλά θεωρώ ότι είναι και θέμα διεύθυνσης, η λειτουργία των σχολείων αυτών γιατί είναι πάρα πολύ δύσκολο σχολειά. Θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό, πολύ σημαντικό είναι η γραμμή και η λειτουργία της διεύθυνσης. Όσον αφορά στη συμπεριφορά των παιδιών, ... δηλαδή άλλο αυτό ότι σε ένα άλλο σχολείο και μικρότερης ηλικίας παιδιά πρέπει στους όρους από την αρχή εδώ ίσως κάποιες φορές χρειάζεται και η παρέμβαση

της διεύθυνσης, και όταν η διεύθυνση είναι στιβαρή λειτουργεί και καλά το πράγμα σε σχόλια που δεν είναι υπάρχει θέμα με αυτά τα παιδιά..... Άσχετο από το πρότυπο, ειδικά που στα σχολεία αυτά τα παιδιά έχουν και αποκλίνουσες συμπεριφορές.

Κλειώ: Να προσθέσω ότι κάποια στιγμή η πολιτική ηγεσία πρέπει να μας αντιμετωπίσει σαν συνεργάτες ... κάποια στιγμή πρέπει να το ξεκινήσει πρέπει να βγάλεις στιγμή που ξεκινήσει (γέλια) αυτό.

Παράρτημα Χ (Εκπρόσωποι κομμάτων και φορέων)

Χαρακτηριστικά αποσπάσματα ομιλιών

ΝΙΚΗ ΚΕΡΑΜΕΩΣ (Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων): ...

Έναν πυλώνα, που αντιμετωπίζεται, ως το «αποπαίδι» της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, ενώ μπορεί να είναι εξαιρετικά σημαντικός μέτοχος της διαδικασίας. Είναι εξαιρετικά σημαντικός, κρίσιμος ρόλος αυτός, που έχει να διαδραματίσει η επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και η δια βίου μάθηση, συνολικά, στην εκπαίδευση της χώρας μας. Είναι ένας δυναμικός πυλώνας εκπαίδευσης, που έχει τη δυνατότητα να αποτελέσει ένα σύγχρονο εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής, να απαντήσει στις προκλήσεις, που θέτει η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση, να αντιμετωπίσει μείζονα κοινωνικά ζητήματα, όπως η νεανική ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Κυρίες και κύριοι, κεντρική στόχευση στις μεταρρυθμίσεις, που εισηγούμαστε, με το παρόν, είναι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση από λύση ανάγκης για λίγους, να καταστεί συνειδητή επιλογή για τους πολλούς και εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής. Να προσφέρει στους νέους μας εναλλακτικές ουσιαστικές επιλογές εκπαίδευσης και καριέρας, ποιοτικές θέσεις εργασίας. Απαντάμε, άμεσα, στις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, με την ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό της επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης και σε κεντρικό και σε περιφερειακό επίπεδο.

... Όλα αυτά, για να δώσουμε ποιοτικές θέσεις εργασίας στα παιδιά μας, να δώσουμε διεξόδους, γιατί διαφορετικά, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τόσα χρόνια, τώρα, εθελουφλούμε. Παρέχουμε επαγγελματική εκπαίδευση, χωρίς να έχουμε δει πραγματικά τι γίνονται μετά αυτά τα παιδιά και αν έχουν διέξοδο, σε ποιοτικές θέσεις εργασίας.

... Εκεί, λοιπόν, προβλέπεται η ίδρυση, για πρώτη φορά, των πρότυπων επαγγελματικών λυκείων. Χτίζουμε πάνω στο θεσμό των πρότυπων σχολείων, τα οποία έχει αγκαλιάσει η ελληνική κοινωνία και περνάμε ένα ξεκάθαρο μήνυμα στήριξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα πρότυπα αυτά επαγγελματικά λύκεια θα λειτουργήσουν, ως

πυλώνες του συνολικού στρατηγικού σχεδιασμού αναβάθμισης του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι μαθητές θα εισάγονται στη βάση του απολυτηρίου του γυμνασίου, στη βάση της επίδοσης τους στο γυμνάσιο και οι εκπαιδευτικοί θα επιλέγονται και αυτοί, όπως ακριβώς επιλέγονται και στα πρότυπα και πειραματικά σχολεία, με αντίστοιχες διαδικασίες. Δίνεται η δυνατότητα ίδρυσης νέων επαγγελματικών λυκείων, αλλά και η μετατροπή ήδη λειτουργούντων επαγγελματικών λυκείων, ύστερα από διαδικασία ουσιαστικής αξιολόγησης, προκειμένου, σταδιακά, τα σχολεία αυτά να λειτουργήσουν, ως πιλότοι, μιας συνολικής μεταρρύθμισης, που αφορά όλη την επαγγελματική εκπαίδευση της χώρας και προβλέπουμε τη συνεργασία των πρότυπων επαγγελματικών λυκείων με επιχειρήσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να έρχονται σε επαφή, με τον πραγματικό κόσμο της εργασίας, να μαθαίνουν από την εμπειρία τους εκεί και έτσι, η μελλοντική τους ένταξη στην αγορά θα καθίσταται ευχερέστερη.

... Είναι νομίζω σημαντικό να σημειώσουμε ότι προβλέπεται στο νομοσχέδιο και η ίδρυση κέντρου επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων των ΕΠΑΛ, στα πρότυπα ΕΠΑΛ, με στόχο τη συνεχή και πολύπλευρη ενημέρωσή τους και τη διατήρηση υψηλού επιπέδου παροχής επαγγελματικής εκπαίδευσης στους μαθητές.

... να δούμε πρώτα τι ανάγκες έχει η αγορά, τι ανάγκες έχει η οικονομία, γιατί ο στόχος μας είναι να δώσουμε διεξόδους στους νέους. Ακολουθείται, λοιπόν, το ίδιο σήμα ανίχνευσης των πραγματικών αναγκών της αγοράς και, εν συνεχεία, διαμόρφωσης των ειδικοτήτων, βάσει των πραγματικών αναγκών της οικονομίας μας.

... Λέτε, δεν εισάγουμε καινοτομίες. Το σέβομαι, αλλά θα διαφωνήσω. Θεωρώ, ότι η ίδρυση πρότυπων επαγγελματικών λυκείων είναι μια καινοτομία

... Θα ήθελα να κλείσω, κύριε Πρόεδρε, με το εξής: Επειδή ακούστηκε η κριτική ότι ωθούμε στη μία ή την άλλη επιλογή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, θέλω να είμαι ξεκάθαρη. Δεν ωθούμε κανέναν σε τίποτα. Αυτό που κάνουμε και αυτό, για το οποίο πασχίζουμε, είναι να

δώσουμε ποιοτικές εναλλακτικές επιλογές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε κάθε επίπεδο του εθνικού πλαισίου προσόντων. Αυτό κάνουμε. Δίνουμε εναλλακτικές, δίνουμε διεξόδους στους νέους μας. Και απώτερος στόχος είναι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, που είναι διαχρονικά «αποπαίδι», στη χώρα μας, στο εκπαιδευτικό σύστημα, να καταστεί βασικός συντελεστής του εκπαιδευτικού συστήματος.

... Το λέω, γιατί πραγματικά διάβασα, με μεγάλο ενδιαφέρον τις προτάσεις σας και, με χαρά, διαπίστωσα, ότι συγκλίνουμε σε πολλά σημεία. Πάρα πολλά από αυτά, που προτείνετε, είναι ήδη μέσα στο νομοσχέδιο και αυτό με χαροποιεί ιδιαίτερα.

... Νέα Προγράμματα Σπουδών για Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Και αυτό έχει δρομολογηθεί, όπως ξέρετε, από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και βιβλία, νέα βιβλία, όπως πολύ σωστά, μου υπενθυμίζει η Υφυπουργός για τα ΕΠΑΛ. Εδώ είμαστε, λοιπόν. Χαίρομαι, που συγκλίνουμε, σε τόσα πολλά σημεία, εδώ είμαστε να επιφέρουμε βελτιώσεις, να κάνουμε αλλαγές, εάν κάτι υπάρχει στη σύνθεση που διαφωνείτε, είμαστε εδώ για να το αλλάξουμε.

ΙΑΣΩΝ ΦΩΤΗΛΑΣ (Εισηγητής της Πλειοψηφίας): Λέω «τιμή», γιατί, αφενός, αυτό το νομοσχέδιο «κινείται στις ράγες» των προεκλογικών μας δεσμεύσεων, για μεταρρυθμίσεις και αφετέρου, γιατί το συγκεκριμένο νομοσχέδιο κάνει μια πολύ σημαντική τομή, στη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική τεχνική εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, ζητήματα των οποίων η αντιμετώπιση, όσο και αν ακούγεται περίεργο σε κάποιους, απασχολεί το νεοελληνικό κράτος, ήδη από τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια και δεν είναι σχήμα λόγου.

... Φαίνεται, όμως και δεν θέλω να μειώσω τις προσπάθειες καμίας κυβέρνησης της Μεταπολίτευσης ότι η επαγγελματική εκπαίδευση, στη χώρα μας ή, αν προτιμάτε τον όρο «μέση τεχνική εκπαίδευση», δεν κατάφερε να πετύχει τον κύριο στόχο της, να γίνει, δηλαδή, ελκυστική επιλογή, για τη μεγάλη πλειοψηφία των μαθητριών και μαθητών μας και να ανακτήσει, να αποκτήσει, ένα καλό όνομα στην κοινωνία, ευρύτερα.

... Αναφέρω, εδώ, ενδεικτικά, ίσως το πιο επιτυχημένο γερμανικό μοντέλο, όπου το 70% των μαθητών κατευθύνεται στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και μόνο το 30% στα γενικά λύκεια. Στην Ελλάδα, τα ποσοστά είναι περίπου τα αντίστροφα. Το αποτέλεσμα της επίτευξης του στόχου αυτού ήταν πολλαπλά θετικό, για τις χώρες αυτές και αρνητικό για τη δική μας.

... Πρέπει, λοιπόν, να το πούμε ξεκάθαρα. Η καλά θεμελιωμένη μέση τεχνική εκπαίδευση με ειδικότητες, που να ανταποκρίνονται, μας ανάγκες μας αγοράς εργασίας και σύγχρονες αναβαθμισμένες δομές διά βίου μάθησης, αποτελούν βασικούς παράγοντες αύξησης μας απασχόλησης και, συνολικά, ανάπτυξης μιας σύγχρονης χώρας, γιατί το οξύμωρο – φαίνεται στην Ελλάδα, το έχουμε αυτό το φαινόμενο – έχουμε ανεργία νέων και ταυτόχρονα, υπάρχει αυξημένη ζήτηση για συγκεκριμένες ειδικότητες, για τεχνικά επαγγέλματα, χωρίς, ωστόσο ανταπόκριση.

... Ο δεύτερος τρόπος αναβάθμισης μας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης θα είναι με την ίδρυση Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων. Κύριε Φίλη, συγκρατηθείτε, μιλάμε για πρότυπα. Ξέρω ποια είναι η θέση μας, αλλά αυτή είναι η επιλογή μας και δεν το κρύψαμε, άλλωστε. Από την πρώτη μέρα, είχαμε πει, ότι είμαστε υπέρ των προτύπων και αυτό κάνουμε. Αυξάνουμε και τα Γενικά και τα Επαγγελματικά.

... Όπως είχαμε, λοιπόν, υποσχεθεί στην προεκλογική περίοδο, τα πρότυπα ΕΠΑΛ θα λειτουργήσουν, όπως τα αντίστοιχα πρότυπα σχολεία στη γενική εκπαίδευση, δηλαδή, ως πιλότος για την εξάπλωση της μεταρρύθμισης σε όλα τα επαγγελματικά λύκεια της χώρας μας, με τους μαθητές να επιλέγονται, με βάση το απολυτήριο γυμνασίου και τους καθηγητές με βάση τα προσόντα τους.

... Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, ύστερα από τρεις συνεδριάσεις και την ακρόαση φορέων, όπου όλοι οι φορείς πλην ενός, εκφράστηκαν θετικά για το νομοσχέδιο, είναι προφανές ότι με το παρόν νομοσχέδιο γίνεται μια μεγάλη αλλαγή. Το παραδέχθηκαν και κάποιοι εκ των Εισηγητών της Αντιπολίτευσης ότι γίνεται μια μεγάλη αλλαγή, μια κρίσιμη αλλαγή, στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης της μέσης τεχνικής εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της δια βίου μάθησης. Είναι αλλαγές, που

θα τις κάνουν μια ελκυστική προοπτική για τις νέες και τους νέους της πατρίδας μας και θα τους δώσουν μια πολύ σημαντική διέξοδο, στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

... Το είπα, χθες, στην επί των άρθρων συζήτηση, το μοντέλο του «όλοι θα σπουδάζουν στο πανεπιστήμιο» μπορεί να βοήθησε την κοινωνική άνοδο, τις προηγούμενες δεκαετίες, στην Ελλάδα, αλλά τώρα και ειδικά, τα τελευταία 20 χρόνια, δυστυχώς, οδηγεί σε αδιέξοδα και, στην καλύτερη περίπτωση, στη μετανάστευση στο εξωτερικό και στο γνωστό brain drain. Δεν είναι «κουτόφραγκοι» οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης, που το έχουν αλλάξει. Το αντίθετο συμβαίνει, εμείς δεν κάναμε όσα έπρεπε, για τις αναγκαίες αλλαγές και, τώρα, πληρώνουμε το βαρύ τίμημα της υψηλής διαρθρωτικής ανεργίας. Και λέω «διαρθρωτική», γιατί ακριβώς αυτή είναι η μορφή της ανεργίας, που έχουμε, ειδικά τις δύο τελευταίες δεκαετίες.

... Δεν έχουμε, δηλαδή, προσωπικό σε δεξιότητες, που θέλουν οι επιχειρήσεις και οι καλοπληρωμένες μάλιστα – σε μερικές, μάλιστα, δεν απαιτείται αναγκαστικά πτυχίο πανεπιστημίου. Άρα, έχουμε πλεόνασμα σε αποφοίτους πανεπιστημίων, με μεταπτυχιακά και διδακτορικά, που αναγκάζονται να φύγουν έξω. Αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί. Η συγκράτηση του brain-drain σχετίζεται και με τις αλλαγές, στον τομέα της επαγγελματικής ή μέσης τεχνικής εκπαίδευσης.

... Αυτό που εμείς νομοθετούμε σήμερα είναι, για να μη ζούμε τέτοιες καταστάσεις στο μέλλον. Δίνουμε, δηλαδή, τη δυνατότητα της λεγόμενης διαπερατότητας, ώστε οι μαθητές, οι μαθήτριες, οι σπουδαστές, οι σπουδάστριες να έχουν πρόσβαση, σε οποιαδήποτε βαθμίδα της εκπαίδευσης και στην επαγγελματική. Λέμε, όμως και κάτι επιπλέον, εξίσου σημαντικό και θα το πω και στην Ολομέλεια, απευθυνόμενος στην ελληνική οικογένεια: Ότι όλοι μας πρέπει να ζαναδούμε το θέμα της εκπαίδευσης, υπό το πρίσμα των τεράστιων αλλαγών, που συντελούνται στην κοινωνία, στην Ευρώπη και στον κόσμο και την ανάγκη τα παιδιά μας να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες, που πραγματικά θα τους βοηθήσουν στην προκοπή τους.

ΜΕΡΟΠΗ ΤΖΟΥΦΗ (εισηγήτρια του ΣΥΡΙΖΑ και εκπρόσωπος της ελάσσονος αντιπολίτευσης): ... Η φράση του κ. Μητσοτάκη, για τον ψυκτικό από το Περιστερί, μας είχε προϊδεάσει. Ενδεικτικά, εδώ και 19 μήνες, η Κυβέρνηση απαξίωσε τη μαθητεία των ΕΠΑΛ και υπονόμευσε το πρόγραμμα «Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ». Καθιέρωσε ένα άδικο σύστημα μοριοδότησης των εκπαιδευτών στα δημόσια ΙΕΚ, υποχρέωσε τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας να λειτουργήσουν, με τους μισούς μόνιμους εκπαιδευτικούς, δεν πραγματοποίησε, δίχως καμία δικαιολογία, τις εξετάσεις πιστοποίησης των αποφοίτων στο ΕΠΑΛ.

... Σήμερα, με το νομοσχέδιο, καταλαβαίνουμε πλήρως πώς η Νέα Δημοκρατία εννοούσε την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με αδικαιολόγητη βιασύνη και δίχως διαβούλευση σας - επί της ουσίας, την κοινωνική κινητικότητα, δημιουργεί στεγανά και επικροτεί ταξικούς αποκλεισμούς.

... Διαχρονικά, για τις κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας- παρά τα λεγόμενα - η επαγγελματική εκπαίδευση ήταν ο φτωχός και παραμελημένος συγγενής. Ήταν η μόνη επιλογή, που θα μπορούσαν να έχουν τα παιδιά, από το Περιστερί, να γίνουν ψυκτικοί. Δεν έχουν περάσει πολλά χρόνια, από τότε που η Κυβέρνηση Σαμαρά αποφάσισε τη διάλυση των ΕΠΑΛ, με τον κύριο Αρβανιτόπουλο, στο Υπουργείο Παιδείας, να καταργεί σημαντικές και κρίσιμες ειδικότητες και τον κ. Μητσοτάκη, στη θέση του Υπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης, να υπογράφει τη διαθεσιμότητα 2.500 εκπαιδευτικών !

... Κύριο στοιχείο του νομοσχεδίου δεν είναι άλλο, παρά η πλήρης υπαγωγή της επαγγελματικής εκπαίδευσης, στις ανάγκες της αγοράς και των επιχειρήσεων, σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες και τα συμφέροντα.

... Με το νομοσχέδιο, δημιουργούνται πρότυπα ΕΠΑΛ, με μοναδική πρωτοτυπία τον απόλυτο έλεγχο του προγράμματος σπουδών και των ειδικοτήτων, από τους εκπροσώπους της αγοράς. Εισάγεται η σκληρή και με όρους αγοράς αξιολόγηση και προωθείται ο κατακερματισμός και οι διαχωρισμοί, έναντι της καθολικής ενίσχυσης των σχολείων, που εμείς είχαμε κάνει πράξη.

... Κυρία Κεραμέως, εμείς θεωρούμε ότι αυτό το χρονικό διάστημα, καταναλώσατε το χρόνο σας στο να σχεδιάσετε το παρόν νομοσχέδιο, το οποίο, κατά την γνώμη μας, ουσιαστικά παραδίδει την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην αγορά και την κερδοφορία.

... Έτσι, όμως, αντιμετωπίζει την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, κυρίως, ως κατάρτιση, υποβαθμίζοντας την θεσμικά. Από πέρσι, με το νόμο, που είχατε φέρει για την αναβάθμιση του δημόσιου σχολείου, σας είχαμε επισημάνει την πλήρη απουσία οποιασδήποτε πρότασης για τα επαγγελματικά λύκεια, σε αντιδιαστολή με τις ρυθμίσεις για το γενικό λύκειο. Αντί, λοιπόν, η επαγγελματική και η γενική εκπαίδευση να αντιμετωπίζονται, ως δύο ισότιμοι πυλώνες, υποβαθμίζετε την επαγγελματική και τη μετασχηματίζετε σε κατάρτιση.

... Η Κυβέρνηση από μόνη της κλωτσάει μια μοναδική ευκαιρία. Ποια είναι αυτή; Τη λειτουργία εκπαιδευτικών μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης, που θα καλύπτουν όλο το φάσμα προσόντων, στα μεσαία επίπεδα 3, 4 και 5 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, δημιουργώντας μια διακριτή και αξιόπιστη εκπαιδευτική διαδρομή επαγγελματικής εκπαίδευσης, ομοίως και μια ισότιμη εναλλακτική επιλογή για τους εφήβους, που τολμούν να μην έχουν, ως μονοσήμαντο όνειρό τους, μια οποιαδήποτε, σώνει και καλά, πανεπιστημιακή σχολή.

... Ένα νομοσχέδιο για την κατάρτιση, που αγορεύεται σε βασικό πεδίο αναφοράς και που σε αυτό οφείλει να προσαρμοστεί η επαγγελματική εκπαίδευση, για την οποία γίνεται μία και μόνο μία αναφορά, στην ίδρυση των Πρότυπων Επαγγελματικών Λυκείων.

... Η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει, για ακόμη μια φορά, το αποπαίδι της εκπαίδευσης.

... Είναι, επίσης, κοινή διαπίστωση ότι η σύγχρονη αποτελεσματική και εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση είναι μοναδικό όχημα προόδου, για την Ελλάδα. Αυτό, όμως, πρακτικά, τι σημαίνει; Αναβαθμισμένες σπουδές, σύγχρονα εργαστήρια, υποδομές και εξοπλισμός, εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, ώστε τα νέα παιδιά να θέλουν να ανοίξουν τους ορίζοντές τους και σε αυτήν την κατεύθυνση, σπουδάζοντας σε ειδικότητες, που επιθυμούν και που έχουν ανταπόκριση στην αγορά, προσφέροντας

επαγγελματική προοπτική στους νέους και, ταυτόχρονα, προοπτική προόδου και εκσυγχρονισμού για τη χώρα μας.

... Από την άλλη, η κριτική ικανότητα επιλογής αποκτάται, μόνο μέσα από τη γνώση και, στην προκειμένη περίπτωση, μέσα από το ουσιαστικά ανύπαρκτο σήμερα μάθημα επαγγελματικού προσανατολισμού, που θα πρέπει να διδάσκεται, με κέντρο βάρους την ανίχνευση των ιδιαίτερων κλήσεων του κάθε μαθητή, σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου.

... Απέναντι, λοιπόν, σε αυτές τις ανάγκες η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, δυστυχώς, λειτουργεί μονοσήμαντα. Προωθεί ένα νομοσχέδιο, που ανταποκρίνεται, μόνο στα αιτήματα της αγοράς και υιοθετεί τις προτεραιότητες, που κατά καιρούς έχουν επισημανθεί από επαγγελματικούς φορείς, ενώ, από την άλλη, έρχεται και απαξιώνει το εκπαιδευτικό κομμάτι, ξεχνώντας τη βασική του αποστολή, που είναι η παροχή μόρφωσης, με σκοπό την ηθική, πνευματική και επαγγελματική αγωγή όλων...

... Φτάσατε να ισχυριστείτε, ότι η πλειοψηφία των κοινωνικών εταίρων συμφωνεί μαζί σας, ενώ στην πραγματικότητα, διαφωνεί, με μια σειρά από επιλογές, που εισηγείστε, για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και ως παράδειγμα αυτού, αναφέρω την ίδρυση των επαγγελματικών σχολών κατάρτισης και την υποβάθμιση της μαθητείας του ΟΑΕΔ. Όλοι απέναντι, εκτός από τον ΣΕΒ !

... Ένα θέμα, το οποίο λέτε και ζαναλέτε και εσείς και ο κύριος Εισηγητής, είναι αυτό το περίφημο θέμα της διαπερατότητας. Η πραγματικότητα γι' αυτό είναι ότι για την πλειοψηφία των ανθρώπων δεν υπάρχει διαπερατότητα, δηλαδή, γι' αυτούς, που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα. Και τι εννοώ με αυτό; Εννοώ την οργάνωση και τη νέα μορφή των ΙΕΚ, τα οποία τα εντάσσετε στην τυπική εκπαίδευση. Αυτό που επιδιώκετε είναι την ανωτεροποίηση και την ανωτατοποίηση του εκπαιδευτικού προϊόντος, την εναλλακτική είσοδο στο πανεπιστήμιο, χωρίς πανελλήνιες γι' αυτούς, που θα επιλέξουν το σωστό πάροχο κατάρτισης, τη δυνατότητα συμψηφισμού μονάδων και χρόνου επαγγελματικής κατάρτισης, με αντίστοιχες ακαδημαϊκής εκπαίδευσης.

Το σύστημα, που εισηγείστε, έχει δύο βασικούς στόχους. Τη μείωση των εισερχομένων στη μη υποχρεωτική λυκειακή δευτεροβάθμια και την ποιοτική αποσυμφόρηση της λυκειακής εκπαίδευσης, με την κατεύθυνση των ευπαθών και ευάλωτων στη μεταγυμνασιακή διττή επαγγελματική κατάρτιση. Δημιουργείτε, δηλαδή, με τον τρόπο αυτόν, ένα λύκειο με λιγότερους μαθητές και με μικρότερες διακυμάνσεις στη μαθησιακή δυναμική, αφού οι κοινωνικά πιο αδύναμοι θα οδηγούνται στην επαγγελματική.

... Μιλήσατε, επίσης για «κοινωνικό ασανσέρ». Εδώ, απλώς, θα σας πω τι κάναμε εμείς. Δεν θα αναφερθώ στην αριστεία, γιατί είπα ότι αυτό, που προωθείτε, είναι αριστεία για τους λίγους και εξήγησα και εγώ και άλλοι συνάδελφοι από την Αντιπολίτευση, ... την αναγκαιότητα να μην μιλάμε για πρότυπα ΕΠΑΛ, αλλά για πειραματικά ΕΠΑΛ. Δηλαδή, για όλα τα ΕΠΑΛ.

... Και εμείς το κάναμε πράξη, με τις παρεμβάσεις για μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ και την τάξη μαθητείας, που, μάλιστα, το είδε και το μαθητικό δυναμικό και οι οικογένειές τους γι' αυτό και αυξήθηκε από το 28,2% στο 33,9% και σας ανέφερα χτες και το τι έχει πει η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2020.

... Πάμε, τώρα, στο «κοινωνικό ασανσέρ». Εδώ εμείς, σε δύσκολες συνθήκες, με την αναβάθμιση των ΕΠΑΛ, γιατί από εκεί κυρίως ήταν η διαρροή, αλλά και με άλλα, με τα σχολικά γεύματα, τη μείωση του εξεταστικού φόρτου, καταφέραμε να μειώσουμε τη σχολική διαρροή, κάτω από 6% και επίσης την ίδια χρονική περίοδο, με βάση τα ευρωπαϊκά επίσημα δεδομένα, έχουμε αύξηση του ποσοστού των αποφοίτων από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα των κατεχόντων μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών και διδακτορικούς τίτλους σπουδών.

... Για την πρακτική άσκηση στα πρότυπα ΕΠΑΛ δεν αναφέρεται τίποτα για αμοιβή και για την πρακτική άσκηση μαθητεία των ΕΣΚ, επίσης δεν αναφέρεται ρητά αμοιβή και ασφάλιση, αναφέρεται μόνο, ως δυνατότητα. Προφανώς, αυτό δεν κατοχυρώνει το μισθό και την ασφάλιση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΣ (Ειδικός Αγορητής του Κ.Κ.Ε.): ... Νομίζω ότι όλες οι κυβερνήσεις κατέβαλαν φιλότιμες προσπάθειες να παρουσιάσουν

έργο στην τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση -θυμόμαστε την κυρία Γιαννάκου, θυμόμαστε την κυρία Διαμαντοπούλου, θυμόμαστε την Κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, τον κ. Γαβρόγλου - για να την αναβαθμίσουν. Το αποτέλεσμα, βεβαίως, είναι γνωστό. Κάθε φορά, βρισκόμαστε σε εκείνο το σημείο, στο οποίο βρισκόμαστε και σήμερα, σε ένα τμήμα της εκπαίδευσης, το οποίο έχει πάρα πολλά προβλήματα.

... Χρειάζεται να γίνει αναβάθμιση στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση; Η απάντηση είναι βεβαίως ναι, οπωσδήποτε ναι. Τι εννοούμε, όμως, με την αναβάθμιση; Για μας αναβάθμιση είναι να υπάρξουν επιτέλους σύγχρονα εργαστήρια, υποδομές, εξοπλισμός, μέσα στα σχολεία, για να μπορούν ακριβώς οι νέοι και οι νέες, που σπουδάζουν, να σπουδάζουν στις ειδικότητες, που εκείνοι επιθυμούν και όχι να σπρώχνονται σε άσχετες, αρκετές φορές, επειδή δεν διδάσκονται αυτές οι ειδικότητες στα σχολεία, που έτυχε να ζουν κοντά και, βεβαίως, να έχουν αυτοί οι νέοι άνθρωποι πλήρη εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα, στη διάρκεια της μαθητείας τους, να έχουν – ακούστε το αυτό – πιστοποίηση, μέσα στο πτυχίο τους, με το πτυχίο τους, και όχι να κουνιγάνε να την παίρνουν αυτή την πιστοποίηση, από δω και από κει, αργότερα και να τη χρυσοπληρώνουν και, βεβαίως, να έχουν το δικαίωμα της πρόσβασης, το δικαίωμα στην εργασία.

... Τι κάνει για όλα αυτά το νομοσχέδιο; Νομίζω ότι τα απορρίπτει, εν τοις πράγμασι όλα αυτά και η Νέα Δημοκρατία προωθεί ένα νομοσχέδιο, που είναι, κυριολεκτικά, θα μπορούσε να πει κανείς, σε πολύ μεγάλο βαθμό, ένα αντίγραφο από την καλοκαιριάτικη έκθεση, που δημοσίευσε ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων για το ίδιο θέμα, γιατί ενδιαφέρεται, όπως καταλαβαίνετε και εκείνος πάρα πολύ.

... Ιδρύονται Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια. Σιγά, σιγά θα επεκταθούν, λένε, σε όλη τη χώρα. Με λίγα λόγια, εισάγεται η κατηγοριοποίηση των σχολικών μονάδων και στην επαγγελματική εκπαίδευση, γιατί αυτά θα είναι κάτι καλύτερο από τα τυπικά, από τα απλά Επαγγελματικά Λύκεια.

Είπε κάτι έξυπνο η Υπουργός, το επανέλαβε, μάλλον, γιατί είναι κάτι, που λέγεται, σε σχέση με αυτό το νομοσχέδιο: ότι θέλει η Κυβέρνηση να μετατρέψει την επαγγελματική εκπαίδευση – κατάρτιση, από λύση ανάγκης για λίγους, σε συνειδητή επιλογή για τους πολλούς. Είναι έξυπνο, αλλά

εξαρτάται από το πώς το βλέπει κανείς. Κοιτάζετε, η διακοπή της σχολικής εκπαίδευσης, από τα δεκαπεντάχρονα παιδιά και η πρόωγη στροφή τους στην κατάρτιση, θα είναι οπωσδήποτε μια λύση ανάγκης για τα παιδιά των εργατικών λαϊκών οικογενειών, όμως, η φτηνή και η εφήμερη κατάρτιση, την οποία έχουν ανάγκη η εργοδοσία και οι μεγάλοι επιχειρηματικοί όμιλοι, αυτή αποτελεί επιλογή, συνειδητή επιλογή, όχι των παιδιών, αλλά της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

... Εν πάση περιπτώσει και καταλήγοντας, βασική επιδίωξη του νομοσχεδίου είναι να εναρμονίσει την επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση, με τη λεγόμενη αγορά εργασίας. Αλήθεια, για ποια αγορά εργασίας μιλάμε; Γιατί να μην την πούμε «ζούγκλα»;

... Όσον αφορά στο νομοσχέδιο, το καλοκαίρι, που μας πέρασε, ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων παρουσίασε τις θέσεις του για την επαγγελματική εκπαίδευση. Τι πρότεινε ο ΣΕΒ; Την υπαγωγή των επιμέρους συστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης σε μια ενιαία διοικητική δομή του Υπουργείου Παιδείας, τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, τη σύσταση ολιγομελούς επιτελικού οργάνου, αποκεντρωμένη διοίκηση σε περιφερειακό - τοπικό επίπεδο και βεβαίως, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο να καλύπτει αυτή η εκπαίδευση όλο το φάσμα των δεξιοτήτων στα επίπεδα 3, 4 και 5 του εθνικού πλαισίου προσόντων. Για τη μαθητεία, πρότεινε το λεγόμενο δυικό μοντέλο και σχολείο και εργασία, δηλαδή, ταυτόχρονα, με σταδιακή αύξηση, όμως, του χρόνου εργασίας και το ίδιο επίσης και για την πρακτική άσκηση και με την υποσημείωση της διασύνδεσης μεταξύ τους.

... Πρότεινε, φυσικά, ευελιξία, συμβάσεις, με εμπλοκή και των κοινωνικών εταίρων, κινητικότητα οριζόντια, κάθετη, διαγώνια, ίσως δικτύωση και οπωσδήποτε, αλίμονο, ζήτησε και την κρατική χρηματοδότηση για το κόστος της. Από την άλλη μεριά, τώρα, τι ζήτησαν και τι ζητούν οι μαθητές και οι σπουδαστές της επαγγελματικής εκπαίδευσης; Ζητούν σύγχρονα και επαρκή εργαστήρια, ζητούν υποδομές, σύγχρονο εξοπλισμό, να σπουδάζουν στις ειδικότητες, που αυτά τα παιδιά, οι ίδιοι μαθητές, επιθυμούν, ζητούν μαζικές προσλήψεις μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού, ζητούν πλήρη εργασιακά και εκπαιδευτικά δικαιώματα, στη διάρκεια της μαθητείας και της πρακτικής, ζητούν πιστοποίηση, μέσα στο πτυχίο και όχι αυτό το αέναο

κυνηγητό προσόντων, ζητούν ριζικές αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα και τα απαρχαιωμένα βιβλία - ορισμένα από τα οποία δεν ανταποκρίνονται, δεν έχουν καμία σχέση με το σήμερα - ζητούν προγράμματα, ώστε να ανταποκρίνονται στις εξελίξεις της επιστήμης και της τεχνολογίας.

... Με λίγα λόγια, οι μαθητές, οι σπουδαστές και οι εκπαιδευτικοί ζητούν την πραγματική αναβάθμιση των σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης. ... Παράπονο, βέβαια, όλοι αυτοί δεν είχαν ούτε με τις προηγούμενες κυβερνήσεις, που όλα τα τελευταία χρόνια, τις δικές τους προτάσεις και ανάγκες ικανοποιούσαν, τότε με τα ΤΕΛ - ΤΕΣ της δεκαετίας του 90 - είμαστε πιο παλιοί λιγάκι εμείς και το θυμόμαστε - τότε με τα ΤΕΕ του Αρσένη, φέραμε τα ΕΠΑΛ - ΕΠΑΣ της κυρίας Γιαννάκου, κατόπιν με το νέο ΕΠΑΛ του κυρίου Αρβανιτόπουλου και τελευταία, με το έτος μαθητείας του ΣΥΡΙΖΑ, πριν φτάσουμε στο σημερινό νομοσχέδιο της Νέας Δημοκρατίας, το οποίο υλοποιεί σχεδόν όλα όσα ζήτησε ο ΣΕΒ από το περασμένο καλοκαίρι.

... Για μια ακόμα, βέβαια, φορά και από μια ακόμα κυβέρνηση, οι μαθητές και οι σπουδαστές έμειναν «μπουκάλα» - όπως λέμε - καθώς αγνοήθηκαν τα αιτήματα και οι ανάγκες τους.

... Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι η οικονομία είναι αυτή, που καθορίζει την εκπαίδευση και όχι, βέβαια, το αντίστροφο.

ΣΟΦΙΑ- ΧΑΙΔΩ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (Ειδική Αγορήτρια της Ελληνικής Λύσης): ... Σχετικά με την ίδρυση των πρότυπων επαγγελματικών λυκείων, λέτε ότι μπορούν να χαρακτηρίζονται, ως τέτοια και ΕΠΑΛ, που ανήκουν σε Νομικά Πρόσωπα Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα, ΜΚΟ και εδώ;

... Το μειωμένο ενδιαφέρον για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στην Ελλάδα, οφείλεται σε πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες, τόσο κοινωνικούς όσο και οικονομικούς. Έχει αφεθεί να κρίνεται, ως μία εκπαιδευτική διαδρομή υποδεέστερης αξίας και μία επιλογή των μαθητών, με τις λιγότερες καλές επιδόσεις στο σχολείο. Και γι' αυτό έχει μερίδιο ευθύνης και η απουσία ορθού επαγγελματικού προσανατολισμού.

... Η πορεία προς το πανεπιστήμιο παρουσιάζεται, ως μονόδρομος, για τους περισσότερους μαθητές. Έτσι, δημιουργείται, προφανώς, ανισορροπία στην αγορά εργασίας. Συνέπεια αυτού είναι η όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων, αλλά και η διαιώνιση της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας. ... Εμείς στην Ελληνική Λύση πιστεύουμε, ότι βασική προϋπόθεση για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αποτελεί η υιοθέτηση και εφαρμογή ενός σύγχρονου συστήματος ποιότητας. Ενός συστήματος, που θα συνδέει, ουσιαστικά και άμεσα, την εκπαίδευση με την αγορά εργασίας, που θα διασφαλίζει τους χώρους της, που θα οδηγεί σε συνεκτική και ορθολογική αναδόμηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το ζητούμενο της δραστηρικής αναβάθμισης είναι δεδομένο.

ΣΟΦΙΑ ΣΑΚΟΡΑΦΑ (Ειδική Αγορήτρια του ΜέΡΑ25): ... Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η επαγγελματική εκπαίδευση είναι διαχρονικά ο φτωχός συγγενής, στο πλέγμα των εκπαιδευτικών δομών στη χώρα μας. Την τελευταία δεκαετία, έχει ουσιαστικά αφηθεί στην τύχη της και μόνο αποσπασματικές και ασαφείς ρυθμίσεις γίνονται και υπάρχει μια διαρκής υποβάθμιση στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση του έργου της. Κι όμως, η επαγγελματική εκπαίδευση αποτελεί σπουδαίο τομέα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αφού προσφέρει εκπαίδευση, μόρφωση και επιμόρφωση στους νέους, με άμεσο όφελος, για την παραγωγική διαδικασία και την κοινωνία.

... Για την επίτευξη των σκοπών της, είναι κρίσιμος ο διφυής χαρακτήρας του επαγγελματικού σχολείου. Πρέπει να είναι ένα σχολείο, που να παρέχει παιδεία και μόρφωση, ισότιμη με τη λοιπή εκπαίδευση, σε συνδυασμό, όμως, με την επαγγελματική κατάρτιση.

Υπάρχει σε κάποιους η αντίληψη ότι οι νέοι, στην τεχνική εκπαίδευση, χρειάζονται μόνο τις απαραίτητες τεχνικές γνώσεις και τίποτα άλλο. Ότι, δήθεν, αφορά σε παιδιά, που, έτσι κι αλλιώς, «δεν παίρνουν τα γράμματα» και, επομένως, ο ρόλος του σχολείου περιορίζεται στη βασική εκπαίδευση και σε επαγγελματική εκπαίδευση, εκτός των αντικειμένων τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης. Έτσι, η επαγγελματική εκπαίδευση δεν είναι ποτέ ελκυστική. Ταυτίζεται με μειωμένο κύρος και χαμηλές κοινωνικές προσδοκίες.

Εμείς, αντίθετα, πιστεύουμε ότι η εξέλιξη του νέου ανθρώπου χρειάζεται ευρύτητα γνωστικών αντικειμένων. Δεν εξαιρούμε από τους σπουδαστές της τεχνικής εκπαίδευσης, το δικαίωμα στη μόρφωση και σε άλλα πεδία, όπως είναι η ιστορία, η τέχνη, φιλοσοφία και τα οικονομικά.

... Γι' αυτό και πρέπει να υπάρχουν διαβαθμίσεις: Τεχνική σχολή, επαγγελματικό λύκειο, μεταλυκειακό, ΙΕΚ, πανεπιστήμιο και λοιπά. Να υπάρχει, δηλαδή, κατακερματισμός της τεχνικής εκπαίδευσης, για να μην εξασφαλίζονται στοιχειώδη επαγγελματικά δικαιώματα, αλλά μόνο η εργαλειακή ένταξη στην παραγωγή, χωρίς παραπάνω γνώση και χωρίς εποπτεία. Η δύσκολη γνώση περιορίζεται μόνο και προορίζεται μόνο για την κυρίαρχη τάξη, για τους άριστους, που έτσι διαχωρίζονται από τους πολλούς, που δεν έχουν πρόσβαση σε αυτήν και αποκτούν κρίσιμο αποτέλεσμα πλεονέκτημα. Αυτό που εμφανίζεται σαν αριστεία είναι η αναπαραγωγή αυτής της αμείλικτης ταξικής αντίληψης. Οι κοινωνικές και οικονομικές προϋποθέσεις, στην αφετηρία, εξασφαλίζουν τη δυνατότητα πρόσβασης και το καθοριστικό πλεονέκτημα στην πρόσληψη γνώσης και στην εξέλιξη. Αυτή η αντίληψη προορίζει, για τις κατώτερες τάξεις μόνο, την τεχνική εκπαίδευση, που προσφέρει εξειδίκευση, αλλά όχι καλλιέργεια.

Σε αυτό το νομοσχέδιο, ο διαχωρισμός γίνεται στην ηλικία των 15. Στη Γερμανία, ήδη από τα 8. Η όποια τεχνική σχολή πρέπει να είναι πρώτα απ' όλα το σχολείο. Ο εργατοτεχνίτης πρέπει να έχει τη δυνατότητα συμμετοχής στις συζητήσεις και την κοινωνική πραγματικότητα, που απαιτεί οργανωμένη γνώση και αντίληψη. Αλλιώς, θα είναι πάντοτε έρμαιο της μαζικής ενημέρωσης και της συστηματικής και συστημικής προπαγάνδας.

Και κάτι ακόμη θεμελιώδες: Η επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση πρέπει να παρέχει τίτλους σπουδών, που συνιστούν αυτοδίκαια πιστοποίηση και για την ειδικότητα και για τα αντίστοιχα επαγγελματικά δικαιώματα

Η ιστορική εμπειρία αποδεικνύει πως μόνο, με τέτοιο προσανατολισμό, προόδευσε η επαγγελματική εκπαίδευση τόσο στις λεγόμενες λαϊκές δημοκρατίες, όσο και στον βιομηχανικό καπιταλισμό στη Δύση, όπως στη Γερμανία, στη Βρετανία και στις Σκανδιναβικές χώρες. Εδώ, μάλλον η

Κυβέρνηση δεν ασχολείται με αυτά. Κυριαρχείται από την αντίληψη ότι η αγορά αυτορυθμίζεται, με τρόπο μαγικό, και όποτε χρειαστεί, βέβαια, παρέχεται κρατική βοήθεια στις μεγάλες επιχειρήσεις.

Στο νεοφιλελευθερισμό, βέβαια, υπάρχει και παράλληλη πολιτική να καταστρέφονται σκόπιμα κομμάτια της κοινωνίας και πάνω στα συντρίμια τους να συντελείται ανοικοδόμηση, για να παραχθούν νέες υπεραξίες και νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Αυτό το δόγμα δεν αφήνει περιθώρια σχεδιασμού των αναγκών, που πρέπει να καλύψει η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Δεν υπάρχει βάση ούτε δεδομένων, ούτε προβλέψεων, για τον καθορισμό των αναγκών για τον επαγγελματικό προσανατολισμό.

Προωθείτε μια επαγγελματική εκπαίδευση, που οργανώνεται, μόνο, με βάση τις στενές τοπικές ανάγκες της αγοράς, στη χειρότερη μορφή της. Πρόσωπα, που δεν σχετίζονται με την εκπαίδευση, θα εισηγούνται για τμήματα, κατευθύνσεις και ειδικότητες, που θα έχουν οι σχολές επαγγελματικής κατάρτισης ή οι επαγγελματικές σχολές του ΟΑΕΔ, όπως και τα επαγγελματικά λύκεια και τα πρότυπα επαγγελματικά λύκεια, ανά Περιφέρεια.

... Ο κατακερματισμός της Τεχνικής Εκπαίδευσης συνεχίζεται, με τη δημιουργία μιας ακόμα ταχύτητας τεχνικής εκπαίδευσης, τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια.

Τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια (ΠΕΠΑΛ), θα ιδρύνονται με βάση - πρόταση του επιχώριου Συμβουλίου Σύνδεσης, με την παραγωγή και την αγορά εργασίας. Δεν θα εξυπηρετούν εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά τις ανάγκες των επιχειρηματιών, με κριτήρια αγοράς και στενή τοπική αντίληψη. Δεν θα έχουν ομοιομορφία ούτε σε όλες τις ειδικότητες, παρά μόνο σε όσες εισηγείται το Τοπικό Συμβούλιο Σύνδεσης και όπως έχουμε εμπειρία και παραδείγματα, για τα αποτελέσματα της εξειδίκευσης, που υπηρετεί, στην αγορά εργασίας, με στενά τοπικά κριτήρια. Αρκεί να αναφέρω την κλωστοϋφαντουργία της περιοχής της Νάουσας, που μόλις έφυγαν τα κλωστοϋφαντουργεία, ερήμωσε ο τόπος.

... Στα ΕΠΑΛ και ΠΕΠΑΛ, μια ημέρα της εβδομάδας, διάρκειας έξι ωρών, θα είναι εργαστηριακή σε φορείς του δημοσίου, του ευρύτερου δημοσίου ή

και του ιδιωτικού τομέα. Δηλαδή, παροχή δωρεάν εργασίας για τις επιχειρήσεις, που θα επιλέγει το Συμβούλιο Σύνδεσης.

Να ιδρύσει πειραματικά ΕΠΑΛ, με όλες τις ειδικότητες, για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών πρακτικών, προκειμένου να εφαρμοστούν και στην υπόλοιπη επαγγελματική εκπαίδευση. Να παγιώσει τον επιτυχημένο θεσμό, μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ. Να διευρύνει και να ενισχύσει, αντί για την άμισθη μαθητεία των μαθητών, το μεταλυκειακό έτος μαθητείας, η περαίωση του οποίου θα οδηγήσει σε αυτοδίκαιη πιστοποίηση, χωρίς εξετάσεις.

... Απουσιάζει ... η Ομοσπονδία Λειτουργών Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΟΛΤΕΕ), που είναι αρμόδιες για πολλές πτυχές του νομοσχεδίου. Κύριε Πρόεδρε, έχουν καταθέσει ένα υπόμνημα, που έχει πάρα πολύ σημαντικές επεξεργασίες, που νομίζω ότι πρέπει να τεθούν υπόψη μας

... Θα είμαι πάρα πολύ συνοπτική, έτσι και αλλιώς, αναφερθήκαμε και στην επί της αρχής συζήτηση, αλλά και επί των άρθρων και αύριο, θα έχουμε και την ευκαιρία στην Ολομέλεια να τοποθετηθούμε, εκτενέστερα, όπου θα μπορέσουμε να πούμε και τις προτάσεις μας, πάνω στο νομοσχέδιο.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ένας σημαντικός τομέας της εκπαίδευσης, διότι μπορεί να παράγει σύντομα επαγγελματίες, προσφέροντας καταρτισμένο επαγγελματικό δυναμικό στο επιχειρηματικό περιβάλλον, συμβάλλοντας, έτσι, στη μείωση της ανεργίας και στην ανάπτυξη.

Στην Ελλάδα, όμως, η επαγγελματική κατάρτιση, σύμφωνα με τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και των κοινωνικών εταίρων, αντιμετωπίζει πάρα πολλά προβλήματα. Το ποσοστό των μαθητών, που ακολουθούν την επαγγελματική εκπαίδευση, στην Ελλάδα, είναι από τα χαμηλότερα, ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απόδειξη ότι το 2017, σύμφωνα με τη Eurostat, ήταν μόλις 29%, έναντι 47% του μέσου όρου των κρατών - μελών. Αυτό οφείλεται στη συχνά χαμηλή ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και τη μειωμένη εκτίμηση, που έχει η κοινωνία για την επαγγελματική κατάρτιση.

Στόχος, λοιπόν, του εν λόγω νομοσχεδίου, που πρέπει να επισημάνω και να ειπωθεί, γιατί είναι σημαντικό, είναι ότι οι περισσότερες προτάσεις δεν είναι νέες, αλλά βασίζονται, σε μεγάλο βαθμό, στο στρατηγικό πλαίσιο για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της μαθητείας, που συντάχθηκε, τον Απρίλιο του 2016 από το Υπουργείο Παιδείας. Στόχος του είναι, σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, η συνολική αναβάθμιση και αναδιάρθρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, μέσω της αντιμετώπισης στρεβλώσεων και δυσλειτουργιών, που την ταλανίζουν.

Οι σημαντικότερες αλλαγές, που το νομοσχέδιο επιχειρεί να φέρει στην επαγγελματική εκπαίδευση, συνοψίζονται στη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, με την αγορά εργασίας, στην ίδρυση πρότυπων επαγγελματικών λυκείων, στην ίδρυση νέου εναλλακτικού επιπέδου σπουδών επιπέδου 3 και, τέλος, την αναβάθμιση των ΙΕΚ. Ειδικότερα, για το επίπεδο 3, που αφορά στους πτυχιούχους του γυμνασίου, ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη δυνατότητα απόκτησης επαγγελματικών προσόντων προσαρμοσμένων, στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Υπουργείου, που θέλει, σαν κεντρική στόχευση του νομοσχεδίου, η επαγγελματική κατάρτιση, εν πολλοίς ανάγκη για τους λίγους, να γίνει συνειδητή επιλογή, για τους πολλούς και εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής.

Στη νεοφιλελεύθερη ιδεολογία, η εκπαίδευση αντιμετωπίζεται, σαν ένα άλλο εμπόρευμα, με στόχο τον πλουτισμό όλων όσοι είναι σε θέση να πάρουν ένα κομμάτι από την πίτα και σαν ένα μέσο καθοδήγησης των γνώσεων και της επιστήμης σε τομείς, όπου μπορούν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων, σε εξειδικευμένο και κατάλληλα προετοιμασμένο, για τις ανάγκες τους, σε εργατικό δυναμικό. Η επαγγελματική εκπαίδευση, παρά το διακηρυγμένο στόχο της να προετοιμάσει τους μαθητές, που δεν επιθυμούν την εισαγωγή τους στην ανώτερη ανώτατη εκπαίδευση, για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, φαίνεται να καταλήγει, σαν μια αναγκαία και μοναδική λύση, για τους αποκλεισμένους από το λύκειο και την ανώτατη εκπαίδευση μαθητές.

... Ως λύση σε αυτά τα ζητήματα, καθώς και στην έντονη ανεργία, προκρίνεται η σύνδεση της εκπαίδευσης, σε όλες τις βαθμίδες της επαγγελματικής κατάρτισης, με την αγορά εργασίας. Το πρόβλημα αρχικά με αυτήν την τυφλή σύνδεση της εκπαίδευσης, με την αγορά εργασίας, εντοπίζεται στο γεγονός πως η εκπαίδευση παύει πλέον να είναι αυταξία και μετατρέπεται σε αξία χρήσης, με αποτέλεσμα το πρόγραμμα σπουδών, ουσιαστικά, να μην καθορίζεται από το επιστημονικό προσωπικό, αλλά από τους παράγοντες της αγοράς.

... Το νομοσχέδιο προβλέπει την ίδρυση πρότυπων επαγγελματικών λυκείων, όπου δίνεται η δυνατότητα συνεργασίας με επιχειρήσεις τόσο του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Πέρα από την προαναφερθείσα δυνατότητα, που δίνεται σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα να διαμορφώνει το πρόγραμμα σπουδών των ΕΠΑΛ, καθιερώνεται και εξάωρη αναγκαστική εβδομαδιαία πρακτική άσκηση, χωρίς αμοιβή, εξυπηρετώντας, Προφανώς, τις ανάγκες των ιδιωτικών επιχειρήσεων, που θα έχουν στη διάθεσή τους το πλέον φθηνό ανήλικο εργατικό δυναμικό, με εκπαιδευτικό μανδύα.

Κλείνοντας, κύριε Πρόεδρε, είναι σαφές πως το Υπουργείο Παιδείας καταφεύγει, για μια ακόμη φορά, σε αποσπασματικές κινήσεις, που, σε καμία περίπτωση, δεν θα καταφέρουν να επιτύχουν τους διακηρυγμένους στόχους του νομοσχεδίου. Επιπλέον, αυτές οι κινήσεις έγιναν, για ακόμη μια φορά, με έναν διάλογο προσχηματικό, χωρίς να ακουστούν οι απόψεις των εμπλεκόμενων φορέων, όπως οι περισσότεροι μας είπαν. Η μοναδική στόχευση του Υπουργείου, που υπηρετεί με παροιμιώδη συνέπεια και από το συγκεκριμένο νομοσχέδιο, είναι η μεταφορά όλο και περισσότερων λειτουργιών κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης στα ιδιωτικά χέρια. Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πρόεδρε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΑΔΑΜΟΥ, (ΜΕΡΑ25): ... Επιπλέον, με τα άρθρα 9 έως 11 του παρόντος νομοσχεδίου, που αφορούν στη μεταγυμνασιακή κατάρτιση, η οποία ως σημειωθεί ότι πατάει στα πρότυπα του γερμανικού μοντέλου, δημιουργείται ταξικός διαχωρισμός, μεταξύ των μαθητών και μαθητριών, γιατί θα υπάρχουν αυτοί, που θα οδηγούνται - συνήθως από

ανάγκη - στις σχολές κατάρτισης και δεν θα μπορούν να ολοκληρώσουν μια ολόπλευρη εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να μην λαμβάνουν τα πολύτιμα εφόδια, ώστε, αν χρειαστεί αργότερα, να αλλάζουν κατεύθυνση, να μην μπορούν να το κάνουν κι έτσι εγκλωβίζονται σε αυτό.

Σε επιπλέον διατάξεις του νομοσχεδίου, εντοπίζονται τα ακόλουθα θέματα. Με τις ρυθμίσεις των άρθρων 16 έως 21, για τα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια, είναι σαφές ότι ξεκινά η εφαρμογή ενός γενικότερου στρατηγικού σχεδιασμού της Κυβέρνησης για πιο δύσκολα δημόσια σχολεία και για αυστηρή και συνεχή αξιολόγηση των μαθητών, μέσω της Τράπεζας Θεμάτων, χαρακτηριστικά, που τελικά ευνοούν την ιδιωτική εκπαίδευση εις βάρος της δημόσιας. Αντί για τα Πρότυπα Λύκεια, λοιπόν, τα οποία αναπαράγουν ένα στείο μαθησιακό τρόπο απόλυτης πειθαρχίας, προτείνουμε τα Πειραματικά Λύκεια, τα οποία βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν τις κοινωνικές δεξιότητες τους, τη δημιουργικότητα τους και την φαντασία τους. Έννοιες απόλυτα απαραίτητες, για τη σωστή ανάπτυξη των μαθητών.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΜΑΝΑΤΙΔΗΣ (ΣΥ.ΡΙΖ.Α.): ... Κατ' αρχήν, η παιδεία είναι το κατεξοχήν πεδίο συνεννόησης, το οποίο έπρεπε να υπήρχε μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και της κοινωνίας, για το προς τα που πρέπει να πάει. Ωστόσο, αυτή τη στιγμή η στάση της Κυβέρνησης είναι στο «Δεν είδα, δεν άκουσα, δεν απαντώ».

Επειδή αναφέρθηκε στους φορείς, ποιοι τοποθετήθηκαν θετικά ή όχι, θα πρέπει να μας πει η Υπουργός, συνολικά και για τους άλλους φορείς, που έστειλαν τα υπομνήματα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, τελικά τι άλλαξε; Άλλαξε κάτι γι' αυτήν; Ή όλα τα είχε τέλεια στο νομοσχέδιο της; Τι έκανε δεκτό, εν πάση περιπτώσει, για να καταλάβουμε ότι η Υπουργός πήρε υπόψη της αυτά, τα οποία λένε οι φορείς;

ΧΑΡΟΥΛΑ (ΧΑΡΑ) ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ (Ειδική Αγορήτρια του Κινήματος Αλλαγής): ... Καλημέρα σας, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι. Σήμερα, θα ήθελα να μου δώσετε το χρόνο να αναπτύξω την πρόταση του Κινήματος Αλλαγής, για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, θεωρώντας, ότι,

με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλουμε ουσιαστικότερα σε ένα εξαιρετικά σημαντικό νομοσχέδιο, που αφορά την τεχνική εκπαίδευση, μιας που συνδέεται απόλυτα με το νέο αναπτυξιακό μοντέλο, που πρέπει να έχει η χώρα μας και τις δυνατότητες, που πρέπει να ανοιχθούν, σε μία εποχή, που είναι και εξαιρετικά αβέβαιη, αλλά και γεμάτη προκλήσεις.

Ξεκινώ, λοιπόν, από το κεφάλαιο, που αφορά τη μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση και το μεταλυκειακό έτος μαθητείας. Το μεταλυκειακό έτος, λοιπόν, τάξη μαθητείας του ΕΠΑΛ, ορίζεται πλέον, ως *Αυτόνομη Ανεξάρτητη Δομή Επαγγελματικής Κατάρτισης, πιστοποίηση επιπέδου 5*. Αφαιρείται, όμως, από τον φυσικό του χώρο, που είναι το ΕΠΑΛ και μεταφέρεται στη Γενική Γραμματεία, κάτι το οποίο συνιστά μια επιπλέον συγκεντρωτική και αναποτελεσματική διαδικασία. Η διαδικασία αυτή, πιστεύουμε, ότι θα εκφυλίσει, σταδιακά, αυτά τα τμήματα, θα λειτουργήσει, ανασταλτικά και στο τέλος, θα καταργήσει στην πράξη.

Θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών οργανισμών - να δούμε τι μπορεί να είναι αυτό - επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, στους οποίους θα ενσωματωθούν, οργανικά, οι υφιστάμενες και οι νέες μονάδες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως είναι τα ΕΠΑΛ, τα ΙΕΚ, τα εργαστηριακά κέντρα κ.λπ. Αυτοί οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί μπορούν να αποτελέσουν ισχυρά σημεία αναφοράς στις τοπικές κοινωνίες, αλλά και ευρύτερα να δημιουργήσουν κάποια brand names, με πολλές δυνατότητες ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τόσο μέσα από τη συγκέντρωση δυνάμεων όσο και μέσα από τη διασύνδεση με τις τοπικές παραγωγικές μονάδες.

Στις περιπτώσεις των νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών, που οι συνθήκες δεν επιτρέπουν τη λειτουργία αυτών των εκπαιδευτικών οργανισμών, μπορούν να εφαρμόσουν πρακτικές διασύνδεσης αυτών των εκπαιδευτικών μονάδων, με οργανισμούς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αξιοποιώντας τις ψηφιακές δυνατότητες.

Δεύτερον, λειτουργία οργανωμένων μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης. ... Η λειτουργία οργανωμένων ομάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης, που θα αποδίδουν τίτλους σπουδών, επιπέδου πέντε, στο εθνικό πλαίσιο προσόντων. Εκπαιδευτικές μονάδες, με εκπαιδευτικό προσωπικό με

οργανωμένα εργαστήρια και με ερευνητικές δράσεις. Αυτά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα λειτουργούν, ως ανώτερες σχολές, του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η ενίσχυση και ουσιαστική αναβάθμιση του βασικού πύλωνα της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, που είναι το επαγγελματικό λύκειο.

... Η μεταρρύθμιση αυτή αποτελεί σήμερα απόλυτη αναγκαιότητα. Ο επαναπροσδιορισμός των τομέων και ειδικοτήτων, που λειτουργούν τα ΕΠΑΛ, είναι το πρώτο και σημαντικό βήμα.

... Λειτουργία πειραματικών εκπαιδευτικών μονάδων σε όλα τα επίπεδα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Οι πειραματικές μονάδες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να συνεισφέρουν ουσιαστικά στο εκπαιδευτικό σύστημα τόσο σε ερευνητικό και επιμορφωτικό επίπεδο όσο και στην πειραματική εφαρμογή και διάχυση καλών εκπαιδευτικών πρακτικών. Οι μονάδες αυτές μπορούν να λειτουργήσουν, ως κυψέλες καινοτομίας, μέσω της πειραματικής εφαρμογής νέων προγραμμάτων σπουδών, της σύνδεσης με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και της σύνδεσης με επιχειρήσεις, στους ανάλογους θεματικούς τομείς.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ (ΣΙΑ) ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ (ΣΥ.ΡΙΖ.Α.): ... Μαθητεία. Το είπα και χθες, θα το επαναλαμβάνω συνέχεια. Κατά τον Εισηγητή της Ν.Δ., τι πειράζει ένα παιδί, στα 15 του, να φεύγει από την εκπαίδευση, από το λύκειο και να πηγαίνει να αποκτά επαγγελματικές δεξιότητες, ούτε καν επαγγελματικά δικαιώματα, επαγγελματικές δεξιότητες; Αυτή η νοοτροπία καθιστά το σχολείο, τη γνώση και την εκπαίδευση, ως ένα είδος πολυτελείας. Ένα παιδί, ένας νέος άνθρωπος, στο επαγγελματικό λύκειο, στο ΕΠΑΛ, μπορεί να αποκτά επαγγελματικές γνώσεις, να εξειδικεύεται συγχρόνως, όμως, συγχρόνως, να βρίσκεται, μέσα σε αυτό το μεγάλο τοπίο της γνώσης, να έχει δικαίωμα και ως αυριανός πολίτης, να ονειρεύεται τον εαυτό του διαφορετικά και να προσλαμβάνει διαφορετικά το κόσμο. Αυτό προσφέρει γνώση, για να συνεννοηθούμε. Δεν αποκλείει την επαγγελματική ενασχόληση ή την επαγγελματική γνώση το να έχει ευρύτερες γνώσεις. Μην αποκόβουμε το ένα από το άλλο και μη

χρησιμοποιούμε τώρα, το Αίγιο, τα Καλάβρυτα, ο καθένας για την εκλογική μας περιφέρεια, να πούμε κάτι. Γιατί, αν σκεφτόμαστε το Αίγιο, τα Καλάβρυτα, το ένα, το άλλο, δεν θα κλείναμε τα διεθνή προγράμματα σπουδών στα πανεπιστήμια, όπου στο Αίγιο προβλεπόταν να ανοίξει και για τη σταφίδα, για όλα αυτά. Άρα, λοιπόν, η μαθητεία, η αποπομπή του μαθητή από τη γνώση, γενικώς, η παράλληλη, ότι το επάγγελμα δεν σημαίνει ότι έχω αυτό το επάγγελμα, αλλά δεν πρέπει να έχω αυτές τις γνώσεις, είναι στοιχείο της δημοκρατίας, διαφορετικά πρόκειται για μία φρικτά ταξική κατηγοριοποίηση.

... Επειδή δεν έχω πολύ χρόνο, θα πάω κατευθείαν στα ΕΠΑΛ. Τα ΕΠΑΛ, το είπα και χθες, οδηγούνταν σε πλήρη κατάρρευση. Η αντίληψη, που είχε για την επαγγελματική εκπαίδευση η Ν.Δ., ήταν η αντίληψη, την οποία προήγαγε ο κ. Αρβανιτόπουλος, όταν έδωξε καθηγητές, όταν τους έδωξε σε διαθεσιμότητα, όταν κατάργησε ειδικότητες κ.λπ.. Ποιος ήρθε και τα επανάφερε αυτά; Μάλλον, θέλετε να τον καταστήσετε παρένθεση. Και θα υπογραμμίσω ένα πράγμα, γιατί ακούω διάφορα και όχι μόνο από τη Ν.Δ.. Μπορεί στη διακυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, να πει κανείς κάνατε αυτό το λάθος, δεν κάνατε αυτό σωστά, κάνατε παραλείψεις, θα το δεχθώ.

Η φιλοσοφία, όμως και η κατεύθυνση ήταν αυτή, η οποία φάνηκε στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Γιατί μία κυβέρνηση λάθη μπορεί να κάνει. Το να αλλάζει, εντελώς, τη φιλοσοφία ενός πράγματος, είναι αυτό, για το οποίο συζητάμε, σήμερα. Κι εδώ έχουμε εντελώς αλλαγή φιλοσοφίας. Όταν έχει κανείς αίσθηση του δημόσιου συστήματος εκπαίδευσης, αλλά και της κοινωνίας, ξέρει τι σημαίνει ΕΠΑΛ και ξέρει τι σημαίνει για την κοινωνία το ΕΠΑΛ. Όταν κάνει, λοιπόν, τα ΕΠΑΛ ανταγωνιστικά, εισάγει το θεσμό του πρότυπου ΕΠΑΛ, αντί του πειραματικού, όπου θα μπορούσε να αυξηθεί η καινοτομία και όλα αυτά. Αντί, λοιπόν, γι' αυτό, εισάγει τον ανταγωνισμό. Δηλαδή, το παιδί από αυτήν την οικογένεια είναι σε ανταγωνισμό με την άλλη οικογένεια και πρέπει να αποδεικνύει αριστεία, συνέχεια. Θα σας πω, κυρία Υπουργέ, κάτι και ρωτήστε όλους τους καθηγητές των ΕΠΑΛ. Η αριστεία, ειδικά στα ΕΠΑΛ, αλλά και στα γενικά λύκεια είναι μία προσωπική και οικογενειακή διαδρομή, που

αποδεικνύεται, συνέχεια. Όταν ένας μαθητής από τα ΕΠΑΛ ξεκινάει, χωρίς να ξέρει σχεδόν να γράφει και κατορθώνει να μπει στο Πολυτεχνείο, αυτό είναι μια τεράστια προσωπική και οικογενειακή διαδρομή και του δημόσιου συστήματος εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών συνεχούς και διαρκούς αριστείας. Πάψτε να μετράτε την αριστεία, με αυτόν τον τρόπο.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΙΠΙΛΗ (Ν.Δ.): Αυτό το νομοσχέδιο απαλύνει αυτού είδους την αγριάδα από την επιμονή της παλαιολιθικής νοοτροπίας των γονιών και τους δίνει ευκαιρίες, για να μπουν στην οικονομία και στην αγορά. Τονίζω, ότι ζούμε σε καπιταλιστική αγορά, αυτό δεν αλλάζει και αυτό, που πρέπει να κάνουμε εμείς, είναι να ελέγχουμε τους κανόνες της αγοράς. Έχουμε, ως αποτέλεσμα, γιατρούς, δικηγόρους, μηχανικούς, οι οποίοι επειδή βγαίνουν από αυτές τις παλιές νοοτροπίες, κατά χιλιάδες, στην ουσία, καταλήγουν άνεργοι και κάποιοι στελεχώνουν δυναμικά χώρες του εξωτερικού. Ήταν μια φορά κι έναν καιρό, ένα παλιό καθεστώς, που σου υποδείκνυε, αν θα γίνεις γιατρός μηχανικός ή υδραυλικός. Αυτό λοιπόν, δεν υπάρχει και αυτό, που υπάρχει, είναι το νομοσχέδιο, που έρχεται, γιατί οι εποχές αλλάζουν, διότι οι ανάγκες είναι πολλές.

Και θα πάω και στο κυριότερο, το οποίο άκουσα από πολλούς συναδέλφους να αναφέρεται, ότι δήθεν ένα παιδί, που στα 15, γιατί πώς να το κάνουμε, δεν τα θέλει τα γράμματα και θέλει να αναπτύξει τις δικές του δεξιότητες και μπορεί να είναι μηχανικός αυτοκίνητων. Υπάρχουν σε όλη την επαρχία και στην Αθήνα ανάλογα παραδείγματα, του δίνεται η δυνατότητα να έχει πραγματικές γνώσεις.

Άκουσα, λοιπόν, από συναδέλφους και εξανίσταμαι, που μπερδεύουν τα ίσα δικαιώματα, γιατί δεν είμαστε όλοι ίσοι στις επιλογές, ούτε στις ικανότητες. Τα ίσα δικαιώματα είναι ο χρυσός κανόνας της φιλελεύθερης κοινωνίας. Λένε, λοιπόν, ότι θα στερηθεί από την παιδεία, που προσφέρουν οι τρεις τελευταίες τάξεις του λυκείου. Μα, καλά, κοροϊδενόμαστε; Βλέπουμε ποια είναι η παιδεία η συνολική και εδώ μέσα έχουμε και από το παρελθόν βουλευτές, που έχουν πτυχία και όταν ανοίζουν το στόμα τους ή πάνε να γράψουν, δείχνουν ότι είναι κυριολεκτικά αγράμματοι. Άρα, λοιπόν, μην κοροϊδενόμαστε.

Η παιδεία είναι και θέμα προσωπικής επιλογής. Ξεκινάει από την οικογένεια και η κάθε προσωπικότητα αποκτά δια βίου μάθηση από το σπίτι ή από το γραφείο ή στον ελεύθερο χρόνο αποκτά την ουσιαστική παιδεία και μόρφωση. Μην τα μπερδεύουμε αυτά, γιατί ο κόσμος μας ακούει και καταλαβαίνει.

ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ (ΜΠΕΤΤΥ) ΣΚΟΥΦΑ: ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΠΕΡΙΑΣ

ΣΥΡΙΖΑ: Πρώτα απ' όλα, επειδή εισάγει, καθ' υπαγόρευση, καθώς φαίνεται, του Συνδέσμου Ελλήνων Βιομηχάνων, ο οποίος τη δουλειά του κάνει, στρατιές καταρτισμένου, φθηνού, ελαστικού και υπάκουου εργατικού δυναμικού χρειάζεται, εισάγει, λοιπόν, το νομοσχέδιο, τη σύνθεση της επαγγελματικής κατάρτισης, με την άκρως τρυφερή εφηβική ηλικία των 15 ετών. Κυρία Υπουργέ, η ηλικία των 15, βάσει επιστημονικών ερευνών, η εφηβική ηλικία δηλαδή, αποτελεί μια μεταβατική περίοδο, ανάμεσα στην παιδική και την ώριμη ηλικία, όπου συντελούνται μεγάλες βιολογικές, οργανικές, ψυχικές αλλαγές. Είναι μια περίοδος, που συντελούνται στη μορφολογία του σώματος και ψυχολογικές αλλαγές, εξαιτίας και της ανάγκης των νέων να πάρουν ενδεχομένως πρώιμα την τύχη στα χέρια τους. Κάτι που έχει ως συνέπεια, προσέξτε, την κορύφωση επικίνδυνων συμπεριφορών σε κάποιες τουλάχιστον περιπτώσεις. Ομιλώ, φυσικά, για την λεγόμενη νεανική παραβατικότητα και εγκληματικότητα.

Εκεί λοιπόν, η πολιτεία, εν προκειμένω, εσείς, ως Υπουργός και η Κυβέρνηση και φυσικά, η κοινοβουλευτική πλειοψηφία, τους δείχνετε το δρόμο της κατάρτισης, η οποία πόρρω απέχει, όχι μόνο από την παιδεία, αλλά και από την ίδια την εκπαίδευση. Τους λέτε δηλαδή, για δύο χρόνια από τα 15 μέχρι τα 17, θα καταρτιστείς, θα έρθεις σε επαφή με την εξειδικευμένη, κατακερματισμένη γνώση.

Παρακολούθησα, με μεγάλη προσοχή, όλες τις σχετικές δηλώσεις σας, τουλάχιστον εντός της Επιτροπής. Πουθενά δεν μας είπατε ποια παιδαγωγική μαθητοκεντρική αρχή εξυπηρετούν οι συγκεκριμένες διατάξεις.

... Κυρία Υπουργέ, προσέξτε. Η νεανική παραβατικότητα και η εγκληματικότητα βαίνουν αυξανόμενες. Σημαντικός παράγοντας για την αύξησή τους είναι και η έλλειψη παιδείας. Η μη ολοκληρωμένη, δηλαδή,

συναισθηματική και νοητική σύλληψη της σύνθετης κοινωνικής πραγματικότητας, η μη πλήρης αυτογνωσία, η έκλειψη ηθικών, κοινωνικών συναισθηματικών αξιών. Ιδιαίτερα για τα παιδιά των ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως σωστά τις επικαλείστε, στο άρθρο 9Γ, η ευνοούμενη πολιτεία πρέπει να λαμβάνει ειδική μέριμνα και όχι μόνο για την έναρξη στην επαγγελματική ζωή. Σημαντικός παράγων η πολιτεία θα πρέπει να οργανώσει, συστηματικά, την αναπλήρωση του ελλιπούς πολιτισμικού περιβάλλοντος, αν με εννοείτε. Θα πρέπει να ενισχύσει, δηλαδή, την αγωγή.

ΙΩΑΝΝΗΣ – ΜΙΧΑΗΛ (ΓΙΑΝΝΗΣ) ΛΟΒΕΡΔΟΣ (Ν.Δ.): Γιατί αυτό είναι το παράδοξο, στην Ελλάδα, σήμερα. Σήμερα, στην Ελλάδα έχουμε πληθώρα πτυχιούχων, περισσότερους δε νομίζω ότι είχαμε ποτέ, έχουμε τη μεγαλύτερη ανεργία νέων, σχεδόν σε όλη την Ευρώπη και, ταυτόχρονα, υπάρχουν πάρα πολλά επαγγέλματα, τα οποία, ενώ έχουν ζήτηση, δεν υπάρχει ανταπόκριση, γιατί δεν υπάρχουν τεχνίτες. Δεν υπάρχουν ψυκτικοί, ηλεκτρολόγοι, μηχανολόγοι, υδραυλικοί και δεν υπάρχουν, γιατί υπάρχει αυτή η, κατά τη γνώμη μου, ιδεοληψία, όχι μόνον στα Κόμματα και στους πολιτικούς, αλλά και στις οικογένειές μας, ότι εάν το παιδί σου δεν πάρει πτυχίο, πανεπιστημίου, δεν αξίζει. Δεν ισχύει!

... Τις προάλλες είχα επισκεφθεί τον κ. Πρωτοψάλτη, τον Διοικητή του ΟΑΕΔ, ο οποίος κάνει εξαιρετική δουλειά, πράγματι, και μου εξηγούσε για τις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ. Εκεί γίνεται, δεν το ήξερα, ομολογώ και μου τα είπε ο κ. Πρωτοψάλτης και οι σύμβουλοί του, εξαιρετική δουλειά.

Ξέρετε ότι την εταιρεία «ΚΟΥΛΟΥΡΑΔΕΣ» την έφτιαξε ένα παιδί, που σπούδασε αρτοποιία στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ και τώρα έχει γίνει ένας πετυχημένος επιχειρηματίας, ενώ αντίθετα, αν είχε μπει και είχε βγει κοινωνιολόγος, θα ήταν άνεργος και θα παρακαλούσε να βρει μια θεσούλα στο δημόσιο. Αυτά πρέπει να αλλάξουμε και αυτό νομίζω ότι είναι σημαντικό.

... Έχετε πάρει ποτέ τηλέφωνο κάποιον επειδή είναι κοινωνιολόγος να έρθει να σας κάνει ανάλυση κοινωνιολογική ή θέλετε ηλεκτρολόγο και υδραυλικό, που δεν τον βρίσκετε;

Όσον αφορά αυτό, που είπε ο κ. Δελής. Είπατε ότι θέλετε να έχουν τα παιδιά μας τη δυνατότητα να ξέρουν ποιος είναι ο Οδυσσέας Ελύτης, ποιος είναι ο Γιώργος Σεφέρης, να έχουν βασικές γνώσεις φυσικής.

... Σας βεβαιώνω, κύριε Δελή, και το ξέρετε, μεταξύ μας, ότι αν πηγαίναμε τώρα στα πανεπιστήμια, σε οποιοδήποτε πανεπιστημιακή σχολή και αν πάμε, αν μου βρείτε πάνω από έναν στους δέκα, που να ξέρει ποιος είναι πράγματι ο Οδυσσέας Ελύτης και ποιος είναι πράγματι ο Γιώργος Σεφέρης, να μου «τρυπήσετε τη μύτη». Αν πάμε στη Φυσικομαθηματική και μου εξηγήσει ο ένας στους δέκα, όχι παραπάνω, τι είναι Κβαντική Φυσική, θα σας ζητήσω συγγνώμη, δημοσίως ! Σε ευχαριστώ πολύ.

Δημήτριος Κάρναβος (Δήμαρχος Καλλιθέας και Β΄ Αντιπρόεδρος Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος - ΚΕΔΕ): Να σημειώσουμε ότι θεωρούμε ενδιαφέροντες τους νέους θεσμούς για την ίδρυση των πρότυπων επαγγελματικών λυκείων, αλλά και την ίδρυση των δημόσιων πειραματικών ΙΕΚ και των θεματικών ΙΕΚ, αλλά και των γραφείων επαγγελματικής ανάπτυξης και σταδιοδρομίας.

... Το άρθρο 6, που έχει τη σύνδεση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την παραγωγή στην αγορά εργασίας, εμείς πιστεύουμε ότι εδώ θα πρέπει να είναι κομβικός ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού, όχι μόνο, γιατί γνωρίζει τις τοπικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά γιατί μπορεί να συνδέσει με την τοπική επιχειρηματικότητα.

Πάρης Λιντζέρης (Εκπρόσωπος της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματικών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας -Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.):

... Η αλήθεια, βεβαίως, είναι ότι σε πολλά από τα θέματα εκτιμούμε ότι δεν εισακούστηκαν βασικές προτάσεις των κοινωνικών εταίρων, εν προκειμένω της ΓΣΕΒΕΕ.

Ηλίας Κικίλιας, Γενικός Διευθυντής του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων: ... Σημαντική πρωτοβουλία είναι η ίδρυση πρότυπων ΕΠΑΛ, των επαγγελματικών λυκείων. Σημαντική

είναι επίσης η πρωτοβουλία για την ίδρυση πειραματικών και θεματικών ΙΕΚ.

Χρήστος Γούλας (Διευθυντής του Ινστιτούτου Εργασίας (ΙΝΕ) ΓΣΕΕ και του Κέντρου Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ):

Καταρχήν, θεωρούμε ότι το σχέδιο νόμου συνιστά μία αναγκαία, ευρείας έκτασης θεσμική και οριζόντια παρέμβαση, σε ένα πεδίο, που αν εξαιρέσει κανείς τις ορθές παρεμβάσεις, που είχαν θεσμοθετηθεί, προ τριετίας στην επαγγελματική εκπαίδευση και συγκεκριμένα στα ΕΠΑΛ, χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα, διαρκή υποβάθμιση της ποιότητας στις σχετικές δράσεις του και εντέλει, την αδυναμία να ανταποκριθεί στις ανάγκες του κόσμου της εργασίας και τις απαιτήσεις του παραγωγικού ιστού.

Συγκεκριμένα, σε πολύ αδρές γραμμές, το σχέδιο νόμου επικεντρώνεται σε τέσσερα πεδία. Πρώτον, επαγγελματική εκπαίδευση. Οι παρεμβάσεις, που περιλαμβάνονται για το θέμα των ΕΠΑΛ, είναι μικρές. Θεωρούμε ότι αυτό επιλέγεται, διότι, τα τελευταία χρόνια, έχουν γίνει θετικά βήματα προς την ενίσχυση τους. Με τη ρυθμίσεις του κεφαλαίου Δ' επιχειρείται η εισαγωγή του θεσμού των προτύπων ΕΠΑΛ. Θεσμοθετούνται σημαντικά στοιχεία, που πιστεύουμε ότι χρειάζονται, αλλά προτείνουμε να μετονομαστούν οι πρότυπες σχολές σε πειραματικές σχολές. Χρειάζεται να ενταχθεί η αξιολόγηση των πειραματικών ΕΠΑΛ και η επέκτασή τους, στο σύνολο δράσεων του συνόλου των ΕΠΑΛ.

... Ωστόσο, αντίφαση αποτελεί ότι προστίθεται ένας ακόμη μηχανισμός επιλογής μαθητών σε τόσους άτυπους, που υπάρχουν, αυτός της εισαγωγής, με βάση το βαθμό απολυτήριου γυμνασίου, με το οποίο δεν συμφωνούμε, διότι δεν πιστεύουμε ότι αυτή η ρύθμιση θα ενισχύσει την ελκυστικότητα του πεδίου, αντιθέτως θα αποτελέσει ένα ακόμη εμπόδιο.

Ευάγγελος Μπουντουλούλης (Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ):

Πριν αρχίσετε να μετράτε το χρόνο, κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να πω ότι εκπροσωπούμε χιλιάδες εκπαιδευτικούς της ελληνικής εκπαίδευσης, ότι δεν έχει γίνει καθόλου διάλογος με το Υπουργείο Παιδείας.

... Πάμε, τώρα, στο υπόλοιπο νομοσχέδιο. Η παιδεία, κυρία Υπουργέ, είναι ένα δημόσιο αγαθό, δωρεάν για όλα τα παιδιά, είναι πνευματική καλλιέργεια, αξίες πανανθρώπινες, μόρφωση, εφόδια για το αύριο, διαμόρφωση αυριανών ενεργών πολιτικά και κοινωνικά ανθρώπων. Δεν βασίζεται μόνο στη μερικότητα, στην αποσπασματικότητα και στην εξειδίκευση, που εξελίσσεται, σε ανεξέλεγκτη τεχνοκρατία.

Στα άρθρα 16 έως το 21, που αφορούν στα Πρότυπα ΕΠΑ.Α. Η Ο.Λ.Μ.Ε. έχει επανειλημμένα διακηρύξει ότι συμφωνεί, με τα πειραματικά σχολεία, όπου ο μαθητικός πληθυσμός αποτελεί τυχαίο και αντιπροσωπευτικό δείγμα και απορρίπτει την ιδεοληπτική και επικίνδυνη αντίληψη για δημιουργία προτύπων σχολείων αριστείας, με πληθυσμό «αρίστων» και όχι κοινών μαθητών, με εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς αποκλεισμούς και με απέραντη δυσκολία στη διάχυση των καλών πρακτικών, στο κοινό δείγμα.

Εσείς προχωράτε στο Πρότυπο ΕΠΑ.Α., έχοντας στο νου σας να δοκιμάσετε σκληρές αντεκπαιδευτικές πολιτικές, σκληρή αξιολόγηση μονάδων εκπαιδευτικών και μαθητών, που κατόπιν, θα επιβληθούν σε όλη την εκπαίδευση, επιβολή τοπικών επιχειρηματικών συμφερόντων, στη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των τομέων και ειδικοτήτων, που θα μεταβάλλονται συχνότατα. Τα ΕΠΑ.Α., δηλαδή, θα «τρέχουν πίσω» από την αγορά, με συνέπεια καταργήσεις και συγχωνεύσεις ειδικοτήτων τομέων και σχολείων. Θα κατηγοριοποιήσετε τα σχολεία της Γ.Ε.Ε., τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές της. Θα δώσετε δυνατότητα, για εξάωρη μη αμειβόμενη πρακτική άσκηση ανηλίκων μαθητών από όλες τις τάξεις των ΕΠΑ.Α., σε χώρους εργασίας, πράγμα που σημαίνει και απώλεια διδακτικών ωρών, αλλά και παροχή τυπικής εκπαίδευσης, σε χώρο εργασίας. Θέλετε να βάλετε νέα πρότυπα διοίκησης και λειτουργίας του σχολείου και εν τέλει να δημιουργήσετε ένα ανταγωνιστικό κλίμα άγχους και ανασφάλειας στον εκπαιδευτικό, με απώλεια και οργανικών θέσεων. ...

Πώς μπορούμε να συμφωνήσουμε με όλα αυτά; Επίσης, κάποια λίγα θετικά, όπως τα Κέντρα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. Δεν κατανοούμε, γιατί δεν τα γενικεύετε από τώρα σε όλα τα σχολεία; Με μείωση δαπανών και αυστηροποίηση εξεταστική, στους τομείς και τις ειδικότητες, που δεν λειτουργούν και στη μείωση επιλογών σε μαθητές, τοπικά, χωρίς να κάνετε,

βέβαια, το λάθος του '13, της κάθετης εξαφάνισης τομέων, προχωράτε σε μία οριζόντια περικοπή, μέσω μαρασμού και οδηγείτε και πάλι τμήμα του μαθητικού πληθυσμού από τα ΕΠΑ.Α. στις ιδιωτικές δομές και σε πρόωρη κατάρτιση ενηλίκων.

Γεώργιος Διαμαντόπουλος (Εκπαιδευτικός Διευθυντής Δημόσιου ΙΕΚ Πειραιά):

Δυστυχώς, δεν είχε και πολύ θεαματικά αποτελέσματα. Θεωρούμε, πάντως, σωστή την προσπάθεια, για την αναβάθμιση και βελτίωση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης, που προσφέρουν τα ΕΠΑΑ, αλλά η όποια διευκόλυνση για σπουδές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, έναντι της ουσιαστικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, μπορεί να αποσταθεροποιήσει, γενικότερα, τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Είμαστε υπέρ της στροφής στη σύγχρονη επαγγελματική εκπαίδευση και υπέρ της στρατηγικής επιλογής της σύνδεσης, με την αγορά εργασίας.

... Η επαγγελματική εκπαίδευση, που παρέχεται στο ΕΠΑΑ, πρέπει να είναι γενική και να μην εξειδικεύεται, περαιτέρω. Η επαγγελματική εκπαίδευση αποσκοπεί στην απόκτηση βασικών επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων, σε έναν ευρύτερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ή επαγγελμάτων.

... Ο απόφοιτος αποκτά μια σχετικά μεγάλη επαγγελματική ευελιξία, αλλά όχι την εξειδίκευση εκείνη, που θα του εξασφαλίσει μια συγκεκριμένη θέση εργασίας. Αυτή την εξειδίκευση θα την πάρει στην επαγγελματική κατάρτιση.

... Αυτός, λοιπόν, είναι λόγος, που επιβάλλει μία ευρύτερη τεχνολογική και επαγγελματική υποδομή για τους μαθητές του ΕΠΑΑ, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν, με ευελιξία, σε ανώτερο επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης, πλέον, αντί να εξειδικευτούν νωρίς σε κάτι, που θα ξεπεραστεί από τις εξελίξεις.